Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print) ISSN 2697-455X (Online)

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2564
Vol. 6 No. 5 September - October 2021

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)
ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนกันยายน – ตุลาคม 2564

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม- มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม- สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิชาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)
ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม
(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ(Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่
บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่
เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index
E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีร์ดนัย กัปโก	ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามุฏราชวิทยาลัย
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ศิวัช ศรีโภคางกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.พรชัย เจดามาน	นักวิชาการอิสระ
รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.กุลจิรา รักษนคร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.อรรถ อภินนท์ธีระศักดา	มหาวิทยาลัยวงษ์เชาวลิตกุล

ผศ. ดิษยทรรศน์ ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.เกศสุดา โภคานิตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ดร.สมควร นามสีฐาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.รัชดา ภักดียิ่ง	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ดร.ดำเนิน หมายดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.เกษฎา ผาทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.อดิศร หนันคำจร	นักวิชาการอิสระ
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล	นักวิชาการอิสระ
ดร.สาคร มหาหิงค์	นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กัปโก	ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

➜**การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก** 1

กันตภณ มาประชา, ธีรดา หัดเจริญ และ ปุณยพล จันทร์ฝอย

➜**การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3** 12

สุนิสา มามีสุข

➜**คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู** 27

พระวิจิตร จิรธมฺโม, พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ และ พระโสภณพัฒนบัณฑิต (สุก้นยา อรุโณ)

➜**พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์** 39

พระมานิต ฐานวโร, พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ และ พระโสภณพัฒนบัณฑิต

➜**การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์** 52

จิราภรณ์ สีไพร และ ธนัสถา โรจนตระกูล

➜**การสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** 63

นิตยา นิลาราช และ ญาณภัทร สีหะมงคล

➜ **การพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ และวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้** 84

ปิยดา ปัญญาศรี, ศราวุธ เถาว์โท, อนงค์ หลอดแก้ว, กฤษฎา นาคปลัด และ พรชัย เจดามาน

➜**ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด** 100

ธรรมศักดิ์ ไชยเม็ง และ เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา

➜**แนวทางการเสริมสร้างบทบาทพระคิลานุปัฏฐาก ในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย** 114

พระครูประโชติพัชรพงศ์ (นัฐพงษ์ วิสุทฺโธ), วัฒนะ กัลป์ยาณ์พัฒนกุล และ สามารถ สุขุประการ

➜**การประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ** 127

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ, ชานนท์ จันทรา และ พิกุล เอกวรางกูร

➜**การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ** 142

วัชรมน จันรอง, ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรมกุล

➜**กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์** 155

ณัฐธิดา อินทร์ตาล

➜**พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ** 166

พระมหาสังคม ชยานนฺโท (ช่างเหล็ก), ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรมกุล

➜ **การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย** 179

วศิน สุขสมบูรณ์วงศ์, มัลลิกา ดวงภักดี และ กนิษฐา มาลา

➜**การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)** 194

อริย์ธัช สมโชค และ วิษณุ สุทธิวรรณ

➜**The Impact of Extensive Reading on Thai Primary School Children's Vocabulary Knowledge** 209

Yoottakan Promluan and Apisak Sukying

➜**วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว** 224

วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ, ฉัตรเกษม ดาศรี, ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และ สุระษา เพชรชื่น

➜**การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดท่าเกษม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว** 234

คณิต เรืองขจร, เฉลิมพงษ์ จันทร์สุข, วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ และ พีรพัฒน์ จันทร์ฉาย

➜**แนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว : ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูการผลิต ประจำปี 2562/2563** 249

ฉัตรเกษม ดาศรี, วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ และ สุพัตรา กอยังเผือก

บทความวิชาการ

➜**กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น** 261

สุธัญญา กฤตาคม

➜ **การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** 274

ศรายุทธ คชพงศ์, ดนัย ผ่องแผ้ว, กุลชาติ บุญกลั่นสอน และ ธนัสถา โรจนตระกูล

➜**ทุนมนุษย์ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ** 289

ดนัย ผ่องแผ้ว, ศรายุทธ คชพงศ์, กุลชาติ บุญกลั่นสอน และ โชติ บดีรัฐ

➜**การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ภายใต้ “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”** 303

จีรนันท์ ยายะวงษ์, บุญโชค บุญมี, ทาริตา แตงเส็ง, วิภาวดี สีตนไชย และ โชติ บดีรัฐ

➜ **จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร** 315

พระสมุห์สายยันต์ วิสารโท (โลหิตดี) และ พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ (วันยาว)

➜**การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตร** 325

พิสันต์ สุขพูล

➜**การจัดการทรัพยากรมนุษย์หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน** 340

วิชุดา สร้อยสุด, จีรภา มิ่งเชื้อ, เมธินี อินทร์บัว, ยุวดี เคนน้ำอ่าง และ โชติ บดีรัฐ

➜ **ความเป็นหุ้นส่วนการบริหารการปกครองท้องถิ่น เพื่อการเสริมสร้างชุมชนแบบบูรณาการ** 351

สุพัฒพงศ์ แย้มอิ่ม

➜**การขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน บ้านหนองโน ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ** 366

ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และ ภักดี โพธิ์สิงห์

➜**วัฒนธรรมองค์การกับความเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal** 388

กัณฑ์ฏภัทร์ ศุภะกุลสวัสดิ์

บทความปริทรรศน์

➜**ศาสนาและเยาวชน** 402

พิสันต์ สุขพูล

ภาคผนวก

414

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก

The Studying Mathematics Learning Achievement on Function by Using Self-Study Activity Packages of Grade 10 Room 7 Students Taweethapisek School

กันตภณ มาประชา[1],
ธีรดา หัดเจริญ[2] และ ปุณยพล จันทร์ฝอย[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1,3]
โรงเรียนทวีธาภิเศก[2]

Kantapon Mapracha[1],
Teerada Hudcharoen[2] and Poonyapon Chanfoy[3]
SuanSunandha Rajabhat University, Thailand[1,3]
Taweethapisek School[2]
Corresponding Author, E-mail: kan-ta-pon@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

จากที่ผู้วิจัยได้เข้าฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่โรงเรียนทวีธาภิเศก ได้รับมอบหมายให้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ผู้วิจัยได้มีการสอบถามจากครูผู้สอนและศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาเน้นรูปแบบการสอนที่นำเสนอเนื้อหา นิยาม หรือยกตัวอย่างโจทย์ให้นักเรียนดู ไม่ได้ใช้กิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากนัก ผลจากการสอนดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเนื้อหาที่เรียน โดยเฉพาะเรื่องฟังก์ชันซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม มีเนื้อหาที่ซับซ้อน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ รายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก จำนวน 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการ

* วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 3 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 4 มิถุนายน 2564
Received: May 25, 2021; Revised: June 3, 2021; Accepted: June 4, 2021

เรียนรู้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเขียนตอบจำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 65 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.63

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ฟังก์ชัน

Abstracts

The researcher has been teaching in the educational institute at Taweethapisek School. I was given the task of instructing grade 10 students on relations and functions. The researcher interviewed teachers and looked at related documents and research papers to learn more about teaching issues. It was discovered that in the past, teaching management emphasized instructional approaches that presented students with content, definitions, or issue examples. Students participate in self-study without the use of activities. As a result of this type of instruction, pupils acquire misconceptions about the content they are learning. Especially when it comes to abstract functions with complex information. As a result, mathematics achievement was rather poor. Research Workshop in this class the purpose is to studying mathematics learning achievement on function by using self-study activity packages of grade 10 room 7 students Taweethapisek school. The target group for this study were 32 students in grade 10 room 7 of Taweethapisek school. The sample was selected from Purposive Sampling. Research tools include were lesson plans, self-study activity packages and 10 subjective questions achievement. Data analysis were mean, standard deviation and percentage.

The research results were found that mathematics learning achievement on function of target students have academic achievement after using self-study activity packages. The average score was 13, 65% passed the 50% criteria, which was the objective of the research. And the number of students who passed the specified criteria number 29, representing 90.63 percent.

Keywords: Self-study Activity Packages; Academic Achievement; Functions

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ระบบการศึกษาของไทยควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพ ครูผู้สอนคณิตศาสตร์เป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ควรมีความสามารถในการพัฒนาความรู้และสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าใจ รวมถึงการจัดเนื้อหาได้เหมาะสมกับผู้เรียน ควรปรับพฤติกรรมการสอน

ให้มีความหลากหลาย เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมที่สุด พัฒนาสื่อการเรียนรู้ วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ รู้จักธรรมชาติและเข้าใจความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (ชไมพร รังสิยานุพงศ์, 2558 : 2)

จากที่ผู้วิจัยได้เข้าฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่โรงเรียนทวีธาภิเศก ได้รับมอบหมายให้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 1 (ค31201) จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะได้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ผู้วิจัยได้มีการสอบถามจากครูผู้สอนและศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา เน้นรูปแบบการสอนที่นำเสนอเนื้อหา นิยาม หรือยกตัวอย่างโจทย์เพื่ออธิบายหรือแสดงขั้นตอนให้นักเรียนดู ไม่ได้ใช้กิจกรรมหรือให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากนัก ผลจากการสอนดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเนื้อหาที่เรียน โดยเฉพาะเรื่องฟังก์ชัน ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม มีเนื้อหาที่ซับซ้อน นักเรียนบางส่วนมีปัญหาในการหาโดเมนและเรนจ์ของฟังก์ชันแบบบอกเงื่อนไข โดยเฉพาะกรณีที่เป็นค่าสัมบูรณ์และกรณฑ์ และมีความสับสนเกี่ยวกับฟังก์ชันประกอบเมื่อต้องแทนค่า ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางพีชคณิตพบว่า ไอริน ชุ่มเมืองเย็น และคณะ (2561 : 1038) มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางพีชคณิต เป็นเรื่องของการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ตัวแปร การใช้ขั้นตอนการแก้สมการที่ไม่ถูกต้อง และการหาคำตอบไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวแปร การแก้สมการ การดำเนินการ การคิดคำนวณ และการตรวจสอบการแก้ปัญหา ซึ่งเนื้อหาเรื่องฟังก์ชันอยู่ในสาระจำนวนและพีชคณิต ซึ่งต้องมีตัวแปร การแทนค่า การแก้สมการหรืออสมการ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้ อดิศร ลิประเสริฐ (2559 : 188-197) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้โปรแกรมเรขาคณิตพลวัตพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา แย้มกลีบ (2559 : 103-121) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการทดลองพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และงานวิจัยของ สกล ตั้งเก้าสกุล (2560 : 124) การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเชื่อมโยง

ความรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าหากนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้ในการสอนเรื่องฟังก์ชันแล้ว น่าจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนส่งผลให้การจัดกิจกรรมการสอนของครูและกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนบรรลุสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เป็นพื้นฐานความรู้สำหรับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นไป รวมทั้งยังเป็นแนวทางให้ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศกผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 และ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 69 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 32 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 จำนวน 32 คน สร้างขึ้นให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 5 ชุด ใช้เวลาทั้งหมด 9 คาบ คาบละ 50 นาที โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ใช้ประกอบด้วย

- ชื่อชุดกิจกรรม
- คำชี้แจงเกี่ยวกับชุดกิจกรรม
- จุดประสงค์การเรียนรู้ และเวลาที่ใช้
- บัตรเนื้อหา
- บัตรกิจกรรมและสื่ออุปกรณ์

- การประเมินผล

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ฟังก์ชัน 5 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 ความหมายของฟังก์ชัน

ชุดที่ 2 ลักษณะของฟังก์ชัน

ชุดที่ 3 การดำเนินการของฟังก์ชัน

ชุดที่ 4 ฟังก์ชันประกอบ

ชุดที่ 5 ฟังก์ชันผกผัน

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ประกอบด้วย

ความหมายของฟังก์ชัน	1	แผน
ลักษณะของฟังก์ชัน	2	แผน
การดำเนินการของฟังก์ชัน	1	แผน
ฟังก์ชันประกอบ	2	แผน
ฟังก์ชันผกผัน	2	แผน

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบเขียนตอบ เรื่อง ฟังก์ชัน (จำนวน 10 ข้อ)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนทวีธาภิเศก จำนวน 32 คน โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

จัดหาและผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมเรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.2 ขั้นการวิจัย

3.2.1 ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงวิธีการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติได้ถูกต้อง

3.2.2 ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทั้งหมด 8 คาบ แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID–19) ทำให้ทางโรงเรียนทวีธาภิเศกประกาศสั่งปิดโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนที่โรงเรียนได้เพียง 1 คาบ ส่วนอีก 7 คาบ ได้ดำเนินการสอนออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Google meet

3.2.3 เมื่อทางโรงเรียนประกาศเปิดเรียน ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเนื้อหาเรื่อง ฟังก์ชัน ให้กับนักเรียนจำนวน 1 คาบ

3.2.4 ผู้วิจัยทำการทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยเป็นแบบทดสอบแบบเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ จากนั้นตรวจให้คะแนนและบันทึกผลคะแนนไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.5 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ และสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ร้อยละ

4.2 ค่าเฉลี่ย

4.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

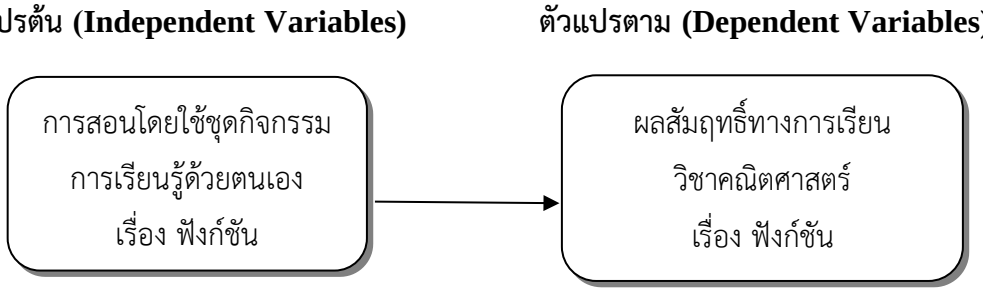

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

หลังจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเขียนตอบ จำนวน 10 ข้อ เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก กับเกณฑ์ร้อยละ 50 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก กับเกณฑ์ร้อยละ 50

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย	**คะแนน**		**ร้อยละ**	**ผลการประเมิน**
	คะแนนเต็ม	**คะแนนที่ได้**		
คนที่ 1	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 2	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 3	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 4	20	11	55	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 5	20	6	30	ไม่ผ่านเกณฑ์
คนที่ 6	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 7	20	16	80	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 8	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 9	20	12	60	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 10	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 11	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 12	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 13	20	8	40	ไม่ผ่านเกณฑ์
คนที่ 14	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 15	20	10	50	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 16	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 17	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 18	20	16	80	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 19	20	11	55	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 20	20	13	65	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 21	20	15	75	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 22	20	12	60	ผ่านเกณฑ์

นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย	คะแนน		ร้อยละ	ผลการประเมิน
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้		
คนที่ 23	20	16	80	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 24	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 25	20	11	55	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 26	20	14	70	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 27	20	16	80	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 28	20	10	50	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 29	20	13	65	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 30	20	2	10	ไม่ผ่านเกณฑ์
คนที่ 31	20	16	80	ผ่านเกณฑ์
คนที่ 32	20	14	70	ผ่านเกณฑ์

จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก กับเกณฑ์ร้อยละ 50 พบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดเป็น 16 คะแนน นักเรียนที่ได้คะแนนต่ำสุดเป็น 2 คะแนน และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.63 ของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก

กลุ่มเป้าหมาย	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	ร้อยละ	s
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7	32	20	13	65.00	3.15

จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศกพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.00 คิดเป็นร้อยละ 65.00 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.15 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 90.63 ของกลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนทวีธาภิเศก หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ทั้งนี้เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คู่มือครูสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หลักการและวิธีการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับฟังก์ชัน โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และวัยของนักเรียน จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนสนใจในการเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของนักเรียนโดยมีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมในการทำกิจกรรม มีการยกตัวอย่างที่ไม่ยากจนเกินความสามารถของผู้เรียน และนักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง นำไปใช้ได้ทุกเวลาโดยไม่จำเป็นต้องใช้ในห้องเรียนเท่านั้น ทำให้นักเรียนเกิดทักษะและการเรียนรู้อย่างเต็มที่ สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ฟังก์ชัน ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตนักเรียนกลุ่มนี้ พบว่า นักเรียนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่าที่ควร ไม่มีสมาธิเวลาเรียน ไม่กระตือรือร้นในการทำงาน ซึ่งวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เรียนรู้ด้วยความเข้าใจ เป็นระบบ เป็นขั้นตอน หากนักเรียนไม่พยายามที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็จะทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน จึงเป็นสื่อการสอนที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทิภาพร บุตรโคตร (2559 : 1) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 2 เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดการสอนที่เน้นการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนที่เน้นการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ วิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 2 เรื่อง ภาคตัดกรวย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของสกล ตั้งเก้าสกุล (2560 : 124) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน ไปใช้ในการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงการจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับเวลา และควรยืดหยุ่นตามความสามารถความถนัดของแต่ละบุคคล

1.2 การเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน ครูควรเน้นเรื่องขั้นตอนการทำกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุด อีกทั้งการที่นักเรียนได้ฝึกทำบัตรกิจกรรมด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้เต็มศักยภาพซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดทำสื่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพราะจากการวิจัยที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง ฟังก์ชัน นักเรียนส่วนมากให้ความสนใจในการเรียนและเป็นสื่อที่นักเรียนสามารถนำไปศึกษาได้ด้วยตนเองตามความต้องการ

2.2 ครูควรพัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลาย เช่น สื่อประสม สื่อเกมที่เล่นทางออนไลน์ได้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ชไมพร รังสิยานุพงศ์. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิภาพร บุตรโคตร. (2559). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เพิ่มเติม 2 เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดการสอนที่เน้นการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้.* หนองคาย: โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร.

สกล ตั้งเก้าสกุล. (2560). *การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา แย้มกลีบ. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,* 10 (2), 103-121.

อดิศร ลิประเสริฐ. (2559-2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้โปรแกรมเรขาคณิตพลวัต. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,* 11 (1), 188-197.

ไอริน ชุ่มเมืองเย็น. (2561). การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางพีชคณิตของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018".* 30 พฤศจิกายน 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Study of Learning Achievement in Learning English Vocabulary by Using a Picture Word Inductive Model for Prathomsuksa 3 Students

สุนิสา มามีสุข
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Sunisa Mameesuk
Silapakorn University, Thailand
E-mail: satop001@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model 2) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนทดสอบหลัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองโสน จำนวน 29 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก ซึ่งใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Cart) 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีรูปภาพ กล้าแสดงออก ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม สามารถออก

* วันที่รับบทความ: 9 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 13 มิถุนายน 2564
Received: June 9, 2021; Revised: June 12, 2021; Accepted: June 13, 2021

เสียงคำศัพท์และสะกดคำได้อย่างถูกต้องเมื่อเห็นรูปภาพ สามารถเชื่อมโยงรูปภาพกับคำศัพท์ เขียนวลีหรือแต่งประโยคสั้น ๆ ทบทวนประโยคและคำศัพท์โดยใช้แผนภูมิรูปภาพอยู่เสมอ 3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่าความพึงพอใจของนักเรียน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; พิกเจอร์เวิร์ด อินดักทีฟ โมเดล; ผลสัมฤทธิ์; การเรียนคำศัพท์

Abstracts

The objectives of this study were to 1) compare learning achievement by using picture word inductive model for Prathomsuksa 3 students before and after learning, 2) to study the behavior of Prathomsuksa 3 students in learning by using picture word inductive model, 3) to examine the satisfaction of Prathomsuksa 3 students towards learning by using picture inductive model. The participants of this study were 29 Prathomsuksa 3 students who studied at Ban Nong Sano school in 2nd semester, academic year 2019. The instruments used in this study were 1) Picture Word Chart, 2) lesson plans, 3) vocabulary learning achievement test, 4) students' behavior observation form, 5) satisfaction towards learning by using picture word inductive model evaluation form. The statistics used in this study was mean, standard deviation, and dependent t-test.

The results revealed that:

1. The learning achievement in learning English vocabulary for Prathomsuksa 3 students before and after by using Picture Word Inductive Model was higher than before learning with statistical significance at the .05 level. 2. Behavior of Prathomsuksa 3 students in learning by using Picture Word Inductive Model were enthusiastic and assertive when seeing the pictures. They had a good cooperation in doing activities. Moreover, the students were able to pronounce and spell the words correctly when seeing pictures. They can link picture with word. They also can write and construct short sentence. They always reviewed the sentence and vocabulary using picture word cart. 3.Student's satisfaction towards learning by using picture word inductive model was considered at high level.

Keywords: Learning; Picture Word Inductive Model; Achievement; Learning vocabulary

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ความเคลื่อนไหวของข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเศรษฐกิจล้วนส่งผลต่อกัน การเชื่อมต่ออย่างไร้พรมแดนที่รวดเร็วทั้งจากสังคมทั่วไปและสังคมออนไลน์ทำให้บุคคลในสังคมมีการพบปะ สื่อสาร และติดต่อกัน สิ่งที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกันคือ ภาษา ภาษาที่นำมาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกภาษาหนึ่งคือ ภาษาอังกฤษ ประเทศไทยซึ่งถือ

ว่าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศ ภาษาต่างประเทศจึงกลายเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการสื่อสารความรู้สึกนึกคิด เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันและกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จุดมุ่งหมายหลักในการเรียนภาษาประการหนึ่งคือให้สามารถใช้ภาษานั้นได้ การเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทยจึงเป็นการเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจำเป็นจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับตัวภาษา ทั้งในด้านโครงสร้างทางภาษา การออกเสียงและการเรียนรู้คำศัพท์ อรรชนิดา หวานคง (2559 : 303-314)

Bromley (2007 : online) กล่าวว่า คำศัพท์เป็นองค์ประกอบสำคัญและเป็นตัวช่วยหลักที่สร้างความเข้าใจซึ่งสอดคล้องกับ Wilkins (1972 อ้างถึงใน อมตา เวชพฤติ และ คณะ, 2546 : 19) ที่กล่าวว่า “ปราศจากไวยากรณ์การสื่อสารเกิดขึ้นน้อยมาก ปราศจากคำศัพท์การสื่อสารจะไม่เกิดขึ้นเลย” จะเห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่สุดที่ผู้เรียนต้องรู้คือ คำศัพท์ ถ้าปราศจากคำศัพท์ก็จะไม่มีการออกเสียง (ธูปทอง กว้างสวาสดิ์, 2559 : 23-29) จากนี้ถ้าเปรียบเทียบคำศัพท์กับส่วนประกอบในร่างกายมนุษย์ คำศัพท์ก็เปรียบเสมือนเป็นอวัยวะส่วนสำคัญของร่างกาย (Harmer, 1991 : 153) จากการศึกษาพบว่า คำศัพท์เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาที่ดี ซึ่ง Linse & Nunan (2005 : 120-129) กล่าวว่า ภาษาประกอบไปด้วยคำ คำศัพท์เป็นส่วนหนึ่งของคำที่บุคคลรู้ การสอนคำศัพท์ควรจะบูรณาการการสอนทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ในการเรียนภาษาสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนคือการเรียนรู้คำศัพท์ Syoc (1963 อ้างถึงใน ปัญจลักษณ์ ถวาย, 2556 : 15) กล่าวถึงความสำคัญของคำศัพท์ว่ามีประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ การเรียนรู้คำศัพท์ในการเรียนภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะคำศัพท์เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทุกทักษะของการเรียนภาษา ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้สื่อความถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ การมีความรู้และความสามารถใช้คำศัพท์ของบุคคลคนหนึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่จะบ่งบอกว่า บุคคลนั้นสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนรู้และเพิ่มพูนอยู่เสมอ

จากการศึกษาปัญหาการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอน พบว่า การสอนคำศัพท์ให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจำคำศัพท์และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (ปารณีย์ ไชยรา, 2553 : 32) และไม่สามารถจำคำศัพท์ได้ในระยะเวลาสั้น ๆ (ปัญจลักษณ์ ถวาย, 2556 : 7) ไม่สามารถทำงานหรือกิจกรรมทางด้านภาษาอังกฤษที่ได้รับมอบหมาย และยังไม่สามารถนำคำศัพท์ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การเรียนการสอนคำศัพท์ของครูภาษาอังกฤษมักจะให้นักเรียนท่องจำคำศัพท์กับความหมายและยังคงสอนคำศัพท์แบบแปลความหมาย

ปัญหาและความสำคัญของคำศัพท์ดังกล่าวข้างต้น ปัจจุบันครูผู้สอนควรตระหนักและให้ความสำคัญในการหาวิธีการสอนคำศัพท์ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ ส่งเสริมการคิดของนักเรียนในการนำคำศัพท์ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่จดจำคำศัพท์ที่เรียนมาได้ในระยะเวลาสั้นๆ หน้าที่ของผู้สอนที่ต้องทำเป็นประการแรกในการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศคือช่วยให้ผู้เรียนรู้คำศัพท์เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การเรียนรู้ภาษาในระดับที่สูงขึ้นไป (ธูปทอง กว้างสวาสดิ์, 2559 : 23-29) ครูควรตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้คำศัพท์ (สุมิตรา อังวัฒนกุล, 2537 : 2 –3) เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษมีประโยชน์เทียบเท่ากับการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ และช่วยส่งเสริมความสามารถของนักเรียนในด้านการอ่าน การฟัง การพูด การเขียน และเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ภาษา การเรียนรู้คำศัพท์นั้นไม่เพียงแต่การจดจำความหมายเท่านั้นยังนำไปสู่การเรียนรู้ความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นการคิดแบบอุปนัย การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอุปนัยนั้นถูกพัฒนาขึ้นโดย Joyce & Weil (1996 อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี, 2554 : 250-252) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดของทาบา ซึ่งเชื่อว่าการคิดเป็นสิ่งที่สอนได้ การคิดเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและข้อมูล กระบวนการนี้จะต้องเริ่มจากการสร้างความคิดรวบยอด หรือมโนทัศน์ก่อน แล้วจึงตีความข้อมูล สรุป และนำข้อสรุปไปประยุกต์ใช้ จากแนวคิดการจัดการเรียนการสอนการคิดแบบอุปนัยนั้น Joyce, Weil & Calhoun (2008 อ้างถึงใน อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร, 2558 : 17-22) ได้คิดรูปแบบหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านการอ่าน และการเขียนคำศัพท์ วลี ประโยค ข้อความ และเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งทักษะการคิด โดยใช้รูปภาพ นำไปสู่การรู้จักคำ ข้อความ ความคิดรวบยอดที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นร่วมกับการใช้การคิดเชิงอุปนัย คือ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model หรือ PWIM การสอนวิธีนี้เป็นการสอนอ่านที่ใช้รูปภาพที่นักเรียนรู้จักคุ้นเคยเป็นสื่อในการเรียนรู้ โดยเรียนรู้จากสิ่งที่นักเรียนรู้ไปสู่สิ่งที่นักเรียนไม่รู้ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนจากสิ่งที่เคยพูด เคยได้ยินจากการดำเนินชีวิตประจำวัน วัชรา เล่าเรียนดี (2555 : 68-69) กล่าวว่า PWIM เป็นการใช้รูปภาพที่สอดคล้องกับสาระ วัตถุประสงค์และวัยของผู้เรียน เป็นสื่อที่นำไปสู่การรู้คำศัพท์ วลี ประโยค ย่อความ จนถึงการอ่าน และการอ่านการเขียนที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยมีการฝึกซ้ำ ๆ เป็นปริมาณมาก ๆ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและหลักการด้วยตนเอง

จากการศึกษากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ช่วยในการพัฒนาผลการเรียนรู้ในด้านภาษาการอ่านและการเขียนคำศัพท์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM มาใช้ในการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคำศัพท์และพัฒนาทักษะการใช้ภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ พฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ PWIM และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนทดสอบหลัง (One Group Pretest - Posttest Design)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองโสน ตำบลหนองโสน อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 6 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองโสน อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 29 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม จำนวน 1 โรงเรียน

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นการวิจัยเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ ได้แก่ ขั้นการสร้างเครื่องมือในการวิจัย และขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.1 ศึกษารายละเอียดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

(ภาษาอังกฤษ) หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้นที่ 1

1.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนภูมิรูปภาพ (picture word chart) แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ

1.3 นำเสนอเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในส่วนที่บกพร่อง คือ ข้อคำถามในแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจยังไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.4 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทุกชิ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะว่า เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย จึงเป็นแผนที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้ แต่สำหรับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำศัพท์ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า แบบทดสอบบางข้อใช้สำนวนภาษาอังกฤษในการถามที่ง่ายเกินไป ไม่เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมให้คำแนะนำว่าในการบันทึกพฤติกรรม ประเด็นในการประเมินควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการจัดการเรียนการสอนแบ่งเป็นประเด็นในการบันทึกในชัดเจน และแบบสอบถามความพึงพอใจควรแบ่งหัวข้อในการสอบถามออกเป็น 2 ด้าน คือด้านประโยชน์และด้านกิจกรม ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.5 นำแผนภูมิรูปภาพ (picture word chart) แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจมาตรวจสอบคุณภาพค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยพิจารณาข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 คือ ความตรงเชิงเนื้อหาที่อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีค่าตั้งแต่ 0.67–1.00

1.6 นำแผนภูมิรูปภาพ (picture word chart) แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองโสน จำนวน 29 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวนรวม 18 ชั่วโมง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยจัดการปฐมนิเทศผู้เรียนในสัปดาห์แรกของการทดลอง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทดลองในครั้งนี้ โดยอธิบายขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยให้ผู้ร่วมการวิจัยเข้าใจ

2.2 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ก่อนเรียน (pre- test) จำนวน 30 ข้อ หลังจากการปฐมนิเทศ ซึ่งอยู่ในช่วงสัปดาห์แรก

2.3 ขั้นการสอน ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model 6 ขั้นตอน นำไปบูรณาการร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.1 เริ่มต้นด้วยการใช้แผนภูมิรูปภาพ ผู้วิจัยใช้แผนภูมิรูปภาพที่สอดคลอดกับหน่วยการเรียนรู้มาติดในชั่วโมงเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับแผนภูมิรูปภาพ

2.3.2 โยงภาพกับคำศัพท์ เมื่อนักเรียนเกิดความคุ้นชินกับแผนภูมิรูปภาพ ผู้วิจัยจึงสอบถามนักเรียนว่ารูปภาพที่เห็นออกเสียงคำศัพท์ว่าอย่างไร หลังจากนั้นจึงโยงคำศัพท์กับรูปภาพเพื่อให้นักเรียนทราบคำศัพท์ที่ตรงกับรูปภาพ

2.3.3 อ่านและทบทวนคำศัพท์จากแผนภูมิรูปภาพ เมื่อโยงคำศัพท์กับรูปภาพถูกต้องครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันอ่านและทบทวนคำศัพท์อีกครั้ง

2.3.4 จัดกลุ่มคำ นักเรียนนำคำศัพท์ที่ได้จากแผนภูมิรูปภาพมาจัดกลุ่มคำใหม่ โดยนักเรียนจัดกลุ่มคำจากประเภทของคำ หรือตัวอักษรที่มีตัวพยัญขนะต้นตัวเดียวกัน เป็นต้น

2.3.5 ฝึกเขียน วลี และแต่งประโยคจากคำศัพท์ต่าง ๆ จากรูปภาพ โดยนักเรียนใช้คำศัพท์ที่นักเรียนได้เรียนรู้มาจากแผนภูมิรูปภาพ โดยผู้วิจัยสอนการเขียนประโยคและคอยให้คำแนะนำแก้ไขในการฝึกเขียนประโยค

2.3.6 อ่านและทบทวนประโยคและข้อความที่นักเรียนสร้างขึ้นอีกครั้ง เมื่อนักเรียนฝึกแต่งประโยคและได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องแล้ว นักเรียนแต่ละคนอ่านและทบทวนประโยคของตัวเองอีกครั้ง

ในแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model มาบูรณาการร่วมกับแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 2 หน่วยการเรียนรู้จะใช้ขั้นตอนเช่นเดียวกันในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

2.4 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์หลังเรียน (post- test) จำนวน 30 ข้อ

2.5 ครูประจำชั้นร่วมกับผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนระหว่างการทำกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1- 6

2.6 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ในสัปดาห์สุดท้ายของการทดลอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาภาษาอังกฤษ 1 ท่าน ด้านภาษาไทย 1 ท่าน และด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ตรวจสอบคุณภาพแผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart) ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.1.2 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมเรียนรู้คำศัพท์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ ได้แก่ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน จากสูตร KR–20 โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.1.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.1.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ได้แก่ความเที่ยงความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent)

3.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ในตอนที่ 1 ด้วยค่าสถิติ จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายและวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณนาความ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบด้วย

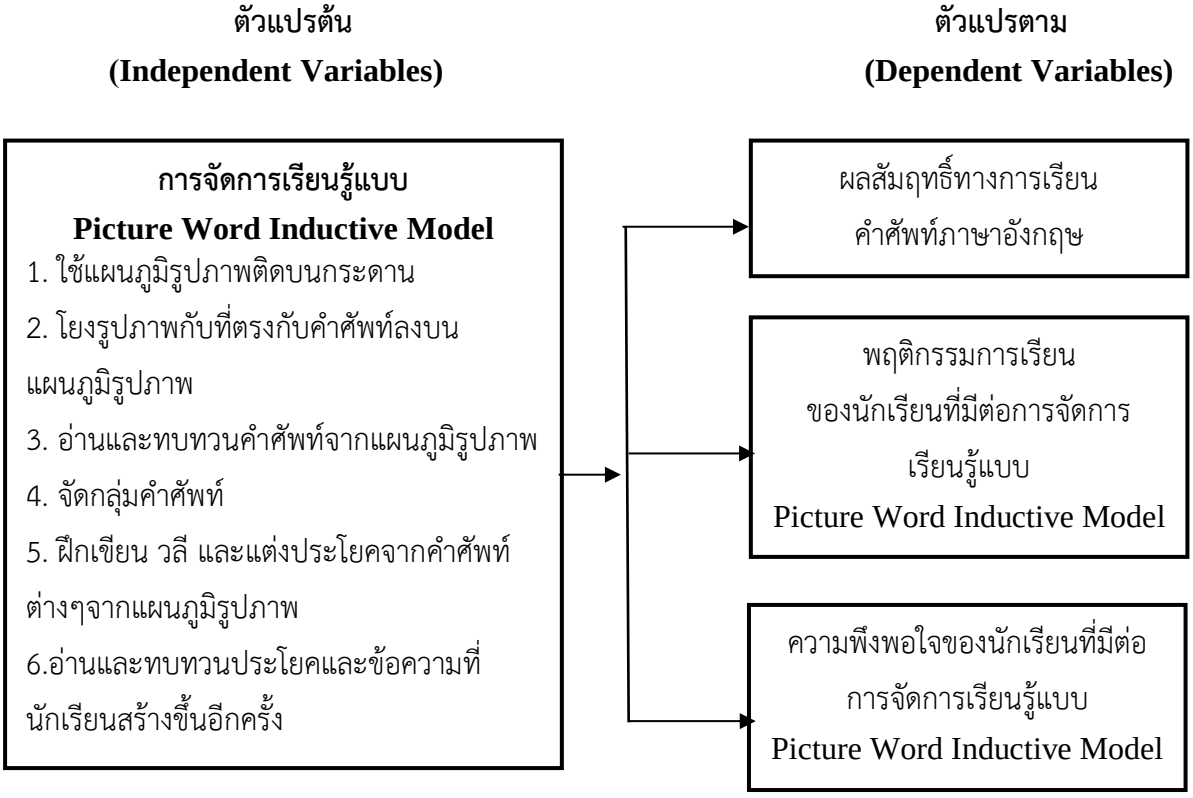

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบแสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n (จำนวนนักเรียน)	$\bar{x}$	S.D.	t- Value	p-Value
ก่อนเรียน	30	29	4.62	1.59	15.40*	.00
หลังเรียน	30	29	16.38	3.94		

** $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า นักเรียนจำนวน 29 คน มีผลการทดสอบคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 4.62 และคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.38 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยและคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ร่วมกันสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนแบบ Picture Word Inductive Model ปรากฏผลดังนี้

จากการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีรูปภาพ กล้าแสดงออกและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม 2) สามารถออกเสียงคำศัพท์และสะกดคำได้อย่างถูกต้องเมื่อเห็นรูปภาพ 3) สามารถเชื่อมโยงรูปภาพกับคำศัพท์ได้ 4) เขียนวลีหรือแต่งประโยคสั้น ๆได้ 5) ทบทวนประโยคและคำศัพท์โดยใช้แผนภูมิรูปภาพอยู่เสมอ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบ Picture Word Inductive Model

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านประโยชน์			
1.รูปภาพช่วยให้นักเรียนระลึกถึงการออกเสียงตามรูปภาพนั้นได้	4.28	0.65	มาก
2.รูปภาพมีความชัดเจน ช่วยให้นักเรียนออกเสียงได้ถูกต้อง	4.10	0.67	มาก
3.นักเรียนออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้อง	4.03	0.73	มาก
4.Picture Word Chart มีส่วนช่วยให้นักเรียนอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้อง	4.38	0.49	มาก
5. ช่วยให้นักเรียนได้ทบทวนคำศัพท์อยู่เสมอ	4.17	0.54	มาก
รวมด้านประโยชน์	**4.19**	**0.62**	**มาก**
ด้านกิจกรรม			
6.กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนนำคำศัพท์มาแต่งประโยค	4.14	0.64	มาก
7.กิจกรรมมีความหลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด	4.07	0.59	มาก
8.กิจกรรมการเรียนการสอน สนุกสนาน ทำให้อยากเรียนด้วยวิธีนี้อีก	4.28	0.53	มาก
9.นักเรียนได้ฝึกทักษะทางสังคม และสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้	4.14	0.64	มาก
10.นักเรียนสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.48	0.51	มาก
รวมด้านกิจกรรม	**4.22**	**0.58**	**มาก**
รวมทั้งสองด้าน	**4.21**	**0.60**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า ระดับความพึงพอใจในภาพรวม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.21 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกิจกรรม มีความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.19

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้อภิปรายโดยแบ่งออกเป็น 3 ข้อ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยจะขอนำมาอภิปรายดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า นักเรียนจำนวน 29 คน มีผลการทดสอบคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 4.62 และคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.38 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ เนื่องจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model มีกระบวนการพัฒนาช่วยให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง มุ่งเน้นการเรียนรู้คำศัพท์โดยการฝึกสะกดคำหลายครั้ง นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงโดยใช้รูปภาพเป็นสื่อเชื่อมโยงเสียงกับคำศัพท์ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัชยา ศรีจินดา และคณะ (2555 : 34) ได้ทำการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องรักพ่อ รักแม่ ตามวิธีการเรียนรู้ของ Picture Word Inductive Model โดยใช้กระบวนการศึกษาชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่ามีนักเรียนจำนวนร้อยละ 71.79 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับสุรีพรรณ ฉันวิจิตร (2557 : ออนไลน์) ได้ทำการพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบ Picture Word Inductive model ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยทางสถิตที่ระดับ .05 จากข้อมูลงานวิจัยสนับสนุนดังกล่าวซึ่งช่วยให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive สามารถช่วยพัฒนาเรียนคำศัพท์ ผู้เรียนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและหลักการด้วยตนเอง ด้วยวิธีการคิดแบบอุปนัยและที่สำคัญการเรียนรู้เริ่มจากตัวผู้เรียน เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว ผู้เรียนเป็นผู้ระบุสิ่งที่พบเห็นจากในภาพสามารถตรวจสอบหรือทบทวนคำศัพท์เหล่านั้นได้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาจากแผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Cart)

2. จากการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยและคุณครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ร่วมกันสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนแบบ Picture Word Inductive Model พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเมื่อมีรูปภาพ กล้าแสดงออกและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม 2) สามารถออกเสียงคำศัพท์และสะกดคำได้อย่างถูกต้องเมื่อเห็นรูปภาพ 3) สามารถเชื่อมโยงรูปภาพกับคำศัพท์ได้ 4) เขียนวลีหรือแต่งประโยคสั้น ๆได้ 5) ทบทวนประโยคและคำศัพท์โดยใช้แผนภูมิรูปภาพอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมในการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น การเชื่อมโยงการรูปภาพกับคำศัพท์แล้ว ขั้นตอนการเรียนรู้ยังส่งผลให้นักเรียนสามารถแต่ง

ประโยคและวลีสั้นๆได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ ร่มเย็น วูลเทอร์ และคณะ (2557 : 65) ได้ทำการวิจัยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์) โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ Picture Word Inductive Model. ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

3. จากข้อค้นพบที่ว่า ผลการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model พบว่า ระดับความพึงพอใจในภาพรวม ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.21 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกิจกรรม มีความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.19

ด้านกิจกรรม นักเรียนสามารถนำกระบวนการคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model เป็นวิธีการคิดแบบอุปนัย ช่วยพัฒนาความคิดรวบยอด เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนำประสบการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวันมาประยุกต์ใช้ในการตอบคำถาม ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นและครูผู้สอน นักเรียนได้ใช้ทักษะภาษา ในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สอดคล้องกับอิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร (2558 : 17-22) ได้กล่าวว่า Picture Word Inductive Model ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจความคิดรวบยอดของคำศัพท์ รวมถึงหลักการทางด้านภาษาอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป และสอดคล้องกับสุรีพรรณ ฉันวิจิตร (2557 : ออนไลน์) กว่าวว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 3 สามัคคีวิทยาคาร ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ Picture Word Inductive model โดยรวมอยู่ในเกณฑ์พอใจมาก ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.42 , S.D. เท่ากับ 0.72)

ด้านประโยชน์ Picture Word Inductive Model มีส่วนช่วยให้นักเรียนอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านประโยชน์ เนื่องมาจากนักเรียนใช้ Picture Word Cart ในฝึกออกเสียงและทบทวนคำศัพท์อยู่เสมอ เมื่อนักเรียนเห็นรูปภาพก็จะช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ง่ายเชื่อมโยงความรู้เดิมกับการออกเสียงสอดคล้องกับ ธารีรัตน์ อรุณศรี (2561 : ออนไลน์) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าสา ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ – คำ (PWIM) พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.ครูควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ไปใช้สอนการเรียนคำศัพท์ในวิชาภาษาอังกฤษกับหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ

2. Picture Word Cart เป็นส่วนหนึ่งของสื่อการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถอ่านและเขียนคำศัพท์ได้ดี

3. ครูควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive และปรับการจัดการเรียนรู้ให้หมาะสมกับความพร้อมตามบริบทของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model กับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ Picture Word Inductive Model ไปเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น ผสมผสานกับเทคโนโลยีดิจิทัล, สื่อการสอนออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้สื่อการสอนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นและส่งเสริมการใช้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธูปทอง กว้างสวาสดิ์. (2559) *กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธารีรัตน์ อรุณศรี. (2561). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบอุปนัยโดยใช้ภาพ- คำ (PWIM) เรื่อง Learning English Vocabulary is fun and easy สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561. แหล่งที่มา: http://www.utdone.net/polngarn/tareerat/tareerata.html.

ปัญจลักษณ์ ถวาย. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่เรียนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมเพิ่มพูนคำศัพท์ร่วมกับการอ่าน.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปารณีย์ ไชยรา. (2553). *ผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมหาไถ่ศึกษาขอนแก่น โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มนัชยา ศรีจินดา และคณะ. (2555). *รายงานผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องรักพ่อ รักแม่ ตามวิธีการเรียนรู้ของ* ***Picture Word Inductive Model (PWIM)*** *โดยใช้กระบวนการศึกษาชั้นเรียน.* ขอนแก่น: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์).

วัชรา เล่าเรียนดี. (2555). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ศิริวรรณ ร่มเย็น วูลเทอร์ และคณะ (2557). *การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)* โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบ Picture Word Inductive Model**.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2537). *กิจกรรมการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีพรรณ ฉันวิจิตร. (2557). การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบ PWIM (Picture Word Inductive model)**.** ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2561. แหล่งที่มา: http://www.t3samakkee.ac.th/news-detail__12553

อมตา เวชพฤติ และคณะ. (2546). *How to teach Vocabulary วิธีการสอนศัพท์.* กรุงเทพมหานคร: เพียร์สันเอ็ดดูเคชั่น อินโซน่า.

อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และวิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพิคเจอร์-เวิร์ด Picture Word Inductive Model**.** *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.* 13 (1), 17-22.

อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย. 7 (2), 303-314

Bromley, K. (2007). Nine Things Every Teacher Should Know About Words and Vocabulary Instruction. *Online.* Retrieved 9 August 2017. From: https://ila.onlinelibrary.wiley.com/ doi/abs/10.1598/JAAL.50.7.2

Harmer, J. (1991). *The practice of English language teaching. Longman Handbooks for Language Teachers.* Fourth Edition. Harlow. England: Pearson Longman,

Linse, C. & Nunan, D. (2005). *Practical English language teaching: young learners.* New York: McGraw-Hill ESL/ELT.

คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

The Quality on Morality Teaching of Buddhist Monks in Primary Schools of Non Sang District in Nongbua Lamphu Province

พระวิจิตร จิรธมฺโม,
พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ และ พระโสภณพัฒนบัณฑิต (สุกันยา อรุโณ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Phra Wijit Pholtat,
Phramaha Mit Thitapanyo and Phra Sophonphatthanabandit (Sukanya Aruno)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Thuakkong1993@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) ศึกษาคุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นงานวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยศึกษาจากข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู: พบว่า 1) มีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอนตามที่ได้รับมอบหมาย 2) สภาพด้านเนื้อหาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สอนวิชาพระพุทธศาสนามีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับนักเรียน 3) สภาพด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน ส่วนมากมีเพียงพอ เป็นสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสมแก่การจัดการเรียนรู้ 4) สภาพการวัดผลและประเมินผลของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมมีการวัดผลที่หลากหลาย แต่พระสอนศีลธรรมไม่ได้มีการวัดผลที่เกี่ยวข้องกับการออกเกรดให้นักเรียน เป็นการวัดผลเฉพาะในเวลาเรียนเท่านั้น 5) สภาพการส่งเสริมพระสอนศีลธรรม ผู้บริหารและคณะครูได้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามความเหมาะสม

* วันที่รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 15 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 16 มิถุนายน 2564
Received: May 30, 2021; Revised: June 15, 2021; Accepted: June 16, 2021

คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า คุณภาพ 4 ด้าน 1) ด้านการใช้สื่อการสอน พระสอนศีลธรรมส่วนมากไม่ใช้สื่อทันสมัยในการสอนและขาดความรู้ ความสามารถในด้านการใช้สื่อการสอน 2) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการดำเนินการสอน พระสอนศีลธรรมมีวิธีการสอนที่หลากหลาย แต่ยังขาดความรู้ความสามารถในการเร้าความสนใจนักเรียนในขณะปฏิบัติการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้เกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผล และความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนน

คำสำคัญ : คุณภาพการสอน; พระสอนศีลธรรม อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the teaching and learning management of monks who teach morality in elementary schools in Non-Sang District, Nongbua Lamphu Province; 2) to study the teaching quality of monks teaching morality in elementary schools in Non-Sang District, Nongbua Lamphu Province. The study was carried out by means qualitative research. The data collection was conducted from studying documents and in-depth interviews.

The results of the research were as follows: teaching quality; monks teaching morality Non-Sang District, Nongbua Lamphu Province.

The conditions of teaching and learning of monks who teach morality in elementary schools in Non Sang District, Nongbua Lamphu Province: 1) the assigned teaching and learning are organized in accordance with the Buddhist learning subjects in the basic education curriculum; 2) curriculum content and learning management in teaching Buddhism are appropriate for students; 3) media and teaching materials are adequate and suitable for learning management; 4) evaluation, monks have various measures but do not have a measure of results related to the grading of students as it is a measure of results only during study time; 5) promoting morality, administrators and teachers recognize the importance of promoting and supporting moral teaching in schools as appropriate.

Teaching quality of monks teaching morality in primary schools in Non Sang District, Nongbua Lamphu province related to the quality in four aspects: 1) the use of teaching materials, most monks do not use modern teaching materials and lack knowledge and ability in using teaching materials; 2) creating an environment for teaching, there is a suitable environment that facilitates the teaching and learning; 3) teaching operations, monks teach morals in a variety of teaching methods but still lack the knowledge and ability to stimulate students' interest during teaching practice; 4) measurement and evaluation, monks still lack knowledge of measurement and evaluation procedures and understanding of score analysis.

Keywords: Teaching Quality; Monk Teaching Morality, Non Sang District, Nong Bua Lamphu Province

บทนำ

จากนโยบายรัฐบาลในเรื่องการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ที่ระบุว่า การส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักชาติในทางที่ถูก มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่นรวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำศีลธรรมและคุณธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต และจะเห็นได้ว่าการ พัฒนาคนเป็นเรื่องสำคัญของประเทศชาติที่จะสร้างเสริมให้คนไทยเป็นคนมีร่างกายและจิตใจที่ มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะดำเนินชิวิตอย่างปกติสุข โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่จะเป็น บุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต จะเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเป็นอย่างยิ่งแต่ปัญหาที่พบในสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน กลับพบว่าปัญหาสังคมไทยควบคู่ไปกับปัญหาเด็กและเยาวชน ได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมาข่าวที่ได้รับทราบจากสื่อต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นปัญหาที่รุนแรงอย่างไม่น่าเชื่อแต่สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสพัฒนาทางเทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้หลงผิดและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิมขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามตามโครงสร้างของสังคมไทยหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กเยาวชน นักเรียนนักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมต้องขาดความมั่นคง จนเกิดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมาเช่นปัญหา การก่อเหตุทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่ม นักเรียน นักศึกษา ปัญหานักเรียน นักศึกษา ประพฤติตนไม่เหมาะสมในเวลาเรียน ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน และปัญหาอาชญากรรม จากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษา (กองทุนไตรรัตนานุภาพ ศูนย์ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, 2559 : 71)

วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการ เรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการโดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่างๆในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมเข้าด้วยกันได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์จริยธรรม ประชากรการศึกษา สิ่งแวดล้อมรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงเป็นกลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี กรมการศาสนา ได้พิจารณาเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาอย่างจริงจังและบังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมีโครงการพระสอนศีลธรรม ของนักเรียนซึ่งเป็นโครงการเชิงรุกที่สามารถนำกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสูงกลุ่มเด็กและเยาวชนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550 : 16)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของกรมการศาสนา นับเป็นโครงการที่บูรณาการระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทางด้านหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเพื่อพัฒนาคุณภาพคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนผ่านสื่อบุคคลคือพระสงฆ์ในการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ทางศาสนานั้น เกิดจากแนวคิดเพื่อสอดคล่องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของไทย และเชื่อมั่นว่าการที่โรงเรียนมีอำนาจในการบริหารจัดการเรียนการสอน ศีลธรรมที่มีความยืดหยุ่นและอิสระจะทำให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งโรงเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จะเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบใน “การจัดการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น”เนื่องจากโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนศีลธรรมมีประสิทธิผลและได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับทั้งยังเป็นการสร้าง ความพึงพอใจให้ชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการให้โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติได้มีโอกาสจัดการ เรียนการสอนศีลธรรมตามความต้องการของชุมชนจนเป็นที่ยอมรับของสังคมมากยิ่ง

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วิชาพระพุทธศาสนามีความสำคัญมากที่ต้องนำมาศึกษา พระสอนศีลธรรมที่เป็นผู้สอนในสถานศึกษา จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาและสามารถถ่ายทอดสู่ผู้เรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้มีความสนใจศึกษาทำการวิจัยเรื่อง“คุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู” เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กับทางคณะสงฆ์โดยเฉพาะเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอโนนสัง สถานศึกษา รวมทั้งหน่วยงานองค์กรบุคคล ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้รับนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์โดยส่วนรวมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2) เพื่อศึกษาคุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยการสัมภาษณ์ ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) พระสอนศีลธรรม 10 รูป 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา 5 คน 3) ครูในโรงเรียน 10 คน 4) ผู้ปกครอง 10 คน 5) นักเรียน 10 คน รวม 45 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ้งมีรายละเอียดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วยกร่างแบบสัมภาษณ์

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

4) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

6) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7) นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) รวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวมรวมจากเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่างๆทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์ เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเตอร์เน็ตโดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3) รวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม

4) รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล

5) รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่ได้จากภาคทฤษฎีและภาคสนามมาจัดหมวดหมู่

6) การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าตำราจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามโดยใช้การวิเคราะห์และการสังเกตการณ์แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา (interpretations) เพื่ออธิบายถึงคุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู แล้วจึงสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ แล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

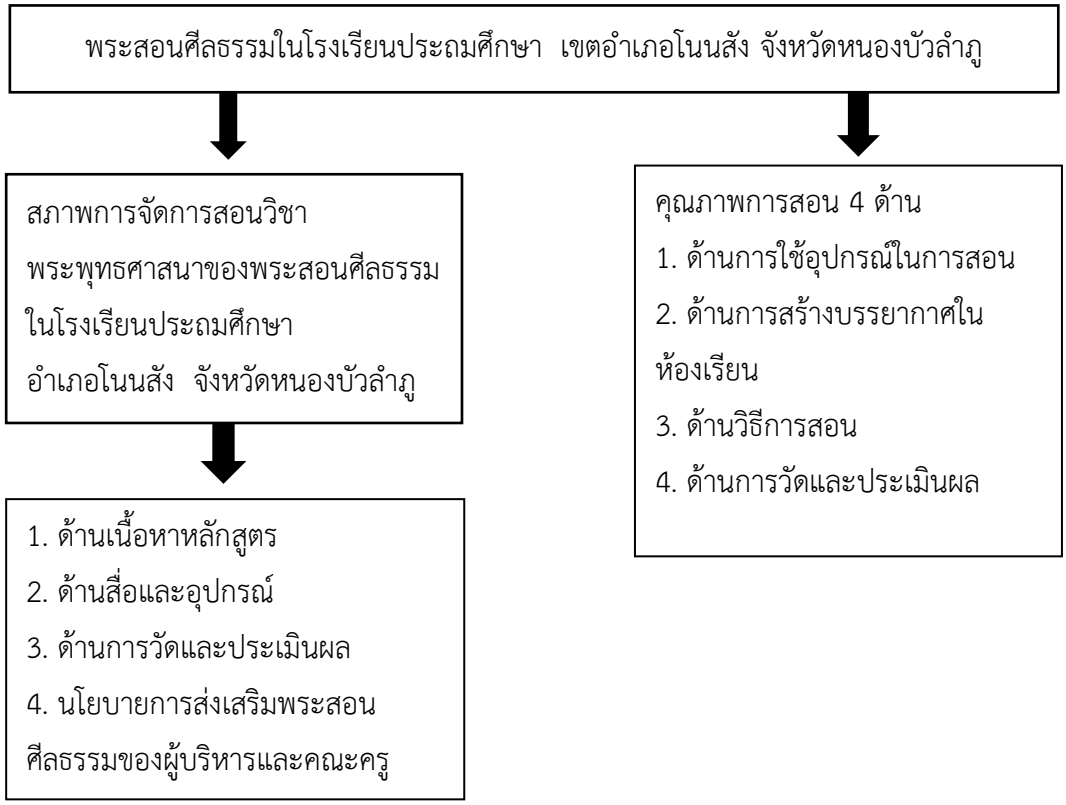

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สภาพการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า สภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีสภาพการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในบริบทของพระสอนศีลธรรมท่านมีความประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สอนดีมีความเมตตา พระสอนศีลธรรม มีวิธีการสอนที่สนุกสนาน ลดความเบื่อหน่ายตึงเครียด สถานที่ทำการสอนส่วนมากจะเป็นห้องเรียนประจำของนักเรียน และสถานที่ที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ เป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน สอนตามที่ได้รับมอบหมาย ตามวันที่ตกลงกับทางสถานศึกษาว่าจะมาทำการสอนในวันใด คือพระสอนศีลธรรมต้องมีชั่งโมงสอน อย่างน้อยใน 1 สัปดาห์ต้องไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง

ด้านเนื้อหาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ พบว่า เนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีหลักสูตรประกาศนียบัตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แต่ในการสอนพระสอนศีลธรรมยังไม่มีการกำหนดแผนหรือหลักสูตรการสอนที่ชัดเจน ยัง

ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาและจัดทำหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา ส่วนมากจะเป็นการสอนธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก ตลอดจนหลักสูตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน พบว่า วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ส่วนมากมีเพียงพอ เช่น กระดาน มีใบงานแจกให้นักเรียนทำ มีไมโครโฟน และสื่อวิดิโอ มีสื่ออุปกรณ์เหมาะสม แต่จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า พระสอนศีลธรรมส่วนมากท่านจะสอนแบบบรรยายปากเปล่า มีหนังสือเรียน และจะเขียนนนกระดานให้นักเรียนเขียนตาม มีส่วนน้อยที่ใช้สื่อทันสมัยประกอบการเรียนการสอน

การวัดผลและประเมินผลของพระสอนศีลธรรม สภาพการวัดผลประเมินผล ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า พระสอนศีลธรรมมีการวัดผลที่หลากหลาย เช่น การซักถาม การทำแบบทดสอบ การสังเกตุ การทดสอบภาคปฏิบัติ เป็นต้น พระสอนศีลธรรมส่วนน้อยที่มีการวัดผลตามสภาพจริง พระสอนศีลธรรมไม่ได้มีการวัดผลกับที่เกี่ยวข้องกับการออกเกรดให้นักเรียน เป็นการวัดผลเฉพาะในเวลาเรียนเท่านั้น

การส่งเสริมพระสอนศีลธรรม ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารและคณะครูได้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามความเหมาะสม ส่วนพระสอนศีลธรรมมีความเห็นว่าปกติทางโรงเรียนก็มีการอำนวยความสะดวกดีอยู่แล้ว ด้านนักเรียนและผู้ปกครอง อยากให้ทางโรงเรียนสนับสนุนด้านสื่อและอุปกรณ์ในการสอน จะทำให้การสอนมีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป เพราะการมีพระสอนศีลธรรมเข้ามาทำการสอนในสถานศึกษาย่อมเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนดี มีศีลธรรม

คุณภาพการจัดเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู 4 ด้าน

คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดงบประมาณและความรู้ความสามารถในด้านการใช้สื่อ ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่ พระวิทยากรที่สอนศีลธรรมอย่างทั่วถึง

ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมเรื่องคุณภาพด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือว่าอยู่ในขั้นดี มีการจัด

บรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นบรรยากาศที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

ด้านวิธีการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรม ยังขาดความรู้ความสามารถในการเร้าความสนใจนักเรียนในขณะปฏิบัติการสอน นักเรียนไม่เชื่อฟัง และไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควรในขณะทำการสอน ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยพระสอนศีลธรรมควรมีการสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรมแต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน

ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา สถานศึกษาเองก็ยังไม่เปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้วัดประเมินผล ทำให้พระสอนศีลธรรมขาดความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง คุณภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดงบประมาณและความรู้ความสามารถในด้านการใช้สื่อ ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่ พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับณัฏฐิกา ลิ้มเฉลิม (2554 : 46) ที่กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญในด้านการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธคือการผลิตสื่อทางพระพุทธศาสนาที่ขาดความน่าสนใจ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการสร้างหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาของสถานศึกษาต่างๆ นั้น สถานศึกษายังขาดผู้เชี่ยวชาญวิชาพระพุทธศาสนาร่วมสร้างหลักสูตร และผลิตสื่อที่หลากหลายให้ทันสมัย การผลิตสื่อทางพระพุทธศาสนาไม่ได้รับการสนับสนุน สื่อทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ หรือการถ่ายทอดหลักธรรมหรือการเทศน์ของพระวิทยากรยังเป็นภาษาที่ยากต่อการเข้าใจ การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ เทปเสียงและวีดีทัศน์ ที่ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนายังไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้สื่อการสอนขาดความน่าสนใจนั่นเอง

ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน พบว่า โดยภาพรวมเรื่องคุณภาพด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือว่าอยู่ในขั้นดี มีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนเป็นบรรยากาศที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวรพงษ์ วรเมธี (2554 : 14) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการเรียนการสอน วิชาจริยศึกษาชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 3-6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่" ผลวิจัยพบว่า ด้านสถานที่และงบประมาณ ประสบปัญหามากที่สุด คือ ขาดห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนปกติ ครูผู้สอนและนักเรียนและนักเรียนต้องการห้องเรียน วิชาจริยศึกษาโดยเฉพาะเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน

ด้านวิธีการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรม ยังขาดความรู้ความสามารถในการเร้าความสนใจนักเรียนในขณะปฏิบัติการสอน นักเรียนไม่เชื่อฟัง และไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ ดีเท่าที่ควร ในขณะทำการสอน ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยพระสอนศีลธรรมควรมีการสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรมแต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับ ปกรณ์ บุญสาราญ (2532 : 42) ได้กล่าวถึง วิธีการสอนของครูผู้สอนจริยธรรมให้ได้ผลดีนั้น ควรมีการดำเนินการสอน ดังนี้การสอนนั้นจะผสมผสานกัน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการสอนโดยการใช้เกม นิทาน การแสดงบทบาทสมมติการอภิปราย และการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตย มีการจัดมุมประสบการณ์ให้กับนักเรียนเน้นการปฏิบัติจริงเช่น ฝึกมารยาทต่าง ๆ การสอนที่ให้ครูเป็นศูนย์กลางจะมีการสอดแทรกเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์อื่นมากขึ้นเมื่อพฤติกรรมของนักเรียนที่พึงประสงค์ก็จะชมเชยให้กำลังใจให้นักเรียนทำดีต่อไป แต่ถ้าพบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ จะมีการว่ากล่าวตักเตือน และชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมที่ส่งเสริมการสอนจริยธรรมของครูผู้สอนจริยธรรมดีเด่นนั้น จะต้องเป็นผู้มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน มีความรับผิดชอบและตั้งใจทำงาน ตลอดจนมีอัธยาศัยต่อเพื่อนร่วมงาน และบุคคลทั่วไป

ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา สถานศึกษาเองก็ยังไม่เปิดโอกาสให้พระสอนศีลธรรมเป็นผู้วัดประเมินผล ทำให้พระสอนศีลธรรมขาดความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริง ความสามารถในการส่งเสริมการประเมินผลโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ความรู้ ความเข้าใจในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงาน และ ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสถานศึกษาควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่าควรมีมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับ กฤษณา คิดดี (2541 : 24) ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ" ผลการวิจัย พบว่า ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหนึ่ง สภาพแวดล้อม บรรยากาศของการเรียนรู้ สอง ปัจจัยเบื้องต้นของการเรียนรู้ สาม กระบวนการเรียนรู้ สี่ ผลผลิตของการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยเป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มุ่ง

ประเมิน วิธีการประเมิน วิธีการตัดสิน และวิธีการตัดสินใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมภาษณ์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ

และสอดคล้องกับ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ (2550 : 2-9) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะด้านการเตรียมการสอน และการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้ ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญที่ระดับมากที่สุดรูปแบบมีลักษณะเด่น คือ การบูรณาการการจัดการความรู้ กระบวนการกลุ่มและเรียนรู้แบบร่วมมือการเรียนรู้แนวสร้างสรรค์นิยม การนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลตามสภาพจริง

ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบควรวางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบและต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด และด้านการผลิตและการใช้สื่อ ควรสนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง ด้านการดำเนินการสอน พระสอนศีลธรรมควรมีการสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรม แต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนาน อย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล และควรสถานศึกษาควรมี เจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการประเมินผลอย่างจริงจัง

พระสอนศีลธรรมควรนำเทคนิคและวิธีการการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน การแก้ไข ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จิตวิทยาการสอนของพระ สอนศีลธรรมมีประโยชน์สำหรับบุคคลทุกวัยไม่เฉพาะครูผู้สอน เช่น ผู้บริหารการศึกษา นักแนะแนว ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครอง ในด้านต่างๆ ช่วยให้ครูเข้าใจ ธรรมชาติความเจริญเติบโตของเด็กและสามารถนำความรู้ที่ได้มาจัดการเรียนกาสอนได้อย่าง เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของเด็กแต่ละวัย ช่วยให้พระสอน ศีลธรรมสามารถเตรียมบทเรียน วิธีสอน จัดกิจกรรมตลอดจนใช้วิธีการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้สอดคล้องกับวัย ซึ่งเป็นการช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสอนศีลธรรมควรกำหนดเป็นนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน ผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษา และควรส่งเสริมการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประกอบการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมพื้นฐาน

2) พระสอนศีลธรรม ควรส่งเสริมกระบวนการวัดผลการเรียนรู้ตามแนวทางของความจริงกล่าวคือ ลักษณะนิสัย วิธีการคิด การแสดงออก และพฤติกรรมการเรียนเพื่อประสิทธิผลทางการเรียน และควรส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบมีความเป็นผู้นำ ซื่อสัตย์สุจริต

3) พระสอนศีลธรรม ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ระหว่างพระสอนศีลธรรม ครู นักเรียน และผู้ปกครองในการระดมความคิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาศักยภาพ และความรับผิดชอบร่วมกัน

4) พระสอนศีลธรรม ควรส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจเน้นด้านทฤษฎีและการปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อให้มีความสนใจในการเรียนและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ในสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) พระสอนศีลธรรม ควรจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการผลิตสื่อการสอนโดยตรง เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม

2) พระสอนศีลธรรม ควรมีการประเมินตนเองด้านศีลธรรมด้วยการทำแบบทดสอบ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน และควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความอดทน และมีความซื่อสัตย์สุจริต

3) พระสอนศีลธรรมควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปฏิสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นของหลักธรรมาธิปไตย

4) พระสอนศีลธรรมควรจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับกับหลักสูตรและผู้เรียน เพื่อโน้มน้าวให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา เขตอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2550). *คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กฤษณา คิดดี . (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองทุนไตรรัตนานุภาพ ศูนย์ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย. (2549). *ฝันให้ไกล ไปให้ถึง.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท แปดสิบเจ็ด จำกัด.

ณัฏฐิกา ลิ้มเฉลิม. (2554). การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาสามรูปแบบในสถานศึกษา. ปริญญานิพนธ์. กศ.ด (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์ . (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปกรณ์ บุญสำราญ. (2532). การศึกษากลวิธีสอนจริยศึกษาของครูผู้สอนจริยศึกษาดีเด่นในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำปาง . วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาวรพงษ์วรเมธี (บุญปน). (2544). *ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

The Dynamics of Kathin Festival in Umao Sub – District of Yang Talat District Kalasin Province

พระมานิต ฐานวโร,
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ และ พระโสภณพัฒนบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Phra Manit Thanavaro,
Phramaha Daosayam Vajirapañño and PhraSoponphattanabundit
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Thuakkong1993@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการทอดกฐินในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาประเพณีการทอดกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) วิเคราะห์พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยศึกษาจากข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า กฐินในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการทำบุญในพระพุทธศาสนาที่มีรากฐานมาจากพระวินัยบัญญัติในเรื่องกฐิน เป็นพุทธานุญาตที่มอบให้แก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาส 3 เดือน ในวัดนั้นต้องมีภิกษุอยู่จำพรรษาไม่น้อยกว่า 5 รูป ขึ้นไป ให้กรานกฐินได้หลังออกพรรษา มีกำหนดภายใน 1 เดือน เป็นทานพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้โดยไม่ต้องร้องขอ ด้วยพุทธประสงค์ให้การอนุเคราะห์ในเรื่องผ้าจีวรนุ่งห่ม สร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์ทำให้ได้รับอานิสงส์กฐิน และเป็นการสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ต่อมามีผู้ศรัทธานำผ้ากฐินไปถวายแก่พระสงฆ์หลังวันออกพรรษา จึงเรียกพิธีกรรมนี้ว่า ประเพณีการทำบุญกฐิน มาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพัฒนาการเรื่อยมาจากรูปแบบการทอดกฐินเชิงจารีต ที่มีรากฐานมาจากพระวินัยบัญญัติ มี 2 รูปแบบคือ กฐินที่มีเจ้าภาพปักจองและกฐินสามัคคี ต่อมามีการบูรณาการตามยุคสมัย การถวายผ้าจึงนิยมใช้ผ้าจีวรสำเร็จรูปเป็นผ้ากฐิน มีการรวบรวมปัจจัยถวายเป็นบริวารกฐิน เป็นประเพณีที่ดีงามสร้างเสริมให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน และพบว่า รูปแบบการทอดกฐินพึงประสงค์ประกอบด้วย รักษาพระวินัยบัญญัติ ยึดรูปแบบศาสนพิธีส่งเสริม

* วันที่รับบทความ: 30 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 15 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 16 มิถุนายน 2564
Received: May 30, 2021; Revised: June 15, 2021; Accepted: June 16, 2021

ความพอเพียง ประสานความสามัคคี และมีปัญญา เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการรักษาประเพณีการทำบุญกฐิน ให้เป็นประเพณีอันดีงามของชุมชนที่จะอยู่สนับสนุนส่งเสริมให้ประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบอย่างที่ดีงามสืบต่อสู่ชนรุ่นหลังสืบไป

คำสำคัญ : พลวัตประเพณี; การทำบุญกฐิน; ตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the Kathin ceremony in Theravada Buddhism; 2) to study the traditions of the Kathin ceremony of Umao Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province; 3) to analyze the dynamics of the Kathin merit making of Umao Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province. The study was carried out by means qualitative research. The data collection was conducted from studying documents and in-depth interviews.

The results of the research were as follows: dynamics ceremony; Kathin merit making; Umao Sub-district People, Yang Talat District, Kalasin Province**.**

Kathin in Theravada Buddhism is a merit making in Buddhism rooted in the discipline of Kathin. It is the Buddha's blessing given to the monks who live in the lent for a full quarter of three months. In that temple, there must be no less than five monks living in the Buddhist Lent to be able to proceed the Kathin after the end of Buddhist Lent, which is scheduled within 1 month. It is a special offering that the Lord Buddha has given without requesting with his wish to provide support of robes, to create unity among the monks, thus obtaining the virtue of the Kathin and to support the monks who performed good practices. Later, there were devotees to bring the Kathin cloth to the monks after the end of Buddhist Lent. Therefore, this ritual is called Kathin merit making tradition up to the present.

Kathin Ceremony of Umao Sub-district people has developed continuously from the traditional Kathin ceremony, rooted in the discipline of commandments in two forms: the Kathin with the host and Kathin unity. Later, there is an integration according to the era. The offering of cloth therefore popularly uses ready-made robes as Kathin fabric. There is a collection of money dedicated to the Kathin as a part of donation. It is a good tradition to promote unity of the people in the community. The desirable form of Kathin ceremony consisted of maintaining the discipline, adhering to the form of ordinances that promote self-sufficiency, unity and wisdom. This is a pattern that emphasizes the preservation of the Kathin tradition as a good tradition for the community to support and promote the Kathin merit-making tradition of Umao Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province as a good role model for the coming generations.

Keywords: Dynamics, Traditions; Kathin Merit Making; Ummo Subdistrict, Yang Talat District, Kalasin Province

บทนำ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงตรัสอนุญาตให้ภิกษุได้รับสังฆทานที่พิเศษกว่าสังฆทานอื่น และถือได้ว่าเป็นสังฆทานที่มีอานิสงส์มาก ทั้งผู้ให้ทานและผู้รับทานนั้น คือกฐินทานการทำบุญทอดกฐินนั้นถือเป็นบุญใหญ่ที่มีความพิเศษแตกต่างจากทานอื่นๆ เพราะเป็นสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดำริขึ้นด้วยพระองค์เอง กล่าวคือ ทรงมีพระบรมพุทธานุญาตให้ถวายแก่ภิกษุที่อยู่จำพรรษาครบสามเดือน ซึ่งผิดกับทานอื่นที่ต้องมีทายก ทายิกาทูลขอกับพระองค์ก่อน เช่นการถวายผ้าอาบน้ำฝน ซึ่งเกิดจากการที่มหาอุบาสิกาวิสาขา ทูลขอกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้เกิดการทำบุญถวายผ้าอาบน้ำฝนขึ้น บุญกฐินจัดได้ว่าเป็นบุญกาลทาน กล่าวคือ ทำได้เฉพาะกาลเท่านั้นคือทำได้ภายในระยะเวลา 1 เดือนหลังจากการปวารณาออกพรรษาของพระภิกษุสงฆ์ คือตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 กฐินเป็นพุทธานุญาตให้พระภิกษุรับผ้าผืนใหม่ตามกาล ที่เหมาะสม เป็นพุทธานุญาตพิเศษในเรื่องการรับผ้าของภิกษุในพุทธศาสนา เพราะปรกติแล้วพระบรมพุทธานุญาตในการจัดหาผ้าของพระภิกษุนั้นพระพุทธเจ้าไม่อนุญาตให้พระภิกษุรับและใช้ผ้าใหม่ ให้ใช้ผ้าเก่าที่ชาวบ้านทิ้งแล้ว หรือผ้าห่อศพเรียกว่า“ผ้าบังสุกุล” ในสังคมไทยประเพณีการทอดกฐินคงเริ่มมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรืออาจจะเริ่มตั้งแต่สมัยทวารวดีที่มีหลักฐานว่าคนที่อาศัยในบริเวณนี้นับถือพุทธศาสนา แต่ตามหลักฐานเท่าที่ปรากฏและชี้ชัดที่สุดของการทอดกฐินในประเทศไทยคือศิลาจารึกสมัยสุโขทัย กล่าวว่า มีการทำบุญต่างๆในช่วงเข้าพรรษา และมีการทอดกฐินหลังออกพรรษา

กฐินเป็นพระประสงค์ที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระบรมพุทธานุญาตให้พระภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกรานกฐินได้ ต้นพุทธานุญาตเรื่องกฐิน คือพระภิกษุชาวเมืองปาเฐยยะ 30 รูป ที่ได้เดินทางมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแต่เป็นวันเข้าพรรษาเสียก่อนจึงจำพรรษาระหว่างทางและเมื่อปวารณาออกพรรษาแล้วก็เร่งรีบไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทั้ง ๆที่ฝนยังตกชุกอยู่ พื้นแผ่นดินเต็มไปด้วยน้ำเป็นหล่มเลน พระภิกษุจึงมีจีวรที่ชุ่มไปด้วยน้ำและเหน็ดเหนื่อยเดินทางไกลมาเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ...ครั้งนั้นพระพุทธเจ้าทรงตรัสถามถึงความเป็นอยู่แล้วทรงทราบ พระองค์ทรงเห็นใจในความทุกข์ความลำบากของภิกษุทั้งหลาย ทรงแสดงธรรมแล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ผู้อยู่จำพรรษาแล้วกรานกฐิน” วัตถุประสงค์ของเรื่องกฐินในสมัยพุทธกาล คือ ให้พระภิกษุแสวงหาผ้าจากผ้าบังสุกุลเพื่อมาทำผ้าไตรจีวร หาผ้ามารวมเป็นผ้ากองกลางสงฆ์และสงฆ์มีมติอุปโลกน์ผ้านั้นให้พระภิกษุ 1 รูป เป็นผู้กรานกฐินและพระภิกษุรูปดังกล่าวต้องมีองค์ความรู้ธรรม ๘ ประการ อาทิธรรมเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำบุพพกรณ์ผ้ากฐินพร้อมทำให้แล้วเสร็จภายในวันเดียวเพื่อนำผ้าไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่ง หรือทั้งสำรับที่เสร็จแล้วทำพิธีกรานกฐินตามลำดับ

ปัจจุบันประเพณีการทำบุญทอดกฐินได้กลายเป็นประเพณีหนึ่งที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนาและในสังคมไทย แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบุญกฐินในยุคปัจจุบันมีความผิดเพี้ยนไปจากพุทธบัญญัติในหลายประการ เพราะไปมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ตัวกฐิน พระธรรมปิฎก ได้กล่าวว่า“แท้จริงแล้วความสำคัญของการทอดกฐิน อยู่ที่จีวรเพียงผืนเดียวเท่านั้น แต่ยังมีหลายคนที่ไม่รู้เลยว่าตัวกฐินที่แท้จริงคือ

อะไร ไปมองบริวารกฐินว่าเป็นตัวกฐิน”สะท้อนให้เห็นว่าวัตถุประสงค์หลักของการทอดกฐินได้ถูกลดความสำคัญลง (พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต), 2551 : 1)

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่รับอิทธิพลมาทางด้านความเจริญของชุมชน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่อยากศึกษาว่าคนในชุมชนนิยมทำบุญ การทำบุญที่เป็นที่น่านิยมและได้บุญมาก คือ บุญกฐินสมาชิก ในชุมชนสนับสนุนเผยแผ่ธรรม มีวิธีการใดบ้างที่ชุมชนได้กระทำเผยแผ่สู่ลูกหลานเพราะการทอดกฐินถ้าปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ ที่เมตตาพระผู้อยู่จำพรรษาครบ 3 เดือนนั้นได้อานิสงส์อย่างแรง เป็นการสงเคราะห์ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีการส่งเสริมในชุมชนว่าการทำบุญ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาชุมชนนิยมทำวิธีไหนที่จะทำความเข้าใจให้ผู้ที่อาศัยในชุมชนนิยมทำบุญและอนุรักษ์กฐิน โดยมีการพัฒนาของสังคมทุกด้านเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาและทำนุบำรุงให้มีความมั่นคง สืบทอดไปสู่ยุคสมัยต่าง ๆ รวมทั้งเผยแผ่ต่อไปอย่างเข้าใจไม่ปล่อยประละเลย หลงอิทธิพลตะวันตก ที่เผยแผ่เข้ามาในสังคมไทยอย่างทุกวันนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาประจำชาติและพิธีกรรมที่สำคัญของศาสนาต้องดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนาต่อไป

เมื่อประเพณีการทำบุญกฐินในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์และรูปแบบที่ขยายเพิ่มเติมไปจากสมัยพุทธกาล มีทั้งข้อดีและข้อควรพัฒนา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องกฐิน ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร ประเพณีการทำบุญทอดกฐินที่ถูกต้องของชาวตำบลอุ่มเม่า ควรมีรูปแบบและวิธีการอย่างไร เพื่อเผยแผ่สืบทอดประเพณีการทำบุญกฐินที่ดีงามให้คงอยู่กับชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ และอยู่คู่กับสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องกฐินในพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อวิเคราะห์พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เรื่องพลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ 1. พระสงฆ์ จำนวน 10 รูป 2. นักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 5 ท่าน 3. มัคนายก จำนวน 5 คน 4. ผู้นำชุมชน จำนวน 5 ท่าน 5. ประชาชนทั่วไป ในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 30 รูป/คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วยกร่างแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจความถูกต้องของเนื้อหา

4. นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

6. นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

7. นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการทำบุญกฐิน

2. รวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวมรวมจากเอกสาร เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเตอร์เน็ตโดยศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการที่เกี่ยวกับประเพณีการทำบุญกฐินในสมัยพุทธกาลและในประเทศไทย

3. รวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 กลุ่ม

4. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่ได้จากภาคทฤษฎีและภาคสนามมาจัดหมวดหมู่

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษาค้นคว้าตำรา จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนาม เพื่ออธิบายถึงพลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและนำมาสู่การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

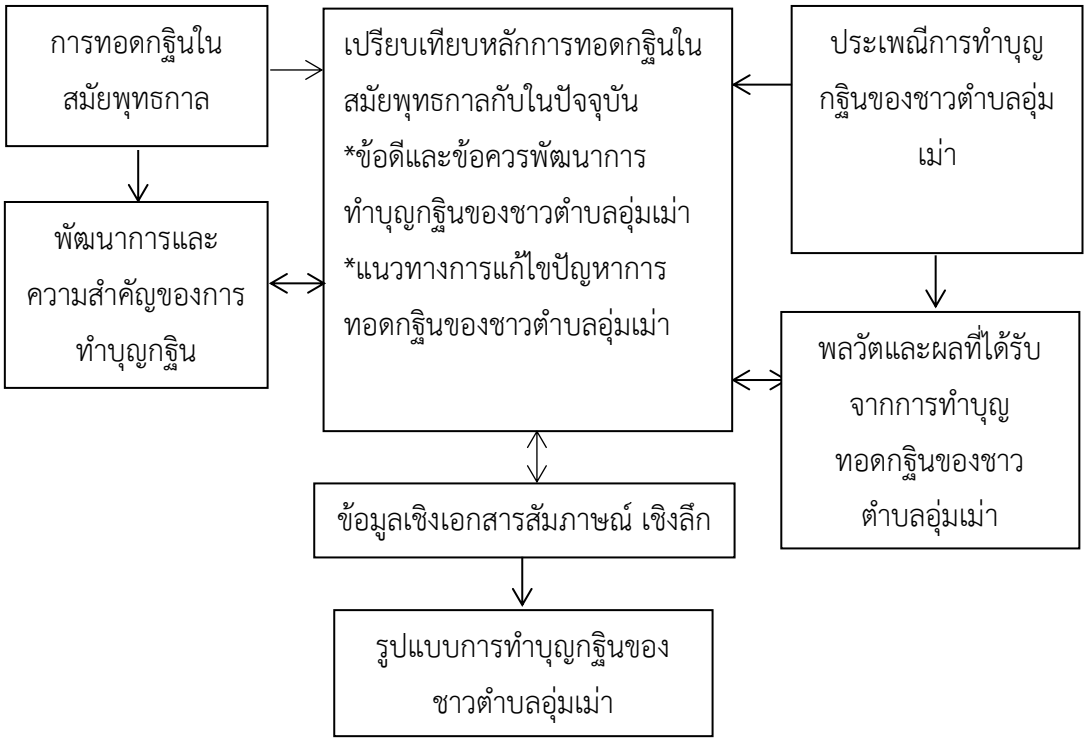

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ครั้งนี้ทำให้สามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. กฐินในพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า กฐินในพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการถวายผ้ากฐินของชาวพุทธผู้ศรัทธานำไปถวายท่ามกลางสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสในวัดนั้น ไม่ต่ำกว่า 5 รูป ขึ้นไป เพื่อใช้ตัดเย็บทำจีวร มีกำหนดระยะเวลาให้ถวายได้เพียงปีละครั้ง หลังวันออกพรรษาภายใน 1 เดือน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เมื่อสงฆ์รับแล้วจะทำพิธีสังฆกรรมและวินัยกรรมเกี่ยวกับการกรานกฐินให้เสร็จในวันเดียวทำให้ภิกษุผู้ครองกฐินและพระภิกษุผู้ร่วมอนุโมทนาได้รับอานิสงส์กฐิน 5 ประการ

2. รูปแบบการทำบุญกฐิน ของชาวตำบลอุ่มเม่า พบว่า การดำเนินการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า เริ่มตั้งแต่การจองกฐิน และการนำกฐินไปทอด การทำบุญกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า นั้นเป็นกฐินราษฎร์เกิดจากความศรัทธาของประชาชนทั่วไปอาจมีหลายเจ้าภาพมารวมกัน เรียกว่า กฐินสามัคคี มีกิจกรรมที่เน้นในเรื่อง

ความสนุกรื่นเริง มีขั้นตอนในการทอดถวาย และ พิธีกรรมฝ่ายสงฆ์ที่เรียกว่า การกรานกฐิน เช่น เดียวกัน ถ้าเป็นจุลกฐินเมื่อพระสงฆ์ทำพิธีอปโลกน์และการสวดญัตติทุติยกรรมแล้ว ผู้ถวายอาจอยู่ช่วยพระสงฆ์ ทำจีวรผืนใดผืนหนึ่งใน 3 ผืน ให้เสร็จก่อนก็ได้ ดังเช่น จุลกฐิน เมื่อคณะเจ้าภาพได้ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแก่พระสงฆ์แล้วและประกาศยอดจำนวนเงินที่ได้บริจาค เพื่อถวายพระภิกษุสามเณรและถวายบำรุงวัด หรือสมทบการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่างๆ ของวัดแล้ว พระ ภิกษุสงฆ์และผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายได้ทราบและอนุโมทนาโดยทั่วกัน ผู้ถวายทั้งหมดตั้งใจกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล รับพร กราบพระรัตนตรัย เป็นเสร็จพิธีการทอดกฐิน

3. วัตถุประสงค์ของการทอดกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า วัตถุประสงค์ของการทอดกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่าในยุคปัจจุบัน นอกจากเป็นการถวายผ้ากฐินจีวรสำเร็จรูปเป็นไตรจีวรแล้ว ยังมีบริวารกฐินอื่นอีกมากมาย ที่สำคัญคือ บริวารกฐินที่เป็นตัวเงิน กลายเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ของการทอดกฐิน ซึ่งเป็นค่านิยมของการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า ถึงแม้ว่าจะเป็นการลดความสำคัญของวัตถุประสงค์เดิม แต่ก็เป็นการรักษาประเพณีและเพื่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบไป

4. การบูรณาการของประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่าอำ เภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การบูรณาการของประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการขยายประโยชน์จากบริวารกฐินพิจารณาได้จากประโยชน์ทางด้านพระพุทธศาสนา และประโยชน์ทางด้านสังคม ซึ่งประโยชน์ทั้งสองด้านมีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะการทอดกฐินเป็นเทศกาลหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนให้เกิดปัญญาในการทำหน้าที่ปกป้องและรักษาพระพุทธศาสนา มีศาสดา ศาสนธรรม ศาสนสถานศาสนบุคคล และศาสนพิธี ทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยังส่งผลให้คนในสังคมมีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีเศรษฐกิจดี มีความสามัคคี ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5. การพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัญหาจากการพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากความเบี่ยงเบนของหลักการในเรื่องกฐิน ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เป็นตัวเงินมากกว่า ทำให้ลดความสำคัญในเรื่องความสามัคคีของหมู่สงฆ์ที่อยู่จำพรรษาในวัดด้วยกันพระสงฆ์มีพฤติกรรมในการหากฐินเองการเรี่ยไรเงินบริจาค หากชักชวนผู้มีศรัทธาน้อย ย่อมสร้างความลำบากใจ จนอาจกลายเป็นความไม่เข้าใจและเสื่อมศรัทธาที่จะทำบุญในพระพุทธศาสนาต่อไป กฐินก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดกามคุณและอบายมุข เช่นการมีขบวนแห่กองกฐิน การมีมหรสพราคาแพงมาสมโภชน์กองกฐิน มีการดื่มเครื่องดื่มมึนเมา ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองและเกิดการทะเลาะวิวาท ซึ่งส่งผลเป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมประเพณีการทอดกฐินอันดีงามของชุมชน

6. ข้อดีและข้อควรพัฒนาของการพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ข้อดีและข้อควรพัฒนาของการพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ปัจจุบัน ข้อดี คือ รักษาพระวินัย ได้รักษาประเพณี ได้อานิสงส์จากบุญกฐิน สร้างความสามัคคี ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สนับสนุนพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทางสังคม และทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ทำให้สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธ จากรุ่นสู่รุ่น เป็นเครื่องยืนยันความศรัทธามั่นคงเชื่อถือในพิธีทางศาสนา สามารถรักษาองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา ส่วนข้อควรพัฒนา คือขาดเครื่องมือสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์ ด้วยกระบวนการทำจีวร สร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้มีศรัทธาน้อยเป็นช่องทางของกลุ่มผู้หาผลประโยชน์ วัดบางวัดเป็นกฐินตกค้าง พระสงฆ์หาเจ้าภาพทอดกฐินเอง และเป็นช่องทางให้เกิดกามคุณและอบายมุข

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

กฐินในพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการถวายผ้ากฐินของชาวพุทธผู้ศรัทธานำไปถวายท่ามกลางสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสในวัดนั้น ไม่ต่ำกว่า 5 รูป ขึ้นไป เพื่อใช้ตัดเย็บทำจีวร มีกำหนดระยะเวลาให้ถวายได้เพียงปีละครั้ง หลังวันออกพรรษาภายใน 1 เดือน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 เมื่อสงฆ์รับแล้วจะทำพิธีสังฆกรรมและวินัยกรรมเกี่ยวกับการกรานกฐินให้เสร็จในวันเดียวทำให้ภิกษุผู้ครองกฐินและพระภิกษุผู้ร่วมอนุโมทนาได้รับอานิสงส์กฐิน 5 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาประมวล ฐานทตฺโต (2554 : 4) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สาระธรรมจากบุญกฐิน” เกี่ยวกับเรื่องกฐินว่า “กฐิน” เป็นชื่อของบุญประเพณีที่นิยมทำเป็นเวลา 1 เดือน โดยเริ่มต้นที่วันออกพรรษาไปถึงลอยกระทง ถือเป็นถือเป็นประเพณีสำคัญของสังคมไทยแต่โบราณ การทำบุญถวายผ้ากฐินนิยมเรียกกันว่า ทอดกฐิน หมายถึง ทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายผ้าในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ เมื่อกล่าวคำถวายจบแล้ว พระสงฆ์ก็รับว่า สาธุ พร้อมกันเจ้าภาพจะต้องนำผ้ากฐินไปวางไว้ต่อหน้าพระสงฆ์เฉยๆไม่ต้องประเคนด้วยมืออีก ดังนั้น กิริยาที่นำผ้ากฐินไปวางไว้นั้น จึงนิยมเรียกสืบๆกันมาว่า “การทำบุญทอดกฐิน”

ในสมัยพุทธกาลพระภิกษุนุ่งห่มจีวรด้วยผ้าบังสุกุลจีวรใช้สอยผ้าไตรจีวรได้ไม่เกิน 3 ผืน และเก็บอติเรกจีวรได้ไม่เกิน 10 วัน ต่อมาทรงอนุญาตให้ภิกษุรับคหบดีจีวร และเมื่อทรงเห็นความลำบากในเรื่องไตรจีวรนุ่งห่มของภิกษุชาวเมืองปาเฐยยะเปียกชุ่มไปด้วยน้ำ เปรอะเปื้อนไปด้วยโคลนตม เพราะการเดินทางหลังวันออกพรรษา แล้วจึงมีพุทธานุญาติในเรื่องกรานกฐิน เมื่อชาวพุทธฝ่ายคฤหัสถ์ได้เห็นความยุ่งยากลำบากในเรื่องผ้ากฐินผืนที่จะนำมากรานกฐินจึงได้จัดหาผ้าที่สมควรมามอบให้แก่สงฆ์ การทอดกฐินในสมัยพุทธกาลจึงเป็นกิจของสงฆ์โดยเฉพาะ ที่เรียกว่า การกรานกฐิน ซึ่งยังคงปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนชาวบ้านหรือที่

เรียกว่า ทายกทายิกา นำผ้ากฐินมาถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ เรียกว่า ทอดกฐิน ซึ่งปัจจุบันชาวพุทธเรียกพิธีกรรมนี้ว่าเป็นประเพณีการทอดกฐิน ซึ้งสอดคล้องกับ ศิรินทร มุขสาร (2557 : 46-47) ได้กล่าวไว้ในสารนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธานุญาตเรื่องกฐิน” กฐินมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และในสมัยพระสมณโคดมสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน กฐินเป็นพุทธประสงค์ที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระบรมพุทธานุญาตเอง เพื่อให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกรานกฐินได้ ต้นบัญญัติ คือ พระภิกษุชาวเมืองปาเฐยยะ จำนวน 30 รูป ที่ได้เดินทางมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่เป็นวันเข้าพรรษาเสียก่อน จึงจำพรรษาระหว่างทางและเมื่อถึงวันปวารณาออกพรรษาแล้วก็เร่งรีบไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทั้งๆที่ฝนยังตกชุกอยู่ พื้นดินที่ชุ่มไปด้วยน้ำ เป็นหล่มเลน พระภิกษุมีจีวรที่ชุ่มไปด้วยน้ำเปียกปอน เหน็ดเหนื่อย ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าในสภาพนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเห็นความทุกข์ยากลำบากของพระภิกษุเหล่านั้น จึงทรงมีพระบรมพุทธานุญาตเอง เพื่อให้พระภิกษุกรานกฐินได้หลังออกพรรษา และเพื่อจะได้มีจีวรใหม่ผลัดเปลี่ยนแทนจีวรเก่าก่อนที่พระภิกษุจะจาริกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

ประเพณีการทำบุญทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มตั้งแต่การจองกฐิน และการนำกฐินไปทอด การทำบุญกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า นั้นเป็นกฐินราษฎร์เกิดจากความศรัทธาของประชาชนทั่วไปอาจมีหลายเจ้าภาพมารวมกัน เรียกว่า กฐินสามัคคี มีกิจกรรมที่เน้นในเรื่องความสนุกรื่นเริง มีขั้นตอนในการทอดถวาย และ พิธีกรรมฝ่ายสงฆ์ที่เรียกว่า การกรานกฐิน เช่น เดียวกัน ถ้าเป็นจุลกฐินเมื่อพระสงฆ์ทำพิธีอปโลกน์และการสวดญัตติทุติยกรรมแล้ว ผู้ถวายอาจอยู่ช่วยพระสงฆ์ ทำจีวรผืนใดผืนหนึ่งใน 3 ผืน ให้เสร็จก่อนก็ได้ ดังเช่น จุลกฐิน เมื่อคณะเจ้าภาพได้ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแก่พระสงฆ์แล้วและประกาศยอดจำนวนเงินที่ได้บริจาค เพื่อถวายพระภิกษุสามเณรและถวายบำรุงวัด หรือสมทบการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่างๆ ของวัดแล้ว พระ ภิกษุสงฆ์และผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายได้ทราบและอนุโมทนาโดยทั่วกัน ผู้ถวายทั้งหมดตั้งใจกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล รับพร กราบพระรัตนตรัย เป็นเสร็จพิธีการทอดกฐิน ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา พิณทอง (2534 : 147) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประเพณีโบราณไทยอีสาน ไว้ว่า พิธีทำบุญกฐินผู้ที่มีจิตศรัทธาปรารถนาจะถวายกฐิน ณ วัดใดวัดหนึ่งให้เขียนใบจอง ไปติดไว้ผนังโบสถ์ บอกชื่อตัว ชื่อสกุล ตำแหน่งและที่อยู่ของตนให้ชัดเจน การทำดังนี้เพื่อไม่ให้ผู้อื่นจองทับ เพราะในปีหนึ่งวัดจะรับกฐินได้ครั้งเดียว เมื่อจองแล้วก็จัดหาเครื่องบริขารและบริวารกฐินไว้ บอกเล่าญาติพี่น้องให้มาร่วมบุญ ถึงวันงานก็นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ฟังเทศน์ ตอนกลางคืนมีหมอลำงันตลอดคืน รุ่งขึ้นถวายอาหารบิณฑบาต แล้วแห่กฐินไปทอดที่วัด แห่รอบขวาศาลาโรงธรรม 3 รอบ แล้วนำกฐินไปรวมไว้ที่ศาลาโรงธรรม

วัตถุประสงค์ของการทอดกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่าในยุคปัจจุบัน นอกจากเป็นการถวายผ้ากฐินจีวรสำเร็จรูปเป็นไตรจีวรแล้ว ยังมีบริวารกฐินอื่นอีกมากมาย ที่สำคัญคือ บริวารกฐินที่เป็นตัวเงิน กลายเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ของการทอดกฐิน ซึ่งเป็นค่านิยมของการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า ถึงแม้ว่าจะเป็นการลดความสำคัญของวัตถุประสงค์เดิม แต่ก็เป็นการรักษาประเพณีและเพื่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้

ดำรงอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูร คลายโศก (2539 : 121) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน:ศึกษากรณีเปรียบเทียบประเพณีทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนในเขตราษฎร์บูรณะจังหวัดกรุงเทพมหานครและอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการทอดกฐินในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยพุทธกาล สมัยก่อนมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวคือแสวงหาผ้าเพื่อไปถวายแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่ขาดแคลนและมีคุณสมบัติที่ครองผ้ากฐิน แต่ปัจจุบันการทอดกฐินมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีการเพิ่มวัตถุประสงค์เข้าไปอีกอย่างหนึ่ง คือทอดกฐินที่เน้นเพื่อการหาเงินทุนไปใช้ในการพัฒนาวัด วัดในเขตราษฎร์บูรณะพบว่ามีการสร้างโบสถ์ วิหาร ถนน ท่อระบายน้ำ ส่วนวัดอำเภอนางรองพบว่านำเงินกฐินไปซื้ออุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือประชาชน ที่ประสบเคราะห์กรรม ลดละเลิกอบายมุขและพัฒนาจิตใจโดยการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ส่วนความคิดของประชาชนที่มีต่อการทำบุญกฐินพบว่า ส่วนใหญ่จะทำบุญกฐินเพราะมีความเชื่อทำบุญกฐินมีอานิสงส์มากกว่าการทำบุญอย่างอื่น และเป็นการช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตามวินัยและยังเป็นการช่วยสงเคราะห์พัฒนาสังคมในด้านต่างๆอีกด้วย

การบูรณาการของประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการขยายประโยชน์จากบริวารกฐินพิจารณาได้จากประโยชน์ทางด้านพระพุทธศาสนา และประโยชน์ทางด้านสังคม ซึ่งประโยชน์ทั้งสองด้านมีความเกี่ยวเนื่องกัน เพราะการทอดกฐินเป็นเทศกาลหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนให้เกิดปัญญาในการทำหน้าที่ปกป้องและรักษาพระพุทธศาสนา มีศาสดา ศาสนธรรม ศาสนสถานศาสนบุคคล และศาสนพิธี ทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยังส่งผลให้คนในสังคมมีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีเศรษฐกิจดี มีความสามัคคี ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ปัญหาจากการพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากความเบี่ยงเบนของหลักการในเรื่องกฐิน ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัย ที่เป็นตัวเงินมากกว่า ทำให้ลดความสำคัญในเรื่องความสามัคคีของหมู่สงฆ์ที่อยู่จำพรรษาในวัดด้วยกัน พระสงฆ์มีพฤติกรรมในการหากฐินเองการเรี่ยไรเงินบริจาค หากชักชวนผู้มีศรัทธาน้อย ย่อมสร้างความลำบากใจ จนอาจกลายเป็นความไม่เข้าใจและเสื่อมศรัทธาที่จะทำบุญในพระพุทธศาสนาต่อไป กฐินก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดกามคุณและอบายมุข เช่นการมีขบวนแห่กองกฐิน การมีมหรสพราคาแพงมาสมโภชน์กองกฐิน มีการดื่มเครื่องดื่มมึนเมา ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองและเกิดการทะเลาะวิวาท ซึ่งส่งผลเป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมประเพณีการทอดกฐินอันดีงามของชุมชน

เปรียบเทียบหลักการทอดกฐินในสมัยพุทธกาลกับในเขตตำบลอุ่มเม่าปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ของการทอดกฐินที่เหมือนกัน คือ สงฆ์ได้ผ้า ได้อานิสงส์กฐิน สร้างความสามัคคี สนับสนุนพระดี ในด้านความต่าง คือ มุ่งพัฒนาวัด เน้นบริวารกฐินที่เป็นตัวเงิน ไม่ให้ความสำคัญเรื่องความสามัคคีของสงฆ์ มีการผูกขาดผู้รับผ้ากฐิน รูปแบบการทอดกฐินในสมัยพุทธกาลกับในเขตตำบลอุ่มเม่า ปัจจุบัน มีความต่าง คือ มีหลายรูปแบบแตกต่าง

กันตามประเภทและลักษณะของกฐินเป็นศาสนพิธี มีพิธีการทางศาสนา มุ่งเน้นกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมงานบุญกฐิน มีการแห่องค์กฐินและนำธงกฐินเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ ปยุตฺโต, 2551 : 2) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ปัญหาขัดแย้งในโลกแก้ได้ด้วยกฐิน เกี่ยวกับเรื่องกฐินว่า การทอดกฐินเป็นเรื่องของโยม ส่วนพระเรียกว่ากรานกฐิน คือกรานกฐิน กล่าวถึงในฐานะที่เป็นเรื่องของพระภิกษุ ซึ่งถือเป็นพระวินัย ถือเป็นพุทธานุญาต เป็นเรื่องสำคัญที่บัญญัติไว้เพื่อการปฏิบัติของพระสงฆ์โดยเฉพาะ และการทอดกฐินกล่าวถึงกฐินในฐานะที่เป็นกฐินทาน คือเป็นเรื่องของอุบาสกอุบาสิกาที่จะจัดถวายทานอันเนื่องด้วยเรื่องกฐินตามพุทธบัญญัติ

ข้อดีและข้อควรพัฒนาของการพลวัตการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ปัจจุบัน ข้อดี คือ รักษาพระวินัย ได้รักษาประเพณี ได้อานิสงส์จากบุญกฐิน สร้างความสามัคคี ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สนับสนุนพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทางสังคม และทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น ทำให้สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเครื่องยืนยันความศรัทธามั่นคงเชื่อถือในพิธีทางศาสนา สามารถรักษาองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา ส่วนข้อควรพัฒนา คือขาดเครื่องมือสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์ ด้วยกระบวนการทำจีวรสร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้มีศรัทธาน้อย เป็นช่องทางของกลุ่มผู้หาผลประโยชน์ วัดบางวัดเป็นกฐินตกค้าง พระสงฆ์หาเจ้าภาพทอดกฐินเอง และเป็นช่องทางให้เกิดกามคุณและอบายมุข ซึ่งสอดคล้องกับ พระเทพสารเมธี ให้สัมภาษณ์ไว้ ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564 ไว้ว่า “ไม่ว่าโลกจะพัฒนาไปแบบใดก็ตาม แต่สังฆกรรมก็ควรจะยึดพระธรรมวินัย เป็นหลักอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นกรอบในการรักษาดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาดังกรอบไม้ หรือ สะดึง ที่ใช้ในการเป็นแบบพิมพ์ในการเย็บผ้าในสมัยพุทธกล ไม่ควรยึดติดกับบริวารกฐินจนมากเกินไป”

การศึกษาวิจัยเรื่อง พลวัตประเพณีการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ นี้ มีผลการศึกษาในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า มีความสอดคล้องและยังได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้ผลการศึกษามีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นกล่าวคือ ทำให้ทราบว่าการทอดกฐินในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นการทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ที่มีรากฐานมาจากพระวินัยบัญญัติในเรื่องกฐิน เป็นพุทธานุญาตที่มอบให้แก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วในวัดเดียวกัน ไม่น้อยกว่า 5 รูปขึ้นไป ได้กรานกฐิน เป็นวินัยกรรมและสังฆกรรมเกี่ยวกับการทำผ้ากฐินเป็นจีวรนุ่งห่ม เป็นทานพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้เองโดยไม่ต้องขอบุญกฐินจึงมีอานิสงส์มาก ทำให้มีจีวรผืนใหม่ไว้ใช้สอย ได้สร้างความสามัคคี ได้รับอานิสงส์ และได้สนับสนุนพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ต่อมามีผู้ศรัทธานำผ้ากฐินมาถวายแก่พระสงฆ์ และได้กลายเป็นประเพณีการทำบุญของชาวตำบลอุ่มเม่าและของชาวพุทธไทย เรียกว่า การทอดกฐิน มาจนถึงปัจจุบัน เป็นประเพณีการทำบุญที่ทำให้ผู้ให้ทานและผู้รับทาน ได้รับอานิสงส์กันทั้ง 2 ฝ่าย ประเพณีการทอดกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

กำหนดเป็นศาสนพิธี มีพิธีกรรมทั้งฝ่ายผู้ทอดและฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับ ปัจจุบันนอกจากถวายผ้ากฐินแล้วยังมีบริวารกฐินอีกมากมาย เพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อพระพุทธศาสนา และขยายประโยชน์ที่ได้จากบริวารกฐินมีการบอกบุญ กฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า มี 2 รูปแบบคือ กฐินที่มีเจ้าภาพปักจอง และกฐินสามัคคี เรียกว่าเป็นกฐินราษฎร์ นับว่าเจ้าภาพและคนในชุมชนมีบทบาทต่อการกำหนดกิจกรรมกฐิน การพลวัตการทำบุญทอดกฐิน จึงควรประกอบด้วย รักษาพระวินัยบัญญัติ ยึดรูปแบบศาสนพิธี ส่งเสริมความพอเพียง ทีประสานความสามัคคีและมีปัญญา เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการ รักษาและส่งเสริมให้ประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นประเพณีอันดีงามสืบทอดส่งต่อลูกหลานได้ยึดถือปฏิบัติ ให้อยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1) ประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่า เป็นการทำบุญที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ มีทั้งข้อดีและข้อควรพัฒนา ดังนั้นควรปฏิบัติเกี่ยวกับการทอดกฐิน ให้ถูกต้องตามพระวินัย ควบคู่กับจรรยาในสังคม ด้วยการเรียนรู้และศึกษาให้เข้าใจถึงหลักการสำคัญ เกี่ยวกับกฐินที่แท้จริง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากกิจกรรมการทอดกฐิน ที่อาจสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นทั้งแก่วัดและสังคม

2) ควรนำปัจจัย เครื่องใช้จำเป็นไปช่วยเหลือวัดที่ยังขาดแคลนหรือมีความต้องการ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3) ชาวตำบลอุ่มเม่า ควรให้ความสำคัญในสาระที่แท้จริงของวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่แท้จริงของการทอดกฐิน และการวางท่าทีให้ถูกต้องด้วยปัญญา เพื่อให้เป็นทานที่มีผลบุญมาก เพราะ บุญกฐินเป็นกาลทาน เป็นการให้ทานที่ประกอบด้วยธรรม 3 ประการ คือ ผู้ให้หรือผู้ทอด (ทายก) มีศรัทธาที่มีเจตนาบริสุทธิ์ทั้ง 3 ขณะ ไทยธรรมเป็นวัตถุที่บริสุทธิ์ และผู้ควรรับ (ปฏิคาหก) ที่บริสุทธิ์

4) ประเพณีการทอดกฐินในเขตตำบลอุ่มเม่าปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าภาพ และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการกำหนดรูปแบบร่วมกับคนในชุมชนมากที่สุด และยังเป็นช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้ญาติ มิตรคนในครอบครัวที่อยู่ต่างถิ่นได้กลับมาพบกันและได้ทำบุญร่วมกัน และอาจต้องการมีกิจกรรมรื่น เริงสนุกสนานซึ่งอาจจัดได้แต่ไม่ควรตั้งอยู่ในความประมาท โดยเป็นช่องทางให้เกิดกามคุณและ อบายมุข การจัดจ้างมหรสพราคาแพง การเลี้ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นำมาซึ่งภาพลักษณ์ไม่ดีต่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ทำให้คนรุ่นหลังที่ขาดความรู้ความ เข้าใจในสาระสำคัญของการทอดกฐินที่แท้จริง มีทัศนะคติไม่ดีต่อการทำบุญกฐินของชาวตำบลอุ่มเม่า ทุกคนจึงต้องมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ประเพณีการทำบุญกฐินที่ดีงามสืบไว้ให้ลูกหลาน ชาวตำบลอุ่มเม่า สืบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับประเพณีเรื่องการทำบุญข้าวสลากภัตในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อเปรียบเทียบกับการทำบุญบุญข้าวสลากภัตที่มีผลต่อความเชื่อของชาวตำบลอุ่มเม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

ปรีชา พิณทอง (ดร.). (2534). *ประเพณีโบราณไทยอิสาน.* อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ ศิริธรรม ออฟเซ็ท.

พระมหาประมวล ฐานทตฺโต. (2554). *สารธรรมจากบุญกฐิน.* ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *ปัญหาขัดแย้งในโลกแก้ได้ด้วยกฐิน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทพิมพ์สวยจำกัด.

พระเทพสารเมธี (ธ). สัมภาษณ์ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2564.

ประยูร คลายโศก. (2539). *ศึกษาพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษากรณีเปรียบเทียบประเพณีทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนในเขตราษฎร์บูรณะจังหวัดกรุงเทพมหานครและอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศิรินทร มุขสาร. (2557). *การศึกษาวิเคราะห์พุทธานุญาตเรื่องกฐิน.* สารนิพนธ์ประกอบการศึกษารายวิชาสัมมนาพระไตรปิฎก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

Managerial Administration in Accordance with Good Governance of Salalai Sub-district Municipality Chondan District, Phetchabun Province

จิราภรณ์ สีไพร และ ธนัสถา โรจนตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Jiraporn Seepai and Tanastha Rojanatrakul
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: Kkunkapuk_to@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลศาลาลาย จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิง ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและหมู่บ้านที่อาศัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนระยะเวลาที่พักอาศัย มีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า การกำหนดหรือออกเทศบัญญัติ กฎระเบียบ ควรให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยยึดหลักประชาชนและพื้นที่เป็นศูนย์กลางด้วยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ทำความเข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานโดยภาพรวมขององค์กรออกมามีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; หลักธรรมาภิบาล; เทศบาลตำบลศาลาลาย

---

* วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 15 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2564
Received: June 13, 2021; Revised: June 15, 2021; Accepted: June 17, 2021

Abstracts

The objectives of this research study were 1) to study the level of public opinion towards governance according to good governance, 2) to compare personal factors on governance according to governance, and 3) to study problems and obstacles. and guidelines for solving management problems in accordance with the principles of good governance It is a quantitative research. Use questionnaires as a tool to collect information. The sample consisted of 400 people living in Sala Lai Sub-district Municipality. Data were analyzed using statistical frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test (One-Way ANOVA). It was found that 1) the overall level of opinion towards the management according to the good governance principles was at a high level; 2) the people with different gender, age, education level, occupation, average monthly income and the villages residing had different opinions. towards the management according to the good governance of Sala Lai Subdistrict Municipality, Chon Daen District, Phetchabun Province The difference was statistically significant at the .01 level, while the length of stay was statistically different at the .05 level. 3) Recommendations for management guidelines based on good governance found that Establish or issue ordinances, rules and regulations should be consistent with the context of the area. accepted by the public by adhering to the principles of the people and the area as the center by visiting the area to survey the information understand the problem people's needs by allowing people to participate in the operation of the municipality This will result in the overall operation of the organization to be the most efficient.

Keywords: Management; Good governance; Salalai Municipatity

บทนำ

สถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขณะนี้เป็นยุคของกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ทำให้เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นผลรวมไปถึงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความไม่สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์การอื่น ๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การเพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จและความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์การ ในปัจจุบันการบริหารจัดการมีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอดีต แต่การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐยังคงอยู่ในช่วงปรับตัว และยังคุ้นเคยอยู่กับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นการบริหารจัดการแบบแยกส่วน (Fragment Administration) ผลลัพธ์ก็คือหน่วยงานแต่ละหน่วยและบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็มุ่งทำงานเฉพาะส่วนของตนไม่ได้มุ่งเน้นให้มีการประสานงานและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร (ภมร วงษ์ศรีจันทร์, 2559 : 35-46) การบริหาร

ราชการแผ่นดินในปัจจุบันของรัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองและพิทักษ์สิทธิของตนได้มากขึ้น มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพเสริมสร้างหลักนิติรัฐ นิติธรรม สร้างความโปร่งใสและขจัดการทุจริตในการบริหารราชการแผ่นดินและให้บริการประชาชน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือ ภารกิจหลักเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานทุกองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจการกำหนดนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างและการแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่ง เพื่อความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนเร่งส่งเสริมความสนใจในบทบาทและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีประสิทธิผล เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินการ ตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เพื่อให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและสังคม (ภมร วงษ์ศรีจันทร์, 2559 : 35-46)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ กิจกรรมสาธารณะ เพื่อตอบสนองเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (เทศบาลตำบลศาลาลาย, 2556 : 4)

เทศบาลตำบลศาลาลาย เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนและเป็นหน่วยดำเนินการซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐในการจัดบริการสาธารณะ การบริหารจัดการภารกิจต่าง ๆ ในพื้นที่รับผิดชอบแก่ประชาชนและส่วนรวม ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความสงบสุข มีการอยู่ดีกินดี โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “เพียบพร้อมการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจรุ่งเรือง เมืองน่าอยู่

มุ่งสู่อาเซียน” เน้นการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้บริหารท้องถิ่นจึงต้องนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเป็นหลักของการบริหารสาธารณะที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญกับประชาชน เพื่อมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีมาเป็นหลักในการบริหารท้องถิ่นอย่างจริงจังและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ทำให้ส่วนราชการในท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในตำบลท่าข้าม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 หมู่บ้าน ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 4,833 คน (อ้างอิงจากสถิติประชากรจากทะเบียนบ้านตรวจสอบข้อมูลแยกรายพื้นที่ระดับตำบล/แขวง เขตพื้นที่ตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เดือนธันวาคม 2562 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรโดยใช้ การคำนวณของ Yamane (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550 : 28) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 400 กลุ่มตัวอย่างแล้วแบ่งตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจนครบจำนวน

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close ended Questionnaire) ประกอบด้วย แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งเป็นเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยใช้ข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบ และ6) ด้านหลักความคุ้มค่า รวมจำนวน 26 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์แบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

ตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงความครอบคลุมเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในสำนวนภาษาของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) ปรากฏผลว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-Coefficient) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach, 1990 : 13) ได้ผล ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เท่ากับ 0.88มากกว่า .50 (IOC > .50) และ สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ .983 มากกว่าเกณฑ์ .7 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์สามารถจำแนก ได้ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบายระดับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ในพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่า t-test ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่า F-test (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังรายละเอียดที่แสดงในภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลและผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกรอบแนวคิดตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารราชการที่ดี พ.ศ. 2546 ดังนี้

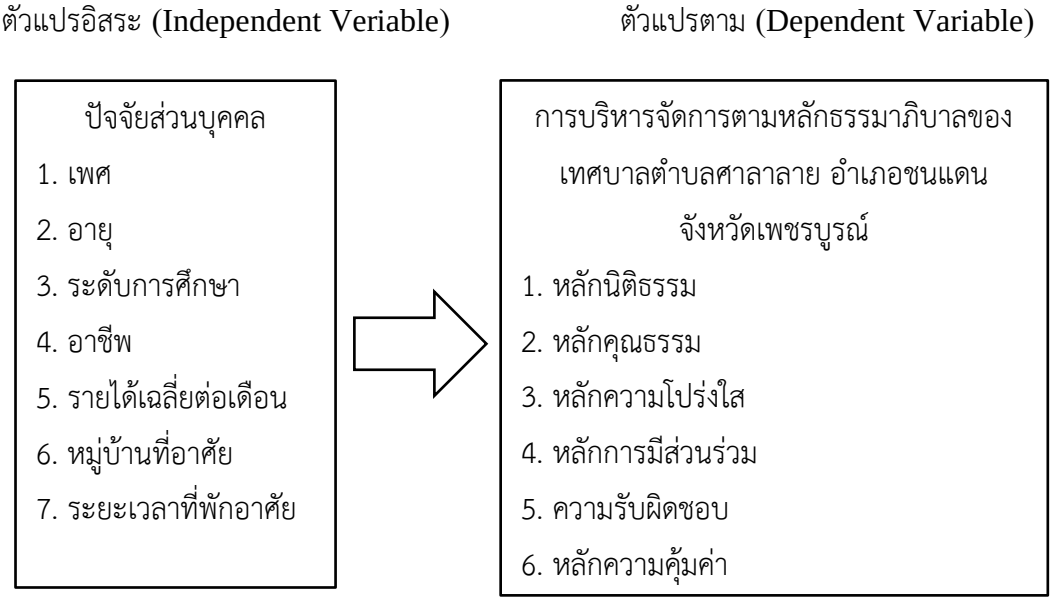

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.08	0.75	มาก
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.05	0.72	มาก
3. ด้านหลักความโปร่งใส	4.05	0.79	มาก

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.08	0.71	มาก
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.03	0.70	มาก
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.05	0.69	มาก
โดยรวม	**4.06**	**0.73**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.06, S.D.= 0.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ

การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีผลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	t- test	F- test	Sig.
เพศ	9.644		0.00**
อายุ		18.046	0.00**
ระดับการศึกษา		15.986	0.00**
อาชีพ		9.194	0.00**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		18.615	0.00**
หมู่บ้านที่อาศัย		28.702	0.00**
ระยะเวลาที่พักอาศัย		2.303	0.48*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามปัจจัยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและหมู่บ้านที่อาศัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความคุ้มค่า

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์

1. เทศบาลควรส่งเสริมให้มีตัวแทนภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผน ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศาลาลายทุกโครงการหรือทุกกิจกรรม ในรูปแบบของคณะทำงานหรือคณะกรรมการเพื่อความโปร่งใส

2. ในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อยากให้เทศบาลลงพื้นที่สำรวจ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนและอยากให้ลำดับความสำคัญของปัญหาที่ควรจะเร่งแก้ไขก่อน

3. อยากให้เทศบาลชี้แจงงบประมาณที่ได้รับมาและที่ได้ไปพัฒนาว่าได้นำไปใช้ทำโครงการหรือดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อความโปร่งใสและสามารถให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

4. เทศบาลควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้ยึดหลักความถูกต้อง เป็นธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ

5. การจัดประชาคมหรือจัดโครงการในแต่ละครั้ง จะเห็นได้ชัดในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย ถ้าไม่มีสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์และส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ อยากให้เทศบาลประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม

6. ปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน แสงสว่าง น้ำอุปโภค อยากให้ทางเทศบาลดำเนินการอย่างเร่งด่วน

7. อยากให้เทศบาลติดตามการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเทศบาลอย่างต่อเนื่องและนำมาพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของเทศบาลให้มากที่สุด เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาให้ตรงจุด รวดเร็วและทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

1) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.06, S.D.= 0.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ

เนื่องจากมีกฎหมายมากหลายฉบับและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะมีผลบังคับใช้กับชุมชนแท้จริงแล้วส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ อาจทำให้เกิดความสับสน ไม่เข้าใจในรายละเอียดของกฎหมายและการบังคับใช้ที่อาจทำให้เกิดการเข้าใจที่คาดเคลื่อนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตน์ชนก พราหมณ์ศิริและกฤษณ์ ภูรีพงษ์ (2560 : 128-141) ได้ทำการวิจัย เรื่อง หลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนพื้นที่ภาคเหนือผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนพื้นที่ภาคเหนือโดยภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีผลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและหมู่บ้านที่อาศัยต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนระยะเวลาที่พักอาศัย มีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชัยรัฐ หมื่นด้วง (2561 : 255-270) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองบัวลำภูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ สถานภาพสมรสต่างกันมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองบัวลำภูไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า การกำหนดหรือออกเทศบัญญัติ กฎ ระเบียบ ควรให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยยึดหลักประชาชนและพื้นที่เป็นศูนย์กลางด้วยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ทำความเข้าใจปัญหา ความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาล ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานโดยภาพรวมขององค์กรออกมามีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญวกาญจน์ คำมูล (2559 : 67) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมภิบาลของเทศบาลตำบลช้างเผือก จังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลช้างเผือกเห็นว่าการสร้างธรรมาภิบาลภายในองค์กรนั้นควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นคณะผู้บริหาร บุคลากรภายในเทศบาล ประธานชุมชนและประชาชนทั่วไปและมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ข้อเสนอแนะคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการปฏิรูประบบราชการโดยการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีความ

รับผิดชอบโดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและใช้เงินงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและผู้บริหารควรให้ความสำคัญในเรื่องของธรรมาภิบาล โดยให้บุคลากรเล็งเห็นถึงความสำคัญและยึดถือปฏิบัติในเรื่องของธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนและเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลศาลาลาย อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่าเทศบาลตำบลศาลาลายมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ในเรื่องของการกำหนดหรือออกข้อบัญญัติ กฎ ระเบียบ ควรที่จะคำนึงถึงประเด็นของการมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่หรือพิจารณาก่อนว่ามีความจำเป็นต่อพื้นที่หรือไม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงที่สุดต่อประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเทศบาลเพื่อก่อให้เกิดการเป็นวัฒนธรรมที่ดีของพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการสนับสนุนให้เทศบาลตำบลศาลาลาย มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานดังนี้

1) ควรคิดริเริ่มโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยยึดหลักประชาชนและพื้นที่เป็นศูนย์กลางด้วยการลงพื้นที่หรือสำรวจ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ(Empathy) ของประชาชน ตลอดจนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบแนวคิดการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

2) ควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลศาลาลายให้มากยิ่งขึ้นและมีความต่อเนื่อง

3) ดำเนินการสรุปผลการดำเนินการต่าง ๆ เผยแพร่ต่อภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้นและมีความต่อเนื่อง

4) ยึดมั่นในหลักความโปร่งใส มีหลักฐาน สามารถตรวจสอบได้ มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

5) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางการบริหารงานที่ดี ดังนั้น ควรสร้างการรับรู้และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในใจของผู้ปฏิบัติงาน บุคลากรและทุกฝ่ายของเทศบาล ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานโดยภาพรวมขององค์กรออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นในระดับอื่นๆ ต่อไป เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบให้เห็นถึงระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

2) ควรศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรรูปแบบอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบว่าองค์กรในรูปแบบอื่นๆ มีหลักการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับบริหารและวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลตำบลศาลาลาย. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565.* สำนักงานเทศบาลตำบลศาลาลาย จังหวัดเพชรบูรณ์.

ภมร วงษ์ศรีจันทร์. (2559). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

รัตน์ชนก พราหมณ์ศิริ และ กฤษณ์ ภูรีพงษ์. (2560). หลักธรรมาภิบาลกับการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยเอกชนพื้นที่ภาคเหนือ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์* . 18 (2), 128-141.

ธัญวกาญจน์ คำมูล. (2559). *การบริหารจัดการตามหลักธรรมภิบาลของเทศบาลตำบลช้างเผือก จังหวัดเชียงใหม่.* รายงานการค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2561). การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร.* 6 (1), 255-270.

Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing.* (5thed). New York : Harper Collins Publishers Inc.

การสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Creating a Tool to Assess Learning about Solving Math Problems for Mathayomsuksa 1 Students

นิตยา นิลาราช และ ญาณภัทร สีหะมงคล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Nittaya Nilarat and Yannapat Seehamongkon

Mahasarakham University,Thailand

Corresponding Author, E-mail : Nnilarat@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ2) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา กลุ่มเป้ามายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 39 คน ซึ่งได้แกมาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท ได้แก่ 1. แบบทดสอบ 2. แบบประเมินตนเอง และ3. แบบบันทึกการสะท้อนผล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง ค่าความเชื่อมั่น ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

ผลการวิจัยพบว่า

1. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเพื่อการเรียนรู้ประกอบด้วย

1.1 แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

1.2 แบบประเมินตนเองของนักเรียน ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึกและด้านพฤติกรรม ที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ

1.3 แบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้ไขโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้านความคิดเห็น ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 15 ข้อ

*วันที่รับบทความ: 14 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 20 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 23 มิถุนายน 2564

Received: June 14, 2021; Revised: June 20, 2021; Accepted: June 23, 2021

2. ผลการศึกษาคุณภาพของเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้

2.1แบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.48 – 0.74 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 – 0.58 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2.2 แบบประเมินตนเองของนักเรียน ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึกและด้านพฤติกรรม ที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ เพื่อประเมินตนเองของนักเรียน หลังเรียน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41 – 0.71 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

2.3 แบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้านความคิดเห็น ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 15 ข้อ

คำสำคัญ: เครื่องมือการประเมิน; การประเมินเพื่อการเรียนรู้; โจทย์ปัญหา

Abstracts

This research had objectives to 1) create learning assessment tools in mathematics problem solving for Mathayomsuksa 1 students and 2) evaluate the quality of learning assessment tool in Mathematics Problem Solving for Mathayomsuksa 1 students as used in the lessons according to Polya's problem solving steps. The target group was a class of 39 Mathayomsuksa 1 students in second semester of academic year 2020 from Nanongtoomwittaya school, the Secondary Educational Service Area Office Chaiyaphum Province. A sampling method was cluster random sampling. There were 3 research tools, 1. Test 2. Self-assessment form and 3. Reflection record form. Statistics for data analysis included Index of Item Objective Congruence (IOC), reliability, difficulty, and discrimination.

The result showed that

1. Assessment tools for learning consisted of ;

1.1 Test, 20 multiple choices with 4 choice in each question

1.2 Self-evaluation form for students in order to evaluate the aspects of opinion, feeling, and behavior in mathematics problem solving in 20 questions

1.3 Reflection record form for Mathayomsuksa 1 students' reflection in mathematics problem solving in the aspects of opinion, knowledge, skills, and interpersonal relationship that influenced mathematics problem solving in 15 questions

2. Result of the quality evaluation of learning assessment tool

2.1 Test in mathematics problem solving for Mathayomsuksa 1 students with 20 questions with difficult value ranged from 0.48 – 0.74, discrimination value ranged from 0.21 – 0.58 and the overall reliability valued at 0.88

2.2 Self-evaluation form for students in the aspects of opinion, feeling, and behavior for mathematics problem solving in 20 questions in order to do self-evaluation, after learning discrimination value in each question ranged 0.41 – 0.71 whereas the overall reliability valued at 0.90

2.3 Reflection record form for mathematics problem solving of Mathayomsuksa 1 students in the aspects of opinion, knowledge, skills, and interpersonal relationship that influenced mathematics problem solving in 15 questions

Keywords: Assessment Tools; Assessment for Learning; Problem - solving

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุผลกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์จึงเป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเป็นระบบตลอดจนมีทักษะการแก้ปัญหาทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบสามารถคาดการณ์วางแผนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมซึ่งเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันยิ่งกว่านั้นคณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนศาสตร์อื่นๆทำให้มีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมากมายในทุกวันนี้นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนาให้มนุษย์สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาสามารถคาดการณ์วางแผนการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 75)

อย่างไรก็ตามจะพบว่าการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานคณิตศาสตร์ไม่ดีไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาได้ไม่ชอบทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองไม่ชอบคิดคำนวณและไม่สนใจเรียนโดยสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์คือการหาคำตอบจากการแสดงวิธีแก้โจทย์ปัญหาลำดับการได้มาซึ่งคำตอบที่ไม่ถูกต้องส่งผลให้นักเรียนไม่อยากหาคำตอบหรือเมื่อหาได้ก็จะเป็นคำตอบที่ผิดเมื่อนักเรียนมีปัญหาในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จะส่งผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนอีกด้วยจากรายงานของกลุ่มงานวัดผลและประเมินผลการศึกษา โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ (งานวิชาการโรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา, 2561 : 35-46) ผลการทดสอบระดับสถานศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าในปีการศึกษา 2562 คะแนนเฉลี่ยของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่ควรเร่งพัฒนาได้แก่ทักษะและกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จากผลการทดสอบดังกล่าวเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จึงเป็นเนื้อหาหนึ่งที่เป็นปัญหาสำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และหลังจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560) เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ซึ่งเป็นเนื้อหาในบทเรียนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 ได้คะแนนในระดับต่ำเนื่องจากมีปัญหาการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ยังใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนมีความสำคัญกับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นอีกด้วยหากนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อวิชาคณิตศาสตร์ส่งผลให้การเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากการที่ครูผู้จัดการเรียนรู้ไม่ทราบสาเหตุของการไม่เข้าใจนั้นครูจึงควรปรับวิธีการการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment

for Learning) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการประเมินผลย่อย (Formative Assessment) และการประเมินความก้าวหน้าระหว่างเรียนจะเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ได้ก็คือต้องทำอย่างต่อเนื่องและเป็นการประเมินแบบวันต่อวันมีความถี่ในการประเมินผลโดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อให้เข้าใจกระบวนการและแสวงหาวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนในแง่มุมต่างๆอย่างรอบด้านระบุวินิจฉัยปัญหาให้ข้อติชมที่มีคุณภาพและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักเรียนโดยครูผู้จัดการเรียนรู้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพื่อนำไปสู่การปรับกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลครูผู้จัดการเรียนรู้วางแผนการเรียนในขั้นตอนต่อไปให้บรรลุผลสำเร็จโดยให้ข้อมูลที่มีคุณค่าดังนั้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญและส่งผลต่อการการเรียนรู้ของนักเรียนในอนาคต (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559 : 87)

การสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เป็นการสร้างเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนในด้านการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ผู้วิจัยในฐานะครูผู้จัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ต้องการให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนแต่จากสภาพการจัดการเรียนรู้พบว่าการจัดการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยาอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายสาเหตุหลายประการเช่นปัญหาที่เกิดจากเนื้อหาของหลักสูตรเนื่องจากเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เป็นหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนมากเกินไปทำให้นักเรียนรับรู้ได้ยากการเรียนรู้มีเวลาจำกัดเนื้อหาบางเรื่องมีความยากและเป็นปัญหาในการจัดการเรียนรู้ปัญหาด้านครูผู้จัดการเรียนรู้ครูขาดทักษะในการเรียนรู้ไม่รู้จักใช้สื่อผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาของนักเรียนไม่มีการสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือเหมาะสมกับนักเรียนเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้ไม่มีการพัฒนาหรือไม่มีการตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จึงทำให้ครูไม่ทราบปัญหาหรือพัฒนาการของนักเรียนและแนวทางพัฒนานักเรียนได้อย่างจริงจังปัญหาด้านนักเรียนเนื่องจากนักเรียนบางคนมีทักษะและพื้นฐานด้านการคิดคำนวณน้อยทำให้ไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์เพราะคิดว่าเป็นสาระที่ยากส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนไม่สนใจการเรียนและไม่ชอบให้ครูสอนพร้อมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์น้อย (งานวิชาการโรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา, 2561 : 35-46)

การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นกระบวนการแก้ปัญหาถือว่ามีความสำคัญสำหรับกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายได้แก่กระบวนการสอนแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาประกอบด้วย 4 ขั้นตอนซึ่งกระบวนการสอนโดยใช้แนวคิดของโพลยาเป็นวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบระเบียบมีขั้นตอนชัดเจนคือขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหานักเรียนต้องทำความเข้าใจโจทย์ขั้นนี้เป็นการช่วยให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์โจทย์ที่พบว่าโจทย์กำหนดอะไรให้บ้างและสิ่งที่กำหนดให้มีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีเงื่อนไขอะไรบ้างในการที่จะช่วยหาสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบขั้นที่ 2 การวางแผนแก้ปัญหานักเรียนต้องรู้จักการ

วางแผนการแก้ปัญหาโดยจะคิดหาวิธีการวางแผนการแก้ปัญหาว่าจะใช้วิธีการหรือหลักการใดมาคิดแก้ปัญหานั้นๆขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผนนักเรียนจะต้องดำเนินการคำนวณตามแผนที่วางไว้นั้นขั้นที่ 4 การตรวจสอบเมื่อนักเรียนแก้ปัญหาสำเร็จก็จะตรวจสอบดูว่าผลที่ได้นั้นถูกต้องมีความเป็นไปได้สำหรับโจทย์นั้นหรือไม่จะเห็นว่าการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยามีขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้นักเรียนฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนน่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ดีขึ้น (Polya George,1957 อ้างถึงในโสมภิลัยสุวรรณ , 2554 : 25) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (จิตติมา พิศาภาค, 2552 : 76) และ (ดวงพรตั้งอุดมชัยเจริญ, 2551 : 45) ที่ได้ศึกษาถึงความสามารถในการแก้ปัญหากับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากจัดการเรียนการสอนแล้วควรมีการสะท้อนผลซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีการคิดใคร่ครวญอย่างถี่ถ้วนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่คิดให้เป็นความรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น (กาญจนา ธานะ, 2556 : 35) การสะท้อนผลเป็นรูปแบบหนึ่งของการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนเพราะการสะท้อนผลช่วยให้นักเรียนมองเห็นประสบการณ์ของตนเองด้วยความตระหนักและมีการพัฒนามุมมองหรือแนวคิด (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543 : 2) ดังนั้นหากนักเรียนได้มีการสะท้อนผลเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยกระบวนการและวิธีการที่เหมาะสมจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองทั้งในด้านที่ประสบความสำเร็จและด้านที่มีปัญหาอุปสรรคและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มานั้นไปพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมุ่งเน้นการสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้และหาคุณภาพของเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้โดยคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้และสร้างความพร้อมในการเรียนในเรื่องต่อไปในระดับชั้นที่สูงขึ้นอันจะส่งผลให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยกึ่งทดลอง 1 กลุ่ม

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยาอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียนจำนวนนักเรียน 39 คน

1.2 โรงเรียนในการทดลองใช้เครื่องมือประเมิน คือ โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยาอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เครื่องมือการวิจัย

สร้างเครื่องมือประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ 3 ประเภทดังนี้

1. แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อก่อนเรียน-หลังเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวและการแก้โจทย์ปัญหาอัตราส่วนสัดส่วนและร้อยละหน่วยการเรียนรู้ละ 10 ข้อ มีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 ค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.48 ถึง 0.74 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.58 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2. แบบประเมินตนเองของนักเรียนด้านความคิดเห็น,ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อเพื่อประเมินตนเองของนักเรียนหลังเรียน มีการการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41 ถึง 0.71 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90และการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และได้ตัดออกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ที่ 0.6 ออกจำนวน 5 ข้อ

3. แบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนด้านความคิดเห็น, ด้านความรู้, ด้านทักษะและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จำนวน15 ข้อ มีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เป็นการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ในห้องเรียนเพื่อดูความเหมาะสมโดยทำระหว่างการจัดการเรียนรู้กับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยในการทดลองใช้เครื่องมือในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้คือหน่วยที่ 1 การแก้โจทย์ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวหน่วยที่ 2 การแก้โจทย์ปัญหาอัตราส่วนสัดส่วนและ

ร้อยละเวลาที่ใช้ในการทดลองทั้งสิ้น 14 ชั่วโมงโรงเรียนที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการทดลองได้แก่โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยาอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยค่าสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธี Item - total correlation (r_{xy})

2. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbuch)

3. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้วิธีของLovett

4. วิเคราห์ค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบโดยวิธีของBrennan

5. วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (P) ของแบบทดสอบ

6. วิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบแบบประเมินตนเองและแบบบันทึกการสะท้อนผลโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องIOC

7. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1ด้วยการหาคุณภาพด้านความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นและค่าความยากง่าย โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

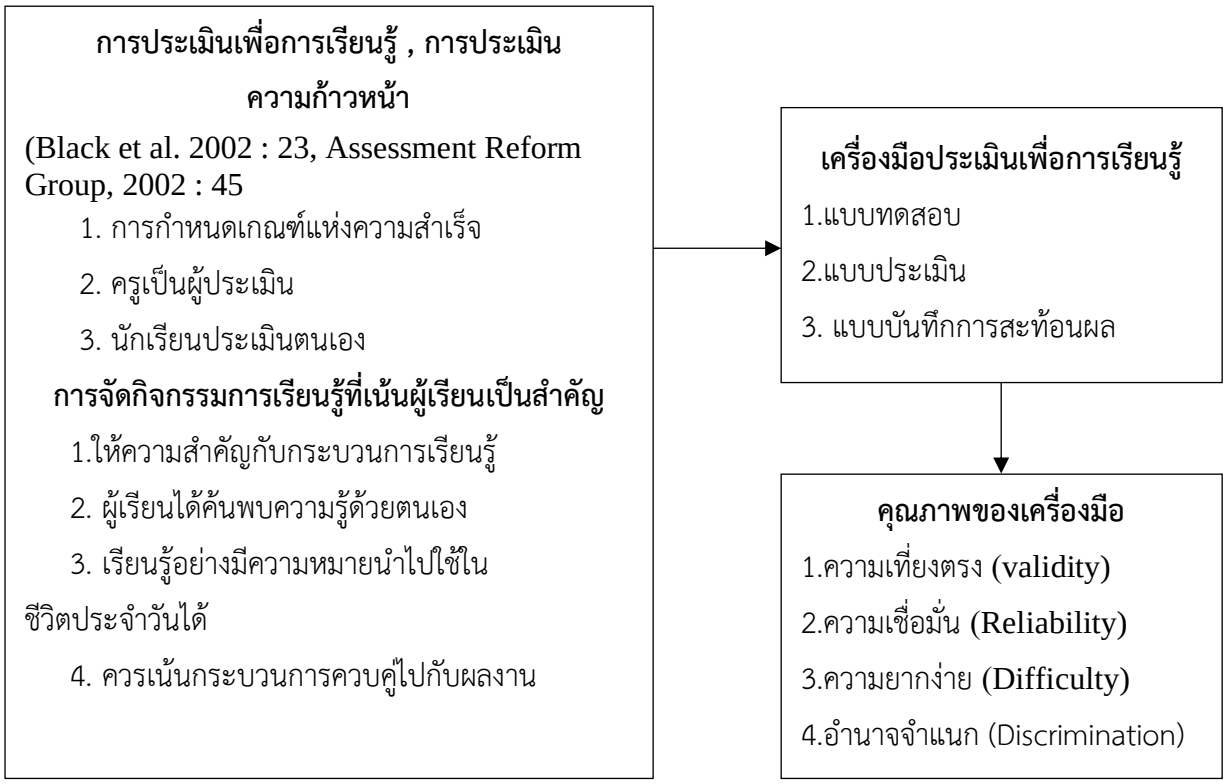

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบด้านความเที่ยงตรงโดยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่ายค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง *(IOC)* ของแบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					∑R	IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	0	0	+1	+1	3	0.60	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 ข้อ ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 ทุกข้อ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	p	แปลค่า	B	แปลค่า	สรุป
1	0.57	ปานกลาง	0.57	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
2	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.33	ปานกลาง	มีคุณภาพ
3	0.74	ค่อนข้างง่าย	0.40	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
4	0.57	ปานกลาง	0.27	ปานกลาง	มีคุณภาพ
5	0.64	ค่อนข้างง่าย	0.28	ปานกลาง	มีคุณภาพ
6	0.62	ค่อนข้างง่าย	0.58	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
7	0.74	ค่อนข้างง่าย	0.30	ปานกลาง	มีคุณภาพ
8	0.60	ปานกลาง	0.53	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
9	0.60	ปานกลาง	0.33	ปานกลาง	มีคุณภาพ
10	0.55	ปานกลาง	0.33	ปานกลาง	มีคุณภาพ
11	0.71	ค่อนข้างง่าย	0.43	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
12	0.48	ปานกลาง	0.55	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
13	0.69	ค่อนข้างง่าย	0.29	ปานกลาง	มีคุณภาพ
14	0.55	ปานกลาง	0.21	ปานกลาง	มีคุณภาพ
15	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.31	ปานกลาง	มีคุณภาพ
16	0.57	ปานกลาง	0.41	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
17	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.43	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
18	0.67	ค่อนข้างง่าย	0.43	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
19	0.57	ปานกลาง	0.27	ปานกลาง	มีคุณภาพ
20	0.60	ปานกลาง	0.53	ค่อนข้างสูง	มีคุณภาพ
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88					

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์แบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.48 ถึง 0.74 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.58 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2. วิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินตนเองและแบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้านความเที่ยงตรงโดยดัชนีความสอดคล้อง *(IOC)* ค่าอำนาจจำแนกรายข้อค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตนเองของนักเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1

ตารางที่ 3 ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินตนเองของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	รายการประเมิน	IOC	สรุปผล
	1. ด้านความคิดเห็นต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
1	1.1 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา ทำให้เข้าใจวิธีแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ง่ายขึ้น	1.00	ใช้ได้
2	1.2 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อการเรียนวิชาอื่น	1.00	ใช้ได้
3	1.3 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน	1.00	ใช้ได้
4	1.4 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความคิดและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	1.00	ใช้ได้
5	1.5 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา ไม่ทำให้เกิดความสับสน	1.00	ใช้ได้
6	1.6 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา เป็นการคิดที่เป็นระบบ เป็นลำดับขั้น	1.00	ใช้ได้
7	1.7 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ส่วนมากจะเป็นปัญหาที่ท้าทายความความคิด ความอยากรู้อยากเห็น	0.80	ตัดออก
8	1.8 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา ทำให้เป็นคนมีเหตุผล	1.00	ใช้ได้
9	1.9 การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา ทำให้ฉันรู้จักคิด วิเคราะห์ และสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ด้วยตนเอง	1.00	ใช้ได้
	2. ด้านความรู้สึกที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		

10	2.1 ฉันรู้สึกสนุกเมื่อได้ทำการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	0.60	ตัดออก
11	2.2 ฉันรู้สึกสนใจการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เมื่อเรียนรู้ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
12	2.3 ฉันรู้สึกชอบเรียนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
13	2.4 ฉันรู้สึกสบายใจเมื่อได้เรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	0.80	ตัดออก
14	2.5 ฉันมีความกระตือรือร้นเมื่อต้องแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
15	2.6 ฉันสนใจทำการบ้านการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
16	2.7 ฉันรู้สึกภูมิใจที่สามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาได้ด้วยตนเอง	1.00	ใช้ได้
17	2.8 ฉันรู้สึกมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
18	2.9 ฉันไม่รู้สึกกังวลเมื่อต้องแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
	3. ด้านพฤติกรรมที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
19	3.1 ฉันตั้งใจเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
20	3.2 ฉันไม่คุยกับเพื่อนเมื่อต้องเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนของโพลยา	1.00	ใช้ได้
21	3.3 การเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาทำให้ฉันชอบทำแบบฝึกหัด	1.00	ใช้ได้
22	3.4 ฉันสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยตนเองเมื่อทำตามขั้นตอนของโพลยา	0.60	ตัดออก
23	3.5 ฉันมีความมุ่งมั่นในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา	0.80	ตัดออก

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	IOC	สรุปผล
24	3.6 ฉันจะถามคุณครูเมื่อไม่เข้าใจการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	1.00	ใช้ได้
25	3.7 ฉันทบทวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 3 พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง *(*IOC*)* ของแบบประเมินตนเองของนักเรียน ต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมด 25 ข้อ นำไปใช้ 20 ข้อ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่น ของแบบประเมินตนเองของนักเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.44
2	0.62
3	0.71
4	0.65
5	0.48
6	0.64
7	0.48
8	0.67
9	0.43
10	0.71
11	0.64
12	0.51
13	0.56
14	0.41
15	0.50
16	0.44
17	0.57
18	0.48

19	0.44
20	0.41

จากตารางที่ 4พบว่า ผลการวิเคราะห์แบบประเมินตนเองของนักเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41 ถึง 0.71 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90

ตารางที่ 5 ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อที่	รายการประเมิน	IOC	สรุปผล
	1. ด้านความคิดเห็นที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
1	1.1 นักเรียนคิดว่าตนเองสามารถเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีไหม	1.00	ใช้ได้
2	1.2 นักเรียนคิดว่าการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันอย่างไร	1.00	ใช้ได้
3	1.3 นักเรียนคิดว่าการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อการเรียนวิชาอื่นอย่างไร	1.00	ใช้ได้
4	1.4 นักเรียนคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้จากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร	1.00	ใช้ได้
	2. ด้านความรู้ที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
5	2.1 นักเรียนเข้าใจความหมายของการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใด	0.80	ใช้ได้
6	2.2 นักเรียนอธิบายผลที่เกิดจากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งบอกความสัมพันธ์ของการดำเนินการได้มากน้อยเพียงใด	0.80	ใช้ได้
7	2.3 นักเรียนได้ความรู้ใหม่ๆ จากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อะไรบ้าง	1.00	ใช้ได้
	3. ด้านทักษะที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
8	3.1 นักเรียนได้ทำกิจกรรมอะไรบ้างเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	1.00	ใช้ได้
9	3.2 นักเรียนใช้วิธีการอะไรบ้างในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	1.00	ใช้ได้
10	3.3 นักเรียนใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างไร	1.00	ใช้ได้
11	3.4 นักเรียนใช้ความรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างไร	1.00	ใช้ได้

	4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์		
12	4.1นักเรียนชอบกิจกรรมอะไรมากที่สุดเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	1.00	ใช้ได้
13	4.2 นักเรียนชอบให้ครูสอนแบบไหนในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์	1.00	ใช้ได้
14	4.3 นักเรียนต้องการความช่วยเหลือด้านใดมากที่สุดในเรื่องการแก้โจทย์ฯ	1.00	ใช้ได้
15	4.4 นักเรียนต้องการให้มีกิจกรรมแบบใดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแก้โจทย์ฯ	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 5 พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง *(IOC)* ของแบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เข้าเกณฑ์ทั้งหมด 15 ข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น รายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1.1 แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ก่อนเรียน-หลังเรียน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว และการแก้โจทย์ปัญหาอัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละ หน่วยการเรียนรู้ละ 10 ข้อ

1.2 แบบประเมินตนเองของนักเรียน ในด้านความคิดเห็น ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรมที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 20 ข้อ

1.3 แบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในด้านความคิดเห็น ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จำนวน 15 ข้อ

2. คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเพื่อการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการวิจัยของแบบทดสอบ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบ มีค่าความยากตั้งแต่ 0.48 ถึง 0.74 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.58 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 39 คน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพบว่าผลการทำแบบทดสอบในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา (Polya) ที่มี4 ขั้นตอนที่เป็นระบบ และชัดเจน คือ ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผน และขั้นตรวจสอบผล ซึ่งนักเรียนได้ศึกษาขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาและตัวอย่างการแก้โจทย์ปัญหาต่างๆ จากเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่ประกอบด้วยกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน และกิจกรรมพัฒนากระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน

เป็นการทบทวนเนื้อหาเดิมมาให้นักเรียนฝึกคิดเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้หรือตัวอย่างเนื้อหาใหม่บางส่วนที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของนักเรียน ส่วนกิจกรรมพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาที่นำมาเสนอให้กับนักเรียนทุกกิจกรรม มีเนื้อหาสาระและแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทาย น่าสนใจ ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกให้เข้ากับสิ่งที่นักเรียนกำลังสนใจ นักเรียนได้ทบทวนความรู้พื้นฐานหรือเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาพร้อมกับการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ได้เห็นประโยชน์และคุณค่าของคณิตศาสตร์จากการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย ตัวอย่างการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา (Polya) และแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีเนื้อหาที่เป็นปัญหา ทั้งที่นักเรียนคุ้นเคยและไม่คุ้นเคย และเป็นปัญหาที่ต้องใช้ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ซึ่งพบได้ในชีวิตประจำวัน บางปัญหาเป็นเรื่อง ที่นักเรียนอาจเคยพบในบทเรียนคณิตศาสตร์ แต่นำมาพัฒนาใหม่เพื่อให้ได้ปัญหาที่ท้าทาย น่าสนใจ มีความหลากหลายและรู้สึกสนุกในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝน ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร สีตาล (2559 : 34) การพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนประชาอุปถัมภ์ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาชุดฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 100 สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุริยันต์ ลาภเย็น (2559 : ออนไลน์) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินเพื่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ในรายวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2 พบว่า การประเมินเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความรู้ความคิด ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยภาพรวมทั้งชั้นสูงขึ้น โดยนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับดีมากและดีมีจำนวนเพิ่มขึ้น

2.2 ผลการวิจัยของแบบประเมินตนเองของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินตนเองของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา จำนวน 20 ข้อ ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41 ถึง 0.71 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90 และผลการประเมินตนเองของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีการประเมินตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด 15 ข้อ และมีการประเมินตนเองอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ฉันมีความกระตือรือร้นเมื่อต้องแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา อยู่ในระดับมากที่สุด การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยาไม่ทำให้เกิดความสับสน อยู่ในระดับมากที่สุด และการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อการเรียนวิชาอื่น อยู่ใน

ระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ข้อ ได้แก่ ฉันทบทวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากและฉันรู้สึกมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ตามขั้นตอนของโพลยา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของ Polya ร่วมกับการเรียนรู้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอย่อมส่งผลให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนคณิตศาสตร์ และมีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้ทางคณิตศาสตร์ รวมทั้งคิดว่าคณิตศาสตร์ มีประโยชน์มากในชีวิตประจำวันและเป็นวิชาที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เป็นวิชาที่ไม่ยากถ้าใช้ความพยายาม นักเรียนจึงทำแบบฝึกหัดคณิตศาสตร์หรือการบ้านคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง เพราะคิดว่าจะช่วยทำให้เรียนคณิตศาสตร์ได้เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike (ทิศนา แขมมณี, 2553 : 67-75)ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ประกอบด้วย กฎแห่งความพร้อม คือ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ กฎแห่งการฝึกหัด คือ การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้นั้นจะไม่คงทนถาวรและ ในที่สุดอาจลืมได้กฎแห่งการใช้ คือ การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำไปใช้บ่อยๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืม เกิดขึ้นได้และกฎแห่งผลที่พึงพอใจ คือเมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจจะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้น การได้รับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้รวมทั้งสอดคล้องแนวคิดของ Skinner (ทิศนา แขมมณี, 2553 : 67-75)ที่ว่า การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรงแนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปในที่สุด การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว การให้แรงเสริมหรือให้รางวัล สามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพร ทิพย์คง (2545 : 54)ที่ให้หลักการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยหลักจิตวิทยา สร้างแรงจูงใจ เสริมกำลังใจให้กับนักเรียนโดยการใช้คำพูด ดังนั้นนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ในวิชาคณิตศาสตร์จึงมีเจตคติต่อคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2.3 ผลการวิจัยของแบบบันทึกการสะท้อนผลของนักเรียนต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบบันทึกการสะท้อนผล จำนวน 15 ข้อ รายการประเมินมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความคิดเห็นที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากนักเรียนทั้งหมด 39 คน มีนักเรียน 31 คนที่คิดว่าตนเองสามารถเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ไม่ดี ที่เหลือคิดว่าตนเองสามารถเรียนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ปานกลาง นักเรียนทุกคนคิดว่าการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน มีความสำคัญต่อการเรียนวิชาอื่น แต่จะมากน้อยต่างกันและคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้จากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย เพราะในชีวิตประจำวันเราต้องใช้จ่ายเกือบตลอดเวลาไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Polya George, 1957

: 23) ได้เสนอขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ว่าต้องอาศัยขั้นตอนต่างๆ 4 ขั้นตอน คือ 1) ทำความเข้าใจปัญหา เป็น 4 ขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดของกระบวนการแก้ปัญหา 2) วางแผนแก้ปัญหา นับว่าเป็นขั้นที่ยากขั้นหนึ่งในกระบวนการแก้ปัญหาต้องได้รับการฝึกฝนทางการคิด และการให้เหตุผลเป็นอย่างดี 3) ดำเนินการตามแผน เป็นขั้นตอนที่แสดงให้ผู้อื่นเห็นในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นไปอย่างต่อเนื่องจากขั้นที่สอง คือ เมื่อวางแผนเสร็จแล้วนักเรียนจะต้องลงมือทำ ในการแก้โจทย์ปัญหามักจะเป็นการคิดคำนวณ 4) การตรวจคำตอบ เป็นขั้นตอนที่ใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของการแก้โจทย์ปัญหา 2) ด้านความรู้ที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ นักเรียนทุกคนคิดว่าสามารถทำความเข้าใจความหมายของการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้บางข้อ ในโจทย์ที่ซับซ้อนนักเรียนส่วนมากไม่สามารถทำความเข้าใจความหมายของการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ เพราะส่วนมากอ่านโจทย์ไม่เข้าใจว่าโจทย์ให้อะไรมา และต้องการอะไร ซึ่งนักเรียนสามารถอธิบายผลที่เกิดจากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งบอกความสัมพันธ์ของการดำเนินการได้น้อยมาก เพราะยังไม่เข้าใจความหมายของโจทย์ปัญหานั้น และนักเรียนทุกคนได้ความรู้ใหม่ๆ จากการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เมื่อครูได้นำโจทย์หลายๆ แบบมาให้นักเรียนฝึกคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Aravena, 2008 : 6) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้ภาษาญี่ปุ่นและ วิธีการแก้ปัญหาของโพลยา (Polya) ในโครงการพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์ในประเทศชิลี กับนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังจากการจัดประสบการณ์พบว่า วิธีการแก้ปัญหาของโพลยา (Polya) 4 ขั้นตอน ทำให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ที่ทำให้นักเรียนสามารถแสดงถึงการผ่านความยากและอุปสรรคของการเริ่มต้น ของการนำเสนอด้วยการพูดและเขียนแสดงความเข้าใจโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สามารถอธิบายและสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้ 3) ด้านทักษะที่มีต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ นักเรียนได้ทำกิจกรรม การทำความเข้าใจโจทย์ สิ่งที่โจทย์ถาม สิ่งที่โจทย์ต้องการ และวิธีการได้มาซึ่งคำตอบ โดยใช้วิธีการคิดตามที่ตนเองเข้าใจ ไม่มีกระบวนการตายตัวในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งนักเรียนใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ต่างๆ คือ การใช้จ่ายเงิน การซื้อ การขาย การแบ่งกลุ่ม แบ่งเงิน เป็นต้น และนักเรียนใช้ความรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยบังเอิญหรือไม่คาดคิด ส่วนมากจะเข้ามาโดยไม่รู้ตัว และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bitter (1990 อ้างถึงใน สิริพร ทิพย์คง, 2545 : 54) ได้เสนอวิธีการสอนของครูเพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนดังนี้ ควรเลือกปัญหาที่น่าสนใจและไม่ยากหรือง่ายจนเกินไปมาสอนนักเรียน ควรแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้ร่วมกันแก้ปัญหา เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกัน ควรให้นักเรียนพิจารณาว่าโจทย์กำหนดข้อมูลอะไรมาให้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา และยังต้องการใช้ข้อมูลอื่นใดบ้าง ในการแก้ปัญหาข้อนั้นๆ ควรให้นักเรียนพิจารณาว่า ปัญหาถามอะไร ถ้าไม่สามารถบอกได้ ให้อ่านปัญหานั้นใหม่ และถ้าจำเป็นจริงๆ ให้ครูอธิบายความหมายของคำที่ใช้ในปัญหาข้อนั้นให้นักเรียนทราบ ควรให้ฝึกการแก้ปัญหาหลายๆ รูปแบบ เพื่อไม่ให้รู้สึกเบื่อกับการแก้ปัญหาที่ซ้ำซาก ไม่ท้าทายความสามารถ ควรให้นักเรียนทำการแก้ปัญหาบ่อยๆ จนเคยชินว่าเป็น

ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหาหลายๆ ข้อโดยใช้วิธีการเดียวกัน เพื่อจะได้ฝึกทักษะและส่งเสริมให้ใช้การแก้ปัญหาหลายๆ วิธีในข้อเดียวกัน เพื่อให้เห็นว่ายังมีวิธีการอื่นๆ อีกที่จะใช้แก้ปัญหาในข้อนั้นได้ ควรช่วยเหลือนักเรียน ในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมสำหรับรูปแบบเฉพาะข้อนั้นๆ ควรให้นักเรียนพิจารณาว่า ปัญหาในข้อนั้นคล้ายกับปัญหาที่เคยพบมาก่อนหรือไม่ ควรให้เวลากับนักเรียนในการลงมือแก้ปัญหา อภิปรายผลการแก้ปัญหาและวิธีการดำเนินการแก้ปัญหา ควรให้นักเรียนฝึกการคาดคะเนคำตอบและทดสอบคำตอบที่ได้ เพื่อประหยัดเวลาในการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปจากการวิจัย

1.1 การจัดการเรียนรู้ครูควรสนับสนุนและส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการเรียนรู้-ผู้เรียนรวมทั้งผู้เรียนซึ่งครูผู้จัดการเรียนรู้ควรเน้นที่กิจกรรมเวลาและสื่ออุปกรณ์รวมทั้งเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

1.2 ครูผู้จัดการเรียนรู้ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีอิสระในการคิดและเสนอความคิดเห็นรวมทั้งมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มร่วมมือและช่วยเหลือกันเพื่อให้การทำงานกลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จ

1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องวางแผนให้ชัดเจนเนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้บางวิธีจะใช้เวลาในการจัดกิจกรรมมากอาจมีผลกระทบต่อการเรียนกลุ่มสาระอื่นๆ

1.4 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนบางคนมีการเรียนรู้และปฏิบัติงานได้ช้ากว่านักเรียนคนอื่นๆครูผู้จัดการเรียนรู้ควรให้เวลามากขึ้นและให้ความสนใจกับนักเรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ในสาระ/เนื้อหาอื่นๆเพื่อฝึกฝนและพัฒนาให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.2 ควรสร้างเครื่องมือการประเมินเพื่อการเรียนรู้เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ให้หลากหลายกว่างานวิจัยในครั้งนี้เช่นแบบสังเกตแบบประเมินโดยเพื่อนและแบบสัมภาษณ์เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ธานะ. (2556). *รายงานการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิคต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสะท้อนคิด รายวิชาการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2555.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

งานวิชาการโรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา. (2561). *รายงานกลุ่มงานวิชาการโรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา.* ชัยภูมิ: โรงเรียนนาหนองทุ่มวิทยา.

จิตติมา พิศาภาค. (2552). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษาโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา.* วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดวงพรตั้งอุดมชัยเจริญ. (2551). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้ขั้นตอนของโพลยาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ทิศนาแขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2543). *การพัฒนาการเรียนการสอน.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร สีตาล. (2559). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3โรงเรียนประชาอุปถัมภ์.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัยชุดการประเมินและวิจัยฉบับราชบัณฑิตยสภา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สิริพรทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการจำกัด.

สุริยันต์ลาภเย็น. (2559). การใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ในรายวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา 2. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม2564. แหล่งที่มา: http://www.sci.rmutt.ac.th/stj/index.php/stj/article/view/317

โสมภิลัยสุวรรณ. (2554). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเศษส่วนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลลำพูน.* วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Polya George. (1957). *How to Slove it. New Jersey*. Princeton University Press.

Aravena D.M. & Caamano E.C. (2008). *The method of problem solving based on the Japanese and Polya's models A classroom experience in Chilean School.* Chile. (Mathematics Department Basic Sciences Institute), Catholis University of Talca - Chile.

Black. P. & Wiliam, D. (2002). *Inside the black bok: Raising standards through classroom assessment.* London, UK: King College London school of Education.

Assessmen Reform Group. (2002). *Assessment for learning: Beyond the black box*. University of Cambridge Faculty.

การพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้

Strategies Development to Social Skills and Practices of Elderly on Health and Cultural Tourism in Learning Society

ปิยดา ปัญญาศรี[1], ศราวุธ เถาว์โท[2],
อนงค์ หลอดแก้ว[3], กฤษฎา นาคปลัด[4], และ พรชัย เจดามาน[5]
วิทยาลัยชุมชนยโสธร[1-4], มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[5]
Piyada Punyasri[1], Sarawut Thaotho[2],
Anong Lordkaew[3], Krisada Nakphalad[4], and Pornchai Jedaman[5]
Yasothon Community College[1-4], Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : kapko1990@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีร่วมกับใช้กระบวนการวิจัยแบบ EDFR การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการศึกษาเอกสารแบบสัมภาษณ์การพัฒนากลยุทธ์กับผู้เชี่ยวชาญ 17 คน การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และแบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานบริการวิชาการของสาธารณสุข/โรงพยาบาล 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ มี 3 กลยุทธ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ 2) สังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3) แหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพและวัฒนธรรม ซึ่งกลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

คำสำคัญ: กลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ; การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม; สังคมแห่งการเรียนรู้

* วันที่รับบทความ: 16 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 30 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 30 มิถุนายน 2564
Received: June 16, 2021; Revised: June 30, 2021; Accepted: June 30, 2021

Abstracts

The objectives this study aimed to strategies development and assessment to social skills and practices of elderly on health and cultural tourism in learning society. A mixed method research via EDFR. The collections came from documentary study, interview questionnaire of strategies development of 17 experts, Verifying suitability and feasibility from group discussions of 7 qualified, and by questionnaire of 30 experts into related on academic service work of public health/hospital. Data analysis was analyzed by descriptive statistical analysis including mean, standard deviation, median and quartile range. The study revealed that strategies to social skills and practices of elderly on health and cultural tourism in learning society at "Key" of 3 strategies including 1) social skills and practices of elderly, 2) learning society, and 3) tourist attraction of health and cultural. Also, the strategies have to appropriateness and feasibility of implementation.

Keywords: Strategies to Social Skills and Practices of Elderly; Health and Cultural Tourism; Learning Society.

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเหตุให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพัง จะต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้นอีกทั้งมีการร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจและในการแก้ปัญหามากขึ้น ท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคมโลกเช่นนี้ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ได้ขยายขอบเขตเพิ่มพูนขึ้นแบบเท่าทวีคูณ กอปรกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างกว้างขวางผลที่ตามมาก็คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกที่เป็นระบบใหม่ ที่เรียกว่า สังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นสังคมที่ต้องอาศัยการแพร่กระจายของข้อมูลหรือองค์ความรู้ การใช้ความรู้ในการขับเคลื่อนหลักที่ทำให้เกิดการเติบโตและสร้างงานในทุกภาคส่วนของสังคม ฉัตรชนก มหัทธนวรกนก (2557 : 56) กล่าวถึงแนวคิดในการใช้ความรู้เพื่อพัฒนาที่ปรากฏต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากรูปแบบเดิมที่ใช้แรงงานและเงินทุนเป็นปัจจัยหลัก เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า แต่แนวโน้มในอนาคตจะเปลี่ยนเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากปัจจัยสารสนเทศและความรู้ในระดับที่มากขึ้น อาทิเช่น เทคโนโลยี นวัตกรรมของรูปแบบของการสื่อสารที่ใช้เกิดขึ้นอยู่อย่างมากมาย แนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทางสังคมที่เปรียบเสมือนคลื่นแห่งพัฒนาการที่นำไปสู่ระบบสังคมใหม่ และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคส่วนต่าง ๆ ที่ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวิธีปฏิบัติของทุกคนในสังคม ด้วยการเกิดและเคลื่อนที่ของข้อมูลข่าวสารทั้งเก่าและใหม่ประกอบกับวิธีการเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก ผู้คนจึงต้องคิดวิเคราะห์แยกแยะ และมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้สามารถปรับตัวและก้าวทันความเปลี่ยนแปลงซึ่งมีความซับซ้อน ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้ยังเป็นเสมือนแม่แบบแห่งการพัฒนาของสังคมโลกในปัจจุบัน การพัฒนาประเทศเพื่อไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ได้กลายเป็นการแสดงถึงการปรับตัวเพื่อรับกับเงื่อนไขใหม่ของสังคมเพื่อความยั่งยืน สำหรับประเทศไทยก็เป็นส่วนหนึ่งของกระแสแห่งพลวัตนี้ โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตื่นตัวในการทำความเข้าใจและนำแนวคิดมาเพื่อใช้ประโยชน์ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ของนโยบาย ที่เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของพลเมืองไทยทุกคน และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสถาบันการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ยังมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้คนในสังคมแห่งการเรียนรู้เช่นกัน จึงทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ใหม่และทักษะชีวิตชุดใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากเดิม

ปัจจุบันประชากรโลกมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคตโดยเฉพาะประเทศไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุประกอบกับการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุจะทำให้ประเทศมีภาวะเลี้ยงผู้สูงอายุมากขึ้นและปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่รัฐและสมาชิกของสังคมจะต้องร่วมมือกันและการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อลดทอนโอกาสและระยะเวลาที่ต้องพึงพาการปรนนิบัติดูแลและภาวะค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น (เกสร สำเภาทอง และ สภัสรดา หนุ่มดำ, 2551 : 34) ทุกสังคมจึงเริ่มส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีวิถีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะทางสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตในบั้นปลายอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมนับเป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพราะการเขข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดความสุข สนุกสนาน ได้ทำกิจกรรมนันทนาการ พบปะสังสรรค์ร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ซึ่งจะส่งเสริมให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้ดีและความรู้สึกภาคภูมิใจว่าตนยังมีความสามารถ มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสังคม ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอจะทำให้เกิดความพอใจในชีวิตตนสูงขึ้น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้เดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยของตนไปยังอีกสถานที่หนึ่งและพักอาศัยชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น เพื่อการพักผ่อน เพื่อการผ่อนคลายความเครียด เพื่อสุขภาพ เพื่อนันทนาการ เป็นต้น ทั้งนี้องค์การท่องเที่ยวโลกได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบ เพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวคือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษเพิ่มขึ้น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554 : ออนไลน์) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์

ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงาม และประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (ธนันรักษ์ วัชราธร, 2560 : 78) ส่วนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดรักษา และหรือส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทยได้ดำเนินกิจกรรมนี้จนมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ กิจกรรมที่นำมาใช้เป็นแรงจูงใจ ได้แก่ การบริการนวด อบ ประคบสมุนไพร วารีบำบัด การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสน์ การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ หน่วยงานที่ดำเนินการแล้วเป็นที่รู้จักในปัจจุบัน ได้แก่ โครงการรักษ์สุขภาพแบบผสมผสานของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพมิสชั่น ชีวาศรม เป็นต้น จากเหตุผลดังที่กล่าวมา จึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติ ด้านทักษะสังคมของผู้สูงอายุที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ และนำเสนอกลยุทธ์ยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุน การดูแลผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้

2. เพื่อประเมินกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research) โดยเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) ร่วมกับกระบวนการวิจัยแบบ DEFR ที่มุ่งพัฒนาและประเมินกลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ฉบับที่ 1: แบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ ทักษะทางสังคม พัฒนาผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม มาตรวัดทักษะทางสังคม ปกติวิสัย (Norms) ปฏิบัติการทางสังคม การจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุและ บทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุ

- ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3: แบบสอบถามมาตราส่วน (Rating scale) ประมาณค่า 5 ระดับ ที่พัฒนามาจากการผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

- ฉบับที่ 4: แบบสอบถามการประเมินกลยุทธ์ โดยใช้แบบประเมินเพื่อตรวจสอบปรับปรุง ประเมินและรับรองโดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close ended question) โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ที่มีความสอดคล้องของเครื่องมือจากการนำไปตรวจสอบความสอดคล้อง IOC (Item of Objective Congruence) ว่ามีความเหมาะสม ตามรายการในแบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ ทักษะทางสังคม พัฒนาผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม มาตรวัดทักษะทางสังคม ปกติวิสัย (Norms) ปฏิบัติการทางสังคม การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุและบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุ นำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและแบบสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการการพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR

2.1 กำหนดและเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือกจากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่กำหนดคุณสมบัติเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดสรรเป็นผู้ให้ข้อมูล (Key informant) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball sampling) เพื่อเลือกผู้เชี่ยวชาญจนครบ 17 คน

2.2 การวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR

1) รอบแรกสัมภาษณ์ เพื่อทราบแนวโน้มในการกำหนดกลยุทธ์ ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์

2) รอบที่สองนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับที่สัมภาษณ์ทั้ง 17 คน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ

3) รอบที่สามนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญโดยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อและนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติเป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของ ตนเองและเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละบุคคลตอบในแบบสอบถาม

2.3 รายงานผลการวิจัยของการวิจัยแบบ EDFR ยึดผลที่สรุปได้จากการทำ EDFR รอบที่สามเป็นเกณฑ์เมื่อได้ข้อสรุปจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำมาสร้างกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ จากนั้นดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 และ 4 ต่อไป

3. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และสรุปผลการยอมรับกลยุทธ์ ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้

3.1 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ จำนวน 7 คน จากการสนทนากลุ่มโดยการเชิญเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

3.2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามประเมินกลยุทธ์สำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาธารณสุข/โรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องในงานบริการวิชาการ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้หรือไม่

4. สรุปข้อคิดเห็นและนำเสนอกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

1. ขั้นตอนกระบวนการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR

1.1 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 นำคำตอบที่ได้มาประมวลผล ตัดทอนข้อความที่ซ้ำซ้อนหรือส่วนเกินไปจากขอบข่ายที่กำหนดไว้ ทำการสรุปเนื้อหาและนำผลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 2 โดยบางเนื้อหาที่สามารถนำมาอธิบายกลยุทธ์

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2 นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่แต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อมาวิเคราะห์ด้วยสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานและ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 3 ที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญ ของแนวโน้มแต่ละข้อ มาวิเคราะห์ด้วยสถิติโดยหาค่า ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ ในรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองและ เครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญบุคคลนั้นๆตอบ

1.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR โดยการรายงานผลการวิจัยของการ วิจัยแบบ EDFR ยึดผลที่สรุปได้จากการทำ EDFR รอบที่ 3 เป็นเกณฑ์ซึ่งจะเลือกแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูงคือค่ามัธยฐาน 3.5 ขึ้นไป และคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันโดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่เป็นการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ที่คำนวณได้มีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน จากนั้นจึงนำเอาข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

2. ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของ ผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ถ้าคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไป กลยุทธ์ผ่าน การประเมินรับรอง สามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อไปได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

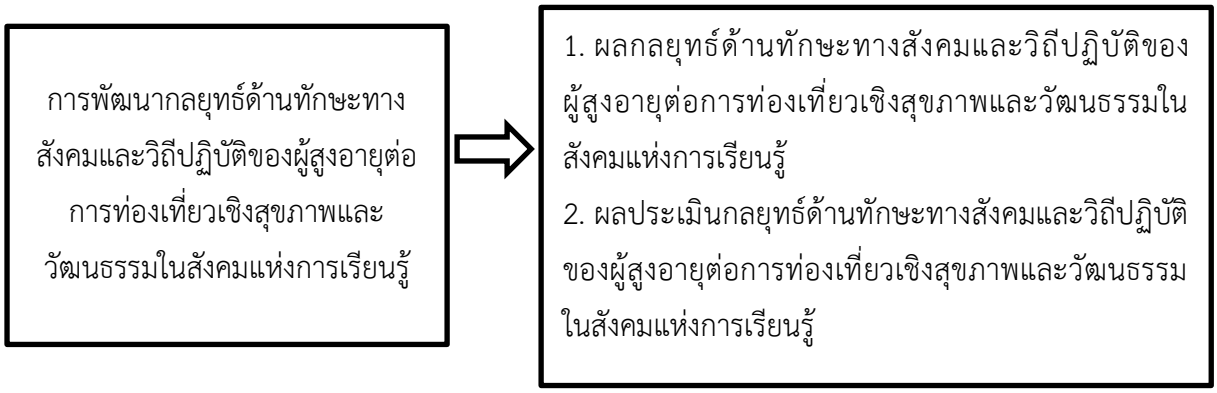

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่ง การเรียนรู้

1.1 กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่ง การเรียนรู้ มี 3 กลยุทธ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ 2) สังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม

1) กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย

กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย มี 4 องค์ประกอบ 33 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

1.1) คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มองความผิดพลาดเป็นประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้และมองโอกาสในเหตุการณ์ที่เป็นวิกฤตเพื่อกระตุ้น ตัวเองให้มีแรงบันดาลใจในการทำงานอยู่เรื่อย ๆ (2) การทบทวนเป้าหมาย (ความฝัน) อยู่เสมอว่าเป้าหมายนี้ยังมีคุณค่า (3) การค้นหาทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค (4) สร้างความมีวินัยให้กับตัวเองกับแผนงานที่กำหนดไว้เพื่อสร้างความสุขและความสนุกกับการทำงาน (5) ไม่กังวลผลลัพธ์ ยินยอมเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค (6) คิดหาวิธีแก้ไขและสร้างความเชื่อว่าปัญหาและอุปสรรคมีทางแก้ไขเสมอ

1.2) ทักษะการสื่อสาร มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การมีทักษะในการสื่อสารด้านการรับรู้ข้อมูลจากการฟังและการอ่าน (2) การตัดสินใจเลือกรับข้อมูลจากการฟังและการอ่าน (3) การวิเคราะห์ส่วนประกอบของสารจากการฟังและการอ่าน (4) การใช้ภาษาในการพูดและการเขียน (5) การจับประเด็นในการพูดและการเขียนถ่ายทอด

1.3) การจัดการตนเอง มี 9 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การตั้งเป้าหมายที่มีความเป็นไปได้ (2) การติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมาย (3) การสร้างแรงจูงใจเพื่อไปถึงเป้าหมายที่กำหนด (4) การควบคุมตนเองและตอบสนองต่อผลสะท้อนกลับ (5) ความสามารถของบุคคลในการจัดการกับอาการแสดง (6) การรักษาผลกระทบทางการและจิตใจ (7) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตเมื่อมีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง (8) การเฝ้าระวังตนเอง (9) การสังเกตตนเองและมีการเรียนรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบอาการเปลี่ยนแปลงของตนเอง

1.4) การตระหนักรู้ทางสังคม มี 13 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริง โดยถ่องแท้ สามารถตัดสินใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องรวดเร็วปรับตัวได้ทันต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของสังคม (2) ยอมรับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งโลกที่ตนอยู่ตามสภาพความเป็นจริง (3) มีความเป็นธรรมชาติ ปราศจากการเสแสร้ง จริงใจทั้งท่าทาง การพูดแต่ไม่ใช่ก้าวร้าว (4) วิเคราะห์ปัญหาได้และแก้ไขได้ตรงจุด โดยไม่เข้าข้างตนเอง หรือเอาแต่ใจตนเองปราศจากอคติเมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับตนเองสามารถวิเคราะห์สาเหตุและแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล ไม่ใช้เหตุผลที่เข้าข้างตนเองมาตัดสิน (5) มีความสามารถอยู่ได้โดยลำพัง

อย่างมีความสุข โดยรู้จักพึ่งพาผู้อื่นบ้างตามสมควรสามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยความมั่นใจมีหลักการเหตุผล สามารถคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง พร้อมกับรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่น (6) มีอิสระ เสรี มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเองและอยู่อย่างสงบสุขได้ ทำสิ่งต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่และสิทธิขอบงตนเองอย่างถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม (7) มองโลกและคนรอบข้างในแง่ดี มองปัญหาในเชิงบวก หรือเรียนรู้จากปัญหา ปรับปัญหาให้เป็นโอกาส พร้อมที่จะเผชิญประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต มีการเตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมที่จะเผชิญปัญหามีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ (8) มีการตื่นตัวอย่างมีสติ และรู้สึกซาบซึ้งในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม (9) สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี เป็นตัวอย่างที่ดีพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น (10) รู้จักคบเพื่อนที่มีทัศนคติตรงกัน ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี เสียสละต่อกัน แบ่งเวลาคบเพื่อนได้ถูกต้อง ต้องคบคนไม่เลือกชั้นวรรณะ (11) ยึดถือค่านิยมที่ถูกต้อง เป็นประชาธิปไตย รู้สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตน สิทธิมนุษยชน ไม่ล่วงละเมิดก้าวก่ายสิทธิของผู้อื่น (12) ยึดมั่นในหลักศีลธรรม จรรยา มีธรรมประจำใจ รู้ความถูกต้องดีงาม (13) มีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้แก่ชีวิต ตื่นตัวตลอดเวลา มีอารมณ์ขันอย่างมีสติ

2) กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้

กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ มี 2 องค์ประกอบ 13 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

2.1) บุคคลแห่งการเรียนรู้ มี 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ทักษะการฟังที่ทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการคิดและการพูด (2) ทักษะการถามที่ทำให้เกิดกระบวนการคิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ จากคำถามที่ดีทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตั้งแต่ระดับ การจำไปจนถึงระดับวิเคราะห์และประเมินค่า (3) ทักษะการอ่านจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (4) ทักษะการคิดที่ทำให้มองการไกลสามารถควบคุมการกระทำของตนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การคิดอย่างมีเหตุผลและมีวิจารณญาณมีผลต่อการเรียนรู้ การตัดสินใจ และการแสดงพฤติกรรม (5) ทักษะการเขียนจากความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทัศนคติ และความรู้สึกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้อื่นเข้าใจ (6) ทักษะการปฏิบัติจากการลงมือกระทำจริงอย่างมีระบบ และสามารถสรุปผลอย่างมีเหตุผลได้ด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

2.2) องค์ความรู้และการจัดการความรู้ มี 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การจัดความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปให้เป็นระบบเพื่อการใช้งานที่ง่ายและสะดวก (2) ความรู้ที่เห็นชัดแจ้ง และความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวตน (3) ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในตัวตน (4) วงจรความรู้ที่เกิดจาก ข้อมูล -> สารสนเทศ -> ความรู้ -> ความชำนาญ (5) การเริ่มต้นของการจัดการความรู้ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมของตนเอง (6) ความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวตนมากที่สุด (7) การจัดการความรู้ การใช้ความรู้ที่ได้รับในเวลาที่ต้องการเพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายการทำงาน

3) กลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม

กลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ 22 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

3.1) รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม มี 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีไทย (2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทแพทย์แผนไทย (3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทอาหารสมุนไพร (4) แหล่งท่องเที่ยวประเภทสมุนไพรชนบท (5) แหล่งท่องเที่ยวประเภทฝึกสมาธิและบำเพ็ญภาวนา (6) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ (7) แหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ

3.2) สภาพทั่วไปด้านสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีความร่มรื่น บรรยากาศดี เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ (2) มีบริเวณให้นั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ (3) ความสะอาดของบริเวณโดยรอบ (4) การดูแลสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว (5) ความสะดวกในการเดินทาง

3.3) สภาพทั่วไปด้านบุคลากรผู้ให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว มี 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ความพร้อมที่จะให้บริการ (2) ความเต็มใจในการให้บริการ (3) ความสุภาพอ่อนโยน (4) การให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ แก่ผู้ใช้บริการ (5) การให้รายละเอียดเกี่ยวกับ สถานที่ท่องเที่ยว

3.4) สภาพทั่วไปด้านการอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว มี 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีศาลาและห้องอาบน้ำไว้บริการ (2) มีป้ายแนะนำเกี่ยวกับการให้บริการสถานที่ท่องเที่ยว

3.5) สภาพทั่วไปด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) มีสปาและนวดแผนไทยไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว (2) มีบริการเช่าจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมทัศนียภาพโดยรอบ (3) มีร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและเลือกซื้อของฝาก

1.2 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมของวงรอบที่ 3 ทั้ง 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ และกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แสดงดังตารางที่ 1.

ตาราง 1. ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) ในภาพรวม ทั้ง 3 กลยุทธ์

กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**			
	Mdn.	**ระดับความคิดเห็น**	**I.R.**	**ความสอดคล้อง**
กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย	5.00	มากที่สุด	1.00	สอดคล้อง
กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้	5.00	มากที่สุด	1.00	สอดคล้อง

กลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม	5.00	มากที่สุด	1.00	สอดคล้อง
รวมเฉลี่ย	**5.00**	**มากที่สุด**	**1.00**	**สอดคล้อง**

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมของวงรอบที่ 3 ทั้ง 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ และกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม พบว่า มีค่ามัธยฐานเท่ากับ 5.00 เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (I.R) ของข้อความเท่ากับ 1.00 ที่มีความสอดคล้อง

2. ผลประเมินกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ และกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม จากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แสดงดังตาราง 2.

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้

ลำดับที่	**กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้**	**ระดับความเหมาะสมความเป็นไปได้**		**ความหมาย**
		$\overline{X}$	**S.D.**	
1.	กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย	4.80	0.61	มากที่สุด
2.	กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้	4.83	0.59	มากที่สุด
3.	กลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม	4.79	0.62	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.81	0.61	**มากที่สุด**

จากตาราง 2 ผลประเมินกลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้ง 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ และกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D.= 0.61) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านของกลยุทธ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83, S.D.= 0.59) รองลงมา ได้แก่ กลยุทธ์ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงวัย ($\overline{X}$ = 4.80, S.D.= 0.61) และกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม ($\overline{X}$ = 4.79, S.D.= 0.62) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่ง การเรียนรู้ มี 3 กลยุทธ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ มี 4 องค์ประกอบ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี มี 6 ตัวบ่งชี้ ทักษะการสื่อสาร มี 5 ตัวบ่งชี้ การจัดการตนเอง มี 9 ตัวบ่งชี้ การตระหนักรู้ทางสังคม มี 13 ตัวบ่งชี้ 2) กลยุทธ์สังคมแห่งการเรียนรู้ มี 2 องค์ประกอบ คือ บุคคลแห่งการเรียนรู้ มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ความรู้และการจัดการความรู้ มี 7 ตัวบ่งชี้ และ 3) กลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ คือ รูปแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม มี 7 ตัวบ่งชี้ สภาพทั่วไปด้านสถานที่ของแหล่งท่องเที่ยว มี 5 ตัวบ่งชี้ สภาพทั่วไปด้านบุคลากรผู้ให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว มี 5 ตัวบ่งชี้ สภาพทั่วไปด้านการอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว มี 2 ตัวบ่งชี้ และสภาพทั่วไปด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว มี 3 ตัวบ่งชี้ โดยทั้ง 3 กลยุทธ์ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นกลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ จากการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุที่ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน การวัดและประเมินทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุจากสภาพจริง การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้

จากผลสรุปการพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมใน สังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า มี 3 กลยุทธ์สำคัญ ประกอบด้วย 1) ทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ 2) สังคมแห่งการ เรียนรู้ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในขั้นตอนกระบวนการพัฒนาได้มีการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ในรอบที่ 1 เพื่อนำคำตอบที่ได้มาประมวลผล ตัดทอนข้อความที่ซ้ำซ้อนหรือส่วนเกินไปจากขอบข่ายที่กำหนดไว้ทำการสรุปเนื้อหา ในรอบที่ 2 นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่แต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อมา วิเคราะห์ เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ ในรอบที่ 3 ที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแนวโน้มแต่ละข้อมาวิเคราะห์ เพื่อทำการจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ รวมทั้ง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการวิจัย แบบ EDFR โดยการรายงานผลการวิจัยของการ วิจัยแบบ EDFR ยึดผลที่สรุปได้จากการทำ EDFR รอบที่ 3 เป็นเกณฑ์ซึ่งจะเลือกแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูง และคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ส่งผลให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีคาม เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติสอดคล้องกับ นิตยา สุวรรณเพชร (2554 : 45) และปราโมทย์ ประสาทกุล (2555 : 28-32) และ Tomasovic, N. (2015 : 898-904) ทฤษฎีบทบาท (Role theory) ทฤษฎีกิจกรรม (Activity theory) ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement theory) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity theory) ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age stratification theory) ทฤษฎีภาวะ

ธรรมทัศน์ในวัยสูงอายุ และภาวะพฤฒิพลังในวัยผู้สูงอายุ (Active aging) ดังนั้นทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี 2) ทักษะการสื่อสาร 3) การจัดการตนเอง และ 4) การตระหนักรู้ทางสังคม (Peto, K. ,2018:98) จึงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย เพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์ ติดต่อสื่อสาร และการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม หรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกับบุคคลอื่นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สำหรับสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวคิดและกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน สังคม แบบองค์รวมเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ยั่งยืน สิทธิชัย คูเจริญสิน (2559 : 32) สังคมที่ผู้คนมีนิสัยรักการเรียนรู้ ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการเรียนรู้ มีนิสัยรักการเรียนรู้ สนใจและใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ผู้คนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลายและใช้ความรู้และทักษะความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม มีกระบวนการทางสังคมที่เกื้อหนุนส่งเสริมให้บุคคล กลุ่มบุคคลและชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการ สะดวกรวดเร็วและมีการให้บริการอย่างครอบคลุมทั่วถึง เป็นสังคมที่มีการแบ่งปัน การถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทุกคนในสังคมร่วมมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญา มีระบบการบริหารจัดการความรู้ที่ทุกคนและทุกภาคส่วนในสังคมสามารถมีส่วนร่วมได้ การพัฒนาสังคมเน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนฐานการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่ดีแบบองค์รวมเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพและมีความสุข สำหรับองค์ประกอบหลักของสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลแห่งการเรียนรู้หรือผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้จัดการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ การจัดการความรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าสังคมแห่งการเรียนรู้อาศัยองค์ประกอบทั้งเชิงโครงสร้างทางสังคมและเชิงระบบหรือสถาบันสำคัญของสังคม ผู้สูงอายุในสังคมโลกปัจจุบันควรมีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี ทักษะการสื่อสาร การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และเป็นผู้มีองค์ความรู้และการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บนฐานการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่ดีเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพและมีความสุขอันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ สุขอดิศัย (2557 : 6) และ ภิญโญ คำศิลป์ (2557 : 77) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมฟื้นฟู และบำบัดรักษาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการใช้ช่วงเวลาดังกล่าวเยี่ยมชมความงามทั้งธรรมชาติ และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วย โดยจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น นอกจากจะเป็นการส่งเสริมบำรุงรักษา

สุขภาพ การบำบัดรักษาพยาบาล และการ ฟื้นฟูสุขภาพแล้ว ยังเป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมในการส่งเสริมและรักษาสุขภาพให้สมบูรณ์ด้วยตนเอง ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้จัดทำ/จัดหาชุดองค์ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชนได้เรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐาน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุที่ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง การศึกษาความต้องการหรือทัศนคติของผู้สูงอายุในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรมเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับปัจจัยที่ส่งผลกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุ

1.1 การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุที่ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน โดยเสนอเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุทั้ง 4 ลักษณะ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ดี ทักษะการสื่อสาร การจัดการตนเอง และการตระหนักรู้ทางสังคม

1.2 การวัดและประเมินทักษะทางสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุจากสภาพจริง

2. ด้านสังคมแห่งการเรียนรู้

2.1 การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้

2.2 การส่งเสริมและสนับสนุนเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้จัดทำ/จัดหาชุดองค์ความรู้ เรื่องต่าง ๆ ที่น่าสนใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชนได้เรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานทั้ง 6 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการถาม ทักษะการอ่าน ทักษะการคิด ทักษะการเขียน ทักษะการปฏิบัติ

2.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุที่ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน และต่อเนื่อง

3. ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม

การศึกษาความต้องการหรือทัศนคติของผู้สูงอายุในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับปัจจัยที่ส่งผลกับผู้สูงอายุ เช่น รายได้ สภาพร่างกาย การเดินทาง สถานที่พัก

4. ด้านนโยบายและการวิจัย

4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพและ วัฒนธรรมในสังคมแห่งการเรียนรู้ใช้เป็นแนวทางในการจัดดำเนินการการบริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งการบริการนี้เป็นการ จัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีและในอนาคตประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็ม

ตัว อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุบางส่วนยังมีรายได้ และมีเวลา ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายหลักที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้ความสำคัญ

4.2 การนำกลยุทธ์ไปใช้ในการบูรณาการหน่วยงานและบุคลากรของหน่วยงานในการให้บริการวิชาการ โดยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ การกีฬาและการท่องเที่ยว และสร้างความร่วมมือกับองค์การที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ กระทรวงพัฒนาสังคม องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้นเพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้สูงอายุโดยใช้นโยบายประชารัฐด้วยการให้ผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่าย

4.3 การศึกษาการพัฒนากลยุทธ์ด้านทักษะสังคมและวิถีปฏิบัติของผู้สูงอายุต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และวัฒนธรรมใน สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นข้อมูลเชิงลึกกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่ แต่ละพื้นที่เพื่อได้ข้อมูลเฉพาะเจาะจงและหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย 2558-2560. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114

เกสร สำเภาทอง และสภัสรดา หนุ่มดำ. (2551). *การเสริมสร้างสุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตผู้สูงวัย.* กรุงเทพมหานคร: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัตรชนก มหัทธนวรกนก. (2557). *กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง ตำบลลานดอกไม้ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธนันรักษ์ วัชราธร (2560) *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิตยา สุวรรณเพชร. (2554). *ศึกษาพฤฒิพลังด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในชุมชน.* วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2555). สังคมผู้สูงอายุไทยยังอยู่ระดับประถม. *วารสารประชากรและการพัฒนา*, 32 (6), 28-32

พรทิพย์ สุขอดิศัย. (2557). วิถีชีวิตและแนวทางการมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในภาคตะวันออก. นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภิญโญ คำศิลป์. (2557). *ความพึงพอใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกลุ่ม Generation Y ที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิสาหกิจขนาดย่อม คณะการจัดการและการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สิทธิชัย คูเจริญสิน. (2559). *ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุพัตรา ศรีวณิชชากร. (2558). *สู่ชุมชนสุขภาพดี.* นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้งแอนพับลิสชิ่ง.

Peto, K. (2018). *The impact of health tourism on the quality of life.* Doctoral School of Management And Business Administration, University of Debrecen.

Tomasovic, N. (2015). When elders choose : Which factors could influence the decision making among elderly in the selection of health tourism services?. *Journal of Medical Hypotheses*, 898-904.

ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

Factors Affecting of Civil Registration Services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, Chaturaphakphiman District, Roi-et Province

ธรรมศักดิ์ ไชยเม็ง และ เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Thamasak Chaiyameng and Sauwaluck Nikornpittaya

Rajabhat Maha Sarakham University,Thailand

Corresponding Author, E-mail : thantikan22@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎร 2) เพื่อศึกษาระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎร 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎร 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยและการพัฒนาการให้บริการ ของงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้รับบริการงานงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 228 คน ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane (1973 : 727) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสัมประสิทธิ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง โดยวิธี Enter และ Stepwise โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และข้อเสนอแนะผู้วิจัยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.51) 2) ระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่น พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.57) 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอธิบายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรได้ร้อยละ 19.90 มีค่า $R^2 = .199$ และมีค่าของ F เท่ากับ 13.865 มีค่า R^2 Change เท่ากับ .185 ซึ่งพบว่ามี 2 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ(X_1) และปัจจัย

* วันที่รับบทความ: 3 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 1 กรกฎาคม 2564

Received: June 3, 2021; Revised: June 29, 2021; Accepted: July 1, 2021

ความน่าเชื่อถือ(X_2) ที่สามารถร่วมกันทำนายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ α .05 สามารถเขียนสมการณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = 2.134 + .243X_1 + .104X_2$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Zr = .279X_1 + .165X_2$

(5) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยและการพัฒนาการให้บริการงานทะเบียนราษฎร มีดังนี้ ควรใช้เป็นระบบบัตรคิวอัตโนมัติ และควรแบ่งระบบงานหรือสัดส่วนงานให้ชัดเจน ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การแจ้งข้อมูลข่าวสารขั้นตอนวิธีการรับบริการ ผ่านเอกสาร บอร์ด หรือจัดเจ้าหน้าที่คอยแนะนำ

คำสำคัญ: การพัฒนา; การให้บริการ; งานทะเบียนราษฎร

Abstracts

The purposes of the study were 1) to study level of factors affecting the Civil registration services, (4.51) 2) to investigate level of the Civil registration services, (4.57) 3) to educate factors that affect to the Civil registration services, and 4) to explore advices on factors and service development of Civil Registration Services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, Chaturaphakphiman District, Roi-et Province. The study is a quantitative research which using the questionnaire as instruments. The sample group were 228 people who had been served by the Civil Registration Services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, Chaturaphakphiman District, Roi-et Province through the Yamane Formula in determining the sample size. The statistic used were frequency, average, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation, and Multiple Linear Regression with Enter and Stepwise significantly at .05. The frequency and descriptive method were suggested to the researcher.

The results found that 1) level of factors affecting the Civil registration services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, was at highest level, 2) level of the Civil registration services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, was at highest level, 3) factors that affect to the Civil registration services at Kok-Lam Municipality Local Registry Office, Chaturaphakphiman District, Roi-et Province were described the Civil registration services at 20.2 %, $R^2 = .202$, $F = 11.248$ which occurring 2 factors orderly getting into the correlation equation; a factor of Tangibles (X_1) and a factor of Reliability (X_2). These factors could predict the Civil registration services significantly at α .05 which could present as raw scores and standard scores as follow;

Raw scores $Y = 2.134 + .243X_1 + .104X_2$

Standard scores $Zr = .279X_1 + .165X_2$

and (4) advices on factors and service development of Civil Registration Services comprised using automatically cue cards, sharing or dividing jobs clearly, and publishing and informing information, steps of servicing through documents, board, or staff.

Keywords: Development; Services; Civil Registration Services

บทนำ

การบริการประชาชนด้านงานทะเบียนราษฎรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในการรับรองและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชน โดยงานทะเบียนราษฎรเป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นงานสำคัญที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเป็นพื้นฐานขององค์การพัฒนาประเทศในภาพรวมทุก ๆ ด้าน ภายใต้วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือเพื่อเป็นเอกสารทางกฎหมาย (Legal Document) เอกสารการทะเบียนเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่เป็นประโยชน์ในการรักษาสิทธิ และหน้าที่ของราษฎรซึ่งต้องเก็บรักษาไว้ตลอดไป และเพื่อเป็นข้อมูลทางสถิติ (Statistics Data) เอกสารการทะเบียนเป็นการบันทึกข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ในการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะถือว่าเป็นเครื่องบ่งชี้สถานภาพและสิทธิประโยชน์ของประชาชนในการที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย ทั้งนี้ จากความสำคัญของงานทะเบียนดังที่ได้กล่าวมานั้น ประเทศไทยได้มีการวางระบบและพัฒนางานทะเบียนมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การให้บริการด้วยมือ การบันทึกด้วยกระดาษมาสู่ยุคการให้บริการด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ออนไลน์ทั่วประเทศ รวมทั้งได้มีการนำข้อมูลด้านการทะเบียนไปใช้ประโยชน์อย่างหลากหลายยิ่งขึ้น แต่ในการปฏิบัติงานทะเบียนราษฎรนั้น จำเป็นจะต้องมีขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมายด้วยความรอบคอบในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเอง และยิ่งเมื่องานทะเบียนราษฎรเป็นงานที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนมากเท่าใด ประชาชนผู้เดือดร้อนจึงจำเป็นต้องมารับการบริการมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ความคาดหวังที่จะได้รับการบริการที่ดีในการมาติดต่อราชการเพื่อรับบริการด้านงานทะเบียนราษฎรที่มีต่อสำนักทะเบียนจึงมีมากขึ้น ไม่ว่าการได้รับบริการที่ถูกต้อง รวดเร็ว สะดวกสบาย การให้บริการของเจ้าหน้าที่เต็มใจให้บริการ ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้คำแนะนำที่ดี พูดจา ไพเราะ เป็นกันเองกับประชาชน มีความเสมอภาคด้านการให้บริการทุกขั้นตอน ไม่เลือกปฏิบัติ ด้วยสิ่งเหล่านี้สำนักทะเบียนจึงจำเป็นที่จะต้องมีศักยภาพในการให้บริการและคอยปรับปรุงมาตรฐานของระบบการให้บริการอย่างมีคุณภาพเพื่อให้ตรงกับความคาดหวังและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น

สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอีกหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้บริการด้านงานทะเบียนราษฎร และบัตรประจำตัวประชาชนในท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นการให้บริการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของเทศบาล เนื่องจากเป็นงานบริการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบุคคล ได้แก่ การแจ้งเกิด การแจ้งตาย การแจ้งย้ายที่อยู่ การแจ้งเกี่ยวกับการขอเลขบ้าน และการขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งถือเป็นศักยภาพของเทศบาลที่ปรากฏผลประจักษ์ต่อประชาชน เพราะเป็นการบริการที่จะมอบให้แก่ประชาชนในแต่ละวันที่ถือเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่เป็นประโยชน์ในการรักษาสิทธิหน้าที่ของประชาชนตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการบริหารและการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศชาติ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมานจังหวัดร้อยเอ็ด อันจะเป็นการทำความเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของคุณภาพการให้บริการในงานทะเบียนราษฎร์ของรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในมุมมองของประชาชนผู้รับบริการ รวมถึงความเข้าใจในปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรในฐานะตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพในการให้บริการ เพื่อเป็นข้อมูลฐานคติในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักงานทะเบียนเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ประสบผลสำเร็จในการให้บริการตามภารกิจขององค์กร และสัมฤทธิ์ผลตามยุทธศาสตร์ภารกิจเฉพาะด้านการทะเบียนราษฎร และทะเบียนอื่นๆ ของกระทรวงมหาดไทย ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยและการพัฒนาการให้บริการของงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้รับบริการงานงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 520 คน (แผนพัฒนา 5 ปี เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด, กองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกล่าม, 2563 : 13)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้รับบริการงานงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 520 คน (แผนพัฒนา 5 ปี เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด, กองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกล่าม, 2563 :

13) โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1973 : 727) ได้จำนวน 228 คน แล้วเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ผู้รับบริการงานงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ภายหลังที่รับบริการแล้ว

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ **ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม** มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคร์ท (Likert) จำนวน 33 ข้อ **ตอนที่ 3** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับที่ใช้วัดระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียน ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคร์ท (Likert) จำนวน 17 **ตอนที่** 4 เป็นแบบสอบถามคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยและการพัฒนาการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนทิ้งถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินสร้างเครื่องมือการวิจัย ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กำหนดขอบเขตการวิจัยข้อคำถาม และหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน หาเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (1970, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550 : 125-126) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.768 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงนายกเทศมนตรีตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด การแจกแบบสอบถาม จำนวน 228 ฉบับ โดยการแจกจ่ายแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รับบริการงานงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 228 คน 2. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว 3. ตรวจความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ **สถิติ**

พรรณนา (Descriptive Statistics) 1. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูล ระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรและระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย **สถิติอนุมาน** (Inferential Statistics) 2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Enter และ Stepwise ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และจะใช้เกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ โดยตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย (Hinkle, 1998 : 118) 3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยและการพัฒนาการให้บริการของงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

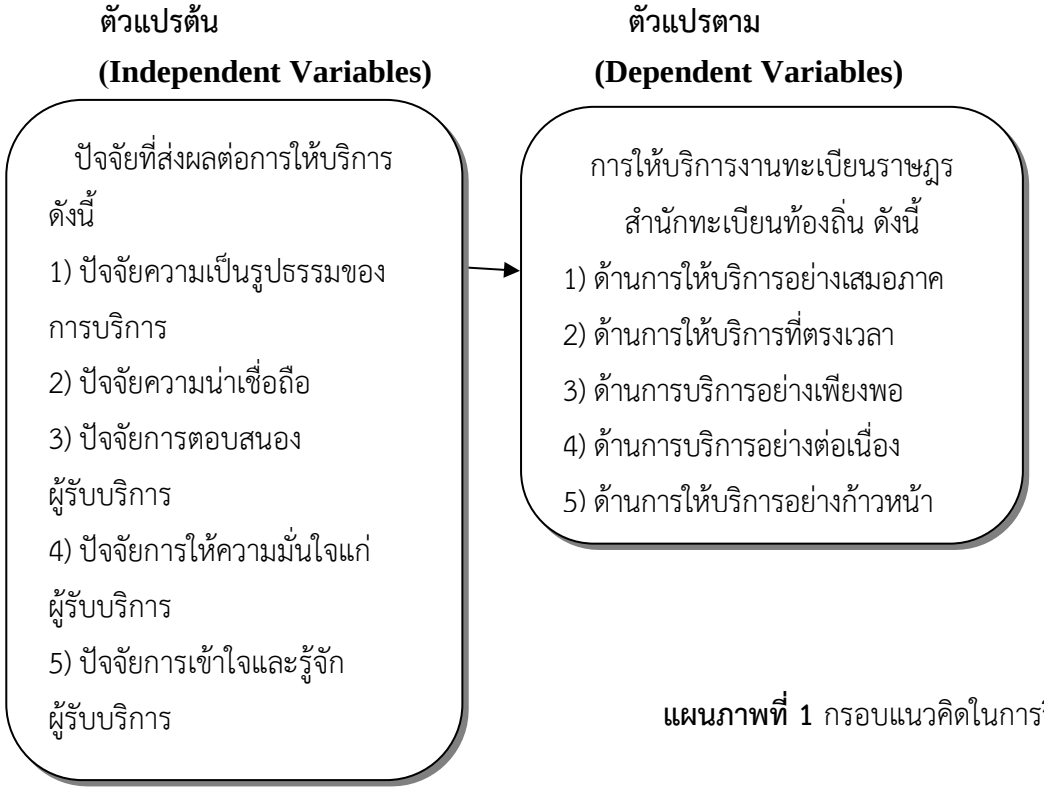

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 228 คน มีเพศชายและหญิงจำนวนเท่า ๆ กัน คือ เป็นเพศชาย จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และเพศหญิง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ ตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 39.90 รองลงมาคือ อายุ 18 - 30 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 และอายุ 41-50 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 รองลงมาคือ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10 และระดับประถมศึกษาจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 47.80 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 40.40 และอาชีพรับราชการ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.58	0.24	มากที่สุด
2. ปัจจัยความน่าเชื่อถือ	4.52	0.33	มากที่สุด
3. ปัจจัยการตอบสนองผู้รับบริการ	4.48	0.29	มากที่สุด
4. ปัจจัยการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	4.51	0.36	มากที่สุด
5. ปัจจัยการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ	4.46	0.31	มากที่สุด
รวม	4.51	0.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมาก ที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.24) รองลงมาคือ ปัจจัยความน่าเชื่อถือ ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ ปัจจัยการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.36) รองลงมาคือ ปัจจัยการตอบสนองผู้รับบริการ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.29) และปัจจัยการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.31)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.66	0.32	มากที่สุด
2. ด้านการให้บริการที่ตรงเวลา	4.59	0.38	มากที่สุด
3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง	4.61	0.38	มากที่สุด
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.51	0.40	มากที่สุด
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.47	0.36	มากที่สุด
รวม	4.57	0.21	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 สามารถสรรุปได้ว่าระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.32) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการที่ตรง

เวลา ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.38) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.40) และด้านการให้ บริการอย่างก้าวหน้า ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.36)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ปรากฏตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

Model x_1-x_5		**Unstandardized**		**Standardized**	**t**	**Sig.**
		b	**S.E.**	**Beta**		
การให้บริการงานทะเบียนราษฎร	**Constant**	2.192	.320		6.860	.000*
สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาล	**X_1**	.244	.054	.280	4.524	.000*
ตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตร	**X_2**	.106	.040	.167	2.652	.009
พิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม	**X_3**	.097	.047	.135	2.063	.040
	X_4	.076	.038	.133	2.025	.044
a.Dependent Variable = $Y_{รวม}$		**R = .446**		**R^2 = .199**	**$R^2_{Adj.}$ = .185**	

* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวม ทั้ง 5 ปัจจัย สามารถอธิบายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร้อยละ 19.90 มีค่า R^2 = .199 และมีค่า R^2 Change เท่ากับ .185 ซึ่งพบว่ามี 2 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ(X_1) และปัจจัยความน่าเชื่อถือ(X_2) ที่สามารถร่วมกันทำนายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ α .05 สามารถเขียนสมการณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = 2.134 + .243X_1 + .104X_2$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_r = .279X_1 + .165X_2$

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับปัจจัยการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ รองลงมาคือปัจจัยความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือปัจจัยการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ รองลงมาคือ ปัจจัยการตอบสนองผู้รับบริการ และปัจจัยการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกปัจจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้รับบริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ดนั้น มีการให้บริการแก่ผู้มารับบริการอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน มีความน่าเชื่อถือสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและบริการด้วยความรวดเร็วทันท่วงที ทำให้ผู้มารับบริการเกิดความเชื่อมั่นแก่เจ้าหน้าที่ ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือผู้มารับบริการด้วยความตั้งใจและสัมฤทธิ์ผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Parsuraman, Zeithamal and Berry (1990 : 128) และ Lovelook (1996 : 92) ที่มีความเห็นตรงกันว่า การประเมินคุณภาพการบริการที่จะครอบคลุมการให้บริการที่ดีนั้น จะต้องมีการประเมินคุณภาพที่มีความครอบคลุมใน 5 องค์ประกอบ อันเป็นที่เรียกว่า “SERVQUAL” (Service Quality) ซึ่งประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (tangibility) คือ การให้บริการที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ มีลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิดา ไสยรส, สิทธิพรร์ สุนทร และสมเกียรติ เกียรติเจริญ (2561 : 154-163) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 90.21 และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพ พัฒธนานุรักษ์ และคณะ (2562 : 23-34) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของเทศบาลนครปากเกร็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยถึงร้อยละ 92.00 และมีความพึงพอใจสูงสุด ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 92.96

2. ระดับการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง รองลงมาคือ ด้านการให้บริการที่ตรงเวลา รองลงมาคือ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และ

ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้รับบริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มอบให้ผู้มารับบริการนั้น เป็นไปด้วยความเท่าเทียม เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่ง โดยในขั้นตอนการดำเนินการเป็นไปด้วยความเหมาะสมชัดเจน รวมถึงการให้บริการอย่างต่อเนื่องและเต็มใจ อีกทั้งในส่วนของสถานที่รับรองผู้มารับบริการเป็นไปอย่างพอเพียง อาทิ พื้นที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่นั่งคอยรับบริการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Millet, J. D. (1954 : 397-400) ได้กล่าวไว้ว่าคุณภาพการให้บริการ (Satisfactory Service) หรือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ โดย “การให้บริการอย่างเสมอภาค” (Equitable Service) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะหมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานของรัฐที่มีทัศนคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน โดยมีฐานคติที่ว่าคนทุกคนเท่าเทียมกันในแง่มุมของกฎหมาย ดังนั้นประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่มุมของกฎหมาย ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู (2555 : 67) ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภูผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจระดับมากต่อการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างเพียงพอ และการให้บริการที่ตรงเวลา ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวม ทั้ง 5 ปัจจัย สามารถอธิบายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร้อยละ 19.90 มีค่า R^2 = .199 และมีค่าของ F เท่ากับ 13.865 มีค่า R^2 Change เท่ากับ .185 ซึ่งพบว่ามี 2 ปัจจัย เรียงลำดับการเข้าสู่สมการตามความสัมพันธ์ คือ ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ(X_1) และปัจจัยความน่าเชื่อถือ(X_2) ที่สามารถร่วมกันทำนายการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ α .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า

1. ปัจจัยความเป็นรูปธรรมของการบริการ มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหากงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีการบริการจัดการหรือพัฒนาการบริการให้เป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น ทั้งสถานที่จอดรถ ห้องน้ำ ที่นั่งคอยรับบริการ เครื่องมือในการให้บริการ มีความสะดวกสะอาดแยกเป็นสัดส่วนชัดเจน จะส่งผลต่อการให้บริการและผู้รับบริการเกิดความประทับใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ บุญภา (2557 : 65) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการ ให้บริการของเทศบาลตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว

จังหวัดจันทบุรี ซึ่งผลการศึกษา พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการภาพรวมในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ มีระดับความพึงพอใจเป็นอันดับแรกพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความน่าเชื่อถือ ไว้ในในการบริการ มีความพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และอันดับสุดท้ายด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกเมฆ มีรัตน์คำ (2558 : 65) ที่ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียนและบัตรประชาชน ผลวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอาคารสถานที่ รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้ายระยะเวลาการให้บริการ ด้านวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ด้านความสะดวกจากระบบงานทะเบียนและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านความถูกต้องของเอกสารตามลำดับ

2. ปัจจัยความน่าเชื่อถือ มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หากงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บริการผู้รับบริการอย่างถูกต้องตรงตามเวลา สามารถให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาด้วยความเต็มใจจะส่งผลต่อการให้บริการและผู้รับบริการมีความเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ บุตรดีด้วง (2556 : 98) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของเทศบาลตำบล ท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎร โดยผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรในภาพรวมอยในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อประชาชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือด้านความ เชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านการตอบสนองต่อประชาชน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนความเป็นรูปธรรมของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ในเรื่องของสำนักทะเบียนมีที่จอดรถ ห้องน้ำ และที่นั่งคอยรับบริการ ที่ชัดเจน สะอาด แยกเป็นสัดส่วน

2. สร้างความน่าเชื่อถือของการให้บริการงานทะเบียนราษฎร โดยเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ และสามารถให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้อง

3. ควรส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการอย่างเสมอภาคให้ดียิ่งขึ้นในเรื่องของเจ้าหน้าที่ให้บริการงานทะเบียนราษฎรอย่างเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติและมีการจัดลำดับก่อนหลังในการให้บริการงานทะเบียนราษฎร

4. ควรเพิ่มและแก้ไขการให้บริการอย่างก้าวหน้าซึ่งสำนักงานทะเบียนราษฎร ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ หรือระบบบัตรคิวอัตโนมัติ มาใช้ในงานบริการมีความก้าวหน้าและรวดเร็วมากขึ้น

5. สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ควรเพิ่มความเป็นรูปธรรมของการให้บริการงานทะเบียนราษฎรควบคู่กับการตอบสนองผู้รับบริการ เช่น กระตือรือร้นให้บริการแก่ผู้บริการ การสอบถามถึงการมาใช้บริการของผู้รับบริการอย่างไม่ละเลย และมีการให้บริการอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

กองการศึกษาเทศบาลตำบลโคกล่าม. (2563). *แผนพัฒนา 5 ปี เทศบาลตำบลโคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด.* ร้อยเอ็ด: สำนักทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลตำบลโคกล่าม.

โกเมฆ มีรัตน์คำ. (2558). ความ*พึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียนและบัตรประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พรเทพ พัฒธนานุรักษ์ และคณะ. (2562). *ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของเทศบาลนครปากเกร็ด ประจำปี พ.ศ. 2562.* รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

รัชนิดา ไสยรส, สิทธิพรร์ สุนทร และสมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 4 (1), 154-163,

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู. (2555). *การประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ปีงบประมาณ 2555.* หนองบัวลำภู: ฝ่ายบริหารทั่วไป สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู.

อมรรัตน์ บุญภา. (2557). *การศึกษาเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารีย์ บุตรดีด้วง. (2556). *คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนราษฎรของเทศบาลตำบลท่าแร่ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร.* วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*. Boston : Houghton Mifflin.

LoveLock, H. C. (1954). *Managing Services.* New York: McGraw–Hill.

Millet, J. D. (1954). *Management in the public service*. New York: McGrew-Hill Book.

Parasuraman, A., Zeithne*l* V. A. and L. Barry. (1990). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Marketing*. 64 (1), 12-135.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทพระคิลานุปัฏฐาก ในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย

Guidelines for the Strengthen of Phrakilanupataka Role in Enhancing the Health of Thai Monks

พระครูประโชติพัชรพงศ์ (นัฐพงษ์ วิสุทฺโธ),
วัฒนะ กัลป์ยาณ์พัฒนกุล และ สามารถ สุขุประการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Phrakru Prachotipatcharapong (Natthapong WIsutho),
Wattana Kanlayapattanakul and Samart Sukuprakarn
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสามกลุ่มได้แก่ 1) พระคิลานุปัฏฐาก 10 รูป ด้วยการสัมภาษณ์ 2) พระภิกษุที่เคยอาพาธและหายเป็นปกติแล้ว 20 รูป ด้วยการสัมภาษณ์ 3) กลุ่มบุคลากรสาธารณสุข 7 ท่าน ด้วยการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย 4 ด้าน คือ 1. ด้านความพร้อมและทัศนะคติ พบปัญหาคือ พระสงฆ์เข้าอบรมไม่ครบตามเวลา ทำให้มีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพจบน้อย ไม่เพียงพอกับจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ในส่วนที่จบนั้นมีทัศนคติต่อการช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธดีมาก 2. ด้านการประยุกต์ใช้หลักธรรม ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมควบคู่กับวิชาการด้านสุขภาวะได้ 3. ด้านความรู้ ความสามารถ พระคิลานุปัฏฐากมีความรู้น้อยในโรคที่พบได้มากในพระสงฆ์ และ 4. ด้านสภาพการการดำเนินการและบทบาทในปัจจุบัน พบบทบาทที่ขัดแย้งระหว่างพระคิลานุปัฏฐาก และวิชาชีพสาธารณสุข โดยพระคิลานุปัฏฐากจะทำการบำบัดรักษา มากกว่าการป้องกันสุขภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสร้างเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐาก ประกอบด้วย 1.ปรับปรุงเกณฑ์การเข้ารับการอบรม และมีการอบรมเบื้องต้นที่วัดของท่านก่อนการอบรมจริงเพื่อเป็นการประเมินตนเองก่อนว่าพร้อมจะรับหน้าที่พระคิลานุปัฏฐากหรือไม่ 2. จัดอบรมทบทวนความรู้ ประชุมวิชาการ อบรมระยะที่สองเพื่อ

* วันที่รับบทความ: 15 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 5 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 8 กรกฎาคม 2564
Received: June 15, 2021; Revised: July 5, 2021; Accepted: July 8, 2021

ทักษะการดูแลผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ป่วยติดเตียง 3. กำหนดบทบาทให้ชัดเจน มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ เป็นพระพี่เลี้ยง การประสานงานระหว่างวัดและโรงพยาบาล บูรณาการโครงการวัดรอบรู้ด้านสุขภาพกับหน่วยงานราชการ จัดตั้งเป็นพหุภาคีวัด-โรงพยาบาล 4. จัดตั้งศูนย์ประงานพระอาสาสมัครสุขภาพประจำวัด เพื่อให้สามารติดต่อประสานงานได้รวดเร็วขึ้น 5. จัดทำโปรแกรมประยุกต์ เพื่อช่วยให้สื่อสารทางไกลได้ แก้ปัญหาการเดินทางของพระพระคิลานุปัฏฐาก และเก็บประวัติภิกษุอาพาธต่อไป

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; พระคิลานุปัฏฐาก; พระสงฆ์ไทย

Abstracts

This research has two objectives: (1) to study the current situation of the Phra Kilanupattaka monks in enhancing the well-being of Thai monks; (2) to propose the guideline to improve the Phra Kilanupattaka's roles in enhancing the health of Thai monks. The study is qualitative research by using in-depth interviews of three groups of informants which are (1) 10 Phra Kilanupathaka; (2) 20 monks who had been ill and recovered (3) 7 medical personnel by focus group.

The research results revealed the current problems of the Phra Kilanupattaka monks in enhancing the well-being of the Thai monks in 4 aspects; 1. The readiness and attitude, the problem was that the monks did not complete the training, causing there were not enough Phra Kilanupattaka to promote health in Phetchabun province. However, graduated monks had very good attitudes towards helping the sick monks. 2. They are still unable to apply Dharma principles in conjunction with well-being in terms of academic. 3. In terms of knowledge and abilities, Phra Kilanupattaka had little knowledge about diseases that are common in monks and 4. Regarding the condition of the operation and the current role. Conflicting role was found between Phra Kilanupattaka and public health professions by Phra Kilanupattaka perform treatment instead of health protection aspect.

Suggestions to be a guideline for strengthen the role of the Kilanupatthaka consist of: 1. Improve the training criteria and have preliminary training at their temple before the actual training in order to assess themselves first whether they are ready to take on the role of Phar Kilanupatthaka or not 2. Set up knowledge review program, academic conference and continue to second phase of training for chronic care and bedridden skills. 3. Define the specific role that focuses on health promotion, care giver and coordination between the temple and the hospital. Integration of the temple project for health awareness with government agencies. Establish a multilateral among temple and hospital. 4. Establish a Phra Kilanupatthaka work center for the purpose of coordinate faster. 5. Create an application to solve the distance problem. Solve the travelling issue of Phra Kilanupatthaka and keep the history of the ill-tempered monks.

Keywords: Strengthen; Phrakilanupataka; Thai Monks

บทนำ

ในปัจจุบันนี้จากการวิจัยทางด้านสุขภาพพระสงฆ์พบว่า สุขภาพของพระสงฆ์น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง พระภิกษุไม่สามารถเลือกฉันได้ ต้องฉันตามที่ญาติโยมถวาย จากข้อมูลกรมการแพทย์ ปี พ.ศ. 2559 พบว่า โรคที่พระสงฆ์ สามเณรอาพาธมารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์มากที่สุด 5 อันดับแรก คือ โรคไขมันในเลือดสูง 9,609 ราย โรคความดันโลหิตสูง 8,520 ราย โรคเบาหวาน 6,320 ราย โรคไตวายเรื้อรัง 4,320 ราย และโรคข้อเข่าเสื่อม 2,600 ราย โดยสาเหตุของการเกิดโรคส่วนใหญ่มาจากปัญหาการบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการ อีกทั้งพระสงฆ์ไม่สามารถเลือกฉันอาหารเองได้ ต้องฉันอาหารตามที่ฆราวาสตักบาตร หรือนำอาหารมาถวาย ประกอบกับสถานภาพของพระภิกษุ ไม่เอื้อต่อการออกกำลังกาย ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรค จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนให้พระสงฆ์และวัดมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพเป็นศูนย์กลางสุขภาพชุมชน และจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ (หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก, 2562 : ออนไลน์)

โดยที่ “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560” จัดทำขึ้นภายใต้มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 7/2560 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2560 มติที่ 191/2560 เรื่องการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาวะที่กำหนดให้ดำเนินการ วัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ และเป้าหมายการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ 3 ประเด็น คือ พระสงฆ์กับการดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้ทางธรรมนำทางโลกและมาตรการสำคัญในการดำเนินการ 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ และการวิจัย ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลสุขภาวะพระสงฆ์ให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข ภายใน 10 ปี (พ.ศ. 2560 - 2569) โดยยึดหลักพระธรรมวินัยและข้อมูลทางวิชาการเป็นฐาน ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมและการเปิดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติสะท้อนเจตนารมณ์และพันธะร่วมกัน และเป็นจุดอ้างอิงของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการกำหนดทิศทางเป้าหมายและยุทธศาสตร์การดูแลและสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์และสังคมในอนาคต กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จึงมีวิสัยทัศน์ **“กรมอนามัยเป็นองค์กรหลักของประเทศในการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพ และระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อประชาชนสุขภาพดี”** และสิ่งสำคัญจำเป็นต้องมีภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมด้วยช่วยกัน ในการส่งเสริมสุขภาพดูแลประชาชนทุกกลุ่มวัย “วัด” เป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชน การส่งเสริมให้วัดเป็น **“วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate Temple)”** จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะส่งผลที่ดีให้กับประชาชน

ในท้องถิ่น ชุมชน มีสุขภาพที่ดี ตามวิถีแบบไทย ๆ ด้วยพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของท้องถิ่น คนในท้องถิ่นนั้น ๆ จะรับฟังคำแนะนำจากพระสงฆ์ หากวัดเป็นวัดรอบรู้ด้านสุขภาพ ย่อมจะส่งผ่านความรู้การส่งเสริมสุขภาพให้กับท้องถิ่นได้อีกทาง กลไกการพัฒนาที่สำคัญคือการสร้างและพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด - อสว.) เพื่อให้อาสาสมัครพระสงฆ์แกนนำ (พระ อสว.) มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองและให้คำแนะนำ ตลอดจนดูแลพระสงฆ์ภายในวัดและชุมชนได้เตรียมการรองรับระบบการดูแลพระสงฆ์และการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุและเพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์แกนนำ เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและการพัฒนาสุขภาวะชุมชน (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561 : คำนำ)

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่ 12,668 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับ 9 ของประเทศ แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ และมีเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์เป็นศูนย์กลางของจังหวัด สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะ มีเนินเขาและป่า สลับกับที่ราบ มีวัดมากกว่า 220 แห่ง และสำนักสงฆ์กว่า 640 แห่ง มีพระสงฆ์ราว 4,900 รูป การอบรมพระอาสาสมัครสุขภาพประจำวัด ต้องอบรมที่วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว อำเภอเขาค้อ ใช้เวลาอบรม 10 วัน ด้วยลักษณะทางกายภาพของจังหวัด ทำให้ยากต่อการเดินทางโดยเฉพาะพื้นที่สูง ทั้งหมดข้างต้นอาจมีผลต่อบทบาทหน้าที่ของพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการสร้างเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย เพื่อที่จะนำผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่เป็นต้นแบบในการพัฒนาการสร้างเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการสร้างเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ไทยให้ดียิ่งขึ้น และอีกประการหนึ่งนั้นก็เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลสุขภาวะของพระสงฆ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย-แนวทางของพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Investigation) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสาร ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยการ

เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 30 รูป ได้แก่ 1) พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จำนวน 10 รูป 2) พระภิกษุสงฆ์ที่เคยอาพาธและได้รับการรักษาจากพระคิลานุปัฏฐาก จำนวน 20 รูป 3) ศึกษาด้วยการสนทนากลุ่มโดยเลือกเฉพาะเจาะจงเจ้าหน้าที่วิชาชีพด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลและสำนักงานสาธารณสุขในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 7 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลในแบบสัมภาษณ์พระคิลานุปัฏฐาก หาความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง วิเคราะห์และแปลงเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม คัดเลือกประเด็นที่เป็นปัญหา จัดกลุ่มปัญหาที่พบ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาจะใช้ข้อมูลจากข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยร่วมด้วย สังเคราะห์เชิงบูรณาการ เพื่อหาแนวทางสร้างเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากให้มั่นคงและตรงกับบริบทของอารยะสังคม ซึ่งอยู่ภายใต้แนวคิดของความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งหมดนี้เป็นคำตอบของวัตถุประสงค์งานวิจัยที่ 2 คือ การสร้างเสริมบทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

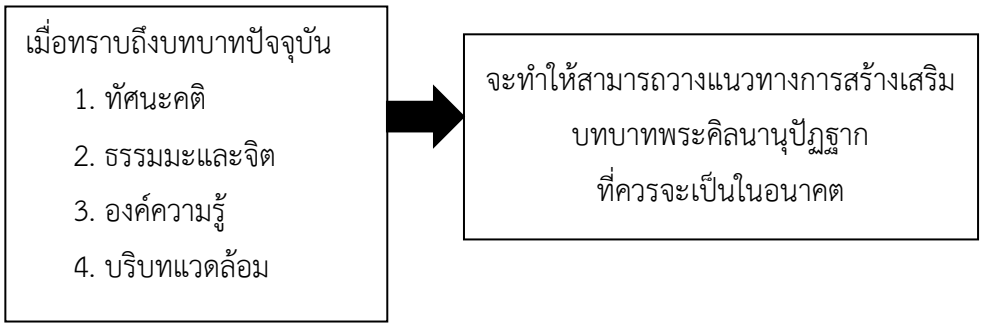

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

พระคิลานุปัฏฐากที่ให้ข้อมูลส่วนมากจะได้รับวุฒิทางธรรมชั้นเอก และบรรพชาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่รักษาพระภิกษุอาพาธมาแล้วมากกว่า 2 รูป วุฒิการศึกษาทางโลกค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้คำนึงถึงผลส่วนนี้ เนื่องจากไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับเจตคติ แต่มุ่งเจตคติและผลลัพธ์ของการปฏิบัติหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐากเป็นสำคัญ

ผลการเก็บข้อมูลโดยการใช้เครื่องมือวัดเจตคติตามเทคนิคของลิเคิร์ท (Likert technique) โดยแบ่งเจตคติเป็น 5 ระดับ สามารถสรุปประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

พระคิลานุปัฏฐากสามารถดูแลผู้ป่วยอาการไอ ไข้ จาม การตรวจร่างกายเบื้องต้น การดูแลจิตใจได้ดีที่สุด เจตคิตของภิกษุอาพาธที่มีต่อพระคิลานุปัฏฐากด้านความรู้ความสามารถที่ดีมากอาการอาพาธดีขึ้นมาก ซึ่งสองคล้องกันทั้งฝ่ายพระคิลานุปัฏฐากและภิกษุอาพาธ

ความแตกต่างจากการแพทย์แผนปัจจุบันคือ พระคิลานุปัฏฐากยังได้ใช้ธรรมมะจรรโลงจิตใจด้วย โดยเจตคติอยู่ในเกณฑ์มาก ในขณะที่การดูแลโรคที่มีความซับซ้อนอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงน้อยตามรายโรค สำหรับธรรมะพระคิลานุปัฏฐากนำมาประยุกต์ใช้มากที่สุด คือ การทำสมาธิให้จิตใจสงบ และธรรมมะอื่น ๆ ได้แก่ การเจริญสติ เจริญภาวนาตามหลักธรรม โพชฌงคสูตร ธัมมัสสวนมัย พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อภิณหปัจเวกขณธรรม และทิฐธรรมิกกัถประโยชน์ 4

ข้อสรุปในด้านโรคที่มีความซับซ้อน พบว่า พระคิลานุปัฏฐากไม่ได้มีหน้าที่ในการรักษาโรคซับซ้อน ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการมีพระคิลานุปัฏฐาก ที่ต้องการให้เป็นด่านหน้าของสุขภาพสงฆ์ ผลการวิจัยจากฝั่งพระสงฆ์อาพาธมองว่าพระคิลานุปัฏฐากแนะแนวทางป้องกันโรคได้ดี สอดคล้องกับข้อมูลการทำสนทนากลุ่มที่มองว่าพระคิลานุปัฏฐากเปรียบเสมือนอาสาสมัครสุขภาพ ไม่ใช่แพทย์ผู้รักษาโรคโดยตรง (สัมภาษณ์ พระจำลอง ธมฺมรกฺขิโต, 3 ธันวาคม 2563)

ข้อดีของวัดที่มีพระคิลานุปัฏฐาก คือ ความรวดเร็วในการเข้าตรวจอาการและการส่งต่อภิกษุอาพาธ การสร้างเสริมสุขภาพ สามารถลดการเดินทางไปโรงพยาบาล นั่นคือสามารถลดภาระของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเพิ่มคุณภาพชีวิตต่อพระสงฆ์ (สัมภาษณ์ พระดำเนิน ฐิติโก, 3 ธันวาคม 2563)

พระภิกษุที่อาพาธเล็กน้อยมีความคิดว่า เกิดความสะดวกปานกลางในการที่จะไม่ต้องเดินทางไปโรงพยาบาล พระคิลานุปัฏฐากช่วยลดการเดินทางไปโรงพยาบาลของภิกษุได้ ประเด็นนี้ส่งผลถึงภาระงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่จะลดลงด้วย (สัมภาษณ์ พระจิรวัฒน์ อมรธมฺโม, 8 ธันวาคม 2563)

พระสงฆ์อาพาธให้ความร่วมมือในการรักษาดี สอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มที่พบว่าพระสงฆ์ให้ความร่วมมือในการรักษาดี หากแต่ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่มพบว่า กรณีอาการเรื้อรังที่ต้องติดตามระยะยาวอาจได้รับความร่วมมือไม่ดีนัก ตรงนี้ยังคงสอดคล้องกับชุดผลลัพธ์อื่น ๆ ที่ว่าพระคิลานุปัฏฐากดูแลโรคเฉียบพลันได้ดีกว่าโรคเรื้อรังและโรคที่มีความซับซ้อน (สัมภาษณ์ พระนภดล กตปุญฺโญ, 8 ธันวาคม 2563)

ในด้านทัศนะคติ สรุปได้ว่าพระคิลานุปัฏฐากมีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่มากที่สุด ทัศนะคติด้านความจำเป็นที่วัดควรมีพระคิลานุปัฏฐากประจำหรือไม่ ผลการศึกษาตรงกันทั้งสามฝ่าย คือ พระคิลานุปัฏฐาก พระภิกษุเคยอาพาธ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่วัดควรจะต้องมีพระคิลานุปัฏฐาก รวมถึงพระภิกษุเคยอาพาธเองยังมองว่าตนเองจะลำบากขึ้นหากไม่มีพระคิลานุปัฏฐากสำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ด้านการพัฒนาตนเอง พระคิลานุปัฏฐากมองว่าเป็นการดีหากจะมีการอบรมพัฒนาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งตรงกับความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมองว่าควรต้องมีการจัดอบรมซ้ำเป็นระยะ ๆ เพื่อทบทวนและสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพให้ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งยังสอดคล้องกับค่าเจตคติของพระคิลานุปัฏฐากที่คิดว่าท่านเองมีความรู้เพียงปานกลาง ข้อคิดเห็นจากพระคิลานุปัฏฐากที่ต้องการพัฒนาศักยภาพตน ยังตรงกับเจตคติของภิกษุเคยอาพาธที่ให้ความคิดเห็นว่าเป็นการดีหากจะมีการอบรมทบทวนความรู้อย่างสม่ำเสมอ

ผลการศึกษา โรคที่พบได้บ่อยที่สุดในภิกษุคือ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ความปวดเมื่อย และพบได้บ้างได้แก่ โรคต้อกระจก บาดแผล โรคหิด การติดเชื้อเอชไอวี อุจจาระร่วง ไข้เลือดออกที่มีอาการรุนแรง ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขดูแลภิกษุกับบุคคลทั่วไปเหมือนกันในมุมของมาตรฐานวิชาชีพ สิ่งที่แตกต่างคือการบริการ การใช้สวัสดิการที่พระสงฆ์จะเข้าถึงสวัสดิการได้ง่ายและครอบคลุมกว่าประชาชนทั่วไป รวมถึงการได้สิทธิ์รักษาเป็นลำดับแรก กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ความเห็นว่า จำนวนพระคิลานุปัฏฐากที่เหมาะสมคือพระสงฆ์ 30 ถึง 50 รูปต่อพระคิลานุปัฏฐาก 1 รูป หรืออย่างน้อยที่สุดตำบลละ 1 รูป และถ้าจะเป็นการดีที่สุดคือควรมีวัดละ 1 รูป

ประเด็นระยะเวลาการอบรม 70 ชั่วโมงจะเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ ผลการสนทนากลุ่มพบว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่กังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐาก เพราะมองว่า การรักษาโรคใด ๆ ก็ตาม จะมีระดับการปฏิบัติอยู่ หากเกินกว่าระดับที่พระคิลานุปัฏฐากจะกระทำได้ ก็มีขั้นตอนการส่งต่อมายังเจ้าหน้าที่วิชาชีพ โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมองว่าพระคิลานุปัฏฐากจะช่วยส่งเสริมสุขภาพของภิกษุมากกว่าการเข้าไปช่วยรักษาอาการป่วย จึงไม่มีความกังวลในประเด็นนี้

ความเสี่ยงสำคัญอยู่ที่การประเมินอาการ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจทางการแพทย์ เช่นเดียวกับการคัดกรองอาการคนไข้ นอกจากนั้นยังมีความเห็นว่าควรต้องให้ความรู้ด้านโภชนาการกับภิกษุอย่างเข้มข้น เพราะโภชนาการคือจุดเริ่มต้นของโรคภัยที่พบได้บ่อยในภิกษุ เช่น โรคอ้วน อันจะทำให้เกิดโรคอื่น ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ตามมาภายหลังได้

แนวคิดการต่อยอดโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของพระคิลานุปัฏฐาก ทำได้หลายทาง ได้แก่ การอบรมการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยสูงอายุ เนื่องจากสังคมไทยเปลี่ยนผ่านไปยังสังคมผู้สูงอายุ ทำให้มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการวิชาชีพสุขภาพเพื่อความยั่งยืนด้านสุขภาพของประเทศไทย

สรุปได้ว่าเนื้อหาการอบรมจำนวน 70 ชั่วโมงเพียงพอต่อการทำหน้าที่อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหลักธรรมวินัยที่เกี่ยวเนื่องกับการดูแลสุขภาพ องค์รวมร่างกายและโรคที่พบได้บ่อยทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พระคิลานุปัฏฐากสามารถช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธได้ตามวัตถุประสงค์โครงการ และช่วยลดการเดินทางไปโรงพยาบาล ลดความแออัดภายในโรงพยาบาล นอกจากนั้น พระคิลานุ

ปัฏฐากยังเป็นพระผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับวัด เป็นพระผู้ประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพทั้งต่อภิกษุเองและต่อประชาชนผู้ไปวัด และยังเป็นผู้สังเกตอาการผิดปกติ เป็นพระพี่เลี้ยงที่คอยดูแลติดตามอาการภายหลังภิกษุที่อาพาธและได้เข้ารักษาที่โรงพยาบาล ภายหลังเมื่อภิกษุออกจากโรงพยาบาลจะมีพระคิลานุปัฏฐากคอยเฝ้าติดตามอาการ เหล่านี้คือประโยชน์ทางอ้อมจากโครงการพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

กลุ่มปัญหา	แนวทางการเสริมสร้างบทบาท
1. ด้านความพร้อมทัศนะคติในการเป็นพระคิลานุปัฏฐาก	1) ขยายศูนย์อบรมให้มากขึ้น 2) นำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการอบรมออนไลน์ 3) ควรเป็นการอาสาสมัครอย่างแท้จริง มิใช่การบังคับเพราะขาดแคลนภิกษุ
2. ด้านการประยุกต์ใช้หลักธรรมของพระคิลานุปัฏฐาก	1) โพชฌงคสูตร กับภิกษุป่วย เจ็บปวดด้วยโรคเฉียบพลันและเรื้อรัง 2) อภิณหปัจเวกขณธรรม กับ ภิกษุป่วยติดเตียง ภิกษุอาพาธระยะสุดท้าย 3) จัดทำคู่มือหลักธรรมที่จำเป็นบูรณาการควบคู่กับศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน
3 ด้านความรู้ความสามารถของพระคิลานุปัฏฐาก	1) จัดอบรมทบทวนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 2) พัฒนาต่อยอดโครงการด้วยการเพิ่มการอบรมระยะที่สอง คือ การช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ การดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง 3) จัดการประชุมวิชาการประจำปี เพื่อให้พระคิลานุปัฏฐากได้มีพื้นที่แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์
4. ด้านสภาพการดำเนินการและบทบาทในปัจจุบัน	1) สร้างโปรแกรมประยุกต์ เพื่อค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร และเก็บประวัติภิกษุอาพาธได้สะดวกขึ้น 2) ระบุบทบาทให้ชัดเจน ว่าสิ่งใดพึงกระทำ สิ่งใดควรเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ 3) เสริมสร้างบททบาทโดยการให้ความรู้ด้านสุขภาพรู้กับชุมชน 4) บูรณาการโครงการวัดรอบรู้ด้านสุขภาพกับหน่วยงานราชการจัดตั้งเป็นพหุภาคีวัด-โรงพยาบาล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถตอบคำถามงานวิจัยทั้งสองข้อได้ โดยคำถามงานวิจัย คือศึกษาสภาพปัจจุบันของพระคิลานุปัฏฐากและเสนอแนวทางพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก

จากสภาพปัจจุบัน พบว่า พระคิลานุปัฏฐากเป็นภิกษุที่ทางวัดส่งไปอบรมด้านสุขภาพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ภิกษุที่ทางวัดส่งไปนั้น บางครั้งเป็นเจ้าอาวาสซึ่งจะพบปัญหาว่า เจ้าอาวาสมีกิจนิมนต์หรือกิจสงฆ์มาก ทำให้ไม่สามารถอบรมได้ครบตามกำหนด เสียโอกาสในการสร้างพระคิลานุปัฏฐากรูปใหม่ ภิกษุที่ได้รับการอบรมควรเป็นภิกษุที่ยินดี มีเวลา นอกจากนั้นยังสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการอบรมทางไกลได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุมาพร นิ่มตระกูล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพจากพระคิลานุปัฏฐากสู่พระนักสื่อสารในเขตสุขภาพที่ 1” พื้นที่เป้าหมายคือ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเป้าหมายคือพระสงฆ์ที่เข้ารับการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก และพระนักสื่อสารเขตสุขภาพที่ 1 จำนวน 110 รูป ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพของพระคิลานุ ปัฏฐาก ผลคะแนนเฉลี่ยพระสงฆ์ที่ผ่านการอบรมพระคิลานุปัฏฐากมีความรอบรู้ด้าน สุขภาพมากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้รับการอบรมมีความแตกต่างกันทางสถิติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ หันมาดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นเอาตนเองเป็นตนแบบ และบอกต่อให้กับคนอื่น พฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพของพระนักสื่อสารในเขตสุขภาพที่ 1 มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารและพฤติกรรมการออกกำลังกายมากกว่าพระคิลานุปัฏฐาก ที่ไม่ได้ผ่านการอบรมพระนักสื่อสารไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ พฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพของพระคิลานุปัฏฐากและพระ นักสื่อสาร ผลการเปรียบเทียบด้านการบริโภคอาหารพระคิลานุปัฏฐากและพระนักสื่อสาร ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพด้านการออกกำลังกายพระคิลานุปัฏฐากและพระนักสื่อสารไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

ด้านจำนวนพระคิลานุปัฏฐากนั้น ยังมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างพระคิลานุปัฏฐากน้อย โดยสภาพปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ในหลักปฏิบัติควรมีพระคิลานุปัฏฐากอย่างน้อยวัดละ 1 รูป โดยแต่ละรูปดูแลพระสงฆ์ 30 ถึง 50 รูป หากวัดที่มีพระลูกวัดจำนวนมาก ก็ควรมีพระคิลานุปัฏฐากมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่หากวัดที่มีพระน้อยกว่านั้น จำนวนพระคิลานุปัฏฐากน้อยที่สุดที่ควรมีคือตำบลละ 1 รูป ความไม่ตรงกันของภาพความเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับพระสงฆ์ สามารถปรับแก้ได้ไม่ยากโดยใช้ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ได้ทันที เพราะได้ระบุสิ่งที่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำไว้แล้ว ทั้งนี้ให้เน้นความรู้โภชนาการของพระสงฆ์เป็นหลัก การให้ความรู้ด้านโภชนาการกับพระสงฆ์นอกจากจะเป็นการดีต่อตัวพระสงฆ์เองแล้ว พระสงฆ์ยังถ่ายทอดความรู้ไปให้ประชาชนที่เข้ามาทำบุญที่วัดได้อีกด้วย นอกจากจะถ่ายทอดความรู้สุขภาพแล้ว พระสงฆ์ยังแก้ข่าวเท็จเรื่องสุขภาพให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องได้อีกด้วย เพราะประชาชนบางส่วนเชื่อพระสงฆ์มากกว่าหมอเสียอีก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศรี สัจจะสกุลรัตน์ (2561 : 120-132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านต๋อม จังหวัดพะเยา” พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรค การจัดการสุขภาพมีข้อจำกัด เวลาไม่ตรงกัน แผนขาดการบูรณาการ ส่วนใหญ่เน้นเชิงรับ งบประมาณมีจำกัด การดูแลไม่ทั่วถึง ปัญหาครอบครัว ผู้สูงอายุอยู่ในภาวะพึ่งพาสูง ร่างกายเสื่อมลงตามอายุขัย เข้าสังคมน้อยลง จิตใจเปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิด เหงาเครียด ความจำเสื่อม หลงลืม และขาดสมาธิ จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น มีฐานะยากจน ผู้ดูแลมีจำนวนลดลง มีบทบาทเชิงซ้อน เป็นโรคเรื้อรัง และมีความเครียดสูง การจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ทีมเครือข่าย การมีส่วนร่วม การวางแผน งบประมาณ กิจกรรมพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ และการประเมินผล ขึ้นอยู่กับบริบทปัจเจกบุคคล อายุ กิจกรรมทางสังคม เน้นความมีคุณค่าในตน และภาวะสุขภาพ ผู้สูงอายุที่แข็งแรงจะพึ่งตนเอง ส่วนผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพา ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญในการดูแล เกื้อหนุนด้านสิ่งของ ให้เงินเป็นต้น รูปแบบการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเชิงพุทธบูรณาการ มีลักษณะเป็นองค์รวม ดุลยภาพทั้งร่างกายและจิตใจ หลักการสำคัญคือการพึ่งตนเอง ความกตัญญู ความเมตตา และเอื้ออาทร ดำเนินชีวิตทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ไม่ประมาท ตามหลักอริยมรรค 8 แก้ปัญหาใช้หลักอริยสัจสี่ รูปแบบการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน มีนโยบายให้เป็นตำบลสุขภาวะดีแห่งวิถีพุทธ ชัดเจน ร่วมแก้ไขปัญหา แผนครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุและมีการบูรณาการ จัดสรรงบประมาณเพียงพอ การปฏิบัติ ดำเนินการตามแผน มีทัศนคติเชิงบวกต่อการดูแลผู้สูงอายุพัฒนาตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ ด้านกายภาวนา พิจารณาถึงคุณค่าแท้ของปัจจัย 4 ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีเน้นการดูแลตนเอง ครอบครัวเป็นผู้ให้การดูแลผู้ที่มีภาวะพึ่งพา ตามหลักสัปปายะ 7 เป็นการตอบแทนคุณ มีกตัญญูกตเวทีและหลักทิศ 6 ด้านศีลภาวนา มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและบุญ-บาป ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 มีจิตอาสา บำเพ็ญประโยชน์ ร่วมกิจกรรมสังคม เช่น ขยะฮอมบุญคาราวานบุญอุ้ยจูงหลานเข้าวัด งดเหล้างานศพ โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นต้น เป็นไปตามหลักสังคหวัตถุ 4และฆราวาสธรรม 4 เน้นการเสริมคุณค่าในตน ครอบครัวให้ความอบอุ่น ชุมชนช่วยเกื้อหนุนสาธารณสุข มีแนวปฏิบัติที่ดี ด้านจิตตภาวนา มีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้ม ดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 และอิทธิบาท 4 ด้านปัญญาภาวนา เข้าใจหลักสัจธรรมและความไม่เที่ยงของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) หมั่นเจริญสติ อยู่กับปัจจุบัน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 เกิดปีติ จิตใจเบิกบานและมีความสุข การตรวจสอบ (Check) ประเมินผลหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ได้ระดับดีเยี่ยม ศูนย์เรียนรู้ มีนวัตกรรมสุขภาพ ผลการวิเคราะห์แบบวัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าด้านจิตใจอยู่ในระดับดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ๆ และแบบวัดความเครียดของผู้ดูแล พบว่า อยู่ในระดับสูงการปรับปรุง (Act) มีการประชุมสัญจร เครือข่ายมีส่วนร่วมอย่างมาก ปรับปรุงให้มีสุขภาวะที่ดีขึ้น ดังนั้น สุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความเจริญของประเทศชาติ จึงควรใช้หลักธรรมเป็นดั่งเข็มทิศชี้ทางในการจัดการสุขภาวะ

ความกังวลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพระคิลานุปัฏฐากนั้น คือการสังเกตอาการ การสังเกตอาการเป็นจุดเริ่มต้นของการรักษา หากพระคิลานุปัฏฐากไม่มีความสามารถในการสังเกตอาการแล้ว การเริ่มต้นรักษาด้วยการแพทย์จะไม่เกิดขึ้นเลย และผลการวิจัยพบว่าพระคิลานุปัฏฐากยังสังเกตอาการป่วยได้ไม่ดีนัก การแยกแยะอาการป่วยต่าง ๆ ต้องใช้ประสบการณ์และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการสังเกตอาการตามความหมายนี้คือการสังเกตว่าพระสงฆ์มีความผิดปกติหรือไม่ ทั้งทางกายและทางใจ ทางกายอาจแยกแยะได้ไม่ยาก ส่วนทางใจต้องใช้การสังเกตด้วยการเฝ้าติดตามพฤติกรรมการแสดงออกทั้งในที่สาธารณะและที่ส่วนตัว เพราะหลากกรณีที่ผู้ป่วยซึมเศร้าจะไม่แสดงอาการให้ผู้อื่นเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอุมา เลาหพิบูลย์กุล (2556 : 39-46) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การบำบัดรักษาสุขภาพแผนปัจจุบันมุ่งมั่นที่จะเอาชนะโรคด้วยยาและเครื่องมือการแพทย์ เป็นการบำบัดแบบแยกส่วน สำหรับการบำบัดรักษาสุขภาพในพระพุทธศาสนาเน้นทั้งทางด้านกายและจิตใจ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎก สมุฏฐานโรค ยาสมุนไพร และธรรมโอสถ รวมถึงการบำเพ็ญกุศล เพื่อรักษาโรคกรรม การบูรณาการรักษาสุขภาพเชิงพุทธ เป็นการใช้หลักการรักษาการแพทย์แผนปัจจุบันร่วมกับการแพทย์แนวพุทธ กระทำได้ดังนี้ การตรวจวินิจฉัยโรคด้วยระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน ร่วมกับความรู้ทางสมุฏฐานที่ทำให้เจ็บป่วย การใช้เครื่องมืออุปกรณ์การแพทย์แผนปัจจุบัน ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ป่วยด้วยจิตเมตตาและยารักษาโรค ร่วมกับการปรับสมดุลของร่างกาย ธรรมโอสถใช้กับโรคทางใจซึ่งช่วยให้หายจากการเจ็บป่วยและการปฏิบัติธรรมที่จะช่วยให้เข้าใจเรื่องความเจ็บป่วยตามความเป็นจริงของชีวิต ให้การรักษาแบบองค์รวมคือทั้งทางกายและใจไปพร้อมกัน

พระคิลานุปัฏฐากมีข้อดีเมื่อเทียบกับอาสาสมัครสร้างเสริมสุขภาพที่เป็นฆราวาส คือ คุณสมบัติของผู้อบรมพระอาสาสมัครสร้างเสริมสุขภาพประจำวัด หรือเพื่อเป็นพระคิลานุปัฏฐากจะต้องบวชมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 พรรษา ซึ่งทำให้พระคิลานุปัฏฐากมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมมากกว่าคนทั่วไป พระคิลานุปัฏฐากสามารถนำหลักธรรมเพื่อจรรโลกภิกษุอาพาธได้แตกฉานกว่า และภิกษุเองก็สามารถเข้าใจในหลักธรรมได้ง่ายกว่าฆราวาส ประเด็นนี้คือข้อได้เปรียบของพระสงฆ์ดูแลพระสงฆ์ด้วยกันเอง การดูแลผู้ป่วยอาการที่ซับซ้อนพระคิลานุปัฏฐากอาจทำได้ไม่ดีนัก ซึ่งไม่ใช่ปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องด้วยโรคซับซ้อนยังคงต้องใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ รวมถึงเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อป้องกัน บำบัด รักษา เป็นต้นว่า โรคเบาหวาน ความดัน ก็จำเป็นจะต้องมีเครื่องวัดความดัน เครื่องวัดระดับน้ำตาลในกระแสเลือด เพียงเครื่องมือก็ยังไม่อาจวินิจฉัยอาการได้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในโรคนั้น ๆ การวัดระดับน้ำตาลไม่ใช่เป็นเพียงการเจาะเลือดและดูค่าน้ำตาลในกระแสเลือดเท่านั้น หากแต่ยังมีระยะเวลาในการเจาะเลือด ขั้นตอนการเจาะเลือด การระวังไม่ให้เกิดการติดเชื้อระหว่างการเจาะเลือด การอ่านผลและแปลผล บางกรณีผู้ป่วยต้องอดอาหารก่อนเจาะเลือด การซักประวัติก็มีความซับซ้อนอยู่มาก แม้กระทั้งการทำแผล จะต้องมีการติดตามผลว่าแผลมีการติดเชื้อซ้ำซ้อนหรือไม่ การดำเนินไปของแผลเป็นอย่างไร จะต้องพิจารณาให้ยาต้านเชื้อแบคทีเรียชนิดรับประทานร่วม

ด้วยหรือไม่ การตัดสินใจเหล่านี้มักเป็นการตัดสินใจของบุคลากรทางการแพทย์ สอดคล้องกับความกังวลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเรื่องการสังเกตอาการ เพราะหากไม่สามารถแยกแยะอาการได้แล้ว อาจทำให้พระสงฆ์ขาดโอกาสการรักษาที่ถูกต้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ปรับปรุงเกณฑ์การเข้ารับการอบรม และมีการอบรมเบื้องต้นที่วัดของท่านก่อนการอบรมจริง

2. เพิ่มศูนย์ประสานงานอบรมพระอาสาสมัครสุขภาพประจำวัดให้เพียงพอ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนพระคิลานุปัฏฐาก

3. ประยุกต์หลักธรรม โพชฌงคสูตร กับ ภิกษุป่วยด้วยเจ็บปวด ด้วยโรคฉับพลันและโรคเรื้อรังและอภิณหปัจเวกขณธรรม กับภิกษุป่วยติดเตียง ภิกษุป่วยระยะสุดท้าย

4. จัดทำคู่มือหลักธรรมที่จำเป็นบูรณาการควบคู่กับศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบัน

5. อบรมทบทวนความรู้ จัดประชุมวิชาการ จัดอบรมระยะที่สอง เพื่อเพิ่มกรอบทักษะความสามารถให้สูงขึ้น

6. ระบุบทบาทด้านการแพทย์ให้ชัดเจน มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ และประสานงานระหว่างวัดและโรงพยาบาล

7. บูรณาการโครงการวัดรอบรู้ด้านสุขภาพกับหน่วยงานราชการ จัดตั้งเป็นพหุภาคีวัด-โรงพยาบาล

8. เสริมสร้างบททบาทโดยการให้ความรู้ด้านสุขภาพกับชุมชน เป็นผู้นำการแก้ข่าวเท็จด้านสุขภาพ

9. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหา จำนวนพระคิลานุปัฏฐาก และลดค่าใช้จ่ายเดินทาง พร้อมทั้งเสริมความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านจำนวนกลุ่มตัวอย่างพระคิลานุปัฏฐากยังไม่มากพอ และจัดทำเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้น การทำวิจัยต่อยอดควรเป็นการทำในระดับภูมิภาค เพราะแต่ละภูมิภาคมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิต รวมถึงรูปแบบการรับประทานอาหารแตกต่างกัน มีโรคประจำถิ่นต่างกัน ดังนั้นการวางนโยบายระดับประเทศจึงต้องใช้ข้อมูลภาพกว้างครอบคลุมทุกภูมิภาค เพื่อนำมาจัดทำแนวทางที่อำนวยกับทุกภูมิภาคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สมศรี สัจจะสกุลรัตน์. (2561). รูปแบบการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเชิงพุทธบูรณาการ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านต๋อม จังหวัดพะเยา. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุข และการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา.* 19 (2), 120-132

สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). *คู่มือแนวทางการอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด - อสว.).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

สัมภาษณ์ พระจำลอง ธมฺมรกฺขิโต, วัดโสมนัส อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์, 26 พฤศจิกายน 2563

สัมภาษณ์ พระดำเนิน ฐิติโก, วัดโบสถ์ชนะมาร อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์, 3 ธันวาคม 2563

สัมภาษณ์ พระจิรวัฒน์ อมรธมฺโม, วัดดอกจำปี อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์, 8 ธันวาคม 2563

สัมภาษณ์ พระนภดล กตปุญฺโญ, วัดจอมแจ้ง อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์, 29 พฤศจิกายน 2563

หลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก. (2562). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2562. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/qol/detail.

อรอุมา เลาหพิบูลย์กุล. (2557). วิธีการบำบัดรักษาสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสงวร.* 5 (2), 39-46

การประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
An Evaluation of Cooperative Education Project, Bangkok University

ฐิติรัตน์ เกิดหาญ,
ชานนท์ จันทรา และ พิกุล เอกวรางกูร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Thitiratana Kerdhan,
Chanon Jantra and Pikun Ekwarangkoon
Kasetsart University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : thitiratana.k@bu.ac.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เป็นการประเมินโครงการที่จัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการโดยการนำความรู้ภาคทฤษฎีประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ทั้งก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ปัญหา 2. เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ วิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบสรุปรวม (Summative Evaluation) ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารคณะวิชา จำนวน 8 คน อาจารย์นิเทศ จำนวน 8 คน ผู้นิเทศงาน จำนวน 28 คน นักศึกษาสหกิจ จำนวน 300

ผลการวิจัยพบว่า

การดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ทั้งในกระบวนการก่อนปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกประเด็น ส่วนกระบวนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถานประกอบการในกระบวนการก่อนปฏิบัติงานสหกิจศึกษา มีประเด็นการวางแผนด้านกำลังคน การจัดหาตำแหน่งงาน คัดเลือกนักศึกษา การแจ้งผลการคัดเลือก และการจัดเตรียมอุปกรณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมิน ยกเว้นประเด็นการวางแผนด้านงบประมาณ การกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษา และการแจ้งตำแหน่งงานที่ต้องการรับนักศึกษาแก่สถานศึกษา ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน กระบวนการระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา **ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกประเด็น** และกระบวนการหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา มีประเด็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษาผ่านเกณฑ์การ

* วันที่รับบทความ: 18 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 7 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 8 กรกฎาคม 2564
Received: June 18, 2021; Revised: July 7, 2021; Accepted: July 8, 2021

ประเมิน ยกเว้นประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการดำเนินงาน ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินการสำหรับผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่ โครงการช่วยส่งเสริมศักยภาพของนักศึกษาในการประยุกต์ใช้ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติงานจริง โครงการช่วยสร้างความพึงพอใจแก่สถานประกอบการ และโครงการช่วยสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างมหาวิทยาลัยกรุงเทพและสถานประกอบการ ผลการประเมินพบว่า การดำเนินงานโครงการช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของโครงการทั้ง 3 ข้อ สรุปว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: ประเมิน; สหกิจศึกษา; โครงการ

Abstracts

Research on an Evaluation of Cooperative Education Project, Bangkok University, it is an evaluation of a project that provides teaching and learning that focuses on allowing students to actually work in the workplace by applying theoretical knowledge in practice.
The objectives of this research are: 1) to evaluate the Cooperative Education process of Bangkok University and enterprises participating in the Cooperative Education project 2) to evaluate the success or output of the project implementation of Cooperative Education of Bangkok University. This research was an evaluative research model with the Summative Evaluation. The research tools were questionnaire and interview form. The research population consisted of 8 Deans and professors of Bangkok University, 28 educational supervisors, and 300 cooperative students.

The results of the research found that :

Implementation of the Cooperative Education Project, Bangkok University both in the process before working in Cooperative Education while working in cooperative education and after working in Cooperative Education passed all evaluation criteria. As for the Cooperative Education operation process of the enterprise in the process before working Cooperative Education, there are manpower planning issue, job placement selection of students, notification of selection results and equipment preparation pass the evaluation criteria except budget planning issues, student qualifications and informing the job position that wants to accept students to educational institutions did not pass the evaluation criteria. The process during Cooperative Education passed all evaluation criteria. The post-Cooperative Education process there is an issue of evaluating the performance of Cooperative Education students through the evaluation criteria, except for data collection and performance summary issues does not pass the evaluation criteria.

For the evaluation of the project implementation process that occurs with the project objectives, the project to enhance students' potential in applying theoretical knowledge to real practice. The project helps create satisfaction for the establishment and the project to help build academic and professional cooperation between Bangkok University and enterprises. The evaluation results found that the implementation of the project helped to achieve the three main objectives of the project. Concluded that the evaluation criteria were met.

Keywords: Evaluation; Co-operative Education; Project

บทนำ

สหกิจศึกษา (Cooperative Education) คือ ระบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการโดยการนำความรู้ภาคทฤษฎีประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติ ลักษณะงานที่นักศึกษาได้ปฏิบัติจะตรงตามสาขาวิชาของนักศึกษา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษานำความรู้ได้ที่จากสถานศึกษาประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF:HEd) ระดับบัณฑิตศึกษาด้านทักษะทางปัญญาสามารถค้นหาข้อเท็จจริงทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ๆจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่นๆ ด้วยตนเองสามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎีประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติสามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพสำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ โดยเน้นให้ปรับปรุงหลักสูตรและปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน และการประเมินหลักสูตรที่ตระหนักให้นักศึกษาได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes)

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบสหกิจศึกษา จึงเป็นทางเลือกของวิธีการจัดการการศึกษาที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากลและในประเทศไทย ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาการ (Academic Process) ในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการ วิชาชีพและตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทั้งสถานศึกษาและสถานประกอบการได้เกิดความร่วมมือกันทางด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมีกระบวนการดำเนินงานคือมหาวิทยาลัยจัดให้มีรายวิชาสหกิจศึกษา สถานประกอบจัดตำแหน่งงานหรือลักษณะงานให้มีความเหมาะสมและตรงกับคุณลักษณะของนักศึกษาสหกิจศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการมีการนิเทศงานนักศึกษาร่วมกันและมีการประเมินผลร่วมกันเพื่อวัดผลการปฏิบัติงานจริงของนักศึกษาศึกษา ถือเป็นการจัดโครงการที่มีความร่วมมือกัน 3 ฝ่าย คือ นักศึกษา สถานศึกษา และสถานประกอบการ ทำให้นักศึกษาหลังจบการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีความสามารถมีความชำนาญในทักษะการปฏิบัติงาน สามารถทำงานได้ทันทีหลังจบการศึกษาเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการซึ่งถือเป็นแรงงานความรู้ (Knowledge Workers) ที่ส่งผลดีต่อตัวบัณฑิต สถานประกอบการ สังคมและประเทศชาติ

ด้วยเหตุผลนี้ จึงได้เกิดโครงการสหกิจศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยมหาวิทยาลัยกรุงเทพได้จัดตั้งโครงการสหกิจศึกษาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของการดำเนินงานของศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ และในปี พ.ศ. 2561 ได้ทำการเปลี่ยนชื่อหน่วยงานใหม่เป็นเวิร์คอินเทค®/เรียนควบงานโดยมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการประสานงานระหว่างนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรจากสถาน

ประกอบการ ตั้งแต่กระบวนการก่อนการออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างการออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา

การดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ สถานศึกษาและสถานประกอบการมีการจัดการดำเนินงานที่เป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็นกระบวนการดำเนินงานก่อนการออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา กระบวนการระหว่างการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และกระบวนการหลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา โดยกระบวนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถานศึกษาก่อนนักศึกษาออกปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์โครงการ การเตรียมความพร้อมทางวิชาการและทักษะวิชาชีพ การพิจารณาคุณสมบัติของนักศึกษา การจัดหาตำแหน่งงานที่ตรงตามสาขาวิชา การคัดเลือกนักศึกษาให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน กระบวนการระหว่างการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา ได้แก่ การนิเทศงาน การรายงานความก้าวหน้าการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และกระบวนการหลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูลสหกิจศึกษาและกระบวนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของสถานประกอบการก่อนปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ได้แก่ การวางแผนกำลังคนและงบประมาณในการรับนักศึกษา การกำหนดตำแหน่งและคุณสมบัติสำหรับนักศึกษา การคัดเลือกนักศึกษา การจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ทำงานให้แก่นักศึกษา กระบวนการระหว่างการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ได้แก่ การมอบหมายงาน การนิเทศงาน การรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และกระบวนการหลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา แลการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาสหกิจศึกษา

จากการศึกษา พบว่า โครงการสหกิจศึกษามีการกำหนดกระบวนการและขั้นตอน และเป็นขั้นตอนที่ดำเนินการมาแล้ว และเป็นลักษณะ Summative Evaluation ผู้ประเมินจึงสนใจประเมินด้านกระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ทั้งก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ปัญหา

2. เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตด้านวิธีการประเมิน

การประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในครั้งนี้ เป็นการประเมินผลแบบสรุปรวม (Summative Evaluation) เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการสหกิจศึกษาทั้งก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และตัดสินคุณค่าของโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

2.1 การประเมินการดำเนินงานโครงการสหกิจ ที่ครอบคลุมทั้งก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา และหลังปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

2.2 ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่ 1.) โครงการสามารถส่งเสริมศักยภาพในการประยุกต์ใช้ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการของนักศึกษาสหกิจศึกษา 2.) โครงการสร้างความพึงพอใจแก่สถานประกอบการ และ 3.) โครงการสามารถสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างมหาวิทยาลัยกรุงเทพและสถานประกอบการ

1.ประชากร

1. ผู้บริหารคณะวิชา ได้แก่ คณบดีคณะบัญชี คณบดีคณะบริหารธุรกิจ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 8 คน

2. ผู้รับผิดชอบโครงการสหกิจศึกษา ได้แก่ อาจารย์นิเทศหรืออาจารย์ที่ปรึกษาจาก คณะบัญชี คณะบริหารธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 8 คน

3. นักศึกษาสหกิจศึกษา ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาสหกิจศึกษาและปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ในปีการศึกษา 2562 จากคณะบัญชี คณะบริหารธุรกิจ คณะนิเทศศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 300 คน

4. ผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานประกอบการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ผู้นิเทศงานหรือพี่เลี้ยงที่ดูแลหรือปฏิบัติงานร่วมกับนักศึกษาสหกิจศึกษาของแต่ละสถานประกอบการ จำนวน 28 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะวิชา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ถึงความคิดเห็นในด้านกระบวนการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1.2 แบบสอบถามความคิดเห็นอาจารย์นิเทศ/ผู้รับผิดชอบโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ประเด็นความคิดเห็นอาจารย์นิเทศ/ผู้รับผิดชอบโครงการ เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ และข้อเสนอแนะต่อโครงการสหกิจศึกษา

1.3 แบบแบบสอบถามความคิดเห็นนักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ประเด็นความคิดเห็นนักศึกษาสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานและข้อเสนอแนะต่อโครงการสหกิจศึกษา

1.4 แบบสอบถามความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลหรือผู้นิเทศงาน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ประเด็นความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลหรือผู้นิเทศงาน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ และข้อเสนอแนะต่อโครงการสหกิจศึกษา

2. ขั้นตอนการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือ

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้หลักการและรูปแบบการสร้างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามตามกรอบการประเมิน

2.3 ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม ความถูกต้องของภาษา แล้วจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฉบับร่าง

2.4 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถามและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาข้อคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์และนำผลพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับกรอบการประเมิน ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ถึง 1.0 มาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้และระยะเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์

2.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือจากภาควิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไปยังมหาวิทยาลัยกรุงเทพและสถานประกอบการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารคณะวิชา อาจารย์นิเทศ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ผู้นิเทศงานหรือพี่เลี้ยง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่งไปยังผู้บริหารคณะวิชา อาจารย์นิเทศ นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ผู้นิเทศงานหรือพี่เลี้ยง และทำการนัดหมายวันเวลาเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะวิชา โดยทำการจดบันทึกการสัมภาษณ์ ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องบันทึกเสียง

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการ แบบสอบถามให้กับอาจารย์นิเทศทางอีเมล์และส่งเป็นเอกสารเพื่อความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามกับนักศึกษา เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ผู้นิเทศงานหรือพี่เลี้ยงโดยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามผ่านทางอีเมล์โดยการสร้างแบบฟอร์มโดยใช้ Application Google Drive

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะวิชา วิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลโดยเรียบเรียงเนื้อหาจัดเป็นหมวดหมู่เรื่องตามข้อคำถามและเสนอข้อมูลเนื้อหาลักษณะคำบรรยาย

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดย การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ส่วนข้อมูลที่เป็นปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา เรียบเรียงเนื้อหา จัดหมวดหมู่ และนำเสนอในลักษณะความเรียงประกอบคำบรรยาย

3. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินโครงการอยู่ที่ร้อยละ 70 ของการตอบของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ร้อยละ 70 ของผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นประเด็นที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการประเมินโครงการ

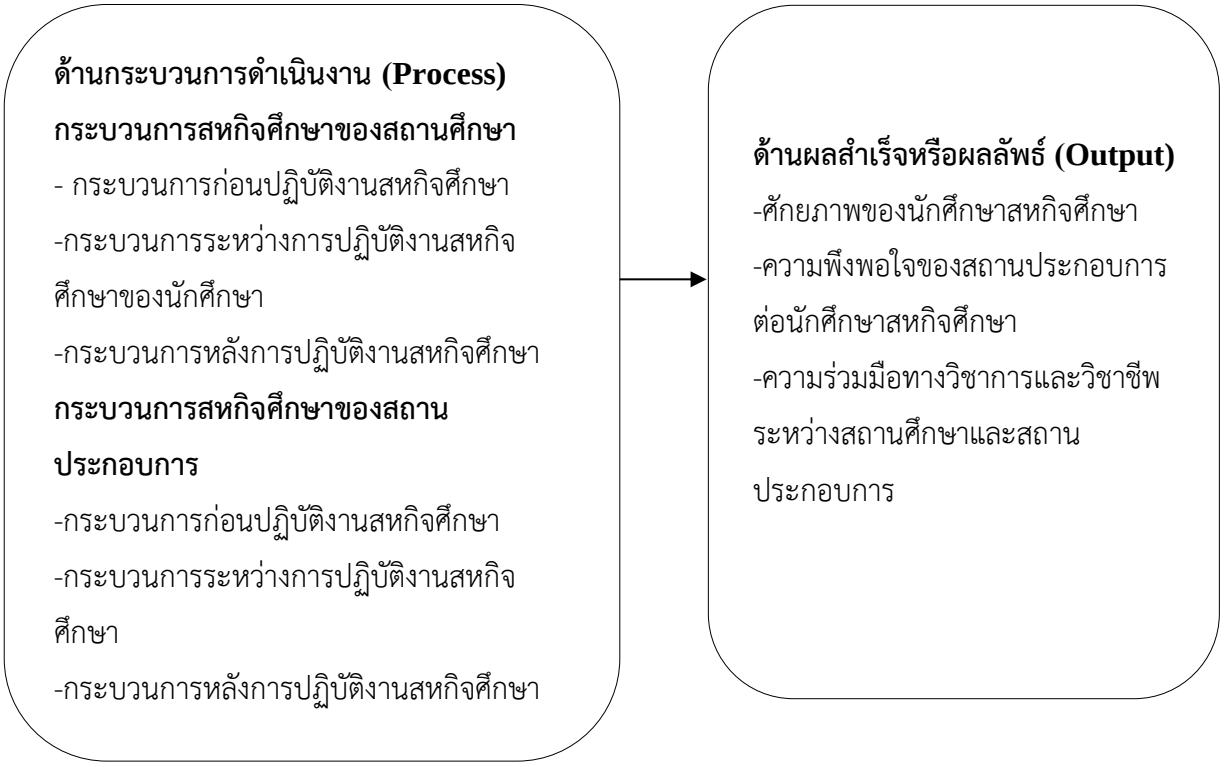

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินด้านกระบวนการ

1.1 การดำเนินงานของสถานศึกษา

1.1.1 การเตรียมความพร้อมและการคัดเลือกนักศึกษา

1) การเตรียมความพร้อมให้นักศึกษา
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8 คน
☑นักศึกษา ร้อยละ 77.55
2) การพิจารณาคุณสมบัติของนักศึกษา
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8 คน
☑นักศึกษา ร้อยละ 84.69
3) การจัดหาตำแหน่งงานที่มีคุณภาพ
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8 คน
☑นักศึกษา ร้อยละ 80.27
4) การประกาศงานให้นักศึกษาทราบ
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8
☑นักศึกษา ร้อยละ 73.46
5) การคัดเลือกนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงตามตำแหน่งงาน
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8 คน
☑นักศึกษา ร้อยละ 76.19
6) การประกาศผลการคัดเลือกนักศึกษา
☑อาจารย์นิเทศทั้ง 8
☑นักศึกษา ร้อยละ 74.19

1.1.2 ด้านเอกสารการส่งตัวและปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

☑ 1) การทำเอกสารส่งตัวนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
☑ 2) ระบบการติดตามการทำงานของนักศึกษา
☑ 3) การนิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษา
☑ 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา

1.1.3 การให้ข้อมูลป้อนกลับและสรุปผลการดำเนินงาน

☑ 1) การแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้สถานประกอบการ
☑ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการดำเนินงานสหกิจศึกษา
☑ 3) ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานสหกิจศึกษา

1.2 การดำเนินงานของสถานประกอบการ

1.2.1 ผลการประเมินการวางแผนและจัดหาตำแหน่งงาน

1) การวางแผนด้านกำลังคนในการรับนักศึกษา
☑ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 92.86
2) การวางแผนด้านงบประมาณ
☒ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 64.29
3) การกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษา
☒ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 67.86
4) การจัดหาตำแหน่งงานที่มีคุณภาพสำหรับนักศึกษา
☑ ผู้นิเทศ ร้อยละ 75.00

1.2.2 ผลการประเมินการแจ้งตำแหน่งงานและคัดเลือกนักศึกษา

1) การแจ้งตำแหน่งงานที่ต้องการรับนักศึกษาแก่สถานศึกษา
☒ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 67.86
2) การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา
☑ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 78.57
3) การแจ้งผลการคัดเลือกนักศึกษาสหกิจศึกษา
☑ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 71.43

1.2.3 ผลการประเมินการเตรียมพร้อมรับนักศึกษานักศึกษา งาน

1) การจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ทำงานแก่นักศึกษา
☑ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 85.71
2) การรับรายงานตัวนักศึกษา
☑ นักศึกษา ละ 71.43
3) การส่งแผนการทำงานให้อาจารย์นิเทศ
☑ ผู้นิเทศงานร้อยละ 71.43

1.2.4 ผลการประเมินการนิเทศและสรุปผลการดำเนินงาน

1) การนิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษา
☒ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 53.57
☑ อาจารย์นิเทศจำนวน 8 คน
2) การติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของนักศึกษา
☑ ผู้นิเทศงาน ร้อยละ 71.43
☑ นักศึกษาเป็นร้อยละ 78.91
3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา
☑ ผู้นิเทศงานร้อยละ 71.43
☑ นักศึกษาร้อยละ 85
4) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการดำเนินงาน
☒ ผู้นิเทศงานละ 57.14

2. ผลการประเมินด้านผลสำเร็จหรือผลลัพธ์
☑ 1) โครงการสหกิจศึกษาสามารถส่งเสริมศักยภาพในการประยุกต์ใช้ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติงานจริง ☑ 2) สามารถสร้างความพึงพอใจแก่สถานประกอบการ ☑3) ช่วยสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

หมายเหตุ ☑ หมายถึง ผ่านการเกณฑ์การประเมิน ☒ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

แผนภาพที่ 2 ผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์แบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ ด้านกระบวนการ และด้านผลลัพธ์หรือผลสำเร็จ แสดงดังนี้

1. ด้านกระบวนการ

1.1 ก่อนการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกปฏิบัติงานสหกิจ การพิจารณาคุณสมบัติของนักศึกษา การจัดหาตำแหน่งงานที่มีคุณภาพ การประกาศงานให้นักศึกษาทราบ การคัดเลือกนักศึกษาที่มีคุณสมบัติตรงตามตำแหน่งงาน และการประกาศผลการคัดเลือกนักศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพมีประสบการณ์ในการจัดโครงการสหกิจศึกษามานานถึง 12 ปี มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านสหกิจศึกษา ทำหน้าที่ประสานระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าสถานประกอบการต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษากับมหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี เนื่องจากคุณภาพของนักศึกษาที่สร้างความพึงพอใจให้กับสถานประกอบการ มีการบอกต่อไปยังเพื่อนในกลุ่มธุรกิจ รวมทั้งปัจจุบันมีกลุ่มธุรกิจเกิดใหม่ เช่น Start Up ที่มีความต้องการนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงาน

สถานประกอบการ พบว่า มีการดำเนินงานได้เหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ใน 3 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนด้านอัตรากำลังคนในการรับนักศึกษา การจัดหาตำแหน่งงานที่มีคุณภาพสำหรับนักศึกษา และการคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสถานประกอบการหลายแห่ง มีการวางแผนที่ชัดเจนและแจ้งให้สถานศึกษาทราบเกี่ยวกับจำนวน และตำแหน่งที่ต้องการ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถเตรียมนักศึกษาที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามที่สถานประกอบการต้องการอย่างเพียงพอ ส่วนประเด็นที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ได้แก่ การวางแผนด้านงบประมาณ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากสถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งงบประมาณค่าตอบแทนให้กับนักศึกษาฝึกงาน เพราะเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ระยะเวลาที่

นักศึกษาฝึกปฏิบัติสหกิจเป็นช่วงที่นักศึกษาเรียนรู้งาน ผลงานที่ได้จากนักศึกษาถูกนำไปใช้ได้เพียงระดับหนึ่ง แต่สถานประกอบการต้องเสียบุคลากรซึ่งเป็นพี่เลี้ยงมาเป็นผู้นิเทศให้ความรู้แก่นักศึกษาอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ทองแก้ว (2553 : 67) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่พบว่า ปัจจัยที่ฉุดรั้งการดำเนินงานสหกิจศึกษา คือ ความไม่เข้าใจในการจัดการศึกษารูปแบบสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ และการจ่ายค่าตอบแทนนักศึกษา การกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษา ที่พบว่า บางสถานประกอบการไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษาที่ต้องการอย่างชัดเจน เป็นการกำหนดในภาพกว้างๆ เช่น ทำงานเป็นทีมได้ มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนั้นในประเด็นของการแจ้งตำแหน่งงานที่ต้องการรับนักศึกษาแก่สถานศึกษา พบว่า สถานประกอบการหลายแห่งไม่แจ้งตำแหน่งที่ต้องการรับนักศึกษา ส่งผลให้เกิดปัญหา คือ ไม่สามารถเตรียมนักศึกษาได้เพียงพอกับความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมและฉุดรั้งความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ของพรชัย มงคลวนิช (2552 : 19-38) พบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการสหกิจศึกษาที่ชัดเจนและภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด

1.2 ระหว่างการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในทุกประเด็น ทั้งการจัดทำเอกสารการส่งตัวและปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ระบบการติดตามการทำงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา และการนิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษา รวมทั้งความสามารถในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพมีผู้รับผิดชอบโครงการที่มีประสบการณ์ในการทำงานและเป็นอาจารย์นิเทศก์สามารถให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากข้อมูลพื้นฐานของผู้รับผิดชอบโครงการ/อาจารย์นิเทศก์ ทุกคนมีประสบการณ์ด้านสหกิจศึกษาและการ นิเทศงานมากกว่า 3-5 ปี

สถานประกอบการ พบว่า มีการดำเนินงานได้เหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา การนิเทศงานนักศึกษาสหกิจศึกษา และการติดตามความก้าวหน้าการปฏิบัติงานของนักศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล/ผู้นิเทศงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสหกิจศึกษามากกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ด้านงานนิเทศ 3-5 ปี สามารถเป็นพี่เลี้ยงคอยชี้แนะวิธีการทำงานให้กับนักศึกษาได้ อย่างไรก็ตามพบว่า ในส่วนของการนิเทศงานโดยผู้รับผิดชอบโครงการ/อาจารย์นิเทศก์ พบว่า บางครั้งมีการนิเทศออนไลน์ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล/ผู้นิเทศงาน บางส่วนไม่เห็นว่ามีการนิเทศเกิดขึ้นจริง

1.3 หลังการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในทุกประเด็น ทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา การแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้สถานประกอบการ การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา การแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้สถานประกอบการ และการเก็บ

รวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการดำเนินงานสหกิจศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพมีศูนย์สหกิจ ที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานการส่งข้อมูลจากอาจารย์นิเทศก์ให้ผู้ประกอบการ มีการจัดเก็บข้อมูลและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ

สถานประกอบการ พบว่า มีการดำเนินงานได้เหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาสหกิจศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล/ผู้นิเทศงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสหกิจศึกษามากกว่า 10 ปี และมีประสบการณ์ด้านงานนิเทศ 3-5 ปี ทำให้สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาได้ ส่วนประเด็นที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล/ผู้นิเทศงาน เห็นว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเก็บรวบรวมและสรุปผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2. ด้านผลสำเร็จหรือผลลัพธ์

2.1. โครงการช่วยส่งเสริมศักยภาพในการประยุกต์ใช้ความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เนื่องจากการปฏิบัติสหกิจมีระยะเวลาที่เหมาะสมที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้การปฏิบัติงานจริงกับสถานประกอบการได้อย่างเต็มที่ นักศึกษาได้นำความรู้ทางทฤษฎีที่เรียนมานำมาใช้ในการปฏิบัติงานและฝึกฝนกับผู้มีประสบการณ์ และสถานประกอบการกล้ามอบหมายงานจริงให้กับนักศึกษาได้ทำ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ตรงกับแนวคิดของโครงการสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยที่ระบุว่า สหกิจศึกษา (Cooperative Education) เป็นระบบการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานในสถานประกอบการอย่างมีระบบ โดยจัดให้มีการเรียนในสถานศึกษาร่วมกับการจัดให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานจริง เป็นการเน้นให้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงเป็นหลัก ทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ประสบการณ์จากการทำงานจริงและมีคุณภาพตรงตามที่สถานประกอบการต้องการ ผลการวิจัยข้างต้นยังตรงตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่การเรียนรู้เป็นกระบวนการพื้นฐานที่ต่อเนื่องซึ่งเกิดจากประสบการณ์ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และใช้การเรียนรู้เป็นกระบวนการในการสร้างความรู้

นอกจากนั้นโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพยังยึดแนวคิดการเรียนควบงานเพื่อให้นักศึกษาสหกิจศึกษาจะเข้าปฏิบัติงานในสถานประกอบการในลักษณะพนักงานชั่วคราวและปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวนักศึกษาไม่สามารถเรียนรู้ได้ในห้องเรียน โดยนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านความคิด การตัดสินใจ การสังเกต การวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการจัดเตรียมและนำเสนอรายงานจากประสบการณ์การทำงานจริงของตนเองที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน รวมทั้งการค้นพบตนเองทางด้านอาชีพที่ชัดเจนขึ้น นักศึกษาจึงได้นำความรู้มาใช้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ทองแก้ว (2553 :

67) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ภายหลังจากการเรียนรายวิชาสหกิจศึกษา นักศึกษามีทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงานและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับดี โดยผลการประเมินสมรรถนะนักศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 ฝ่ายโดยรวมอยู่ในระดับดี

2.2 โครงการช่วยสร้างความพึงพอใจแก่สถานประกอบการ ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน เจ้าหน้าที่บุคคล/ผู้นิเทศ มีความพึงพอใจมากต่อโครงการสหกิจศึกษา เพราะนักศึกษาตั้งใจทำงานมีความรับผิดชอบ ในบรรดานักศึกษาฝึกงานจากหลายสถาบันศึกษา ผู้นิเทศชอบนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพมากที่สุด ด้วยความเป็นมืออาชีพของนักศึกษาจึงสามารถแบ่งเบางานของสถานประกอบการได้ และสถานประกอบการได้มีโอกาสช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของวรุตม์ วรรณะเอี่ยมพิกุล (2556 : 66-73) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบสหกิจศึกษา สาขาอุตสาหกรรมบริการสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่พบว่า พนักงานพี่เลี้ยงและผู้บริหารของสถานประกอบการมีความพึงพอใจต่อนักศึกษาและประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการจัดสหกิจศึกษาอยู่ในระดับดี และ ผู้บังคับบัญชาบัณฑิตมีความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตด้านความสามารถในการปฏิบัติงานอุตสาหกรรมบริการและเจตคติต่อวิชาชีพงานบริการอยู่ในระดับมาก

2.3 โครงการช่วยสร้างความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ผลการประเมินพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก โครงการสหกิจศึกษาช่วยสร้างความร่วมมือและเพิ่มระบบนิเวศ (Ecosystem) ทางวิชาการและวิชาชีพระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ทั้งเชิญตัวแทนจากสถานประกอบการเข้ามาร่วมสอนในรายวิชา และพัฒนาหลักสูตรร่วมกันระหว่างคณะวิชาและสถานประกอบการ ผลการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตรงกับวิธีการของสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่เน้นความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ทองแก้ว (2553 : 67) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า การดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมเป็นการดำเนินงานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์งานสหกิจศึกษา และนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม และสถานประกอบการที่รับ

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารคณะวิชาและผู้รับผิดชอบโครงการ

1. การคัดเลือกนักศึกษาให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ตำแหน่งงานที่มีผู้สมัครมากควรพิจารณาคัดเลือกนักศึกษาทั้งจากแฟ้มสะสมผลงาน หลักฐานที่แสดงประสบการณ์ของนักศึกษา และการสัมภาษณ์ประกอบกัน

2. ระบบการคัดเลือกนักศึกษาเข้าสู่ตำแหน่งงาน ควรให้นักศึกษาเลือกตำแหน่งงานและสถานประกอบการไว้ 3-5 อันดับ หากตำแหน่งงานอันดับแรกที่นักศึกษาได้เลือกไว้ไม่ได้รับการคัดเลือก ระบบจะพิจารณาตำแหน่งงานอันดับที่ 2 3 4 และ 5 โดยอัตโนมัติ เพื่อให้การประกาศผลการคัดเลือกเป็นไปอย่างรวดเร็วและยุติธรรม

3. การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของนักศึกษาโดยผู้รับผิดชอบโครงการ/อาจารย์นิเทศก์ ควรแจ้งให้สถานประกอบการทราบอย่างเป็นทางการทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ และเกิดการทำงานร่วมกันในการพัฒนานักศึกษา

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานกลางด้านสหกิจศึกษา

1. ควรเป็นศูนย์กลางติดต่อประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างคณะวิชากับสถานประกอบการในฐานะผู้อำนวยความสะดวกข้อมูลตำแหน่งงานและสถานประกอบการให้กับคณะวิชา ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้อำนวยความสะดวกข้อมูลของนักศึกษา คณะวิชา และมหาวิทยาลัยให้แก่สถานประกอบการ

2. การประกาศรับสมัครตำแหน่งงานการปฏิบัติสหกิจ นอกจากช่องทางปกติคือการติดประกาศที่บอร์ดหน้าคณะวิชา ควรหาช่องทางการติดต่อสื่อสารที่แน่ใจได้ว่า นักศึกษาทุกคนจะได้รับทราบการประกาศรับสมัครตำแหน่งงาน ช่องทางการสื่อสารที่นักศึกษาปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ ได้แก่ เฟสบุ๊ค ไลน์กลุ่ม และอีเมล์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานประกอบการ

1. การวางแผนและจัดหาตำแหน่งงาน ขอความร่วมมือไปยังสถานประกอบการให้วางแผนและจัดหาตำแหน่งงานที่เหมาะสมชัดเจนสำหรับนักศึกษาที่เข้าไปปฏิบัติสหกิจศึกษา โดยเน้นย้ำวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติสหกิจ คือ นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริงจากสถานประกอบการ โดยการประยุกต์ใช้ความรู้เชิงทฤษฎีที่ได้เรียนมาจากในห้องเรียน

2. การแจ้งตำแหน่งงาน โดยค้นหาสถานประกอบการที่มีคุณภาพและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ ในการวงวิชาชีพ เพื่อขอให้สถานประกอบการเหล่านั้นเปิดรับตำแหน่งนักศึกษาฝึกงาน โดยให้สถานประกอบการได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่สถานประกอบการจะได้รับในการพัฒนานักศึกษาร่วมกันกับมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3. การนิเทศและสรุปผลการดำเนินงาน ปรับแบบฟอร์มการนิเทศและสรุปผลการดำเนินงานที่สถานประกอบการต้องกรอกข้อมูลให้มีความกระชับและตรงประเด็น

4. การแจ้งตำแหน่งงานและคัดเลือกนักศึกษา โดยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับงานสหกิจศึกษาให้กับสถานประกอบการได้รับทราบ

เอกสารอ้างอิง

พรชัย มงคลวนิช. (2552). ปัจจัยที่ส่งเสริมและฉุดรั้งความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสหกิจศึกษาไทย.* 1 (1), 19-38.

วรุตม์ วรรณะเอี่ยมพิกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบสหกิจศึกษา สาขาอุตสาหกรรมบริการสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา.* 7 (2), 66-73.

ศิริพร ทองแก้ว. (2553). *การศึกษารูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี : การวิจัยแบบผสม.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการวิจัยการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

Local Political Participation of People in Ban Lao Sub-District Administrative Organization Muang District Chaiyaphum Province

วัชรมน จันรอง,

ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Watcharamon Chanrong,
Chanchai Huadsri and Suraphon Promgun
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, Email: Watcharamon33@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และ4) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างการวิจัย มีจำนวน 380 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน เครื่องมือใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-Test) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

* วันที่รับบทความ: 10 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 12 กรกฎาคม 2564
Received: June 10, 2021; Revised: July 4, 2021; Accepted: July 12, 2021

2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก

4) แนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น พบว่า ภาครัฐควรให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นให้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นรอบด้าน การตัดสินใจ ติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณและด้านอื่นๆ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstracts

This research had the following objectives: 1) to study the level of local political participation of the people in the Ban Lao Subdistrict Administrative Organization, Mueang Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province; 2) to compare the local political participation of the people in the Ban Lao Subdistrict Administrative Organization; 3) to study the relationship between the implementation of the Four Saṅgahavatthu Dhamma (Bases of Social Solidarity) with the local political participation of the people in the Ban Lao Subdistrict Administrative Organization; 4) to study problems and guidelines for local political participation of the people in the Ban Lao Sub-District Administrative Organization. This was mixed-method research. The sample used in the research consisted of 380 people and 11 key informants. The research instruments were: questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation, t-test, F-test, and the correlation coefficient (r).

The results of the research were as follows :

1) The level of local political participation of the people in the Ban Lao Subdistrict Administrative Organization overall was at a moderate level.

2) The comparison of the local political participation of the people in the Ban Lao Subdistrict Administrative Organization found that people with differences in sex, age, education, and occupations, Overall, no difference.

3) The relationship between the implementation of the Four Saṅgaha-vatthu Dhamma and local political participation of the people in the BanLao Subdistrict Administrative Organization revealed a positive relationship.

4) Local political participation guidelines are that the government should provide people with more information about local political participation. Also, there should be the dissemination of information in various online media, and It should give people more opportunities to participate in various ways in expressing their opinions, in making decisions, and to monitor the progress, including budget consumption and other aspects.

Keywords: Political Participation, Sub-district Administrative Organization

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการที่สำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยการร่วมทำร่วมกำกับดูแล และร่วมตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ซึ่งความสำเร็จของการบริหารงานขององค์การปกครองท้องถิ่น ที่สำคัญต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ความร่วมมือจากประชาชนประกอบด้วยและสอดคล้องกับวิถีทางของการบริหารตามหลักประชาธิปไตยเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วมขององค์กรและประชาชน จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ (ชัยฤทธิ์ เบญญากาจ, 2556 : 17) ซึ่งการมีส่วนร่วมตามครรลองของประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่จำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสภาวการณ์ปัจจุบันจนทำให้คนเชื่อว่าศตวรรษแห่ง “การระเบิดการมีส่วนร่วม” (วรทัต ลัยนันทน์, 2545 : 32) และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้ และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงานโครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น (ปัทมา สูบกำปัง, 2558 : 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพราะอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนและสามารถช่วยแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้การปกครองตนเองอันเป็นรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการทำงานแบบการมีส่วนร่วมกับประชาชนให้มีบทบาทร่วมตัดสินใจ การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อให้เกิดความผูกพันและเห็นความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยและการตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนในท้องถิ่น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2545 ก : 14) เป็นกระบวนการ เป็นกลไกในการแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบและกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มทักษะความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ให้กับประชาชน ในการรับผิดชอบดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในที่สุด

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญข้างต้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไรในด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการตัดสินใจและด้านการติดตามตรวจสอบ เพื่อนำผลการวิจัยไปนำเสนอให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดองค์ความรู้กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า เมืองชัยภูมิ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) โดยเฉพาะเจาะจง จำนวน 11 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2) วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบสำรวจ โดยแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 380 คน

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 15 หมู่บ้าน จำนวน 8,715 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ.2562, 2562 : ออนไลน์)

2) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชากร ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 380 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายตามสูตรของทาโร ยามาเน่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก) เครื่องมือสำหรับแบบสอบถาม

เครื่องมือการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิดเกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลข่าวสาร 2) ด้านการแสดงความคิดเห็น 3) ด้านการตัดสินใจ 4) ด้านการติดตามตรวจสอบและ 5) หลักสังคหะวัตถุ 4 ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ(ชุติ ระบอบและคณะ, 2552 : 108) 5 หมายถึงอยู่ในระดับมากที่สุด, 4 หมายถึงอยู่ในระดับมาก, 3 หมายถึงอยู่ในระดับปานกลาง, 2 หมายถึงอยู่ในระดับน้อย, 1 หมายถึงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสังคหะวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่าเมืองชัยภูมิ

- การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1) ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบไปปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item–Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคล้ายคลึง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alphaα-coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค(Cronbach) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547 : 191) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างได้จริง

4) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ข) เครื่องมือสำหรับแบบสัมภาษณ์

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content acidity) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการศึกษาวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยเรื่อง“การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 2)การ
เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน 380 ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก 1 ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสลงในแบบฟอร์มข้อมูล(Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

(1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ได้แก่ เพศ อายุการศึกษา อาชีพ รายได้ สถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย(Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในด้านต่างๆ ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

(3) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(4) การหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้คือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คำนวณจากสูตร Pearson คือ

$$r_{xy} = \frac{n(\Sigma xy)-(\Sigma x)(\Sigma y)}{\sqrt{[n\Sigma x^2-(\Sigma x)^2][n\Sigma y^2-(\Sigma y)^2]}}$$

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

(1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

(2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

(3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

(4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

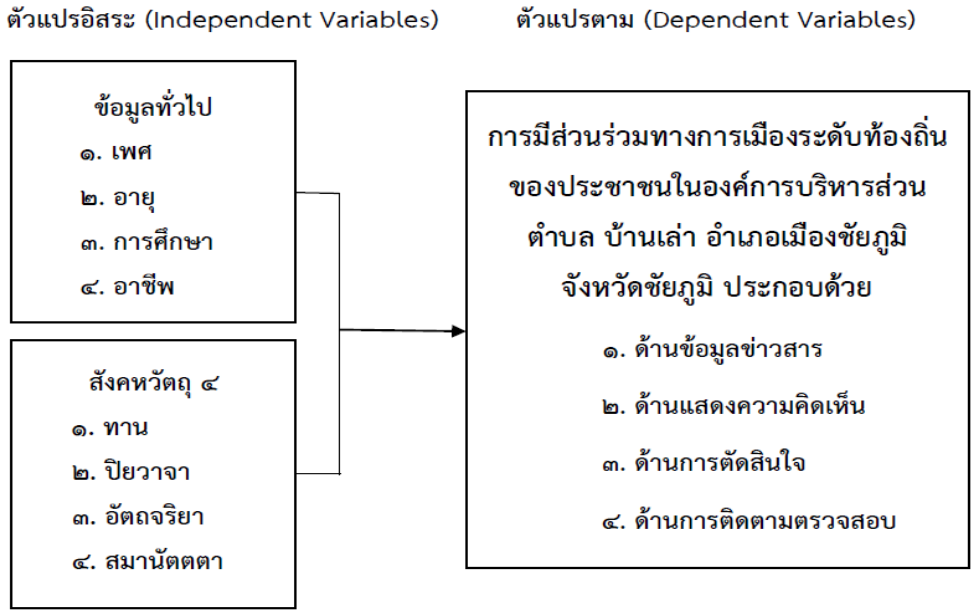

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 380 คน จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 26-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพอิสระเป็นต้น

2) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.75) ด้านการแสดงความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.52) ด้านการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.16) และด้านการติดตามตรวจสอบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.16) ตามลำดับ

3) ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมานัตตา โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\overline{X}$=3.56), ด้านอัตถะจริยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.55), ด้านปิยวาจา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.50) และด้านทาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.18) ตามลำดับ

4) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและมีอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันฯ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนั้น ไม่แตกต่างกัน

5) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวก โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

6) ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสารคือ ควรให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น และมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่างๆ และส่งเสริมให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างอิสระ, ด้านแสดงความคิดเห็นคือ นักการเมืองควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นรอบด้าน ในการเลือกตั้ง นโยบายและการทำงานการเมืองท้องถิ่น, ด้านการตัดสินใจคือ ควรเปิดโอกาสประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การตัดสินใจ การพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน, ด้านการติดตามตรวจสอบคือ ควรให้ประชาชนได้ติดตามตรวจสอบโครงการที่ได้ดำเนินการ การใช้งบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างต่างๆ

7) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสารคือประชาชนได้รับข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยผ่านการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ วิทยุ โทรศัพท์ หนังสือราชการ และสื่อออนไลน์ต่างๆ, ด้านการแสดงความคิดเห็นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนา การทำงานโครงการต่างๆ , ด้านการตัดสินใจคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินการโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น เช่น การคมนาคม การสาธารณูปโภคเป็นต้น, ด้านการติดตามตรวจสอบคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการ งบประมาณ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ประชาชนได้ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านทาน การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ด้านปิยวาจา การพูดวาจาไพเราะ อ่อนน้อมถ่อมตน ด้านอัตถจริยา ช่วยกันทำความสะอาดชุมชนและกิจกรรมอื่นๆ และด้านสมานัตตตา วางตนเสมอรักใคร่ปองดองกันดี

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนได้รับข่าวสารมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และในรัฐธรรมนูญไทยได้กำหนดให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ส่วนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับมาก เพราะว่าได้ติดตามในสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้นทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ตัดสินใจได้ด้วยตนเองมากยิงขึ้น และภาคประชาชนได้เข้าไปติดตามหรือมีเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบภาคการเมืองมากขึ้น จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของคงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561 : 109-125) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่ออำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ สการันต์ (2553 : 1) ได้วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรทางการแพทย์ ของอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของของบุคลากรทางการแพทย์โดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทิชา พรายศรี (2554 : 89-93) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้ ด้านข้อมูลข่าวสารพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล เนื้อหาข่าวสารที่ประชาชนได้รับที่ออกมาเสนอข่าวทางการเมืองมีความน่าเชื่อถือ ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากโทรทัศน์ วิทยุ เวปไซ หนังสือวารสารและหนังสือพิมพ์ และมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ เสวก ฐานวิเศษ (สัมภาษณ์) กล่าวว่าประชาชนได้รับข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์จากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ ทางวิทยุ ทางโทรศัพท์และหนังสือวารสารให้ประชาชนได้รู้มากอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐ กันภัย และ ธรรมนิตย์ วราภรณ์ (2558 : 220-238) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่ามีการรับรู้ข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนามากที่สุด และมีการพัฒนาด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุด ด้านแสดงความคิดเห็นพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนคิดว่าหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งและกระบวนการกล่อมเกลาและปลูกฝังตั้งแต่เยาวชนขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของคงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561 : 109-125) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่ออำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการตัดสินใจพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่าประชาชนมีการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นสิ่งจำเป็น การตัดสินใจออกไปใช้สิทธิของตัวเอง เป็นประโยชน์กับประเทศชาติ ด้านการติดตามตรวจสอบพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่าได้ติดตามตรวจสอบการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองชุมชน (ประชาคม) ได้เข้ารับฟังการประชุมสภา อบต. มีส่วนร่วมตรวจความก้าวหน้าของโครงการ งานจัดซื้อจัดจ้าง ร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา อบต. ตรวจสอบการใช้งบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสาคร กุลวฑฺฒโน (ทายัง) (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง“การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงษ์ อารีเอื้อ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง“การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี: องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้านคือด้านการติดตามประเมินผลและด้านการร่วมปฏิบัติ

การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน นี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนได้รับข่าวสารมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และในรัฐธรรมนูญไทยได้กำหนดให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ส่วนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับมาก เพราะว่าได้ติดตามในสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นมากขึ้นทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ตัดสินใจได้ด้วยตนเองมากยิงขึ้น และภาคประชาชนได้เข้าไปติดตาม หรือมีเครือข่ายในการติดตามตรวจสอบภาคการเมืองมากขึ้น จึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร อิ่มโพ และคณะ (2564 : 115) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลคือเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมไม่ต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเยี่ยม อยู่คง (2550 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องแนวทาง

พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม พบว่า เพศ อาย ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วม ไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองมากขึ้นและเปิดช่องทางรับข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นในทุกเรื่องอย่างเป็นอิสระ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้ความสำคัญกับประชาชนมากกว่านี้ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นรอบด้าน ทั้งการเลือกตั้ง นโยบายและการบริหาร

3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและติดตามตรวจสอบทั้งเชิงนโยบายการเมือง การบริหารจัดการโครงการ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ประชาชนควรได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง นโยบาย การเมืองท้องถิ่น

2) ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งนโยบายพรรคการเมืองและนโยบายอื่น

3) ประชาชนควรได้ติดตามการหาเสียงของนักการเมืองและใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากขึ้น

4) ประชาชนควรได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองอย่างอิสระ ช่องทางออนไลน์มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมที่ส่งผลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยม

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมที่ส่งผลในการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ

3) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

คงฤทธิ์ กุลวงษ์.(2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต.* 14 (3), 109-125

ชัยฤทธิ์ เบญญากาจ. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบางตาวา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี.* ภาคนิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). ปัตตานี: สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.

ชุติ ระบอบ และคณะ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

นันทิชา พรายศรี.(2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

บุญเยี่ยม อยู่คง. (2550). *แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ปัทมา สูบกำปัง.(2558). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ : บทเรียนจากการเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

พระมหาสาคร กุลวฑฺฒโน (ทายัง). (2556). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วน ตำบลในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐ กันภัย และธรรมนิตย์ วราภรณ์. (2558). การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง. ***Veridian E-Journal, SU.*** 8 (1), 220–238.

รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2562 . (2562). *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 2 กันยายน 2563. แหล่งที่มา: https://stat.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showDistrictData.php?StatType=1&year=59&rcode=36 (

วรทัต ลัยนันทน์. (2545). *การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบล.* กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

วรพงษ์ อารีเอื้อ. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบึงนคร อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคม.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพลับลิชชิ่ง จำกัด.

สุรสิทธิ์ สการันต์. (2553). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากรทางการแพทย์ ของอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี.* หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภาพร อิ่มโพ และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น.* 7 (5), 107-118.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). 1 *ทศวรรษแห่งประชาธิปไตยไทย.* กรุงเทพมหานคร: มิติใหม่.

กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

7Ps Marketing Strategies That Affect Changes in Local Knowledge Characteristics Case study of silk, Ban Saen Suk, Yawuk Sub-district, Chumphon Buri District Surin Province

ณัฐธิดา อินทร์ตาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Natthida Intan
Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand
Email: wsutthisai@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.) ระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps 2.) ระดับการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มผู้บริโภคและกลุ่มตัวแทนครัวเรือน จำนวน 328 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติสัมประสิทธิ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ โดยวิธี Enter ผลการวิจัยพบว่า

1.ระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหมบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 11.2 มีค่า $R^2 = .112$ และมีค่า $F = 6.918$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ข้อเสนอแนะการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับขนาด ลวดลายของผลิตภัณฑ์ ควรเพิ่มขนาดของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคสามารถเลือกได้อย่างหลากหลาย ควรมีการจัดทำวีดีทัศน์ ช่องยูทูป และการโฆษณาในสื่อออนไลน์ต่างๆ สำหรับการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม

* วันที่รับบทความ: 7 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 16 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564
Received: June 7, 2021; Revised: July 16, 2021; Accepted: July 20, 2021

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด 7Ps; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผ้าไหม

Abstracts

The objectives of this research were to study: 1.) the 7Ps marketing strategy level, 2.) the local wisdom change level, 3) the 7Ps marketing strategy that affects the change in the local wisdom characteristics, and 4) the recommendations on Use 7Ps marketing strategy. This research is quantitative research. The research sample consisted of consumer groups and household representative groups of 328 people. The research tool was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. Pearson's Product Moment Correlation and Multiple Regression Analysis by Enter method.

Results of ehe research were as follows:

1) Marketing Strategy 7Ps Silk Case, Ban Saen Suk, Yawuk Sub-district, Chumphon Buri District Surin Overall, it's at a high level.

2) Changes in the characteristics of local wisdom Case study of silk, Ban Saen Suk, Yawuk Sub-district, Chumphon Buri District Surin Overall, it's at a high level.

3) 7Ps Marketing Strategies That Affect Changes in Local Wisdom Characteristics Case study of Ban Saen Suk silk, Yawuk sub-district, Chumphon Buri district Surin Province as a whole can be explained by 11.2 percent, with $R^2 = .112$ and $F = 6.918$, with a statistically significant level of .01.

4) Suggestions for using 7Ps marketing strategies: a case study of silk, Ban Saensuk, Yawuk Sub-district, Chumphon Buri District Surin province found that the price of the product should be set in accordance with the size. Product pattern Should increase the size of the product so that consumers can choose from a variety of There should be a video production, YouTube channel, and advertising in various online media. for publicizing the group's products.

Keywords: Marketing Strategy 7Ps; Local Wisdom; Silk

บทนำ

ประเทศไทยมีหลักฐานที่สำคัญยืนยันว่ามีการทอผ้าไหมมาแล้วไม่น้อยกว่า 2,400 – 2,800 ปี จากเศษผ้าที่ติดอยู่กับกำไลสำริดของบ้านเชียงและเศษเส้นใยไหมซึ่งพบที่บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แสดงให้เห็นว่า ในยุคนั้นมีการทอผ้าจากเส้นใยพืชและไหมกันมาแล้ว (ศิริ ผาสุก, 2545 : 7) เนื่องจากเส้นไหมเป็นเส้นใยของสัตว์ที่มีความสวยงามเป็นพิเศษอยู่ในตัว ดังนั้นเมื่อทอออกมาแล้วจะได้ผ้าที่สวยงามเป็นเงาวาววับจับตาผู้พบเห็น นอกจากความสวยงามในตัวเส้นไหมแล้ว บรรพชนในอดีตได้ช่วยกันสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมที่วิจิตรพิศดารให้เกิดขึ้นบนผืนผ้าไมอีกด้วย ศิลปะอันงามวิจิตรนี้ทำให้เกิดเทคนิคการทอและลวดลายบนผืนผ้าไหมแบบต่างๆ มากมายหลายแบบตั้งแต่เป็นผ้าพื้นธรรมดา ผ้าลายทาง หรือลายตารางผ้าหางกระรอก ผ้ายกดอก ผ้าขิด ผ้าจก ผ้าลายน้ำไหล ผ้าแพระวา และผ้ามัดหมี่ ซึ่งเป็นศิลปะบนลายผ้าไหมแต่ละแบบล้วนใช้เทคนิคในการทอแตกต่างกันไป ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่ชนผ่าไทได้สร้างสรรค์เพื่อให้มีการสืบทอดต่อกันมา (ศิริ ผาสุก. 2545 : 13)

การทอผ้าไหมเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของคนไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ศิลปะการทอผ้าไหมนับเป็นงานศิลปะที่โดดเด่นทั้งสีสัน และความสวยงามของลวดลาย ความงามของผ้านั้นเกิดขึ้นได้ด้วยมือของผู้ทอ ซึ่งผู้ทอจะต้องทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจและความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการผสมสี และประดิษฐ์ลวดลาย ผู้ทอจึงเป็นคนสำคัญที่จะช่วยให้ศิลปะการทอผ้าไหมได้รับการกล่าวถึงและสืบต่อกันจนถึงคนรุ่นหลัง (วัฒนะ จุฑะวิภาค, 2545 : 108) ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับ เป็นความรู้ ที่ได้รับการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่บรรพบุรุษสั่งสมดูแลเก็บรักษาความรู้ไว้ เพื่อถ่ายทอดต่อๆกันมาให้กับลูกหลานและคนในครอบครัวที่ใกล้ชิด เป็นความรู้ความสามารถอันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการลงมือทำ ทดลองปฏิบัติ ลองผิดลองถูกจนเกิดความชำนาญ รู้จริง เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังแน่น ปฏิบัติจริงและนำไปใช้ได้จริง และลงมือทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดความรู้ของตนเอง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นรากฐานที่หล่อหลอมให้คนในชุมชน รู้สึกหวงแหนในภูมิปัญญาของตนเอง มีจิตสำนึกร่วมกันอนุรักษ์ดูแลรักษาฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขก่อให้เกิดสุขภาวะสังคม ที่ดี อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาทำให้ครอบครัวได้อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ รู้สึกอบอุ่นและเป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมชุมชน และเป็นอาชีพที่จะเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัว ตลอดจนสามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่นเดียวกับประชาชนในหมู่บ้านแสนสุข หมู่ที่ 9 ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้รับมรดกทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษมาช้านาน จากรุ่นสู่รุ่นแล้ว เพื่อเป็นการอนุรักษ์กระบวนการผลิตผ้าไหมจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ไม่ให้สูญหายไปจากสังคม และเพื่อให้เป็นการพัฒนา สร้างสรรค์ผลงาน ที่เปี่ยมไปด้วยศาสตร์และศิลป์ที่ทรงคุณค่าผ่านภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมาอย่างต่อเนื่องและช้านาน และเพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญานี้ไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปมิให้สูญหาย ไปตามกาลเวลาและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ทัศนคติที่เปลี่ยนไปของคนในสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหมของบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ว่ามีความสัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านแสนสุขอย่างไร เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาระดับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อศึกษาการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้บริโภค ไม่ทราบจำนวน

2) กลุ่มตัวแทนครัวเรือน บ้านแสนสุข จำนวน 310 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ที่เกี่ยวข้องกับผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้บริโภค ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยโปรแกรมสำเร็จรูป G* Power 3.1.9.2 โดยทำการเลือก Linear Regression : Fixed model, effect size = 0.15, error prob.= 0.05, power (1-B error prob.) = 0.95 และ Predictors = 7 (Faul, Erdfelder, Buchner & Lang, 2009 : 175 – 191) ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 153 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

2) กลุ่มตัวแทนครัวเรือน บ้านแสนสุข จำนวน 175 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1973, p. 727) เลือกโดยวิธีแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ **ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม** มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุและสถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคร์ท (Likert) จำนวน 35 ข้อ **ตอนที่ 3** เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของ(Likert) จำนวน 29 **ตอนที่** 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps และการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินสร้างเครื่องมือการวิจัย ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กำหนดขอบเขตการวิจัยข้อคำถาม และหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน หาเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (1970, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2550 : 125-126) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.851 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้บริโภค และตัวแทนครัวเรือน บ้านแสนสุข การแจกแบบสอบถาม จำนวน 328 ฉบับ โดยการแจกจ่ายและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าไหมและตัวแทนครัวเรือน บ้านแสนสุข ได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 2. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว 3. ตรวจความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ **สถิติพรรณนา** (Descriptive Statistics) 1. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูล ระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps และระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย **สถิติอนุมาน** (Inferential Statistics) 2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหมบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้สถิติสัมประสิทธิ์เพียร์สัน (Pearson' s Product Moment Correlation) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) โดยวิธี Enter นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจะใช้เกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ โดยตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย (Hinkle, 1998 : 118) 3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps และการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

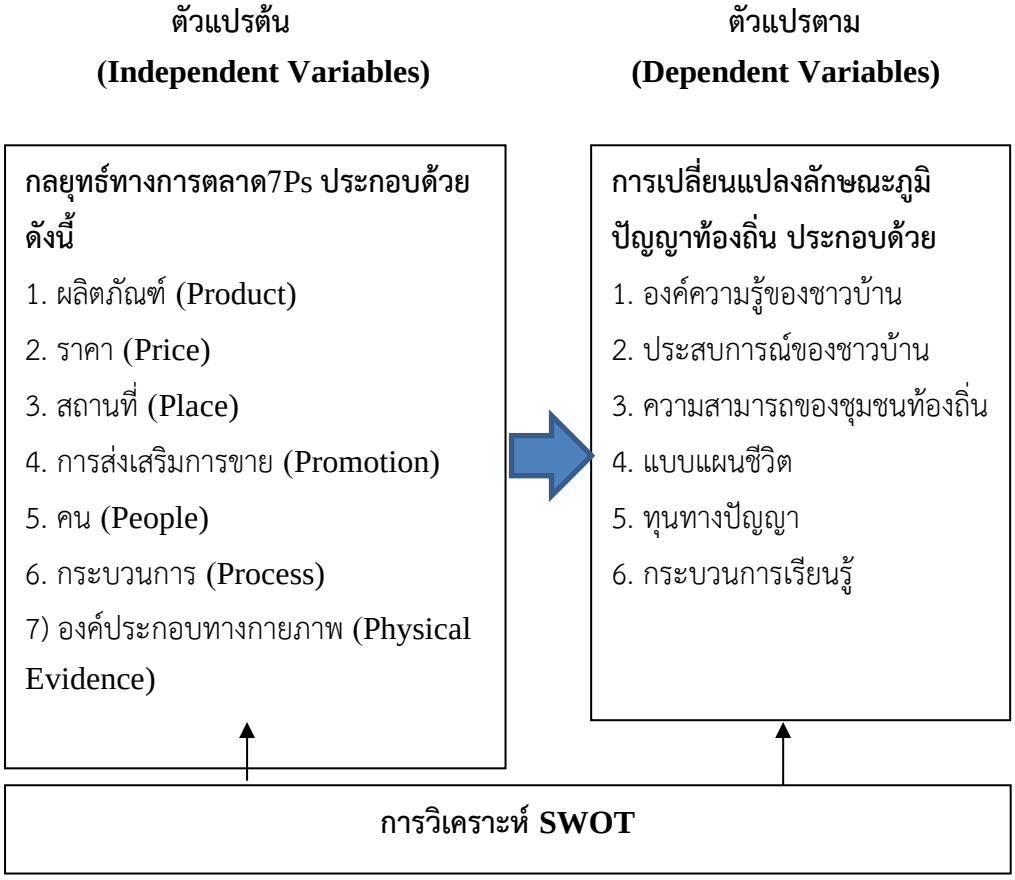

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับกลยุทธ์การตลาด 7Ps อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านสถานที่ ($\overline{X} = 3.71$) รองลงมาคือ ด้าน

ผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านบุคคล ($\overline{X}$ = 3.70) ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ($\overline{X}$ = 3.69) ด้านกระบวนการ ($\overline{X}$ = 3.68) และด้านราคา ($\overline{X}$ = 3.67)

กลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.70	0.34	มาก
2. ด้านราคา	3.67	0.37	มาก
3. ด้านสถานที่	3.71	0.35	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการขาย	3.70	0.36	มาก
5. ด้านบุคคล	3.70	0.37	มาก
6. ด้านกระบวนการ	3.68	0.39	มาก
7. ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ	3.69	0.36	มาก
รวม	**3.69**	**0.18**	**มาก**

2. ระดับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 3.72) รองลงมา ด้านประสบการณ์ของชาวบ้าน ($\overline{X}$ = 3.71) ด้านความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.69) ด้านองค์ความรู้ของชาวบ้าน ($\overline{X}$ = 3.68) ด้านทุนทางปัญญา ($\overline{X}$ = 3.67) และด้านแบบแผนชีวิต ($\overline{X}$ = 3.66)

การเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านองค์ความรู้ของชาวบ้าน	3.68	0.34	มาก
2. ด้านประสบการณ์ของชาวบ้าน	3.71	0.38	มาก
3. ด้านความสามารถของชุมชนท้องถิ่น	3.69	0.34	มาก
4. ด้านแบบแผนชีวิต	3.66	0.36	มาก
5. ด้านทุนทางปัญญา	3.67	0.35	มาก
6. ด้านกระบวนการเรียนรู้	3.72	0.37	มาก
รวม	**3.68**	**0.20**	**มาก**

3. กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหมบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม สามารถอธิบายได้ร้อยละ 11.2 มีค่า R^2 = .112 และมีค่า F = 6.918 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น มากที่สุดคือ กลยุทธ์ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ มีค่าเท่ากับ .205 รองลงมาคือ กลยุทธ์ด้านสถานที่ มีค่าเท่ากับ .172 กลยุทธ์ด้านกระบวนการ มีค่าเท่ากับ .113 กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเท่ากับ .064 กลยุทธ์ด้านบุคคล มีค่าเท่ากับ .057 กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขาย มีค่าเท่ากับ .052 และกลยุทธ์ด้านราคา มีค่าเท่ากับ .006 ตามลำดับ

4. ข้อเสนอแนะการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps และการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps ควรกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับขนาด ลวดลายของผลิตภัณฑ์ ควรเพิ่มขนาดของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคสามารถเลือกได้อย่างหลากหลาย ควรมีการจัดทำวีดีทัศน์ ช่องยูทูป และการโฆษณาในสื่อออนไลน์ต่างๆ สำหรับการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น มีข้อเสนอแนะคือ ผู้ผลิตผ้าไหมควรถ่ายทอดองค์ความรู้เดิมที่มีมาสู่รุ่นลูกหลานเพื่อสืบสาน สืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป ผู้ผลิตผ้าไหมควรนำความรู้ดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ในการผลิตผ้าไหม โดยไม่ละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยกลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. กลยุทธ์การตลาด 7Ps กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ กลุ่มผ้าไหมบ้านแสนสุข มีการนำเอากลยุทธ์ทางการตลาดทั้ง 7 ด้าน มาใช้ประกอบการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จากการศึกษากลยุทธ์การตลาดของกลุ่มผ้าไหมบ้านแสนสุข พบว่า มีการนำกลยุทธ์การตลาดมาประกอบการดำเนินงานของกลุ่มทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มผ้าไหมบ้านแสนสุข ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการองค์การ ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของกลุ่ม โดยพิจารณาเห็นถึงความสำคัญของการตลาดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวบุคคลและองค์กร รวมถึงระบบเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจาก การตลาดเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่มุ่งสร้างหรือผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค ดังนั้น สินค้าและบริการที่จะผลิตต้องมีความเหนือชั้นคู่แข่งขัน ส่งผลให้

ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของตนเองได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บุญประคอง เนียมคำ (2555 : ออนไลน์) ที่ให้ความสำคัญของความหมายการตลาดว่า เป็นกิจกรรมที่ทำให้สินค้าหรือบริการไปถึงมือผู้บริโภคคนสุดท้ายหรือผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นตอบสนองและความต้องการ หรือความพอใจของผู้บริโภคคนสุดท้ายหรือผู้ใช้

2. การเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของบ้านแสนสุข ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ในการผลิตผ้าไหมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือประสบการณ์ของชาวบ้านในกระบวนการผลิตผ้าไหม ความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการผลิตผ้าไหม ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนไปตามกระบวนการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังคงความรู้วิธีการผลิตผ้าไหมผูกพันกับวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เกี่ยวกับผ้าไหมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและปรับตัวตามการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีการคิดค้น สั่งสม สืบทอด ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเก็บรักษาและพัฒนาชิ้นงานผ้าไหมเป็นอย่างดี มีการเปลี่ยนแปลงของผ้าไหมที่มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนและเชื่อมกับแบบแผนชีวิตของชาวบ้าน (คน) และการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม ส่วนรวมหรือประโยชน์ที่พึงเกิดต่อกลุ่ม สังคม ส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนออกมายังผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าไหม ที่ยังคงมีลวดลายที่สวยงาม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถถ่ายทอดกระบวนการผลิตจากรุ่นสู่รุ่นได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ สอดคล้องกับ ลออ ไชยโยธา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจาน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” โดยผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนตำบลโคกจาน เป็นสิ่งทอที่งดงาม มีคุณภาพที่โดดเด่น โดยลักษณะเหล่านี้เป็นพื้นฐานมาจากความเชื่อและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงทำให้ผ้าไหมมีคุณค่าและมีบทบาทที่สำคัญซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นมาของชุมชน แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ การค้น การคิด การประดิษฐ์ การแก้ไขปรับปรุงยุกต์ให้มีความเหมาะสมลงตัว กลายเป็นจารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบต่อไป

3. กลยุทธ์การตลาด 7Ps ที่มีค่าสหสัมพันธ์กับการการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับตัวแปรกลยุทธ์ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .249 รองลงมาคือ กลยุทธ์ด้านสถานที่ โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .224 และกลยุทธ์ด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .192 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .127 กลยุทธ์ด้านบุคคล มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .121 มีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขาย มีความสัมพันธ์

อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .118 และกลยุทธ์ด้านราคา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .109 โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มผ้าไหมบ้านแสนสุขได้นำเอากลยุทธ์ทางการตลาดซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ด้านราคา กลยุทธ์ด้านสถานที่ กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการขาย กลยุทธ์ด้านบุคคล กลยุทธ์ด้านกระบวนการ และกลยุทธ์ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ มาประกอบการดำเนินงานของกลุ่มผ้าไหมบ้านแสนสุข เพื่อให้ทางการแข่งขันขององค์การเพื่อดำเนินงานในรูปของวิสัยทัศน์ ภารกิจ นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ที่ชัดเจนและใช้เป็นแนวทางสำหรับกำกับใช้ทรัพยากรในแผนงานต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำองค์การไปสู่การมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน มีการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว (พิมลจรรย์ นามวัฒน์และคณะ, 2544 : 16-17) ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ทางการตลาดนี้เองที่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตผ้าไหมของกลุ่มที่ต้องมีการปรับตัวของกลุ่ม อาทิเช่น มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ วิธีการผลิตผ้าไหมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการผลิตผ้าไหมเนื่องจากการดำรงชีวิตในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม มีการคิดค้น สั่งสม สืบทอด ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเก็บรักษาและพัฒนาชิ้นงานผ้าไหมเป็นอย่างดี มีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนและเชื่อมกับแบบแผนชีวิตของชาวบ้าน โดยอาศัยทุนปัญญาที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ มีการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงปริมาณ คุณภาพ การสื่อความหมาย การจัดผัง แบบต่างๆ การแปรผล การสรุปผล การสร้างคำอธิบายให้เกิดแก่นความรู้ ข้อเท็จจริง คำนิยาม มโนทัศน์ หลักการ กฎ หรือทฤษฎี เกี่ยวกับผ้าไหม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรเน้นส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาและรักษาคุณภาพกลยุทธ์การตลาดทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสถานที่ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการตัดสินใจทางการตลาดของผ้าไหมบ้านแสนสุข เช่น สถานที่จอดรถสะดวก การมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก การที่สถานที่สะอาด ร่มรื่น มีสถานที่จัดจำหน่ายเพียงพอต่อความต้องการและการตกแต่ง การจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบและสวยงาน

2. ควรเน้นส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาและรักษาคุณภาพการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหม บ้านแสนสุขกระบวนการเรียนรู้ และประสบการณ์ของชาวบ้าน โดยกระบวนการเรียนรู้จะต้อง การให้เกิดตอบแทนสังคม ส่วนรวมหรือประโยชน์ที่พึงเกิด การรู้ขั้นนำไปเสนอความรู้ที่สามารถใช้ภาษา การสื่อสารหรือเลือกสื่อที่เหมาะสม ถูกต้องชัดเจน ตลอดจนการรับผิดชอบต่อสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้น กระบวนการเรียนรู้จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับสิ่งเหล่านี้

3. ควรเน้นส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาและรักษาคุณภาพประสบการณ์ของชาวบ้านจะต้องรักษาและสร้างมาตรฐานในเรื่องประสบการณ์ที่เกิดจากการดำรงชีวิต ระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อม ลักษณะเฉพาะของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของบ้านแสนสุข ตำบลยะวึก เป็นส่วนสำคัญให้เกิดความเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่

4. เน้นการใช้กลยุทธ์การตลาด 7Ps ด้านองค์ประกอบทางกายภาพและสถานที่ในการใช้ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พัฒนากายภาพ อาคาร สถานที่ พื้นที่กับองค์ความรู้ของชาวบ้านประสบการณ์ ความสามารถของชุมชนท้องถิ่น แบบแผนชีวิต ทุนทางปัญญาและการเรียนรู้ จะทำให้เกิดการพัฒนาได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสมรรถนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหม บ้านแสนสุข ตำบลยะวึก อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

2. ควรศึกษากระบวนการการถ่ายทอดประสบการณ์ในการผลิตผ้าไหมให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

บุญประคอง เนียมคำ. (2555). ความหมายและความสำคัญของการตลาด. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: https://sites.google.com/a/ttc.ac.th/boonprakong2554/home/bth-thi-1-khwam hmay-laea-khwam-sakhay-khxng-kar-tlad.

พิมลจรรย์ นามวัฒน์และคณะ. (2544). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์แอนด์เจอร์นัล.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2550). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ลออ ไชยโยธา. (2551). *ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจานอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ศรีสะเกษ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

วัฒนะ จุฑะวิภาค. (2545). *การออกแบบเครื่องประดับ.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริ ผาสุก. (2545). *ผ้าไหมพื้นบ้าน.* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang A. –G. & Buchner, A. (2009). “G*Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for the Social and Behavioral sciences”. *Behavior Research Methods* 39 (1), 175 – 191.

Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences.* Boston: Houghton Mifflin.

Yamane, Taro. (1973). *Statistics An Introductory Analysis.* (3rh ed). New York : Harper& Row.

พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

The Behavior of President Electoin of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of People in Muang District Chaiyaphum Province

พระมหาสังคม ชยานนฺโท (ช่างเหล็ก),

ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramaha Sangkom Chayananto (Changlek),
Chanchai Huadsri and Suraphon Promgun
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : sangkom5899@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ คัดเลือกโดยสูตรทาโรยามาเน จำนวน 399 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1)ระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง, ส่วนในรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก. ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร และด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง, ส่วนด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับน้อย.

* วันที่รับบทความ: 22 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 15 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564
Received: June 22, 2021; Revised: July 15, 2021; Accepted: July 20, 2021

2) ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้, ส่วนในรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้งและด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3) แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนควรติดตามข่าวสารทางการเมืองในด้านต่างๆ ทางสื่อออนไลน์และสื่อต่างๆ ทุกช่องทาง และให้ความสำคัญต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตนที่มีทางการเมืองการปกครอง ในด้านการเลือกตั้งและด้านต่างๆ ตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพฤติกรรมการแสดงออกให้ความร่วมมือกับคนในชุมชนในการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมทั้งปวง

คำสำคัญ : พฤติกรรม; การเลือกตั้ง; องค์การบริหารส่วนจังหวัด

Abstracts

The objectives of this research were as follows: 1) to study the level of behavior in the election of the president of the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of the people in Muang district, Chaiyaphum Province; 2) to comparatively study the behavior in the election of the president of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization; 3) to study the guidelines for promoting the election behavior of the president of the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of the people. This study was carried out by means of the mixed research method using quantitative research and qualitative research. The sample group used in this research was 399 voters in Muang Chaiyaphum district selected by Taroyamane formula, and 12 key informants were selected specifically. The instruments used in the research were questionnaires and interview forms. The obtained data were analyzed by using the social science software package and the contextual content analysis techniques.

The research results were as follows:

1) The level of behavior in the election of the president of the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of the people in Muang District Chaiyaphum Province, overall, was at a moderate level. As for each studied aspect, it was found that the aspect of following election news was rated at a high level. The aspects of applicants' policy criticism and applying the voting right in the election were at a moderate level, while the aspect of helping the election campaign was at a least level.

2) The results of comparison of election behavior of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of people in Muang District, Chaiyaphum Province revealed that the people with differences in sex, age, education level and occupation had no difference in the election behavior of the president of the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. This rejected the hypothesis. As for each aspect, it was found that people with differences in

age, education level and occupation had different behaviors of electing the president of the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization in terms of voting assistance and voting rights with statistical significance level of 0.05.

3) The guidelines for promoting the election behavior of the president of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization of people in Muang District Chaiyaphum Province are that people should follow political news in various fields through online media, various media channels and give importance to the exercise of their rights and freedoms with political governance in the terms of elections and other democratic aspects with behavioral expressions to cooperate with people in the community in working for the public by applying the Four Saṅgahavatthu Principles (Bases of Social Solidarity) in all activities.

Keyword: Behavior; Electoin; Provincial Administrative Organization

บทนำ

การปกครองในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นับตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการเลือกตั้งผู้นำ โดยผู้ที่มีเสียงข้างมากได้เป็นผู้นำการปกครอง โดยผ่านกระบวนการการเลือกตั้งซึ่งมีคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการเลือกตั้ง ให้เป็นไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นผลประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้อำนาจอธิปไตยคือผ่านตัวแทนของประชาชน ผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบ (Accountability) อำนาจอธิปไตยถูกใช้โดยตัวแทนซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้งในครั้งหนึ่งๆ (สุนทรชัย ชอบยศและรจนา คำดีเกิด (2556 : 9-43) ประชาชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้การสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งหลักประชาธิปไตยอันหมายถึง “หลักการปกครองที่ประชาชน เป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมีรากฐานอยู่บนความคิดของเสรีภาพ (liberty) และความเสมอภาค (equality) (บรรเจิด สิงคะเนติ (2562 : 19) การเลือกตั้งมีความสำคัญมาก เพื่อให้การเลือกตั้งบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมย์ของระบอบการปกครองบ้านเมือง จึงต้องมีการปฏิรูประบบการเลือกตั้งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน การซื้อเสียงยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นไปไม่ได้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะจัดการกับปัญหาการซื้อขายเสียงเพียงลำพัง เนื่องจากปัญหาการซื้อเสียงเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ทั้งนักการเมืองและผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (อารียา ศรีคำภา, 2548 : บทคัดย่อ) ในการเลือกตั้งนั้น สำหรับประเทศไทยมีการว่างเว้นจากการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น หลังจากเกิดมีรัฐประหารขึ้นในปีพุทธศักราช 2557 เป็นต้นมา มีการปกครองแบบเผด็จการแทนถึง 6 ปี ไม่มีการเลือกตั้งใดๆ จนมาถึงปีพุทธศักราช 2562 จึงได้มีการกำหนดการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรขึ้น แต่ก็ยังมีพฤติกรรมการทุจริต ซื้อสิทธิ์ขายเสียงเหมือนครั้งก่อนที่เคยมีการเลือกตั้งมาแล้ว และในปี พ.ศ.2563 ได้มีการกำหนดให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นคือการเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2563 ในส่วนของจังหวัดชัยภูมิมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 143 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 36 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 106 แห่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมาว่ามีพฤติกรรมการเลือกตั้งอยู่ในระดับใด อย่างไร เพื่อให้ทราบพฤติกรรมการแสดงออกของประชาชน ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเลือกตั้งและไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง ในระดับท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design) งานวิจัยเรื่อง“พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 147,660 คน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2563) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน คัดเลือกตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือมีบทบาทในการเลือกตั้งมาต่อเนื่อง คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 12 ท่าน สำหรับวิจัยคุณภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย โดยใช้แบบสอบถามสำหรับวิจัยเชิงปริมาณ และแบบสัมภาษณ์สำหรับวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง 2) ด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง 3) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร 4) ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำนวน 40 ข้อและข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นเพิ่มเติม

2) ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล โดยอาศัยหลักการและแนวความคิดในการสร้างดังนี้คือ

(1) ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) กำหนดกรอบ แนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

(3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(4) สร้างเครื่องมือในบริบทของพฤติกรรมทางการเมือง โดยสอดคล้องกัน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง 2) ด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง 3) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร 4) ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

(5) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

(7) นำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดพิมพ์เครื่องมือฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

(1) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

(2) หาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(3) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ ไปปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการ วิจัยแล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item -Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6-1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

(4) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 191) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.954

(5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection of Data)

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) จัดพิมพ์และเตรียมแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว เพื่อไปแจกประชากรกลุ่ม- เป้าหมาย จำนวน 399 ชุด เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามต่อไป

2) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 ชุด และเก็บคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน 399 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100% ของแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจัดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัย มีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าวามถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

3.2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean)
และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3.3) วิเคราะห์ข้อมูลสำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ใช้สถิติสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที(t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ (FTest) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป

3.4) วิเคราะห์และสรุปผลแบบสอบถามปลายเปิดและข้อเสนอแนะอื่นๆ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดจากการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 1) ด้านการติดตามข่าวการเลือกตั้ง 2) ด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง 3) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร 4) ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และหลักธรรม มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้

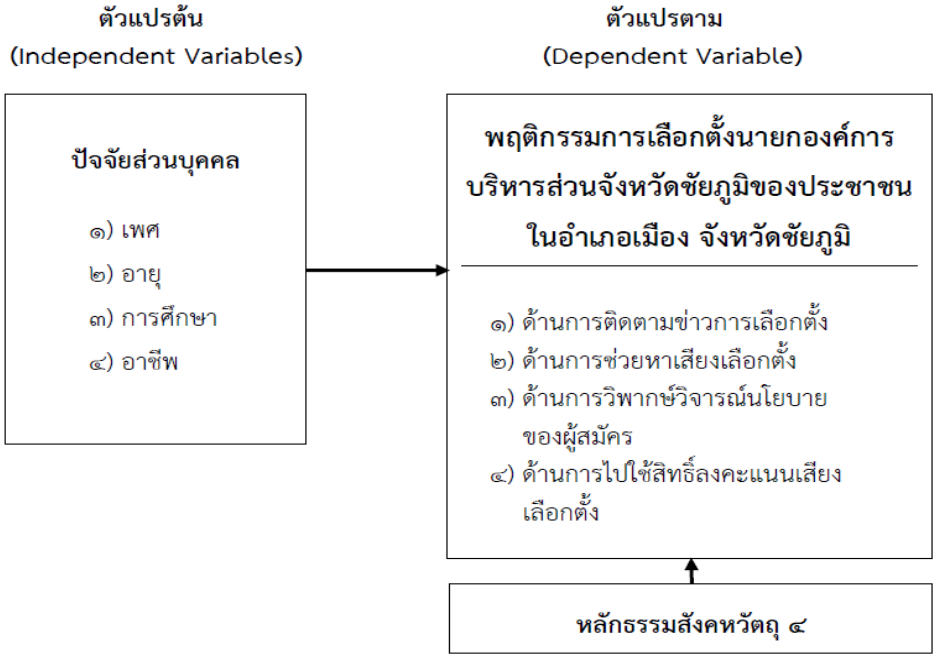

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก, ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง, ส่วนด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้งโดยรวม อยู่ในระดับน้อย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม

พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ		ระดับพฤติกรรม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง	3.47	0.85	มาก
2	ด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง	2.25	0.98	น้อย
3	ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร	2.78	0.94	ปานกลาง
4	ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	3.13	0.94	ปานกลาง
	รวม	2.91	0.60	ปานกลาง

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ผลการศึกษา	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		√
สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		√
สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		√
สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ แตกต่างกัน		√

3) สรุปผลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ คือ ด้านการติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง คือ ประชาชนควรติดตามข่าวสารทุกด้านจากสื่อต่างๆ : สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ฯ มาวิเคราะห์พิจารณาข้อเท็จจริง แล้วเลือกแต่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมฯ และ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น จะต้องใช้สื่อประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงทุกสื่อให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย คือ ป้ายคัดเอาท์ประชาสัมพันธ์ ในหมู่บ้าน เสียงตามสายในหมู่บ้าน สื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือพิพม์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊คและสื่อโซเชียล ออนไลน์ฯ ด้านการช่วยหาเสียงเลือกตั้ง คือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมช่วยรณรงค์ให้ความรู้แก่ผู้มีสิทธิ์ให้เห็นความสำคัญการเลือกตั้งผู้แทนชุมชนไปบริหารบ้านเมืองของตนด้วยความถูกต้อง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง ควรเชิญประชาชนให้มีส่วนร่วม แต่งตั้งให้เป็นทีมหาเสียง ควรออกไปพบประชาชนตามหมู่บ้านหรือชุมชนให้เป็นที่รู้จัก, ด้านการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัคร คือ ประชาชนต้องกล้าวิจารณ์นโยบายของผู้สมัครด้านต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ด้วยเหตุผล มีมุมมองแนวคิดที่หลากหลาย ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงเป็นต้น, ด้านการไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ควรมีหน่วยงานออกไปให้ความรู้การเลือกตั้ง ข้อดี/ข้อเสียของการไป/ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โทษการทำผิดกฎหมายเลือกตั้งทุกขั้นตอนให้ทั่วถึง ชี้แจงให้เห็นความสำคัญการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ที่ทุกคนมีสิทธิ์ต้องทำเท่าเทียมกัน และประชาชนควรให้ความสำคัญไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ตระหนักถึงหน้าที่ของประชาชนที่ต้องกระทำ เป็นกิจกรรมทางการเมืองผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองของตน

4) สรุปผลเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ คือ (1)ทาน ให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารความจริงแก่ประชาชน สังคมทุกด้าน ด้วยเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ส่วนประชาชนก็ต้องให้ความร่วมมือที่จะเรียนรู้กฎหมายรัฐธรรมนูญ การใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ตามสิทธิหน้าที่ของพลเมืองของตนเอง (2)ปิยวาจา พูดให้เกิดกำลังใจ พูดให้เห็นความสำคัญของการติดตามข่าวการเมือง การใช้สิทธิ์เลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญของไทย (3)อัตถจริยา ผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นสื่อกลางนำความต้องการของประชาชนไปให้แก่รัฐบาลได้รู้ มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวมประเทศชาติเป็นสำคัญฯส่วนประชาชนก็ปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยฯ (4)สมานัตตตา ทุกคนประพฤติเป็นแบบอย่าง มุ่งทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลักเสมอ ในทุกที่ ทุกโอกาส ไม่ทำผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมฯ ให้ความเสมอภาคทุกภาคส่วน ทุกชุมชน ทุกคน ตามความเหมาะสม และนำหลักทาน ปิยวาจาและอัตถจริยา มาปฏิบัติควบคู่กันไปกับสมานัตตตา คนทั่วไปได้แบบอย่างที่ดีแล้ว ก็จะปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอด้วยเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งนายก อบจ. มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์เป็นต้น เฝ้าติดตามข่าวสารผลการเลือกตั้ง เมื่อมีการเลือกตั้งท้องถิ่นหรือระดับชาติเสมอ มีความสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองเพิ่มขึ้น จากสื่อวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ที่ได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองทุกๆ วัน ได้นำข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการเลือกตั้ง มีการช่วยหาเสียงเฉพาะหัวคะแนน มีการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของผู้สมัครน้อย การไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพอประมาณ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุที่ไม่มีการเลือกตั้งเป็นเวลานานหลายปี เมื่อมีการเลือกตั้ง สส. เป็นตัวแทนของประชาชนก็ทำอะไรไม่ค่อยได้ เพราะการเมืองระดับชาติมีการทุจริตซื้อสิทธิ์ขายเสียงกันมาก ซึ่งมีผลมาจากระบบเผด็จการที่มีการสืบทอดอำนาจแอบแฝงมาในรูปแบบประชาธิปไตย และจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งสรุปได้ว่า จะเลือกใครเป็นนายก อบจ. ก็เหมือนเดิม จะทำอะไรได้ไม่มาก เพราะยังอยู่ภายใต้ระบบเผด็จการแอบแฝงมาในรูปแบบประชาธิปไตย จึงทำให้ประชาชนไม่ค่อยสนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเท่าที่ควร ที่ออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนผู้มีอายุ 45 ปีขึ้นไปและอยู่ในตัวเมืองประมาณร้อยละ 65 และอีกประการหนึ่งอยู่ในช่วงเชื้อไวรัสโคโรน่า(โควิด-19) ระบาด จึงทำให้ประชาชนในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งพอสมควร จึงส่งผลทำให้พฤติกรรมการเลือกตั้งนายก อบจ. ชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของสนุก สิงห์มาตร (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง“พฤติกรรมทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับยงยุทธ พงษ์ศรี (2562 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดปทุมธานี ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ.2562 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขัดแย้งกับงานวิจัยของนุชปภาดา ธนวโรดม (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขัดแย้งกับงานวิจัยของวินิจ ผาเจริญ (2563 : 91-101) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการตัดสินใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งซ่อมเขต ๘ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง“พฤติกรรมการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ” ขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปรับใช้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นควรมีการประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนให้มากที่สุด เช่น คัทเอาท์ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน/เสียงตามสายหมู่บ้าน
เพื่อประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง

2) หน่วยงานปกครองท้องถิ่นควรจัดให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน ทราบถึงบทลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง กฎหมายสิทธิด้านอื่นๆ และกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการรณรงค์ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2) ควรนำข้อเสนอแนะจากการศึกษามาปรับใช้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารในด้านต่างๆ ให้ประชาชนได้รู้เรื่องของสิทธิทางการเมืองของตนและที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งผู้บริหารและสมาชิกขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทุกระดับ

2) ควรทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

นุชปภาดา ธนวโรดม. (2557). *พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์.* วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2562). *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

ยงยุทธ พงษ์ศรี. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดปทุมธานี ศึกษาในห้วงเวลา ปี พ.ศ. 2562.* สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง วิทยาลัยสื่อสารการเมือง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.

วินิจ ผาเจริญ. (2563). พฤติกรรมการตัดสินใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรของประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งซ่อมเขต 8 จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. 8 (1), 91-101

สนุก สิงห์มาตร. (2556). *พฤติกรรมทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในจังหวัดร้อยเอ็ด.* ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบันฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคม.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทจูนพลับลิซชิ่งจำกัด.

สุนทรชัย ชอบยศ และ รจนา คำดีเกิด. (2556). การเมืองภาคพลเมือง: การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. *รัฐสภาสาร.* 61 (5), 9-43

อารียา ศรีคำภา. (2548). *อุปสรรคในการแก้ปัญหาการซื้อเสียงของคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย

Chinese Language Teachers' Use of Applications for Teaching Chinese during New Normal: Case Study of Schools Affiliated with Secondary Educational Service Area Office 38, Sukhothai Province

วศิน สุขสมบูรณ์วงศ์[1],
มัลลิกา ดวงภักดี[2] และ กนิษฐา มาลา[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม[1], มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี[2,3]
Wasin Suksomboonwong[1],
Mullika Duangpakdee[2] and Kanittha Mala[3]
Pibulsongkram Rajabhat University[1], Udon Thani Rajabhat University, Thailand[2,3]
Corresponding Author, E-mail: kanittha.ma@udru.ac.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชันสำหรับสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ของครูผู้สอนภาษาจีนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ของครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของครูผู้สอนภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดสุโขทัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งคำถามเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 ข้อ 2) ทัศนคติของครูผู้สอนภาษาจีนในการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีน จำนวน 13 ข้อ จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาสามารถแบ่งข้อค้นพบออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านครูผู้สอนภาษาจีน แบ่งเป็นการรวบรวมรายชื่อแอปพลิเคชันที่ครูผู้สอนใช้ในการสอนภาษาจีน และประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อการใช้งานแอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีนซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้การสนับสนุนการใช้งาน 2) ด้านผู้เรียนภาษาจีน แบ่งเป็นการรวบรวมรายชื่อแอปพลิเคชันที่ผู้เรียนให้ความสนใจและนำมาใช้เรียนรู้เอง และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่พบได้จากผู้เรียนและวิธีการแก้ไขปัญหา 3) นโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี

* วันที่รับบทความ: 24 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 18 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564
Received: June 24, 2021; Revised: July 18, 2021; Accepted: July 20, 2021

ช่วยจัดการเรียนการสอนจากโรงเรียน แบ่งเป็นประเด็นกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือและประเด็นการสนับสนุนการให้บริการสัญญาณอินเตอร์เน็ต

คำสำคัญ: การใช้แอปพลิเคชัน; การสอนภาษาจีน; ครูสอนภาษาจีน; โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย

Abstracts

This research on the use of applications for teaching Chinese in the new normal range of Chinese teachers was a qualitative study. The objective was to study the use of applications for teaching Chinese language during the new normal of teachers at schools affiliated with the Secondary Educational Service Area Office 38, Sukhothai Province. Purposive sampling was used in selecting seven key informants, representing Chinese language teachers at the high-school level from the aforementioned schools. In-depth interview was conducted using questions divided into two sections: 1) three items on the informant's general data and 2) 13 items on the Chinese language teacher's attitude towards the use of technology or applications to assist in their teaching. The responses then underwent descriptive analysis.

Results of the study could be divided into the following three areas: 1) Chinese language teachers, in terms of a list of applications the teachers use in teaching Chinese and issues related to their attitude, where most teachers agreed with and supported the use; 2) Chinese language learners, in terms of a list of applications the learners were interested and adopted in the learning themselves, and issues related to problems in the use of technology media as encountered by the learners and how to solve them; and 3) school policy that supported the use of technology to help organize the teaching and learning, in terms of school regulations regarding the permission for learners to use mobile phones and the support for Internet services.

Keywords: Use of Applications; Teaching of Chinese Language; Chinese-Language Teachers; Schools Affiliated with the Secondary Educational Service Area Office 38, Sukhothai Province

บทนำ

นับตั้งแต่ปลายปีพุทธศักราช 2562 เป็นต้นมา ประเทศจีนได้รายงานว่าตรวจพบเชื้อ Novel Coronavirus ในตัวอย่างผู้ป่วยโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้เกิดการแพร่ระบาดในหลายประเทศเป็นวงกว้างไปทั่วโลก จนกระทั่งโรคดังกล่าวแพร่ระบาดเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเกิดเหตุการณ์ระบาดอย่างรุนแรงในกลุ่มของสนามมวยเวทีลุมพินี เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2563 เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และมีนโยบายที่สำคัญหลายประการ เช่น ให้ปิดสถานที่และงดจัดกิจกรรมที่มีคนมารวมตัวกันจำนวนมาก งดการเดินทางข้ามจังหวัด ให้ทำงานเหลื่อมเวลา ให้ทำงานที่บ้าน เป็นต้น (ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่

ทั่วราชอาณาจักร, 2563 : 1) นอกจากนี้สถานการณ์ดังกล่าวยังส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศการเลื่อนเปิดสถานศึกษาภาคเรียนที่1/2563 จากวันที่ 16 พฤษภาคม 2563 เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ในเวลาต่อมา (ศธ.360องศา, 2563 : ออนไลน์)

ภายหลังจากที่ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) แล้ว คนไทยเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีในการใช้ชีวิตหลายด้าน จนกระทั่งเกิดคำว่า “ความปรกติใหม่ (New Normal)” ซึ่งการใช้ชีวิตแบบ “ความปรกติใหม่” นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นวงกว้างในชีวิตประจำวัน เช่น การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาเพื่อป้องกันโรค การเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล (Social distancing) การทำงานเหลื่อมเวลา การทำงานที่บ้าน (Work from home) การทำธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ (Online Learning) เป็นต้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภาคการศึกษาเป็นหนึ่งในภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตแบบความปรกติใหม่ ทั้งต่อตัวผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนสถาบันการศึกษาทุกแห่งทุกระดับชั้น ที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ปรกติ จนต้องปรับเปลี่ยนมาใช้วิธีการสอนแบบออนไลน์บางส่วนแทน

ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้น ผู้สอนและผู้เรียนในสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งสามารถเลือกใช้สื่อออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ เช่น Microsoft team, Zoom, Google Meeting เป็นต้น มาใช้ในการสอนเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตร โดยอาจใช้ควบคู่กับแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบเป็นสื่อการสอน ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้นมีปัญหาค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากผู้สอน ได้แก่ ขาดความรู้หรือไม่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี ขาดอุปกรณ์จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน สถานที่จัดสอนออนไลน์ไม่เอื้ออำนวย ปัญหาจากผู้เรียน ได้แก่ ไม่มีโทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์ที่สามารถรองรับระบบการเรียนออนไลน์ ไม่มีสัญญาณอินเตอร์เน็ต ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เรียนออนไลน์เนื่องจากสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ขาดสมาธิในการเรียนที่บ้าน เป็นต้น หรือแม้กระทั่งในสถาบันการศึกษาก็ยังพบปัญหาการสอนแบบออนไลน์ด้วย เช่น ไม่มีอินเตอร์เน็ตสาธารณะที่สามารถรองรับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้ ขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงระบบอินเตอร์เน็ต และงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์ที่ใช้จัดการสอนแบบออนไลน์ได้ ตลอดจนขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนออนไลน์ เป็นต้น จากปัญหาที่กล่าวมานั้น ทำให้เห็นว่าการเรียนการสอนด้วยสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ภายใต้ความปรกติใหม่ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป ทั้งสถาบันการศึกษา ผู้สอน และผู้เรียนทุกคนจึงต้องพยายามปรับตัว เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้

สำหรับรายวิชาภาษาจีน นับว่าเป็นภาษาหนึ่งที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นจำนวนมากในยุคปัจจุบัน สถาบันการศึกษาบางแห่งโดยเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเปิดสอนเป็นวิชาเลือก บางแห่งเปิดสอนเป็นแผนศิลป์-ภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเนื้อหาในการเรียนรู้ภาษาจีนนั้น โดยทั่วไปสามารถแบ่งย่อยออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ สัทศาสตร์ （语音） คำศัพท์ （词汇） ไวยากรณ์ （语法） ตัวอักษรจีน （汉字） และวัฒนธรรมจีน （文化） นอกจากนี้ยังมีรายวิชาที่ต้องเรียนเพื่อฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ การฟัง （听力） การพูด （口语） การอ่าน （阅读） การเขียน （写作） และการแปล （翻译） จากสาระการเรียนรู้ภาษาจีนทั้งด้านเนื้อหาและด้านทักษะที่กล่าวมานั้น นับว่าไม่ใช่เรื่องง่ายที่ผู้สอนจะสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ภาษาจีนไปสู่ผู้เรียน ผ่านช่องทางออนไลน์ภายใต้คาบเรียนที่มีช่วงเวลาจำกัดได้ทั้งหมด ผู้สอนจึงต้องพยายามค้นหาสื่อช่องทางใหม่ ๆ ดังเช่นแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีน มาช่วยสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ช่วยสร้างหรือกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลและเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในช่วงความปรกติใหม่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนด้วยแอปพลิเคชันต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ อันจะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้สอนภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ของครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้การวิจัยคือครูผู้สอนภาษาจีนจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดสุโขทัย ซึ่งในแต่ละอำเภอมีโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจำนวนทั้งหมด 9 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีครูชาวไทยที่สอนภาษาจีนโรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมด 9 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นครูผู้สอนภาษาจีนที่ทำการสอนในแผนศิลป์-ภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจากการสำรวจ

พบว่า ในพื้นที่ดังกล่าว มีโรงเรียนที่เปิดแผนศิลป์-ภาษาจีนทั้งสิ้น 7 โรงเรียน จึงใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 คน โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาจีนด้วยแอปพลิเคชันต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่

2.2 กำหนดประเด็นและหัวข้อที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับครูผู้สอนภาษาจีนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจัดทำร่างแนวคำถามโดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติของครูผู้สอนภาษาจีนในการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีน จำนวน 13 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับประเภท ลักษณะและวิธีการใช้แอปพลิเคชันภาษาจีน การจัดการเรียนสอนภาษาจีนแบบออนไลน์บางส่วนหรือออนไลน์เต็มรูปแบบ ตลอดจนปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ แนวคำถามครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านสถาบันการศึกษา ลักษณะคำถามสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิดและไม่มีการเรียงลำดับหัวข้อคำถาม

2.3 นำร่างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ส่งให้กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแนวคำถามสัมภาษณ์ดังกล่าวไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยเริ่มจากการนัดหมายวันและเวลาสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 7 คน โดยวางแผนจัดเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน 2563 จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดตามแนวคำถามสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้แล้ว ใช้เวลาสัมภาษณ์คนละไม่เกิน 40 นาที ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไม่ปิดบัง ผลการตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึก ร่วมกับการบันทึกเสียงสนทนาซึ่งต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยก่อน โดยในการสัมภาษณ์จะเป็นการสนทนาแบบธรรมชาติ ไม่มีการบังคับหรือฝืนใจผู้ให้ข้อมูลในการตอบคำถาม ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปฏิเสธและไม่ตอบคำถามนั้น ๆ รวมทั้งยุติการสนทนาได้ตลอดเวลา การสัมภาษณ์จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Data saturation) หลังจากเก็บ

รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอรายงานการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม ไม่ชี้เฉพาะเจาะจงผู้ใดผู้หนึ่งเป็นรายบุคคลซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลได้ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลนั้น เมื่อได้ข้อมูลจากการถอดเนื้อหาสัมภาษณ์เป็นตัวอักษรเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล พร้อมทั้งส่งข้อมูลดังกล่าวให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง จากนั้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive Analysis) จากข้อมูลที่ได้ทำการถอดเนื้อหาสัมภาษณ์ในเครื่องบันทึกเสียงอย่างละเอียด รวมทั้งสมุดจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ นำมาแยกเป็นหมวดหมู่ (Category) แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความและสรุปข้อค้นพบต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

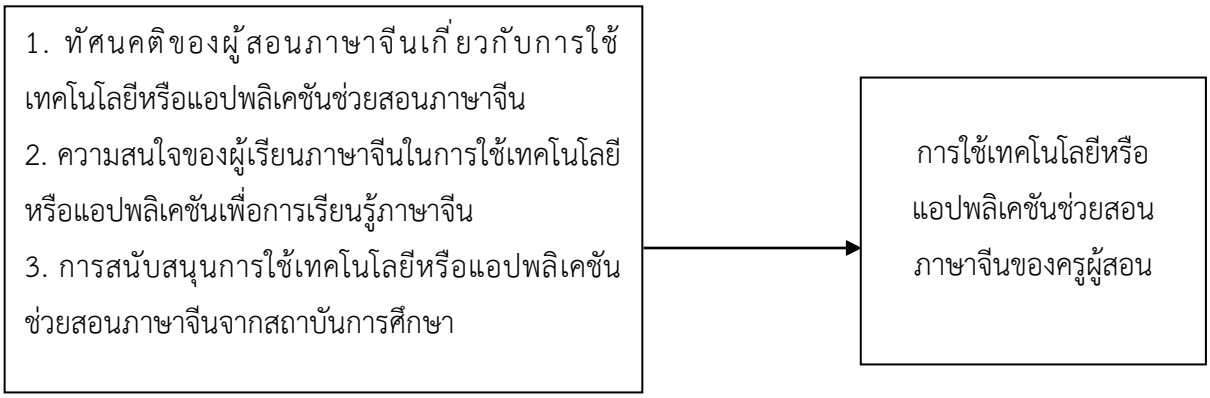

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด ผู้วิจัยสามารถแบ่งข้อมูลผลการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นครูผู้สอนภาษาจีนที่ทำการสอนในแผนศิลป์-ภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดสุโขทัย จำนวนทั้งสิ้น 7 คน รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งแต่ละโรงเรียนมี

จำนวนนักเรียนแผนศิลป์-ภาษาจีนแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนคีรีมาศพิทยาคม จำนวน 112 คน โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์ จำนวน 98 คน โรงเรียนเมืองเชลียง จำนวน 65 คน โรงเรียนศรีนคร จำนวน 85 คน โรงเรียนสวรรค์อนันต์พิทยา จำนวน 48 คน โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม จำนวน 69 คน และโรงเรียนอุดมดรุณี จำนวน 52 คน โดยมีจำนวนนักเรียนแผนศิลป์-ภาษาจีนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 464 คน

ตอนที่ 2 ทัศนคติของครูผู้สอนภาษาจีนในการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีน

สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 2.1 ด้านครูผู้สอนภาษาจีน 2.2 ด้านผู้เรียนภาษาจีน 2.3 นโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยจัดการเรียนการสอนจากโรงเรียน ในแต่ละด้านยังสามารถแบ่งเป็นข้อย่อย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านครูผู้สอนภาษาจีน

สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลักคือ 1) ด้านแอปพลิเคชันที่ผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละโรงเรียน 2) ด้านทัศนคติต่อการใช้แอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีน

1) ด้านแอปพลิเคชันภาษาจีนที่ผู้สอนใช้ในการสอน

การนำเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันเกี่ยวกับภาษาจีนเข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียนนั้น พบว่าครูผู้สอนมีการแนะนำการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่คล้ายกันให้กับผู้เรียน สามารถจัดเป็นประเภทการใช้งานได้ ดังนี้

กลุ่มพจนานุกรมออนไลน์ ใช้สำหรับช่วยแปลคำศัพท์หรือประโยคภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน ใช้ในการค้นหาคำศัพท์ใหม่ ได้แก่ แอปพลิเคชัน Pleco, 跟我学汉语, Super Chinese, Google Translate

กลุ่มสื่อการเรียนการสอนภาษาจีน ได้แก่ การใช้เว็บไซต์ Google สืบค้นข้อมูลเพื่อใช้ดูลำดับขีดของตัวอักษรจีน ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับประเทศจีน วัฒนธรรมจีน ดารานักแสดงหรือนักร้องชาวจีน, การใช้แอปพลิเคชันเพื่อชมซีรีส์จีน ฟังเพลงจีน และข่าวสารภาษาจีน, การใช้ YouTube ให้นักเรียนศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนระหว่างคาบเรียน, การใช้แอปพลิเคชัน Kahoot เพื่อทำกิจกรรมในคาบเรียน, การใช้เว็บไซต์จากประเทศจีนและประเทศไทยเพื่อเรียนภาษาจีนจากบทเรียนออนไลน์, การเรียนรู้แบบออนไลน์จากเพจต่าง ๆ ใน Facebook และ Instagram

กลุ่มช่องทางติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การใช้ Line ส่งข้อความเป็นภาษาจีน ทั้งแบบส่วนตัวและแบบกลุ่มให้กับครูผู้สอน, การสร้างกลุ่มเฉพาะใน Google Classroom, Facebook, Line เพื่อใช้เป็นห้องเรียนหรือใช้ส่งการบ้าน, การเปิดใช้ Zoom Meeting เพื่อจัดการเรียนการสอน

กลุ่มงานเอกสารที่ใช้พิมพ์ภาษาจีน ได้แก่ การใช้ Microsoft word โดยให้พิมพ์คำศัพท์ เอกสาร การบ้าน หรือแบบฝึกหัดเป็นภาษาจีน

2) ด้านทัศนคติต่อการใช้แอปพลิเคชันช่วยสอนภาษาจีน

จากการให้ข้อมูลของครูผู้สอนภาษาจีน พบว่าส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วยกับการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันมาใช้ในการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ ใช้งานได้สะดวกสบาย ผู้เรียนสามารถใช้ศึกษาด้วยตัวเองนอกเวลาเรียนได้ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่าน ดังนี้

“เห็นด้วยกับการใช้แอปพลิเคชันทำกิจกรรมในห้องเรียน สะดวกและเข้าใจง่าย ในแอปพลิเคชันจะมีเสียงพูด มีรูปแบบการใช้ประโยค มีตัวอย่างด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลT2, 25 กันยายน 2563)

“แอปพลิเคชันภาษาจีนทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานมากขึ้น สามารถสืบค้นข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีความทันสมัยกว่า ในพจนานุกรมทำไม่ได้ ยังล้าสมัยไปหน่อย” (ผู้ให้ข้อมูล T2, 25 กันยายน 2563)

“ครูใช้วิธีแนะนำเทคโนโลยี แอปพลิเคชันเกี่ยวกับภาษาจีน เพื่อเป็นการจุดประกายในคาบเรียนไปก่อน เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้ว เขาจะไปต่อยอดได้เอง” (ผู้ให้ข้อมูลT4, 25 กันยายน 2563)

“ครูคิดว่าการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษาจีนเป็นเรื่องดี บางครั้งครูสอนในชั้นเรียนไม่ทัน แอปพลิเคชันก็เป็นตัวช่วยในการสอน นักเรียนก็สามารถกลับไปทบทวนได้ด้วยตัวเอง” (ผู้ให้ข้อมูลT5, 26 กันยายน 2563)

“การอนุญาตให้นักเรียนใช้โทรศัพท์ในชั่วโมงเรียนก็ถือว่าดี เพราะเทคโนโลยีอยู่ในมือของพวกเรา ครูคิดว่าถ้าเราเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ในทางการศึกษาเรียนรู้ ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์มาก” (ผู้ให้ข้อมูลT7, 26 กันยายน 2563)

ถึงแม้ว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับประโยชน์ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันเข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ขณะเดียวกันก็ยังมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้เรียน ปัญหาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในทางที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง หรือไม่เกิดประโยชน์ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่าน ดังนี้

“ครูยังไม่กล้าสั่งงานหรือให้นักเรียนส่งงานผ่านอินเตอร์เน็ตเลย เพราะกลัวปัญหาที่ว่า เด็กบางครอบครัวไม่ได้มีพร้อม กลัวว่าจะเกิดปัญหาเรื่องการเหลื่อมล้ำ” (ผู้ให้ข้อมูลT5, 26 กันยายน 2563)

“เทคโนโลยีมีมานานแล้ว การเรียนด้วยตัวเองผ่านระบบออนไลน์ก็มีมากกว่า 10 ปีแล้ว เด็กที่สนใจก็จะไปค้นหา เปิดเรียน เปิดฟังเอง แต่ถ้าเด็กไม่สนใจ ต่อให้เทคโนโลยีพัฒนาไปมากกว่านี้ก็ไม่ได้ทำให้เด็กเก่งขึ้น ขึ้นอยู่ที่ตัวนักเรียนมากกว่า ไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยี ทุกวันนี้เทคโนโลยีมันง่ายขึ้น สะดวกสบายขึ้น เปิดตรงไหนก็เจอได้ แต่ถ้านักเรียนไม่สนใจ ไม่อยากใช้เกี่ยวกับการเรียน แต่ใช้ทำอย่างอื่น มันก็ไม่มีประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูลT7, 26 กันยายน 2563)

"การนำแอปพลิเคชันไปให้นักเรียนใช้เป็นเรื่องที่ดี แต่ต้องดูด้วยว่าแอปพลิเคชันเหล่านั้นครอบคลุมเนื้อหาอะไรบ้าง" (ผู้ให้ข้อมูลT1, 26 กันยายน 2563)

2.2 ด้านผู้เรียนภาษาจีน

สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นคือ 1) ความสนใจต่อแอปพลิเคชันที่นำมาใช้ของผู้เรียน 2) ปัญหาที่พบได้จากผู้เรียนและวิธีการแก้ไขปัญหา

1) ความสนใจต่อแอปพลิเคชันที่นำมาใช้ของผู้เรียน

จากการให้ข้อมูลของครูผู้สอนภาษาจีนแต่ละสถาบันเกี่ยวกับความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีการศึกษาเรียนรู้ในการนำแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาช่วยในการเรียนภาษาจีนของตนเอง โดยไม่ต้องรอการแนะนำจากครูผู้สอน ดังคำสัมภาษณ์ของ T7 (26 กันยายน 2563) ที่กล่าวว่า "นักเรียนจะตามทันเทคโนโลยีสมัยใหม่กัน ก็รู้จักสืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต มีการหาข้อมูล อยากรู้อะไรก็จะสามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง" ซึ่งแอปพลิเคชันที่ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถแบ่งตามประเภทการใช้งาน ได้ดังนี้

กลุ่มพจนานุกรมออนไลน์ เป็นแอปพลิเคชันที่ผู้เรียนมักจะนำมาใช้แปลคำศัพท์หรือแปลประโยคในคาบเรียน ได้แก่ Pleco, Line Dict, Longdo Dict, Google Translate, Baidu Translate

กลุ่มสื่อบันเทิง เป็นแอปพลิชันที่ผู้เรียนมักจะนำมาใช้เพื่อดูละครจีน มิวสิควิดีโอเพลงจีน หรือรายการต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของดาราชาวจีน ได้แก่ Weibo, We TV, iQiyi, Mango TV

กลุ่มสื่อการเรียนการสอน เป็นแอปพลิเคชันที่ผู้เรียนมักจะนำมาใช้ในการฝึกฝนเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตัวเอง เช่นการใช้แอปพลิเคชัน Wechat ในการหาเพื่อนชาวจีนเพื่อพูดคุยกัน นอกจากนี้ยังมีแอปพลิเคชันที่ช่วยฝึกฝนการฟังและการพูดภาษาจีน การอ่านและการเขียนตัวอักษรจีนตั้งแต่ระดับง่ายไปถึงระดับยาก ตลอดจนแอปพลิเคชันที่ช่วยติวข้อสอบวัดระดับภาษาจีน (HSK) ได้แก่ Hello Talk, Chinese Zombie, Super Chinese, Learning Chinese M Mandarin, Chineasy, Train Chinese และ HSK Online Level 1-6

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ยังพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่แสดงออกถึงความสนใจในการนำเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันมาใช้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนภาษาจีน จึงทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้มีความสนุกสนานมากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล T1 (25 กันยายน 2563) ที่กล่าวว่า "นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี" และคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลT2 (25 กันยายน 2563) ที่กล่าวว่า "ทำให้ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้ดี นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียนภาษาจีนมากขึ้นกว่าเดิม"

2) ปัญหาที่พบได้จากผู้เรียนและวิธีการแก้ไขปัญหา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ยังพบว่าในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอนนั้น ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายด้านทั้งต่อผู้เรียนและผู้ปกครองของผู้เรียน ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนทุนทรัพย์ในการซื้ออุปกรณ์สื่อสาร รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการเติมเงินเพื่อซื้อบริการอินเตอร์เน็ต โดยครูผู้สอนจะแก้ปัญหาผู้เรียนขาดแคลนอุปกรณ์สื่อสาร กรณีนั่งเรียนในห้องเรียนด้วยการให้ผู้เรียนนั่งจับคู่กับเพื่อนเพื่อเรียนรู้ในคาบเรียนไปพร้อมกัน และปัญหาการขาดแคลนสัญญาณอินเตอร์เน็ตจะใช้วิธี ให้ผู้เรียนที่มีอินเตอร์เน็ตกระจายสัญญาณไวไฟให้กับเพื่อน” ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“นักเรียนบางคนก็เสียค่าใช้จ่ายอินเตอร์เน็ตส่วนตัว นักเรียนบางคนก็ไม่มีอินเตอร์เน็ตส่วนตัว รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือสื่อสาร” (ผู้ให้ข้อมูลT3, 25 กันยายน 2563)

“นักเรียนบางคนขาดแคลนทุนทรัพย์ ทำให้ไม่มีโทรศัพท์มือถือ แก้ปัญหาโดยการให้นักเรียนนั่งจับคู่กับเพื่อนที่มีโทรศัพท์มือถือ 2 คนต่อ 1 เครื่อง แล้วเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน” (ผู้ให้ข้อมูลT1, 25 กันยายน 2563)

“นักเรียนบางคนไม่มีอินเตอร์เน็ต ไม่สามารถใช้แอปพลิเคชันออนไลน์ได้ แก้ปัญหาโดยการขอให้นักเรียนที่มีอินเตอร์เน็ตช่วยเปิดฮอตสปอตไวไฟให้” (ผู้ให้ข้อมูลT2, 25 กันยายน 2563)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เรียนบางคนไม่สามารถบริหารเวลาในการใช้งานโทรศัพท์มือถือ ขาดสมาธิในการเรียน แอบใช้โทรศัพท์พูดคุยกันในเวลาเรียน ครูผู้สอนจึงต้องแก้ปัญหาด้วยการตั้งกฎระเบียบร่วมกันในการใช้โทรศัพท์มือถือในคาบเรียน โดยให้ผู้เรียนทุกคนนำโทรศัพท์มือมาวางไว้บนโต๊ะเท่านั้น และจะสามารถใช้ได้เมื่อได้รับอนุญาตจากครู้ผู้สอน ดังคำสัมภาษณ์ของ T2 (25 กันยายน 2563) ที่กล่าวว่า “นักเรียนบางคนยังไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน ยังไม่รู้จักการบริหารเวลา บางครั้งก็จะแอบเล่นโทรศัพท์ใต้โต๊ะเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการแอบเล่น แอบแชท ทำให้งานไม่เสร็จตามเวลา บางครั้งก็ใช้ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับภาษาจีน เราก็ต้องคอยดูตลอด ต้องคอยเดินดู คอยตรวจสอบ ให้นักเรียนนำโทรศัพท์มือถือมาวางไว้บนโต๊ะเรียนเท่านั้น จะใช้ได้เมื่ออนุญาต”

2.3 นโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยจัดการเรียนการสอนจากโรงเรียน

ในการส่งเสริมให้ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากทางโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า ครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนนั้นประสบปัญหาคล้ายกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นคือ 1) ประเด็นกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือ 2) ประเด็นการสนับสนุนการให้บริการสัญญาณอินเตอร์เน็ต

1) ประเด็นกฎระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้เรียนใช้โทรศัพท์มือถือ

จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลพบว่า โรงเรียนแต่ละแห่ง เริ่มมีการปรับตัวด้วยการผ่อนปรนให้ผู้เรียนสามารถใช้โทรศัพท์มือถือในเวลาเรียนได้ โดยส่วนใหญ่จะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของครูผู้สอน ทำ

ให้ครูผู้สอนมีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอนได้มากยิ่งขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“เทอมนี้เป็นเทอมแรกที่โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนนำโทรศัพท์มือถือมาใช้ในโรงเรียนได้ แต่ว่าก่อนเข้าห้องเรียน คุณครูจะให้นักเรียนปิดโทรศัพท์มือถือ และนำมาวางไว้บนโต๊ะครู แล้วให้นักเรียนเข้าไปนั่งเรียนตามปรกติ หรือบางคาบมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แอปพลิเคชันภาษาจีน ก็อนุญาตให้นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือได้” (ผู้ให้ข้อมูล T2, 25 กันยายน 2563)

“โรงเรียนมีข้อจำกัดการใช้โทรศัพท์นอกเหนือจากเวลาเรียน เฉพาะในชั่วโมงเรียนสามารถใช้ได้ แต่ต้องอยู่ในการควบคุมของครูผู้สอน” (ผู้ให้ข้อมูล T4, 26 กันยายน 2563)

“ที่จริงทางโรงเรียนมีกฎไม่ให้นักเรียนพกโทรศัพท์ และไม่อยากให้นักเรียนเล่นโทรศัพท์ในที่สาธารณะ แต่ก็ขึ้นอยู่กับครูประจำรายวิชา ถ้ามีกิจกรรม เกม หรือการใช้โทรศัพท์ค้นหาคำศัพท์ที่ต้องใช้โทรศัพท์ ก็เป็นข้อยกเว้น เป็นกรณีไป” (ผู้ให้ข้อมูล T7, 26 กันยายน 2563)

2) ประเด็นการสนับสนุนการให้บริการสัญญาณอินเตอร์เน็ต

การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สัญญาณอินเตอร์เน็ตในการเชื่อมต่อกับโลกออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ได้ ในระดับมัธยมศึกษานั้นผู้เรียนส่วนจะมีโทรศัพท์มือถือสำหรับใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ และสามารถใช้เล่นอินเตอร์เน็ตได้ แต่โดยส่วนใหญ่มักจะใช้สัญญาณอินเตอร์เน็ตผ่านระบบไวไฟจากที่บ้านหรือจากที่สาธารณะ บางส่วนจะใช้ระบบเติมเงินซื้ออินเตอร์เน็ตในปริมาณที่จำกัด มีผู้เรียนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถใช้สัญญาณอินเตอร์เน็ตจากการซื้อด้วยตัวเองในปริมาณมาก เนื่องจากมีราคาแพงและยังนับว่าเป็นภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ดังนั้นเมื่อผู้เรียนจำเป็นต้องใช้สัญญาณอินเตอร์เน็ตสำหรับการเรียนรู้ในคาบเรียน จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนสัญญาณอินเตอร์เน็ตตามมา และกลายเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลพบว่า บางโรงเรียนสามารถสนับสนุนสัญญาณอินเตอร์เน็ตให้กับผู้เรียนได้ แต่ยังไม่เสถียรเพียงพอเนื่องจากมีผู้ใช้อินเตอร์เน็ตจำนวนมากเกินไป บางโรงเรียนไม่สามารถสนับสนุนสัญญาณอินเตอร์เน็ตได้เนื่องจากงบประมาณของโรงเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นอีกหนึ่งปัญหาในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันของผู้เรียน ดังคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

“สำหรับแอปพลิชันที่ต้องใช้อินเตอร์เน็ต ทางโรงเรียนจะมีระบบไวไฟคอยสนับสนุนให้ แต่ไม่ค่อยเสถียรพอ ส่วนมากนักเรียนจึงต้องใช้อินเตอร์เน็ตส่วนตัว แต่นักเรียนบางคนไม่มีอินเตอร์เน็ตเป็นของตัวเอง ก็ต้องอาศัยแชร์อินเตอร์เน็ตร่วมกัน ทำให้เกิดความยากลำบากในการสอนในชั้นเรียน” (ผู้ให้ข้อมูล T6, 26 กันยายน 2563)

“ก็มีเน็ตนะ แต่ก็ไม่ได้เสถียรเท่าไร ก็มีเป็นบางจุด เพราะว่ามีนักเรียนจำนวนที่เยอะ เวลาที่นักเรียนเข้าใช้งานก็ไม่เสถียรเท่าไร ส่วนใหญ่นักเรียนก็จะใช้เน็ตส่วนตัว” (ผู้ให้ข้อมูล T5, 26 กันยายน 2563)

“โรงเรียนเราจะไม่ปล่อยอินเตอร์เน็ตให้นักเรียน เพราะว่าเหมือนเป็นการให้นักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือแบบเยอะเกินไป ถ้านักเรียนอยากนำเอาโทรศัพท์มือถือมาใช้อินเตอร์เน็ต ก็จะต้องสมัครเน็ตเอง” (ผู้ให้ข้อมูล T2, 25 กันยายน 2563)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับครูผู้สอนภาษาจีน

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทุกคนจำเป็นต้องใช้ชีวิตภายใต้ความปรกติใหม่ ต้องเว้นระยะห่างทางสังคม ทำให้การจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนภาษาจีนยุคความปรติใหม่ ควรมีความรู้ความเข้าใจ ก้าวทันแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการศึกษาภาษาจีนยุคสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นให้กับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ ครูผู้สอนภาษาจีนยังมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอนโดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในห้องเรียนเพิ่มมากขึ้น จึงจะสามารถกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ภาษาจีนของผู้เรียน และสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนในการค้นหาแหล่งศึกษาเรียนรู้ภาษาจีน เมื่อผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองแล้ว จึงจะสามารถพัฒนาทักษะทางภาษาจีน ทั้งในด้านการฟัง-การพูด การอ่าน-การเขียนหรือการพิมพ์ภาษาจีน หรือแม้กระทั่งการแปลภาษาจีนได้ด้วยตนเองต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ กนกพร ศรีญาณลักษณ์ (2559 : 1-17) ที่กล่าวว่า “ผู้สอนควรเป็นผู้แนะนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาทักษะทางด้านภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด”

2. ประเด็นเกี่ยวกับผู้เรียนภาษาจีน

จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล พบว่าผู้เรียนภาษาจีนในปัจจุบันสามารถค้นหาหรือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนได้ด้วยตัวเองจากการแนะนำของเพื่อนหรือสื่อต่าง ๆ ในบางครั้งผู้เรียนบางกลุ่มอาจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีแอปพลิเคชันมากกว่าครูผู้สอน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ในลักษณะเกี่ยวกับการติดตามข่าวสารของบุคคล หรือเรื่องราวที่ตนเองสนใจ สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของ สริยาภรณ์ นวนภูมิวัน (2561 : 76) ที่กล่าวว่า “นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อมุ่งเน้นไปกับการฟังเพลง

ดูคลิปวิดีโอ เล่นเกม และ Social Network" แสดงให้เห็นว่า การสร้างแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนภาษาจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงความปรกติใหม่นั้น ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยสื่อเทคโนโลยี แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีน มาช่วยกระตุ้นบรรยากาศในการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจภาษาและวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองได้ และช่วยชี้นำการเรียนรู้โลกภายนอกจากแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรม โดยผู้สอนไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในคาบเรียนทั้งหมดเพื่อสอนตามเนื้อหาเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้แนะแนวทาง (Coach) ให้กับผู้เรียนในการค้นหาความรู้ภาษาจีนด้วยตัวเอง จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลานอกห้องเรียนพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ จินตนา วิเศษจินดา และสมพงษ์ จิตระดับ (2561 : 445-455) ที่กล่าวว่า "ในด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ในวิชาภาษาจีน ครูผู้สอนควรใช้สื่อหลากหลายประเภท อาทิ การนำประเด็นที่ผู้เรียน/ สังคมกำลังให้ความสนใจ เช่น สื่อบุคคล ได้แก่ ดารา ศิลปิน นักธุรกิจ เป็นต้น โดยผ่านสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน"

3. ประเด็นเกี่ยวกับนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยจัดการเรียนการสอนจากโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันที่ต้องใช้ระบบออนไลน์ ทั้งจากผู้เรียนและครูผู้สอนนั้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารของทางโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินนโยบาย จึงจะสามารถทำให้การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีสามารถเกิดขึ้นได้จริง เป็นการลดภาระให้กับครูผู้สอน ผู้เรียน ตลอดจนผู้ปกครองที่ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับบุตรหลานได้เต็มที่ สอดคล้องกับความเห็นของ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559 : ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลว่า "ควรมีการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่าง ๆ ของสถานศึกษา ให้ครูอาจารย์ บุคลากร และนักเรียนทุกคน สามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนอย่างเพียงพอ" และถึงแม้ว่าในบางโรงเรียนจะขาดแคลนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการติดตั้งอินเตอร์เน็ต เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559 : ออนไลน์) ยังได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า "สามารถแสวงหาแหล่งเงินทุนจากชุมชนเพื่อขอการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT ของสถานศึกษาเท่าที่จะทำได้ โดยใช้มาตรการทางภาษีที่ผู้บริจาคเงินสนับสนุนสามารถนำไปใช้เป็นค่าลดหย่อนได้ถึงสองเท่า"

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนในช่วงความปรกติใหม่ กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 จังหวัดสุโขทัย นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านไว้โดยละเอียด ดังนั้นจึงสามารถแบ่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยฉบับนี้เป็นสองส่วน ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยนี้ สามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนด้วยแอปพลิเคชันต่าง ๆ ทั้งแบบออนไลน์และแบบในชั้นเรียน ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำผลวิจัยดังกล่าวไปปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในช่วงความปรกติใหม่ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสำรวจพฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของผู้เรียนในพื้นที่วิจัยดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของพฤติกรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนจะสามารถนำผลการศึกษาดังกล่าวไปผสาน เพื่อปรับรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนด้วยแอปพลิเคชันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรพัฒนาการวิจัยลักษณะนี้ไปสู่พื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาจีนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างกัน อีกทั้งยังสามารถนำผลการเรียนรู้ไปพัฒนาการจัดการเรียนสอนในพื้นที่ตนเองให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ศรีญาณลักษณ์. (2559). การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยตนเองของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 24 (46), 1-17.

จินตนา วิเศษจินดา และสมพงศ์ จิตระดับ. (2561). แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสาร**Veridian E-Journal, Silpakorn University** ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 11 (2), 445-455.

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร. (25 มีนาคม 2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 69 ง. หน้า 1.

ศธ.360องศา. (2563). ประกาศกระทรวงฯ เรื่อง การเปิดเรียนของสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: https://moe360.blog/2020/04/09.

สริยาภรณ์ นวนภูมีวัน. (2561). *พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* รายงานผลการวิจัย. อุบลราชธานี: โรงเรียนนากระแซงศึกษา.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.trueplookpanya.com/knowledge/content/ 52232/-edu-t2s1-t2-t2s3-

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

A Study of Online Learning Management Conditions of Grade 6 Students in Watdonmuang School

อริย์ธัช สมโชค และ วิษณุ สุทธิวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Aritat Somchok and Witsanu Suttiwan
Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage, Thailand
Corresponding Author, E-mail: witsanu@vru.ac.th

****

บทคัดย่อ

โรคติดเชื้อ COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ออนไลน์จึงถูกนำมาใช้เนื่องจากนโยบายการเว้นระยะห่างทางสังคม วิธีการที่ถูกนำมาใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาด คือ การใช้อีเลิร์นนิงและการใช้แอพพลิเคชั่นในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 144 คน ที่ได้มาจากการคำนวณของ เครจซีและมอร์แกน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) มีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนร้อยละ 68.10 ใช้ Smart phone ในการเรียน นักเรียนร้อยละ 77.10 ใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (WI-FI) ที่บ้านในการเรียน สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.45, S.D. = 0.65) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านผู้สอนมีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมมากที่สุด ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ออนไลน์; นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6; โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

---

* วันที่รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 24 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 26 กรกฎาคม 2564
Received: July 7, 2021; Revised: July 24, 2021; Accepted: July 26, 2021

Abstracts

Covid-19 impacts the world of education, so learning is carried out online due to a policy of maintaining distance. The methods used to keep the learning going in the pandemic era is by utilizing e-learning and use of applications in online learning management. The purpose of research aims to study of online learning management conditions of grade 6 students in Watdonmuang School. The research sample group consisted of 144 students who studying at Watdonmuang school, derived from the calculation of Krejcie and Morgan by simple random sampling. The research instrument was online learning management conditions of grade 6 students in Watdonmuang School. A questionnaire was used for data collection with the index of item objective congruence (IOC) ranged between 0.67 – 1.00. The statistics used for data analysis were percentage (%), mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). The result showed that 68.10 % of students used smart phones for learning of them, 77.10 % of students used a wireless internet network (WI-FI) at home for learning of them. The conditions of online learning management of students overall were at a moderate level that corresponds to reality ($\bar{x}$= 3.45, S.D. = 0.65) and when classified by aspect It was found that the instructor had the highest overall average ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 0.75), at a high level that was consistent with the reality.

Keywords: Online Learning Management; Grade 6 Students; Watdonmuang School

บทนำ

ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019, COVID- 19) ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสที่มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นการระบาดเป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) (เสถียร พูลผล และปฏิพล อรรณพบริบูรณ์, 2563 : 36-38) ในส่วนประเทศไทยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นโรคติดต่ออันตราย ส่งผลให้จำเป็นต้องมีมาตรการในการป้องกันเพื่อลดอัตราการแพร่ระบาดของเชื้อเนื่องจากการแพร่ระบาดรุนแรงของโรคโควิด 19 ในหลายพื้นที่ในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียน ที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าว จึงส่งผลให้สถานศึกษาทุกแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งอยู่ในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนเขตพื้นที่ควบคุมสูงสุดตามที่ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 (ศบค.) ซึ่งกำหนดปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษดังกล่าว โดยให้โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เช่น การสื่อสารแบบทางไกล หรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ หากไม่สามารถจัดการเรียนรู้โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ สถานศึกษาอาจจัดการเรียนรู้โดยการมอบหมายภาระงานตามความเหมาะสม และงดการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 : ออนไลน์)

ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทที่สำคัญและนำมาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาในหลายรูปแบบและหลายลักษณะ การจัดการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์โดยอาศัยเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่โรงเรียนนำมาใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างแพร่หลาย ซึ่งการจัดการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์เป็นการจัดการเรียนรู้ทางไกลที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานศึกษา แต่อาศัยเทคโนโลยีในการถ่ายทอดเนื้อหา รวมทั้งใช้เทคโนโลยีช่วยในการบริหารจัดการในการจัดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์เป็นวิธีที่เหมาะสมในช่วงที่มีการระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (เสถียร พูลผล และปฏิพล อรรณพบริบูรณ์, 2563 : 39-47) แต่การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ยังพบปัญหาอยู่บ้าง เช่น ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเกิดความเครียดอันเกิดมาจากการเรียน (โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ), 2563 : 123-125)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของออนไลน์นักเรียน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 230 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 144 คน โดยใช้สูตรคำนวณของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยการสุ่มอย่างง่าย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 122-124)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ เครื่องมือสื่อสารที่ใช้ในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 4 ด้าน รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 โครงสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

ด้าน	จำนวนข้อ
1. ด้านการจัดการเรียนรู้	5
2. ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์	4
3. ด้านผู้เรียน	6
4. ด้านผู้สอน	4
รวม	19

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google Form ในการเก็บข้อมูลเนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19

2. เก็บข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยทำการกระจายแบบสอบถามออนไลน์ไปยังกลุ่มออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มไลน์ (Line Group) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างเครื่องมือและนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

กับวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถาม โดยวัดความสอดคล้องระหว่างข้อความหรือรายการของคำถามกับกับวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการสร้างแบบสอบถาม โดยมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ที่ระดับ 0.67 – 1.00

2. นำแบบสอบถามมาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.27 - 0.82 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.91

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ เครื่องมือสื่อสารที่ใช้ในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ด้วยการวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 117-122)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 159-162) และนำค่าที่ได้มาแปรผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

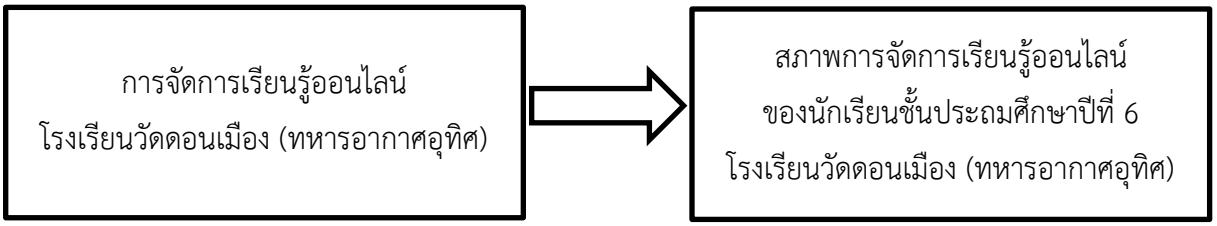

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 144 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 43.10 เพศหญิง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 โดยผู้ตอบแบบสอบถามใช้ Smart phone จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 Tablet/iPad จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.30 Laptop จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 เครื่องคอมพิวเตอร์สำนักงาน (PC) จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 ในการเรียนออนไลน์ และการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (WIFI) ที่บ้าน จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 การใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (WIFI) ที่สาธารณะ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 เครือข่ายโทรศัพท์มือถือ 4G 3G จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 22.20 รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป		**n = 144**	
		จำนวน(คน)	**ร้อยละ**
เพศ			
	ชาย	62	43.1
	หญิง	82	56.9
เครื่องมือสื่อสารที่ใช้เรียนรู้ออนไลน์			
	Smart phone	98	68.1
	Tablet/iPad	22	15.3
	Laptop	10	6.9
	PC	14	9.7
ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์			
	WIFI ที่บ้าน	111	77.1
	WIFI ที่สาธารณะ	1	0.7
	เครือข่ายโทรศัพท์มือถือ 4G 3G	32	22.2

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

โดยรวมสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ใน 4 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.45, S.D. = 0.65) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าโดยส่วนรวมแต่ละด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้สอน ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 0.75) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ ($\bar{x}$= 3.66, S.D. = 0.73) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก และค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง คือ ด้านผู้เรียน ($\bar{x}$= 3.32, S.D. = 0.81) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x}$= 3.09, S.D. = 0.72) ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยรวม

รายการ	n = 144		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านการจัดการเรียนรู้	3.09	0.72	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์	3.66	0.73	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
ด้านผู้เรียน	3.32	0.81	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
ด้านผู้สอน	3.73	0.75	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
โดยรวม	3.45	0.65	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง

ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.10, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาแยกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก คือ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้มากมาย เข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทุกสถานที่และเวลา ($\bar{x}$= 3.53, S.D. = 0.94) รองลงมาข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง คือ การจัดการเรียนรู้ออนไลน์มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย และมีกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ ($\bar{x}$= 3.47, S.D. = 0.88) นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและเข้าใจเนื้อหาครบถ้วน ($\bar{x}$= 3.15, S.D. = 0.98) นักเรียนสามารถเข้าไปเรียนย้อนหลังและทบทวนได้ตลอดเวลา ($\bar{x}$= 2.85, S.D. = 1.07) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพ

ความเป็นจริงในระดับน้อย คือ นักเรียนประสบปัญหาในการส่งงานผ่านช่องทางออนไลน์ ($\bar{x}$= 2.48, S.D. = 1.12) รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านการจัดการเรียนรู้

ด้านการจัดการเรียนรู้	n = 144		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. การจัดการเรียนรู้ออนไลน์มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย และมีกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	3.47	0.88	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
2. การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้มากมาย เข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทุกสถานที่และเวลา	3.53	0.94	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
3. นักเรียนประสบปัญหาในการส่งงานผ่านช่องทางออนไลน์	2.48	1.12	สภาพความเป็นจริงในระดับน้อย
4. นักเรียนสามารถเข้าไปเรียนย้อนหลังและทบทวนได้ตลอดเวลา	2.85	1.07	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
5. นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีและเข้าใจเนื้อหาครบถ้วน	3.15	0.98	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
โดยส่วนรวม	3.10	0.72	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.66, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาแยกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก คือ สื่อการสอนมีการใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์อย่างเต็มที่ เช่น การแทรกวีดีทัศน์จาก YouTube การทำแลปออนไลน์ ($\bar{x}$= 3.93, S.D. = 0.95) ครูใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลาย และทันสมัยมากยิ่งขึ้น ($\bar{x}$= 3.77, S.D. = 0.97) และสื่อที่ครูใช้มีความน่าสนใจ มีการสื่อความหมายที่ชัดเจนทั้งภาพและข้อความ ตรงตามเนื้อหาที่เรียน ($\bar{x}$= 3.62, S.D. = 0.85) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตรงกับกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง คือ การเข้าใช้สื่อประกอบการสอนมีความสะดวกสบาย ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย ($\bar{x}$= 3.31, S.D. = 0.85) รายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์	n = 144		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ครูใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น	3.77	0.97	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
2. สื่อที่ครูใช้มีความน่าสนใจ มีการสื่อความหมายที่ชัดเจนทั้งภาพและข้อความตรงตามเนื้อหาที่เรียน	3.62	0.85	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
3. การเข้าใช้สื่อประกอบการสอนมีความสะดวกสบาย ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย	3.31	0.85	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
4. สื่อการสอนมีการใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์อย่างเต็มที่ เช่น การแทรกวีดีทัศน์จาก YouTube การทำแลปออนไลน์	3.93	0.95	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
โดยส่วนรวม	3.66	0.73	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก

ด้านผู้เรียน พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.32 S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาแยกตามรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก คือ นักเรียนมีอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตเพียงพอในการเรียนรู้ออนไลน์ ($\bar{x}$= 3.93, S.D. = 0.88) รองลงมา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง คือ นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีความสุขกับการเรียนรู้ออนไลน์ ($\bar{x}$= 3.31, S.D. = 1.07) นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}$= 3.26, S.D. = 1.09) นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาได้ง่าย ($\bar{x}$= 3.21, S.D. = 1.12) นักเรียนมีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบมากขึ้น ($\bar{x}$= 3.13, S.D. = 1.06) และนักเรียนมีความรู้ เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างดี ($\bar{x}$= 3.10, S.D. = 0.91) ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านผู้เรียน

ด้านผู้เรียน	n = 144		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข่าวสารเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาได้ง่าย	3.21	1.12	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
2. นักเรียนมีอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตเพียงพอในการเรียนรู้ออนไลน์	3.93	0.88	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
3. นักเรียนมีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบมากขึ้น	3.13	1.06	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
4. นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีความสุขกับการเรียนรู้ออนไลน์	3.31	1.07	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
5. นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมีความคิดสร้างสรรค์	3.26	1.09	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
6. นักเรียนมีความรู้ เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างดี	3.10	0.91	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง
รวม	3.32	0.81	สภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง

ด้านผู้สอน พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า แต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมากเช่นกัน คือ ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ออนไลน์ ($\bar{x}$= 3.83, S.D. = 1.07) ครูให้ความช่วยเหลือเหมาะสมตามความจำเป็นต่อนักเรียน ($\bar{x}$= 3.77, S.D. = 0.88) ครูมีเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่ หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ($\bar{x}$= 3.68, S.D. = 1.12) และสื่อสารกับครูผู้สอนได้สะดวกและเข้าถึงง่าย ($\bar{x}$= 3.64, S.D. = 1.06) ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง 7

ตาราง 7 สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านผู้สอน

ด้านผู้สอน	n = 144		แปลความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ครูมีเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์	3.68	1.12	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
2. ครูให้ความช่วยเหลือเหมาะสมตามความจำเป็นต่อนักเรียน	3.77	0.88	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
3. สื่อสารกับครูผู้สอนได้สะดวกและเข้าถึงง่าย	3.64	1.06	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
4. ครูส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ออนไลน์	3.83	1.07	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก
รวม	3.73	0.75	สภาพความเป็นจริงในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) และนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) พบว่า นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ออนไลน์ โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ออนไลน์ส่วนใหญ่ คือ Smart phone และ Tablet/iPad ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอุปกรณ์เหล่านี้สามารถพกพาสะดวก พกพาไปได้ในทุกที่ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่นักเรียนทุกคนเห็นว่ามีความสะดวกต่อการเรียนออนไลน์ เนื่องด้วยคุณสมบัติของ Smart phone ที่มีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น การถ่ายภาพ บันทึกเสียง บันทึกภาพหน้าจอเพื่อกลับมาย้อนดูด้วยตนเองได้ทุกเวลา แล้วยังจำเป็นในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ครูผู้สอน เพื่อน หรือแม้แต่การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ก็สามารถใช้ได้อย่างสะดวกสบาย ส่งผลให้ให้นักเรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งสอดคล้องและเทียบเคียงได้กับผลการศึกษาของ วัฒนพร จตุรานนท์ (2563 : 292-306) ซึ่งได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ พบว่า พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ในรายวิชาภาษาจีน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ร้อยละ 100 ใช้สมาร์ทโฟนในการเรียนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ และมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก

สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) โดยรวมอยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.45, S.D. = 0.65) จากการสำรวจพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ในด้านผู้สอนมีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมมาก

ที่สุด ($\bar{x}$= 3.73, S.D. = 0.75) อยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ครูต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งความรู้เนื้อหาสาระรายวิชาที่ตนเองสอนแล้วที่สำคัญยังต้องมีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีในการสอน มีเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่ หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสนับสนุนช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ออนไลน์อย่างเต็มที่ อีกทั้งครูยังผ่านการฝึกฝนและการศึกษามาเป็นอย่างดีจากสถาบันการศึกษาวิชาชีพครูนั้น จึงส่งผลให้ครูมีความรู้ความสามารถในทุกด้านไม่ว่าจะด้านวิชาการเนื้อหาสาระความรู้ การผลิตสื่อประกอบการสอน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเมื่อมีปัญหา เช่น การหาวิธีการช่วยเหลือเมื่อนักเรียนบางคนเกิดความไม่พร้อมในการเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้าน หรือการส่งเสริมเมื่อนักเรียนพร้อมที่จะพัฒนา การมีจรรยาบรรณและจิตวิญญาณของความเป็นครูวิชาชีพย่อมสามารถพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้จักเสาะแสวงหาวิธีการ แนวทางที่ดีเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลส่งถึงด้านอื่นด้วย เช่น ด้านการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องและเทียบเคียงได้กับผลการศึกษาของ ธนพรรณ ทรัพย์ธราดล (2552 : 652-665) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้บทเรียนออนไลน์พบว่า ปัจจัยด้านอาจารย์ส่งผลกระทบต่อการจัดการจัดการเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ ในด้านรูปแบบการปฏิบัติการจัดการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพของการใช้สื่อและอุปกรณ์ รวมถึงด้านการวัดและประเมินผล เป็นต้น

ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมเป็นอันดับที่สอง ($\bar{x}$= 3.66, S.D. = 0.73) อยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ครูสามารถเลือกใช้สื่อได้หลากหลายจากช่องทางต่าง ๆ เช่น วีดีทัศน์จาก YouTube ภาพเคลื่อนไหวหรือสื่อประกอบการสอนการ์ตูนที่นำเสนอเนื้อหาสาระที่ครูต้องการจะสอน จากเว็บไซต์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน สื่อสามารถสื่อความหมายที่ชัดเจน ทั้งภาพและข้อความตรงตามเนื้อหาที่เรียนและความสนใจของผู้เรียน เป็นสื่อประกอบการสอนทันสมัย และมีความน่าสนใจ จึงสามารถกระตุ้นความสนใจใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนเปิดกว้างในการรับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น ผู้เรียนไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายหรือเครียดจนเกินไปเมื่อได้เรียนรู้ออนไลน์อยู่ที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องและเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ นภาภรณ์ ธัญญา และวิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2551 : 35-37) ที่ว่าสื่อบทเรียนออนไลน์มีความสะดวกในการเรียนรู้เนื้อหา ซึ่งมีความทันสมัย ความชัดเจนมีความคิดสร้างสรรค์ จูงใจให้สนใจในการเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ง่าย

ด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมเป็นอันดับที่สาม ($\bar{x}$= 3.32 S.D. = 0.81) อยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้เรียนมีความพร้อมในด้านของอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ออนไลน์อยู่แล้ว การเรียนรู้ออนไลน์ทำให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้ แต่นักเรียนมีความตั้งใจที่ลดลง ไม่มีสมาธิในการเรียน ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้น้อยลง เนื่องมาจากไม่ได้รับการ

เสริมแรง คอยกระตุ้นผู้เรียนอยู่เสมอจากคุณครู เหมือนกับการเรียนในห้องเรียน และนักเรียนแต่ละคนมีระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เมื่อมีข้อสงสัยอาจจะไม่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนหรือครูผู้สอนได้ทันทีเหมือนการเรียนรู้ในห้องเรียน ทำให้นักเรียนมีปัญหาในระหว่างการเรียนรู้ เรียนรู้ได้ช้าไม่ทันเพื่อน นักเรียนไม่ได้เล่นผ่อนคลาย พูดคุย พบปะกับสมาชิกในห้องเรียน อาจส่งผลให้นักเรียนเกิดภาวะความเครียดและไม่มีความสุขกับการเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องและเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ เสถียร พูลผล และปฏิพล อรรณพบริบูรณ์ (2563 : 36-47) พบว่า ผู้เรียนมีระดับความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในเวลาที่กำหนดได้เนื่องจากขาดการมีปฏิสัมพันธ์ ควรเพิ่มการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยส่วนรวมเป็นอันดับสุดท้าย ($\bar{x}$= 3.10, S.D. = 0.72) อยู่ในระดับที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย แหล่งเรียนรู้ได้มากมายและรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา แต่มีข้อจำกัดในการจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนอยู่คนละที่ ครูไม่สามารถควบคุมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม แบบทีม การเรียนออนไลน์แบบคลิปสอน นักเรียนสามารถหยุดคลิปเพื่อทำความเข้าใจ และสามารถเข้าไปทบทวนได้ตลอดเวลา แต่ไม่สามารถถามครูผู้สอนได้ทันทีเมื่อมีข้อสงสัย การเรียนออนไลน์แบบสอนสดนักเรียนสามารถถามครูผู้สอนได้ทันทีหากมีข้อสงสัย แต่อาจจะมีข้อจำกัดในการเรียนรู้ เช่น เรียนตามไม่ทัน ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต และอาจจะไม่สามารถเข้าไปทบทวนย้อนหลังได้ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ นักเรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนในชั้นเรียน เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถตอบโต้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูผู้สอน สามารถซักถาม แสดงความคิดเห็นได้ทันทีเมื่อมีข้อสงสัย ทำให้มีสมาธิในการเรียนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องและเทียบเคียงได้กับงานวิจัยของ เสถียร พูลผล และปฏิพล อรรณพบริบูรณ์ (2563 : 652-665) ซึ่งได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงโควิด 19 พบว่า รูปแบบการเรียนที่ผู้เรียนมีความชอบมากที่สุด คือ การเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนค่อนข้างเห็นด้วยว่าเรียนออนไลน์ทำให้สะดวกและรู้สึกผ่อนคลาย และผู้เรียนไม่เห็นด้วยว่าการเรียนออนไลน์ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากยิ่งขึ้น มีแรงกระตุ้นทางการเรียน และอยากให้มีการปรับการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษานักเรียนมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชื่อมต่อสัญญาณอินเตอร์เน็ตเพื่อติดตามการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ใช้เวลาสื่อการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือ และการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม เนื่องจากนักเรียนมีความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ควรมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ของครู นักเรียน สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

2. การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ควรมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นระยะ อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการเรียนรู้มากกว่าการจัดการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากผลการศึกษานักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ออนไลน์อาจมีประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น ด้านผู้สอน ด้านอุปกรณ์ ด้านผู้เรียน และด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. ควรดำเนินการสำรวจผลความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากนักเรียนที่เรียนรู้ออนไลน์เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์แนวโน้มและนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. จากผลการศึกษาที่ได้ สามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ปัจจุบันได้มากขึ้น โดยอาจจะพัฒนาเป็นงานวิจัยในรูปแบบของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ที่พัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: http://www.mice.ac.th

ธนพรรณ ทรัพย์ธนาดล. (2552). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *Veridian E-Journal SU.* 4 (1), 652-665.

นภาภรณ์ ธัญญา และวิมลรัตน์ จตุรานนท์. (2551). *การพัฒนาบทเรียนอิเลคทรอนิคส์ออนไลน์วิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด ไฮสโคปสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.* ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ). (2563). *รายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563.* กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ).

วัฒนพร จตุรานนท์. (2563). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาภาษาจีน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคการศึกษาฤดูร้อน ปีการศึกษา 2562 ตามมาตราการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน.* 7 (2), 292-306.

เสถียร พูลผล และปฏิพล อรรณพบริบูรณ์. (2563). การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่มีต่อการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงโควิด 19 เพื่อออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. *การประชุมวิชาการครั้งที่ 15.* 30 กรกฎาคม 2563. สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท.). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

The Impact of Extensive Reading on Thai Primary School Children's Vocabulary Knowledge

Yoottakan Promluan and Apisak Sukying
Mahasarakham University,Thailand
Corresponding Author, E-mail:62010181012@msu.ac.th

****

Abstracts

The present study aimed to investigates the impact of extensive reading (ER) in Thai primary school EFL students' vocabulary knowledge and students' attitudes towards extensive reading(ER). The participants were twenty primary school learners, aged between 10-12 years old, at an opportunity extended school in the Northeastern part of Thailand. They were selected using voluntary participation. The students' native language was Thai, and they had approximately three hours of English language a week. Moreover, none of the students had previously studied English with native English teachers. The research instruments consisted of the Vocabulary Knowledge Scale (VKS) test, a reading attitude questionnaire and reading report. All participants were requested to read ten graded readers during a ten-week reading program. The quantitative data were analyzed using means, standard deviation and percentage, while the qualitative data were coded into themes based on ER principles.

The results showed that participants' receptive and productive vocabulary knowledge improved after the 10-week implementation of ER and Primary school participants' attitudes toward ER (graded readers) were also positively increased. Overall, the current findings reveal the benefits of ER for vocabulary growth and attitudes toward reading. Other implications in light of pedagogical and methodological practice are also discussed.

Keywords: The Impact of Extensive Reading; Thai Primary School Children; Vocabulary Knowledge

Introduction

Reading ability is a critical skill, particularly in academic settings where second language (L2) learners are required to read to learn and complete related tasks (Grabe, 2009 : 23-26) According to Day & Bamford, (1998 : 187-191), reading is the ability to understand the meaning of written texts that enables the learner to acquire knowledge, gather information, and learn grammar structures and words from various types of text. These contribute to language proficiency, academic success, and personal development. Given the significance of reading in academic contexts, it is important to understand how L2 reading competence can be developed. It has been previously shown that reading ability is only likely to develop gradually when L2 learners are continually exposed to abundant, meaningful input or extensive reading (ER). Indeed, ER has been suggested as one of the most effective methods for improving reading abilities because it exposes L2 learners to ample amounts of meaningful input, motivates L2 learners to read, and leads to the development of skilled reading abilities (Day & Bamford, 1998 : 187-191; Grabe, 2009 : 23-26; Krashen, 2004 : 56)

* Received: June 22, 2021; Revised: July 25, 2021; Accepted: July 26, 2021

In Thailand, students learn English as a foreign language (EFL) as a compulsory subject from primary school to university, thus reading is one of four English skills that they have to master based on the school curriculum. English language learners have limited exposure to reading. Often, teachers use direct translation as primary reading instruction. Moreover, students are unlikely to search for the meaning of new words before class, indicating the students' passive learning and the failure of English reading instruction. Indeed, many Thai students are untrained readers, and language instruction strategies in class are not applied as often as they should be (Fowle, 2000 : 83-84). Thus, there is a need for further investigation into the benefits of extensive reading, particularly in primary school children in Thailand in which English is learned as a foreign language.

Extensive reading (ER) is an approach for the teaching and learning of L2 reading in which participants read large numbers of books and other materials that are well within their linguistic ability (Day & Bamford, 1998:187-191). ER helps develop good reading habits, builds knowledge of vocabulary and structure, and encourages reading. Furthermore, it consolidates participants' acquisition of the second language and, at best, increases their proficiency if set up and carried out appropriately (Day & Bamford, 1998 : 187-191). A plethora of studies have shown that ER enables learners to gain several linguistic benefits, including enhancing reading fluency (Huffman, 2014 : 17-33; McLean & Rouault, 2017 : 92-106, Nakanishi, 2015 : 6-37) and vocabulary development (Suk, 2016 : 73-89; Webb & Chang, 2015 : 667-686) Given these benefits, students should be exposed to ER as early as possible. The current study will examine the use and potential benefits of ER in promoting English language learning in primary school children in the English as a foreign language (EFL) context. Specifically, this study will be conducted in a Thai EFL setting where students lack the opportunity to use the English language.

Research objectives

The current study focused on enhancing Thai primary school learners' vocabulary knowledge, the progress of vocabulary knowledge through extensive reading via graded readers. It also aims to determine the students' attitudes toward extensive reading and graded readers. Specifically, the following three research questions were formulated to guide the study:

1. Do Thai primary school students gain vocabulary knowledge after reading graded readers?

2. What are Thai primary school learners' attitudes toward graded readers?

Research Methodology

1. Participants and setting

This study included 20 male and female Thai primary Opportunity Extended School children in northeastern Thailand. All participants were aged between 10-12 years old. The mother language of the participants was Thai, and no participant had stayed in an English-speaking country. Participants had learned the English language during grade 1, were familiar with the English alphabet, and had a small English vocabulary. That is, their English proficiency was considered to be at a beginner's level.

2. Research instruments

Three research instruments were used to assess the extent to which the ER approach influences students' vocabulary knowledge and attitudes towards reading. These instruments included a reading attitude questionnaire and a vocabulary knowledge scale test.

2.1 Reading attitude questionnaire

Before and after reading a graded reader, each participant was asked to complete a reading attitude questionnaire adapted from Yamashita (2013: 248-263). The questionnaire items were also validated based on the Index of Item-Objective Congruence (IOC), and five experts were asked to assess the items. Each item was rated on a 3-point scale: +1=congruent, 0=not sure and -1=Incongruent. The questionnaire itself included 20 items that examined participants' attitudes. The participants had to complete the 5-point Likert scales, ranging from 1=strongly disagree to 5=strongly agree. The questionnaire was given to all participants both before and after the ER implementation. The reading attitude questionnaire was translated into Thai researcher and cross-checked by experts in the field of EFL translation.

2.2 Vocabulary knowledge scale test

The Vocabulary Knowledge Scale (VSK) test was adopted to measure primary school children's vocabulary knowledge before and after the ER period. The VSK test was presented in self-reported word knowledge to measure the participants' incremental knowledge of the 60 target words. The target words were selected based on the following criteria:

1. The target words are selected from all graded readers used in the study.
2. All the target words must appear in all graded readers selected for the current study.
3. The list of the target words was piloted with a different group of participants with a similar background of English proficiency.
4. The target words that were rated by participants in the pilot study as "known" were excluded from the target words for the main study.
5. The final list of target words was used in the vocabulary knowledge scale test to measure participants' vocabulary knowledge

The VKS test was also developed based on Schmitt and Meara's study (1997 : 17-36) to measure the growth of knowledge of given words during a relatively brief course of instruction. That is, the VKS captures significant stages of knowledge in word learning during a relatively short term of instruction. Specifically, the VKS test offers an alternative measure to assess different aspects of word knowledge and the development of vocabulary learning among English learners and is intended to measure the progression in the development of vocabulary knowledge. In the VKS, participants use self-evaluation to rank their word knowledge. Participants are able to rate the word as unknown (A) if they don't remember having seen this word before. They can rate the word as B if they have seen this word before but don't know what it means, or C if they understand the word when they see it in a sentence. Note that the L2-L1 translation is required if students select option C. Finally, students can rate the word as D, which means that they know the word and are able to use it in their own writing. To illustrate this skill, the participants were asked to write a sentence on their own. The VKS was also used after the completion of the program to determine if, and to what extent, the participants' vocabulary enhanced following ER.

2.3 Reading report

The participants were also asked to write in Thai on a reading report after finishing a reading session. A reading report allows readers to document how they feel about the characters and the reader's overall enjoyment of the literature. In the current study, the reading report used a reflection paper of how the readers feel about what they read and how they coped with the text when a full understanding of the text is enhanced.

3. Data collection procedure

The students were first given the VKS prior to the ER implementation. This test was given once again at the end of the ER program. Before the test, the instructions and examples of the VSK were provided to the students in their native Thai language. The pre-test and post-test results were then compared to examine the student's improvement in vocabulary knowledge. The reading attitude questionnaire was also given to the students both before and after ER implementation to explore their attitudes towards the ER.

4. Data analysis

To answer the first research question, students of the research took the VKS test before and after the vocabulary knowledge through ER for ten week and analyzed quantitatively. Secondly, to score the questionnaire, five Likert scales used to measure students' attitudes towards ER, were valued as follows: ranging from 1point=strongly disagree, 2 points= disagree, 3 points=not sure, 4 points= agree and, 5 points=strongly agree.

Research Conceptual Framework

Comprehension of a text or message is necessary for language acquisition and the development of language literacy. According to the comprehension hypothesis states that "we acquire language and develop literacy when we understand messages, that is when we understand what we hear and what we read when we receive comprehensible input." The claim made by the comprehension hypothesis is that people acquire the components of language, the "skills" such as vocabulary and grammar when they obtain comprehensible input (Krashen, Lee, & Lao, 2018 : 20-24). To facilitate language acquisition, the comprehension hypothesis states that "input must be at least interesting so that acquirers will pay it attention" (Krashen et al., 2018 : 20-24). Furthermore, for optimal acquisition, the input should be compelling; that is, the input should be so interesting that the acquirer enters a state of "flow" (Csikszentmihalyi, 1990:3). When readers enter a state of flow during reading, they are wholly engrossed in the text (Nell, 1988 : 6-50). The evidence for the Comprehensible Input Hypothesis is the numerous unexpected improvements in a language that occurs without conscious effort, but merely by being very interested in reading or watching films and television programs (Krashen et al., 2018 : 45). The theoretical significance of ER is derived from implicit learning. According to Ellis (2008 : 1-13), implicit learning refers to the acquisition of knowledge without conscious awareness. Implicit learning is essential in developing reading processes that contribute to automatic lexical and syntactic processing and fluency in reading (Grabe, 2009 : 23-26). For implicit learning to impact reading development, long-term and large input volumes are necessary (Grabe, 2009 : 23-26), which means that learners need to read extensively and widely.

***i*+1 hypothesis**

This hypothesis asserts that learners should be exposed to language input that is slightly more advanced than their current level. calls this level of input "*i*+1", where "*i*" is the

learner's interlanguage, and "+1" is the next stage of language acquisition. If "*i*" refers to previously acquired linguistic competence and extra-linguistic knowledge, the hypothesis claims that we move from *i* to *i*+1 by understanding input that contains *i*+1. Extra-linguistic knowledge includes knowledge of the world and the situation, that is, the context. The +1 represents the next increase of new knowledge or language structure within the learner's capacity to acquire.

Research Results

1. Do Thai primary school students gain vocabulary knowledge after reading graded readers?

In response to the influence of ER on primary school children's vocabulary knowledge, the self-report of the VSK test was analyzed. Table 1 shows the vocabulary knowledge scale (VKS) test results, indicating the number of students who rated the word as A, B, C or D. Words rated as A are those words that students do not remember having seen before, while words rated as B indicate that students have partial knowledge of that word. That is, they have seen the word before, but they are not sure of the meaning. Words rated as C indicate that students are familiar with the word and can also identify its meaning. Finally, words rated as D mean that students have mastery of the word and can use it correctly in a sentence.

Table 1 Participants' self-report on the vocabulary knowledge scale test

Self-rated Words	**A**		**B**		**C**		**D**	
	Pretest	**Posttest**	**Pretest**	**Posttest**	**Pretest**	**Posttest**	**Pretest**	**Post test**
Said	11	0	6	6	3	14	0	0
Be	6	0	12	12	2	8	0	0
Goes	10	0	9	10	1	10	0	0
Helped	11	0	9	10	0	10	0	0
Looking	10	0	7	8	3	12	0	0
Came	6	0	13	14	1	6	0	0
Took	10	0	8	9	2	11	0	0
Have	7	0	7	7	6	13	0	0
Play	8	0	4	4	8	16	0	0
See	4	0	14	14	2	6	0	0
Like	6	0	6	6	8	14	0	0
Wanted	10	0	9	9	1	11	0	0
Call	8	0	12	12	0	8	0	0
Shouted	9	0	11	12	0	8	0	0
Get	11	0	7	7	2	13	0	0
Laugh	12	0	8	8	0	12	0	0
Jumping	10	0	10	9	0	11	0	0
Make	10	0	8	7	2	13	0	0

Blew	10	0	10	9	0	11	0	0
Won	12	0	8	7	0	13	0	0
Forgot	9	0	10	9	1	11	0	0
Drink	11	0	9	7	0	13	0	0
Asking	10	0	9	7	1	13	0	0
Barked	7	0	11	9	2	11	0	0
Washing	11	0	9	7	0	13	0	0
Sit	7	0	9	8	4	12	0	0
Walked	9	0	11	10	0	10	0	0
Thinking	11	0	9	10	0	10	0	0
Children	9	0	9	8	2	12	0	0
Home	8	0	8	9	4	11	0	0
Man	9	0	4	5	7	15	0	0
Cars	11	0	9	11	0	9	0	0
Mum	9	0	9	11	2	9	0	0
Park	10	0	5	7	5	13	0	0
Book	6	0	8	9	6	11	0	0
Time	9	0	10	12	1	8	0	0
Mess	7	0	13	15	0	5	0	0
People	8	0	9	9	3	11	0	0
Wall	7	0	13	14	0	6	0	0
School	9	0	10	9	1	11	0	0
Song	6	0	13	12	1	8	0	0
Pond	11	0	9	9	0	11	0	0
Water	10	0	10	9	0	11	0	0
Boat	10	0	10	9	0	11	0	0
Idea	12	0	7	6	1	14	0	0
Party	9	0	10	9	1	11	0	0
Wind	10	0	10	10	0	10	0	0
Week	9	0	11	11	0	9	0	0
Sheep	11	0	9	10	0	10	0	0
Lions	9	0	11	11	0	9	0	0
Dragons	9	0	11	11	0	9	0	0
Coat	8	0	10	10	2	10	0	0
Trees	11	0	9	11	0	9	0	0
Shop	7	0	13	14	0	6	0	0
Dad	7	0	7	7	6	13	0	0
Green	9	0	6	7	5	13	0	0
Upset	7	0	12	13	1	7	0	0

Long	9	0	11	12	0	8	0	0
Old	8	0	3	4	9	16	0	0
Good	10	0	5	6	5	14	0	0
Total (1200)	**540**	**0**	**549**	**557**	**111**	**643**	**0**	**0**
Total %	**45.00**	**0**	**45.75**	**46.42**	**9.25**	**53.58**	**0**	**0**

These results show that, initially, students were not familiar with many words in the list, and only a few students were able to identify the meaning of the words (see Table 1). After the extensive reading (ER) was implemented, students appeared to gain more vocabulary knowledge. Indeed, many words that were previously unknown to the students became known, and the students knew the meaning of many words or were at least in the "I have seen this word before" category. The results showed that ER and reading activities helped students to enhance their vocabulary knowledge.

Table 2 shows some examples of how ER enhanced vocabulary productivity. Several students could not write the meaning of any word before implementing the ER; however, students could write the meaning of the words after the ER intervention.

Table 2 Examples of participants' written meaning of target *words*

No.	**Target words**	**Test**	**Examples of participants' written the meaning of target words**
1	said	Pre-test Posttest	- กล่าว, พูด
2	goes	Pre-test Posttest	- ไป
3	looking	Pre-test Posttest	- มองดู
4	play	Pre-test Posttest	เกมส์ เล่น
5	like	Pre-test Posttest	- ชอบ

6	jumping	Pre-test Posttest	- กระโดด
7	children	Pre-test Posttest	- เด็กๆ
8	school	Pre-test Posttest	- โรงเรียน
9	old	Pre-test Posttest	- อายุ,เก่า
10	good	Pre-test Posttest	ลาก่อน ดี

Overall, these results demonstrate that ER enhanced vocabulary knowledge. This is consistent with other empirical evidence that extensive reading can improve students' vocabulary knowledge (McQuillan, 2019: 129-138; Suk, 201673-89; Webb & Chang, 2015: 667-686).

2. What are Thai primary school learners' attitudes toward graded readers? Thai primary school learners' attitudes toward graded readers were assessed by analyzing the data from the pre-and post-test reading attitude questionnaires administered at the beginning and the end of the study. Students were asked to rate a 20-item questionnaire to measure their five reading attitudinal variables from 'strongly disagree' (1 point), 'disagree' (2 points), 'not sure' (3 points), 'agree' (4 points), and 'strongly agree' (5 points).

Table 3 shows that the overall means of the self-ratings from the pre-attitude questionnaire and post-attitude questionnaire were 3.31 and 3.6, respectively. A t-test revealed that this difference was significant at the 0.05 level (t=6.27). This indicates that the students' attitude toward ER was more positive after participating in the ER intervention.

Table 3 Descriptive statistics from the reading attitude questionnaire

The reading attitude questionnaire	Students (N)	Pre-reading attitude questionnaire		Post-reading attitude questionnaire		*t*-value	*p*-value
		Mean	S.D.	Mean	S.D		
	20	3.31	0.44	3.61	0.58	6.27	0.00

*Significant at the 0.05 level ($p<0.05$)

Table 4 shows the pre-and post-test scores for the various statements on the reading questionnaire. Notably, following the ER intervention, students were more likely to agree that ER could help them learn new words (pre-test score = 3.31; post-test score = 3.61). The students also agreed that they understood the meaning of the vocabulary that they frequently encountered while reading. Overall, the results indicate that students felt that their vocabulary knowledge improved through ER.

Table 4 Pre-test and post-test scores on the reading attitude questionnaire

No.	Statements	Pre-questionnaire		Post-questionnaire	
		Mean	S.D.	Mean	S.D.
1	I gain more knowledge from extensive reading.	3.15	0.74	3.80	1.24
2	I can acquire a new English vocabulary when I read English books.	3.35	0.87	3.50	1.10
3	Extensive reading can help improve my English Grammar.	3.30	0.97	3.80	1.00
4	Extensive reading can help improve my reading skills	3.40	0.88	3.95	1.05
5	Extensive reading can help improve my writing skills.	3.50	0.68	4.05	1.09
6	Extensive reading can help improve my creative thinking skills.	3.60	0.68	4.00	0.91
7	Extensive reading helps me understand the content better.	3.65	0.67	3.80	0.95
8	I develop new thinking skills when I read English books.	3.55	0.68	3.70	0.86
9	I do not mind even if I cannot understand the book content entirely.	3.47	0.75	3.80	0.95
10	Reading in English is helpful for my study.	3.35	0.74	3.95	1.19
11	I am always happy when I read English books.	3.40	0.88	3.85	0.93
12	I want to have ER activities held at school.	3.50	0.76	3.70	0.92
13	Extensive reading can help improve my creative thinking skills	3.50	0.76	3.95	1.14

14	I feel good when I read in English.	3.50	0.76	3.65	0.98
15	Extensive reading is a suitable leisure time for me.	3.35	0.87	3.60	1.04
16	Reading in English is dull.	2.65	0.87	2.35	0.98
17	I feel anxious if I do not understand the vocabularies.	2.50	0.60	2.25	1.20
18	Extensive reading cannot help improve my English skills.	2.60	0.88	2.25	1.06
19	I have a plan to continue reading books in the future	3.55	0.68	3.95	1.05
20	Extensive reading is important in daily life.	3.40	1.09	4.05	1.09
Total		**3.31**	**0.44**	**3.61**	**0.58**

As shown in Table 5, most students gave constructive comments about the ER program based on the qualitative data. Overall, students felt that the activity strengthened their reading comprehension, vocabulary knowledge, and reading skills. Because of this, students reported that ER was a beneficial activity. Moreover, most participants enjoyed the fact that they could choose their readings, and the topics were varied and interesting. They also noted that they were satisfied with what they read from the books.

Table 5 Participants' reading attitudes toward ER.

Participants	Participants' reading attitude
S1	I acquired a new vocabulary after I read an English book.
S2	I felt good and enjoy it when I read the books.
S3	I knew a new vocabulary and developed new thinking skills.
S4	I improved my thinking skills and fun.
S5	I gained more knowledge and enjoyment.
S6	Books were interesting, and I also learned new words.
S7	It helped improve my reading comprehension and vocabulary ability.
S8	I enjoyed reading English books.
S9	I found it enjoyable because I read about books that interested me
S10	I liked it because it helped me practice. It was not difficult.
S11	I enjoyed the varied topics.
S12	It helped my vocabulary because it had me using a dictionary.
S13	I felt it helped me with comprehension and vocabulary.
S14	It helped me practice meaning from context.
S15	I enjoyed it because the topics were very interesting.

S16	I enjoyed it because I read about stuff that interested me.
S17	I gained more new vocabulary.
S18	It helped me learn new vocabulary, and I enjoyed
S19	I think it helped me improve in vocabulary and reading comprehension.
S20	It helped me learn new words.

In summary, the findings indicated that ten weeks of ER in English affected the students' attitude toward reading and, more specifically, toward ER. Participants were satisfied with the ER approach and had more positive attitudes toward reading because ER had helped them develop their English language skills.

Discussion

1. Influences of extensive reading on receptive and productive vocabulary knowledge

The quantitative data analysis revealed that, following extensive reading (ER), Thai primary school children developed their knowledge of target words. The qualitative data also indicated that although they could not produce a meaningful sentence using the target word, primary school participants could provide more meaning and form of the word. ER offers learners more opportunities to encounter words repeatedly in context, thus allowing them to infer the meanings of words. Indeed, the number of word encounters through reading facilitates incidental vocabulary learning. These findings support previous results on the constructive effect of ER, which found that ER improved learners' vocabulary knowledge. Therefore, it seems that ER enhances primary school participants' vocabulary learning simply because frequent encounters of target words in recurring contexts facilitate learning and promote vocabulary acquisition. Concerning the progress of vocabulary knowledge, when students read an English book that provides repeated instances of words closely related to a topic, they are exposed to word recognition (consciously or unconsciously) and are able to infer the meaning of unknown words.

The current study also indicated that, as primary school participants read more graded readers, they recurrently encounter a number of words, lexical bundles or patterns. As such, this could help primary school readers incrementally build up their vocabulary size incrementally. For example, only one participant could identify the meaning of the word "goes" before the experiment. However, ten participants could recognize the form and meaning of the word. Take the word "laugh" as another example. All participants reported that they did not know its meaning even though eight participants reported seeing this word before. By contrast, after ER, twelve participants could identify its meaning as well as its spelling. This improvement could be accounted for by the incidental exposure and repetition of the word in the graded readers.

Regarding productive knowledge, the current findings showed that primary school students were unable to write the connotations of any words. Nevertheless, participants were able to provide a meaning of some familiar words following ER. One example is the word 'jumping'. Before ER, no primary school participants could remember its meaning or spelling.

However, 11 participants could provide its meaning in their mother tongue (see Table 3 for other examples). This finding indicates the importance of word encounters in reading materials. Like receptive vocabulary knowledge, this could be explained by the concept of sight vocabulary; that is, the words that participants can recognize automatically. Participants may have already encountered these words several times and become familiar with them, which allowed them to gradually build up their vocabulary knowledge. This could be described as "overlearning words to the point that they are automatically recognized in their printed form" (Day & Bamford, 1998:187-191). Taken together, these findings are consistent with previous studies that vocabulary knowledge can be acquired through ER. Indeed, Alahirsh (2014:6) found that ER resulted in significant incidental vocabulary gain, and Al-Homoud and Schmitt (2009) also found significant vocabulary growth in groups subjected to intensive reading and ER, as indicated by participants' scores on the Vocabulary Levels Test (VLT).

The gain in receptive and productive knowledge of vocabulary among Thai primary school participants could be explained by the notion of Stephen input hypothesis, which includes the acquisition-learning hypothesis, the natural order hypothesis, the monitor hypothesis and the affective filter hypothesis. According to Krashen vocabulary acquisition can develop via an unconscious process where a word is acquired via reading. It is a natural process where the acquisition of the various lexical items follows natural sequences. That is, participants can acquire a new word simply by being exposed to it.

According to the input hypothesis, primary school participants who read can improve and advance their vocabulary knowledge according to a natural order when they receive comprehensible input, which is input (graded readers) that is one step beyond their current stage of language competence. This level is often referred to as '*i*+1', where the '*i*' is the student's current level of linguistic competence. The essence of this hypothesis is that the input or reading material needs to be comprehensible in order to improve vocabulary knowledge Some words may be challenging and beyond primary school participants' current level of vocabulary knowledge. However, ER is a meaning-focused rather than a form-focused process Therefore, students can keep reading at their own pace without being worried about unknown and difficult words. When they read extensively in ER-based classrooms under a stress-free environment, they may gain more reading experience and broaden their vocabulary knowledge. Indeed, ER provides a prospect to extend "the components upon which fluent second language reading depends: a large sight vocabulary, a wide general vocabulary, and knowledge of the target language, the world, and text types" (Day & Bamford, 1998 : 187-191).

Overall, the results showed that students significantly improved in vocabulary knowledge. Students may have become familiar with the target words as they read and were then able to predict the meaning of unknown words, possibly from the context and the frequent reoccurrence of the target words. For instance, before the treatment, some students did not know the meaning of the target words, such as 'said' and 'goes'. However, after implementing the ER, the students knew the meaning of those target words, as indicated by significantly improved scores. These results suggest that ER may be a useful approach to teach vocabulary learning. This claim is consistent with McQuillan (2019 : 129-138), who analyzed the effects of pleasure reading and direct vocabulary instruction on academic vocabulary acquisition. The results showed that pleasure reading is 2-6 times more efficient than direct instruction to expand students' repertoire of academic vocabulary. Similarly, Webb and Chang (2015 : 667-686) investigated the effect of ER with audio support on vocabulary learning. The results showed greater average gains for the ER group in the post-test compared to the control group.

This highlights the effectiveness of ER with audio support in increasing participants' receptive knowledge of words, particularly in learners with lower English proficiency.

In conclusion, the current study indicated that ER is beneficial for EFL primary school learners, and the easy reading materials positively affect incidental vocabulary acquisition. This demonstrates the success of the natural exposure and repetition of vocabulary in graded readers in promoting EFL primary school learners' vocabulary acquisition. Specifically, the word recurrence in a variety of easy reading materials leads to vocabulary gains; that is, learners become familiar with the target words, which help them infer the meanings of the word and use it in context.

2. Primary school students' attitudes toward extensive reading

The findings showed that students' attitudes towards ER were reasonably positive. Specifically, the quantitative finding analysis revealed a significant increase in primary school students' attitudes toward ER following the ER implementation. These findings are consistent with previous studies that ER enhances positive feelings and promotes learner autonomy and reading enjoyment in a learning context (Hagley, 2017 : 203-217 ; Yamashita, 2013 : 248-263) ER is an effective method to encourage students to read and change their reading attitudes. The positive effects of ER on the development of learners' attitudes toward reading and their motivation to read have been reported in many research studies (Hagley, 2017 : 203-217.; Hayashi, 1999 : 114-132; Day & Bamford, 1998 : 187-191). For instance, Takase (2007) showed that ER increased Japanese students' motivation to read English extensively with enthusiasm, and this feeling sustained their reading in the L2 throughout the year. Indeed, students reported that their reading ability improved after reading extensively, and they were also pleased to take charge of their own learning (Takase, 2007 : 1-18).

ER allows students to be exposed to many reading materials to foster reading enjoyment and promote reading independence. Students are trained to take responsibility for their own reading by choosing the books they want to read and to read outside the classroom at any time and place of their choice. They can stop reading if the book is not interesting or not what they had expected. In addition, the significant gain in students' English reading ability after they have been exposed to an array of reading texts and trained with learning strategies enables them to gain more confidence in English learning over time. Students become more interested in foreign language texts and gain confidence as readers (Day & Bamford, 1998 : 187-191). As a result, they perceive themselves as learners who can learn and manage their own learning in the most effective manner and eventually gain confidence, enjoyment and a positive attitude to learning actively. The following extracts derived from the primary school participants' reading report could provide evidence to support this claim:

"It helped improve my reading comprehension and vocabulary ability." (S7)

"I enjoyed reading English books because I chose the books myself." (S8)

"I enjoyed it because I read about stuff that interested me." (S16)

"I think it helped me improve in vocabulary and reading comprehension." (S19)

As the ER is an independent program, students can volunteer to join without any conditions. Students can read any books they want to read that are appropriate for their English language level. They compete with themselves rather than with others, so they feel relaxed and comfortable while reading. Indeed, according to the reading reports in the current study, the students reported that they felt relaxed to read without stress. They were more confident to read English books because they had opportunities to ask their friends or use a dictionary when they encounter a problem or unknown word. This finding is consistent with Day and Bamford (1988

: 187-191), who reported that ER helps students learn to read in a second language and helps them to enjoy reading. Altogether, these results indicate that ER can help students increase their reading attitudes and to enjoy reading.

In conclusion, the present study showed ER is beneficial for primary school students. The ER approach can build confidence, motivation, enjoyment, and a love of reading, making students more effective language users and lower any anxieties about language learning.

The current study explored the benefits of ER and primary school students' attitudes towards ER in a Thai EFL context. The results indicated that ER could enhance students' vocabulary knowledge (Suk, 2016:73-89; Webb & Chang, 2015: 667-686) because they can choose the books they want to read and ensure they are appropriate for their English language level. Moreover, the students expressed positive attitudes toward ER. Together, these results indicate that ER can be used in EFL classroom contexts to improve the students' motivation to read. Students should also be familiar with the process of learning so they can read with a concrete goal, become aware of their successes and failures, and evaluate their learning performance. Once students can take control of their own learning process, they are ready to become autonomous learners.

Recommendation

The participants in this study were homogeneous in that they shared a similar educational background, age, academic language exposure, and level of language proficiency. Moreover, the sample size was small. Thus, the generalizability of these results may be limited. Future research may include different groups or a larger sample size of students to ensure that the results are generalizable. The current study was also conducted in a primary school setting for a limited time. As such, the effects of long-term ER instruction cannot be evaluated. Future studies may wish to investigate ER instruction in different reading classes with students from other classes or secondary schools for a longer continual duration, such as one academic year, to better assess the potential learning outcomes of ER. Finally, this study focused only on students' English language reading abilities; therefore, future studies may wish to investigate other English skills, such as fluency in conversation or writing skills.

References

Alahirsh, H. (2014). *Exploring the effectiveness of extensive reading on incidental vocabulary acquisition by EFL learners: an experimental case study in a Libyan University* (Doctoral dissertation, University of Nottingham).

Csikszentmihalyi, M., & Csikzentmihaly, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience* (Vol. 1990). New York: Harper & Row.

Day, R. R., Bamford, J., Renandya, W. A., Jacobs, G. M., & Yu, V. W. S. (1998). Extensive reading in the second language classroom. *RELC Journal*, 29 (2), 187-191.

Day, R., & Bamford, J. (2002). Top ten principles for teaching extensive reading. *Reading in a foreign language,* 14 (2), 136-141.

Day, R. R. (2004). Extensive reading activities for teaching language. Cambridge: *Cambridge University Press.*

Ellis, N. C. (2008). Implicit and explicit knowledge about language. *Encyclopedia of language and education*, 6, 1-13.

Fowle, C. (2000). Projects with Young Learners. *Modern English teacher,* 9 (3), 83-84.

Grabe, W. (2009). *Reading in a second language: Moving from theory to practice*. New York, NY: Cambridge University Press.

Hagley, E. (2017). Extensive Graded Reading with Engineering Students: Effects and Outcomes. *Reading in a Foreign Language*, 29 (2), 203-217.

Hayashi, K. (1999). Reading strategies and extensive reading in EFL classes. *RELC Journal*, 30 (2), 114-132.

Huffman, J. (2014). Reading rate gains during a one-semester extensive reading course. *Reading in a Foreign Language*, 26 (2), 17-33.

Krashen, S. D. (2004). *The power of reading: Insights from the research (2nd ed.),* Portsmouth, NH: Heinemann.

Krashen, S., Lee, S., & Lao, C. (2018). *Comprehensible and compelling: The causes and effects of free voluntary reading.* Santa Barbara, CA: Libraries Unlimited

McLean, S., & Rouault, G. (2017). The effectiveness and efficiency of extensive reading at developing reading rates. *System*, 70, 92-106.

McQuillan, J. (2019). Where do we get our academic vocabulary? Comparing the efficiency of direct instruction and free voluntary reading. *The Reading Matrix: An International Online Journal*, 19 (1), 129-138.

Nakanishi, T. (2015). A meta-analysis of extensive reading research. *TESOL Quarterly*, 49 (1), 6-37.

Nell, V. (1988). The psychology of reading for pleasure: Needs and gratifications. *Reading Research Quarterly*, 6-50.

Schmitt, N., & Meara, P. (1997). Researching vocabulary through a word knowledge framework: Word associations and verbal suffixes. *Studies in second language acquisition*, 17-36.

Suk, N. (2016). The effects of extensive reading on reading comprehension, reading rate, and vocabulary acquisition. *Reading Research Quarterly*, 52 (1), 73-89.

Takase, A. (2007). Japanese high school students' motivation for extensive L2 reading. *Reading in a foreign language*, 19 (1), 1-18.

Webb, S., & Chang, A. C. (2015). Second language vocabulary learning through extensive reading with audio support: How do frequency and distribution of occurrence affect learning? *Language Teaching Research*, 19 (6), 667-686.

Yamashita, J. (2013). Effects of extensive reading on reading attitudes in a foreign language. *Reading in a foreign language*, 25 (2), 248-263

วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

Cultural Way of Ethnic Groups at Baan Aran, Aranyaprathet District Sa Kaeo Province

ฉัตรเกษม ดาศรี, ชัยวุฒิ เทโพธิ์,
วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ, และ สุระษา เพชรชื่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Vutthiwat Ananphutthimet, Chatkasem Dasri,
Chaiwut Thepho and Surasa Pechchuen
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Corresponding Author, Email: vutthiwat@vru.ac.th

****

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและลักษณะทางวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า 2.และเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา พบว่า เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเวียงจันทร์ของประเทศลาวในปัจจุบัน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ส่งเจ้าพระยาราชสุภาวดีไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จและได้กวาดต้อนชาวคนเมืองเวียงจันทร์กลับมาที่ประเทศไทยชาวญ้อจึงได้อพยพผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ที่ไทยหลังจากนั้นมา และก็อพยพมาเรื่อย ๆ บางกลุ่มก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นครพนมและสกลนคร และอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อรัญประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ และยังไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ใดอาศัยอยู่ก่อน จึงได้ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานขึ้น โดยเริ่มแรกนั้นได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดงอรัญ ต่อมาบ้านดงอรัญเกิดความแห้งแล้ง จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านอรัญ เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงได้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีจำนวนครัวเรือนสิบถึงยี่สิบครอบครัว ในปัจจัยลักษณะทางวิถีวัฒนธรรม พบว่า ด้านภาษา ชาวญ้อมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือ ภาษาญ้อ การพูดภาษาญ้อจะมีลักษณะคล้ายกับภาษาลาวทั่วไป แต่จะมีน้ำที่เสียงแหลมแต่อ่อนหวาน ด้านความเชื่อ ชาวญ้อบ้านอรัญมีความเชื่อการนับถือผี และการบนบานศาลกล่าว ซึ่งความเชื่อนั้นจะถูกปรากฏในรูปแบบของพิธีกรรมที่ต้องมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตลอด

* วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 1 กันยายน 2564; วันตอบรับบทความ: 2 กันยายน 2564
Received: July 13, 2021; Revised: September 1, 2021; Accepted: September 2, 2021

แนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ พบว่า ควรมีแนวทางส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เนื่องจากชาวญ้อ ที่ได้อพยพผู้คนมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ของประเทศลาวที่มีมายาวนาน และมีความสำคัญกับเมืองอรัญประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์ เว็บไซต์ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ การจัดทำเป็นหนังสือแหล่งท่องเที่ยวสถานที่สำคัญอย่างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อหอสูง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านอรัญให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : วัฒนธรรม; ชาติพันธุ์; ชาวญ้อบ้านอรัญ

Abstracts

This research study aims 1. To study the history and cultural characteristics of the Yo ethnic group living in Ban Aran area. Aranyaprathet District Sa Kaeo Province from the word of mouth 2. And to study the ways to promote it as a cultural tourist destination in the Yo ethnic community, Ban Aranya, Aranyaprathet District Sa Kaeo Province

The results of the study of history found that the Nyo ethnic group originally settled in Vientiane city of Laos at present. Later, King Rama V therefore sent Chao Phraya Ratchasuphawadi To defeat the rebellion Chao Anuwong was successful and has forcibly forcibly brought the people of Vientiane back to Thailand. The Yo people have migrated to live in Thailand after that. And continued to migrate, some of them settled in Nakhon Phanom and Sakon Nakhon, and another group migrated to Aranyaprathet. which is the first group of people who have migrated to live and no ethnic group lived before. therefore decided to settle Initially, they settled at Ban Dong Aran. Later, Ban Dong Aran had a drought. therefore moved to a new settlement at Ban Aran See that it is an area that is fertile. therefore settled at Ban Aran There were ten to twenty households. In terms of cultural characteristics, it was found that in terms of language, Yao people have a language used for communication, namely the Yao language. But there will be water that is squeaky but sweet. faith The villagers of Ban Aran have a belief in ghosts. and on the court which beliefs will appear in the form of rituals that must be practiced throughout

The guidelines for promoting it as a cultural tourist destination in the Ban Aran ethnic group found that there should be a way to promote it as a tourist attraction in the community. It is a historical and cultural tourism because the Yo people who have migrated to settle at Ban Aran There is an important history related to Thai history. and a long history of Laos and is very important to Aranyaprathet which is promoted as a tourist attraction in that area by public relations through online networks, websites Local Administrative Organization local authorities Making a book of important tourist attractions such as the City Pillar Shrine and the high tower shrine To promote it as a tourist attraction in Ban Aran community to be known to tourists.

Keywords: Culture; Ethnicity; Ban Aran Villagers

บทนำ

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ประเทศไทยจำนวนมาก และแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม แต่ประชาชนของแต่ละกลุ่มก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็มีลักษณะเด่นที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของตน คือกลุ่มที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือด และบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน เป็นความผูกพันที่ช่วยเสริมเอกลักษณ์ของบุคคลและชนชาติพันธุ์ และขณะเดียวกันก็สามารถก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไว้ ท่ามกลาง ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ นอกจากนี้การศึกษาเกี่ยวกับ “กลุ่มชาติพันธุ์” นับเป็นประเด็นสำคัญหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลากหลายสาขา โดยส่วนใหญ่มักจะศึกษา ในเรื่องภาษาและวัฒนธรรม ประเทศไทยซึ่งถือเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ภาษา และวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอัน ยาวนาน อีกทั้งยังมีพื้นที่กว้างขวางและมีอาณาเขตติดต่อกับหลายประเทศ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้มีทั้งที่เป็นชนพื้นถิ่นที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม และที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในภายหลังแล้วสืบทอดเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบัน อาจเรียกกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันว่า“กลุ่มชาติพันธุ์”ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน มีความเชื่อ ค่านิยม ที่เหมือนกัน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม,2564 : 7)

อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วยชาติพันธุ์เขมร ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์เวียดนาม ชาติพันธุ์ลาว และชาติพันธุ์ญ้อ “ กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ” คือ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มคนรุ่นแรกที่ได้อพยพผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ที่อรัญประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นเชื้อสายบรรพบุรุษของชาวอรัญประเทศดั้งเดิม ซึ่งแรกเริ่มนั้นได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดงอรัญ กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภาษา ศิลปะ การแต่งกาย และประเพณีแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยความที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทำให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ได้อยู่อาศัยร่วมกันมาเป็นเวลานานของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิตด้วยการปฏิบัติตามจารีต ประเพณี และการแสดงถึงชาติพันธุ์ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านการเรียนรู้ของวิถีชีวิตวิถีวัฒนธรรม

แต่จากสภาพสังคมปัจจุบันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้สังคมและวัฒนธรรมเกิดการรับเอาวัฒนธรรมแบบใหม่เข้ามาแทนที่ ส่งผลให้ลักษณะเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมสมัยใหม่จนขาดความเป็นเอกลักษณ์ ที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม และประเพณีแบบดั้งเดิม สุดท้ายคนในเชื้อสายชาติพันธุ์ก็จะเกิดการไม่ตระหนักเห็นถึงคุณค่าของวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี

ดังนั้นตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยทำจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและลักษณะทางวิถีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญ และแนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้าน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดรักษาวิถีวัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิมไว้ ตลอดจนสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน รวมถึงการสร้างและตระหนักให้เห็นคุณค่าของวิถีวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและลักษณะทางวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า

2.เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการศึกษาวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มชาติพันธุ์บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนบ้านอรัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงตัวแทนในชุมชน จำนวน 13 คน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในกาวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

การตรวจการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

คณะผู้วิจัยคืนข้อมูลกลับไปยังปราชญ์ชุมชน และหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญ จำนวน 5 คน โดยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและแปรผลนำเสนอข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นที่กำหนด และทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล นำมาเขียนสรุปผลการวิจัย โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสาร การสัมภาษณ์ จากคำบอกเล่าของกลุ่มตัวอย่าง

โดยแยกเป็นประเด็นที่ศึกษาด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา และลักษณะทางวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และได้ศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา การย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ จากเวียงจันทร์มายังประเทศไทย และได้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ ลักษณะทางวิถีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ญ้อ รวมถึงแนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านอรัญ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยทั้งหมดปรากฏให้เห็นดังกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

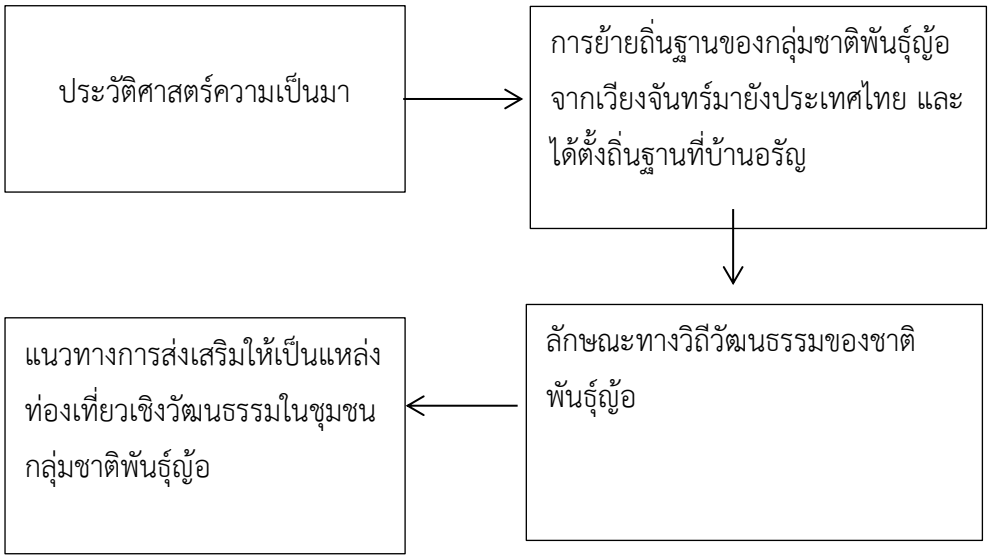

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามประเด็นดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ความเป็นมา จากการศึกษาพบว่า เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเวียงจันทร์ของประเทศลาวในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อเจ้าอนุวงศ์ผู้ครองเมืองเวียงจันทร์คิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ส่ง

เจ้าพระยาราชสุภาวดี ไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ และได้กวาดต้อนชาวคนเมืองเวียงจันทร์กลับมาที่ประเทศไทย ชาวญ้อจึงได้อพยพผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ที่ไทยหลังจากนั้นมา และก็อพยพมาเรื่อย ๆ บางกลุ่มก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นครพนม และสกลนคร และอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อรัญประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ และยังไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ใดอาศัยอยู่ก่อน และเห็นว่าพื้นที่อรัญประเทศเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานได้ จึงได้ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานขึ้น โดยเริ่มแรกนั้นได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดงอรัญ ต่อมาบ้านดงอรัญเกิดความแห้งแล้ง จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านอรัญ เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงได้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีจำนวนครัวเรือนสิบถึงยี่สิบครอบครัว

ต่อมาหลังจากสร้างบ้านเรือนเรียบร้อยแล้ว คนในสมัยโบราณมีความเชื่อ เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานไปที่ใดแล้วไม่คิดที่จะย้ายถิ่นฐานอีก จะต้องมีการตั้งศาลหลักเมืองขึ้น ซึ่งเป็นประเพณีของชาวญ้อสมัยก่อน คือ เมื่อตั้งบ้านอยู่ที่ใดจะต้องมีหลักเมืองที่นั้น เพื่อเป็นมิ่งขวัญของหมู่บ้านและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และศาลเจ้าพ่อหลักเมืองมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ในสมัยบรรพบุรุษของชาวญ้อ ที่ได้อพยพผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญในช่วงแรก ๆ เกี่ยวกับการตั้งศาลหลักเมือง สืบเนื่องจากที่เสาหลักเมืองนั้น ได้มีคนตายอยู่ในหลุมหลักเมืองก่อนที่จะนำเสาหลักเมืองลงหลุม เกี่ยวกับความเชื่อที่ว่า จะต้องมีผู้ที่ปกครองดูแลเมือง จึงได้มีการประกาศหาผู้ที่อยากปกครองดูแลเมือง โดยให้กระโดดลงไปในหลุมหลักเมือง และได้มีชายกระโดดลงไปในหลุม จึงโดนตัดหัวและฝังพร้อมกับเสาหลักเมือง และต่อมาก็ได้ตั้งศาลเจ้าพ่อหอสูงขึ้น เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิที่ชาวญ้อเคารพนับถือ ที่ได้อันเชิญมาด้วยในระหว่างที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันทร์

แผนภาพที่ 2 ข้อมูลที่ค้นพบศาลเจ้าพ่อหลักเมืองและศาลเจ้าพ่อหอสูง บ้านอรัญ
ที่มา : ผู้วิจัย

2. ลักษณะทางวิถีวัฒนธรรม พบว่า จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลที่ค้นพบ ประกอบด้วย ด้านภาษา ชาวญ้อมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือ ภาษาญ้อ การพูดภาษาญ้อจะมีลักษณะคล้ายกับภาษาลาวทั่วไป แต่จะมีน้ำที่เสียงแหลมแต่อ่อนหวาน ด้านการแต่งกาย การแต่งกายของชาวญ้อ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย เสื้อคล้าย

เสื้อมะฮ่อมมีผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือผูกเอว ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นคั่น เสื้อแขนกระบอกมีผ้าเบี่ยงที่ไหลข้างซ้าย ด้านความเชื่อ ชาวญ้อบ้านอรัญมีความเชื่อการนับถือผี และการบนบานศาลกล่าว ซึ่งความเชื่อนั้นจะถูกปรากฏในรูปแบบของพิธีกรรมที่ต้องมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตลอด เช่น การประกอบพิธีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และการประกอบพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอสูง ด้านอาหาร อาหารของชาวญ้อนั้น จะเหมือนอาหารพื้นบ้านแถบภาคอีสานของประเทศไทย ด้านศิลปะ ชาวญ้อบ้านอรัญมีศิลปะการฟ้อนรำ ที่ยังคงมีการอนุรักษ์สืบทอดไว้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการฟ้อนรำของชาวญ้อ นั้นส่วนใหญ่จะมีขึ้นในงานประเพณีสำคัญของชาวญ้อ บ้านอรัญ คือ งานบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และประเพณีงานบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอสูง และอีกงานสำคัญหนึ่งคืองาน 5 ชาติพันธุ์ ด้านประเพณี ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ ที่ได้มีการสืบทอดปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น คือ ประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอสูง

3. แนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ พบว่า จากการศึกษาพื้นที่บ้านอรัญด้านข้อมูลนั้น ชาวญ้อบ้านอรัญมีประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความโดดเด่นของชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ คือ การมีประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อหอสูง ซึ่งเป็นประเพณีที่มีความสำคัญ ที่ได้มีการสืบทอดปฏิบัติกันมาตลอด ทั้งนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายภายในงานบวงสรวง ที่ให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมพิธีสำคัญ รวมทั้งให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาร่วมพิธีได้ รวมถึงการเที่ยวชมภายในงานการประกอบพิธีสำคัญ ดังนั้นในชุมชนชาวญ้อบ้านอรัญ ควรมีแนวทางส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เนื่องจากชาวญ้อ ที่ได้อพยพผู้คนมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ของประเทศลาวที่มีมายาวนาน และมีความสำคัญกับเมืองอรัญประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์เว็บไซต์ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ การจัดทำเป็นหนังสือแหล่งท่องเที่ยวสถานที่สำคัญอย่างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อหอสูง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านอรัญให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

ประวัติศาสตร์ความเป็นมา พบว่า เดิมกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเวียงจันทร์ของประเทศลาวในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อเจ้าอนุวงศ์ผู้ครองเมืองเวียงจันทร์คิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ส่งเจ้าพระยาราชสุภาวดี ไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ได้สำเร็จ และได้กวาดต้อนชาวคนเมืองเวียงจันทร์กลับมาที่ประเทศไทย ชาวญ้อจึงได้อพยพผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ที่ไทยหลังจากนั้นมา และก็อพยพมาเรื่อย ๆ บางกลุ่มก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่

ที่นครพนม และสกลนคร และอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่อรัญประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ และยังไม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ใดอาศัยอยู่ก่อน และเห็นว่าพื้นที่อรัญประเทศเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานได้ จึงได้ตัดสินใจตั้งถิ่นฐานขึ้น โดยเริ่มแรกนั้นได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดงอรัญ ต่อมาบ้านดงอรัญเกิดความแห้งแล้ง จึงได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านอรัญ เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงได้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีจำนวนครัวเรือนสิบถึงยี่สิบครอบครัว

ต่อมาหลังจากสร้างบ้านเรือนเรียบร้อยแล้ว คนในสมัยโบราณมีความเชื่อ เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานไปที่ใดแล้วไม่คิดที่จะย้ายถิ่นฐานอีก จะต้องมีการตั้งศาลหลักเมืองขึ้น ซึ่งเป็นประเพณีของชาวญ้อสมัยก่อน คือ เมื่อตั้งบ้านอยู่ที่ใดจะต้องมีหลักเมืองที่นั้น เพื่อเป็นมิ่งขวัญของหมู่บ้านและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และศาลเจ้าพ่อหลักเมืองมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ในสมัยบรรพบุรุษของชาวญ้อ ที่ได้อพยพผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญในช่วงแรก ๆ เกี่ยวกับการตั้งศาลหลักเมือง สืบเนื่องจากที่เสาหลักเมืองนั้น ได้มีคนตายอยู่ในหลุมหลักเมืองก่อนที่จะนำเสาหลักเมืองลงหลุม เกี่ยวกับความเชื่อที่ว่า จะต้องมีผู้ที่ปกครองดูแลเมือง จึงได้มีการประกาศหาผู้ที่อยากปกครองดูแลเมือง โดยให้กระโดดลงไปในหลุมหลักเมือง และได้มีชายกระโดดลงไปในหลุม จึงโดนตัดหัวและฝังพร้อมกับเสาหลักเมือง และต่อมาก็ได้ตั้งศาลเจ้าพ่อหอสูงขึ้น เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิที่ชาวญ้อเคารพนับถือ ที่ได้อันเชิญมาด้วยในระหว่างที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันทร์

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ และคณะ (2559 : 9-23) ได้ศึกษาการสืบทอดและอนุรักษ์ ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เข้ามาอาศัยอยู่เป็นชุมชนตามเชื้อสาย เช่น ลาวโซ่ง หรือลาวทรงดำ ลาวพวน ลาวเวียง ซึ่งเป็นชาวลาวที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาประเทศไทย ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์แถบภาคกลางของไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจจา ไกรศรรัตน์ (2555 : 19-32) ได้ศึกษา วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรี ในบริบทของการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มคนที่อพยพมาจากเวียงจันทร์ ที่อพยพเข้ามาต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในอดีตใช้ภาษาลาวเวียง ยังคงมีความเข้มแข็งในหมู่ผู้สูงอายุ แต่เด็กวัยรุ่นไม่ค่อยพูดกัน แล้วสะท้อนให้เห็นว่าภาษาลาวถูกกลืนไปพร้อมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่วนวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลาวในพื้นที่วิจัย พบว่า มีประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม และกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่ยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อันได้แก่ พิธีไหว้ครูบูชาเตา พิธีไหว้พระวิษณุกรรม ประเพณีตักบาตรดอกไม้

ลักษณะทางวิถีวัฒนธรรม พบว่า ด้านภาษา ชาวญ้อมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือ ภาษาญ้อ การพูดภาษาญ้อจะมีลักษณะคล้ายกับภาษาลาวทั่วไป แต่จะมีน้ำที่เสียงแหลมแต่อ่อนหวาน ด้านการแต่งกาย การแต่งกายของชาวญ้อ ผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย เสื้อคล้ายเสื้อมะฮ่อมมีผ้าขาวม้าพาดบ่า หรือผูกเอว ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นคั่น เสื้อแขนกระบอกมีผ้าเบี่ยงที่ไหลข้างซ้าย ด้านความเชื่อ ชาวญ้อบ้านอรัญมีความเชื่อการนับถือผี และการบนบานศาลกล่าว ซึ่งความเชื่อนั้นจะถูกปรากฏในรูปแบบของพิธีกรรมที่ต้องมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตลอด เช่น การประกอบพิธีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และการประกอบพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอ

สูง ด้านอาหาร อาหารของชาวญ้อนั้น จะเหมือนอาหารพื้นบ้านแถบภาคอีสานของประเทศไทย ด้านศิลปะ ชาวญ้อบ้านอรัญมีศิลปะการฟ้อนรำ ที่ยังคงมีการอนุรักษ์สืบทอดไว้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการฟ้อนรำของชาวญ้อนั้นส่วนใหญ่จะมีขึ้นในงานประเพณีสำคัญของชาวญ้อ บ้านอรัญ คือ งานบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และประเพณีงานบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอสูง และอีกงานสำคัญหนึ่งคืองาน 5 ชาติพันธุ์ ด้านประเพณี ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ ที่ได้มีการสืบทอดปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น คือ ประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหอสูง

แนวทางการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ พบว่า ชาวญ้อ บ้านอรัญ มีประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความโดดเด่นของชาติพันธุ์ญ้อ บ้านอรัญ คือ การมีประเพณีการบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อหอสูง ซึ่งเป็นประเพณีที่มีความสำคัญ ที่ได้มีการสืบทอดปฏิบัติกันมาตลอด ทั้งนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมายภายในงานบวงสรวง ที่ให้คนในชุมชนได้เข้าร่วมพิธีสำคัญ รวมทั้งให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาร่วมพิธีได้ รวมถึงการเที่ยวชมภายในงานการประกอบพิธีสำคัญ ดังนั้นในชุมชนชาวญ้อบ้านอรัญ ควรมีแนวทางส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เนื่องจากชาวญ้อ ที่ได้อพยพผู้คนมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านอรัญ มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ของประเทศลาวที่มีมายาวนาน และมีความสำคัญกับเมืองอรัญประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายออนไลน์เว็บไซต์ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ การจัดทำเป็นหนังสือแหล่งท่องเที่ยวสถานที่สำคัญอย่างศาลเจ้าพ่อหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อหอสูง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านอรัญให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภพ วงศ์รอด (2557 : 13-28.) ได้ศึกษา แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องศึกษาศักยภาพของชุมชนที่จะพัฒนา เพื่อเป็นแหล่งท่าองเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้ต้องมีสถานที่สำคัญและน่าสนใจ ประกอบด้วย ความเป็นประวัติศาสตร์ ความเป็นชาติพันธุ์ที่วัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ข้าของเครื่องใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรศึกษาเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงนโยบาย

1.เนื่องจากอำเภอประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงประวัติศาสตร์ หน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่าย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบ้านอรัญให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

2.องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ ควรให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญ และควรมีการผลิตเอกสารตีพิมพ์ เผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับบุคคลภายนอกที่ต้องการเข้ามาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและต้องการเข้ามาท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อบ้านอรัญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวิถีวัฒนธรรม และประเพณี เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อให้คงอยู่ต่อไป

2. ควรศึกษาวิจัยในเรื่องการสร้างเครือข่าย เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านอรัญ ให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพจน์ โพธิ์เจริญ, สุพรรณี เหลืองบุญชู และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2559). การสืบทอดและอนุรักษ์ดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลดอนคา อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.* 7 (1), 9-23.

วรภพ วงศ์รอด. (2557*).* แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิชาการ และวิจัยสังคมศาสตร์.* 9 (26), 13-28.

สัจจา ไกรศรรัตน์. (2555). วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวนานาชาติ.* 8 (2), 19-32.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดท่าเกษม ตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

Participation in Solid Waste Management of the People : A Case Study of "Wat Tha Kasem Community" Tha Kasem Sub-District, Mueang Sa Kaeo District, Sa Kaeo Province, Thailand

คณิต เรืองขจ, เฉลิมพงษ์ จันทร์สุข,
วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ และ พีรพัฒน์ จันทร์ฉาย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Khanit Ruengkhajhon, Chaloemphong Jansukha,
Vutthiwat Ananphutthimet and Peerapat Chanchay
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand
Corresponding Author, Email: vutthiwat@vru.ac.th

****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน : กรณีศึกษา "ชุมชนวัดท่าเกษม" เขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เขตเทศบาลตำบลท่าเกษมและศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว รูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็นจำนวน 3 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลท่าเกษม จำนวน 11 คน 2. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน โดยทั้งสองกลุ่มจัดเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ 3. กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม (ชุมชนวัดท่าเกษม) จำนวน 126 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการศึกษา พบว่า เทศบาลตำบลท่าเกษมมีกระบวนการการจัดการขยะที่ดีมีแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย คือส่งเสริม สนับสนุน สร้างจิตสำนึกและความตะหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องและผลการศึกษาการตอบแบบสอบถามของประชาชน เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม (ชุมชนวัดท่าเกษม) พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจัดการขยะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ x=4.46) รองลงมา คือ ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.43) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหา

* วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 24 กันยายน 2564
Received: July 13, 2021; Revised: August 21, 2021; Accepted: September 24, 2021

ปัญหาและสาเหตุอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.73) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.21) และอันดับสุดท้ายคือระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.14) สรุปได้ว่า การจัดการมูลขยะฝอยของชุมชนเทศบาล ท่าเกษม มีกระบวนการและแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสม คือ ส่งเสริม สนับสนุน สร้างจิตสำนึกและความตะหนักเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม(ชุมชนวัดท่าเกษม) อยู่ในระดับปานกลาง และให้ความร่วมมือในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนได้ดีอีกด้วย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม; การจัดการขยะมูลฝอย; ชุมชนวัดท่าเกษม จังหวัดสระแก้ว

Abstracts

Subject research Participation in solid waste management of the people: a case study of "Wat Tha Kasem Community", Tha Kasem Subdistrict Municipality. Mueang Sa Kaeo District Sa Kaeo Province The objective is to the objective this study aimed to study solid waste management in the community. Tha Kasem Subdistrict Municipality and a study of participation in waste management of people in communities in Tha Kasem Subdistrict Municipality Mueang Sa Kaeo District Sa Kaeo Province The format of this research is a mixed one. A mixed method research the sample groups used in this study were divided into 3 groups: 1. Management group. 11 persons at Tha Kasem Subdistrict Municipality 2. A group of 5 community leaders. Both groups collected data by means of interviews. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. Data analysis was analyzed by descriptive statistical analysis including frequency, percentage, mean and standard deviation

The results of the study revealed that Tha Kasem Municipality has a good waste management process and has a solution to the solid waste problem, which is to promote, support and raise awareness and concern about environmental problems for the people to participate in the correct waste management. And the results of the public questionnaire study Participation in the management of solid waste of people in the community of Tha Kasem Subdistrict (Wat Tha Kasem Community) found that participation in waste management of people The overall picture is at a moderate level. It was found that the participation in waste management practices was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.46), followed by the benefit from solving the community waste problem at a high level ($\bar{x}$ = 4.43). The involvement in finding problems and causes was moderate ($\bar{x}$ = 3.73), the participation in planning was moderate ($\bar{x}$ = 3.21), and lastly, the regulation and the law were moderate ($\bar{x}$3.2 = 3.21)

It can be concluded that the waste management of the Tha Kasem Municipality community has a process and solution to the problem of solid waste that are good and appropriate, that is, promote, support and raise awareness and concern about environmental protection. And participation in waste management of people in the community of Tha Kasem Subdistrict Municipality (Wat Tha Kasem community) was at the moderate level. And cooperate in the disposal of solid waste in the community as well

Keywords: Participation; Solid Waste Management; Wat Tha Kasem Community Sa Kaeo Province

บทนำ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของประชากรเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุของการเกิด การตาย การย้ายถิ่น ที่เป็นปัจจัยส่งผลก่อให้เกิดทรัพยากรร่อยหรอและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและด้วยการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น มีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นมากมายโดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการอุปโภคบริโภคที่มีของเหลือและถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเหล่านี้หากปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการเก็บรวบรวมนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ยังส่งผลก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกองค์กรเร่งให้การสนับสนุนส่งเสริมและแนะนำให้ประชาชนได้รู้จักประโยชน์จากขยะมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการคัดแยกก่อนทิ้ง การนำขยะมาใช้ใหม่ นอกจากนี้แล้วปัญหาขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร ซึ่งพบว่ามีเศษอาหารเป็นจำนวนมากที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจได้ โดยเฉพาะนำไปเลี้ยงสัตว์ แปรสภาพเป็นปุ๋ย แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา เศษอาหารที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกวิธี ทำให้เป็นภาระของเทศบาลที่จะต้องเก็บขนไปสู่ระบบกำจัด ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

ปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในประเทศไทยเป็นปัญหาสำคัญและเรื้อรังมายาวนาน (Pollution Control Department, 2017 : 45) และปัญหาขยะได้ถูกยกมาเป็นวาระแห่งชาติ ในปี 2557 แต่ปริมาณขยะยังคงเพิ่มขึ้น มีบางพื้นที่เป็นต้นแบบตามบริบทของพื้นที่ แต่ขาดองค์ประกอบด้านการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้าใจในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งในสภาพปัจจุบัน พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ต้นทางหรือการจัดการที่แหล่งกำเนิดหรือการทิ้งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ประชาชน ครัวเรือน ร้านค้า โรงเรียน สถานประกอบการ ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยมีสภาพปัญหาที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย ได้แก่ ไม่มีการคัดแยกขยะประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ขาดความต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึกและประชากรแฝงไม่ให้ความร่วมมือ (National Research Council of Thailand, 2012 : 5) ในส่วนของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่กลางทางและปลายทางหรือการจัดการที่การเก็บรวบรวมการขนส่งและการกำจัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพ คือ พนักงานเก็บขนขยะ พนักงานขับรถขนขยะ มีการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน สภาพปัญหาที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังมีระบบการเก็บรวบรวมที่ไม่ดี ไม่มีที่รองรับ ขาดบุคลากรและขาดรถ (Pahasing, & Polpuk 2018 : 132-142) ส่วนใหญ่มีวิธีการกำจัดไม่ถูกวิธีซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขาดประสิทธิภาพส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับขยะ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

ปัจจุบันในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าเกษมเป็นชุมชนที่มีการเจริญเติบโต มีอัตราจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ศูนย์ราชการ ห้างร้านต่างๆ หอพัก บ้านเช่า และมีประชากรแฝงเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือขยะมูลฝอย รวมทั้งปัญหาของขยะที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงในเขตชุมชม ซึ่งทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตะหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะและปลูกจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะ เพื่อรองรับปัญหาขยะที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน ดังนั้น ประชาชนควรตะหนักปัญหาขยะมูลฝอย สร้างจิตสำนึกให้แก่ตนเอง ให้รู้จักรับผิดชอบในการลดปริมาณขยะมูลฝอย คัดแยกขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยมาใช้ใหม่ ซึ่งเป็นความท้าทายในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน ซึ่งขยะเหล่านั้นอาจไปสร้างผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อม มากเกินไป สะสมจนเกิดปัญหาโลกร้อนตามมา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมในชุมชน มีปัจจัยใดบ้างที่สนับสนุนให้เกิดการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน รวมทั้งปัญหาอุปสรรคใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว มีความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมการจัดการขยะที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชน เขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ดำเนินการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองจังหวัดสระแก้ว กำหนดตัวอย่างตามความเหมาะสมของชุมชน โดยกำหนดเลือก “ชุมชนวัดท่าเกษม” มีประชากร จำนวน 1,403 คน โดยแบ่งเป็นจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าราชการเจ้าหน้าที่เทศบาล กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทน

1. กลุ่มข้าราชการเจ้าหน้าที่ จำนวน 11 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ข้าราชการเจ้าหน้าที่ของเทศบาล จัดเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2. ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนกรุงเกษม ผู้นำชุมชนตลาดท่าเกษม ผู้นำชุมชนวัดท่าเกษม ผู้นำชุมชนเฉลิมพระเกียรติ ผู้นำชุมชนหัวกุญแจ โดยจัดเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

3. ประชาชนชุมชนวัดท่าเกษม จำนวน 126 คน เป็นประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน จัดเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งกำหนดตัวอย่างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นตามโอกาสทางสถิติ แบบกลุ่มตัวอย่างสำรวจแบบเจาะจง (Purposive Sample)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลพื้นฐานเขตเทศบาลตำบล ท่าเกษม เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว และแบบสอบถาม (Questionnaire) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชน เขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว แบบสอบถาม การศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นการตรวจสอบรายการค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ร้อยละ

2.การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ยคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์จะใช้วิธีการวิเคราะห์ (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์เชิงอรรถาธิบาย (Explanatory Analysis) ซึ่งอาศัยข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ประกอบกัน นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงเพื่อทดสอบปัจจัยด้านความเข้าใจ ความตะหนักและการรับรู้ข่าวสารที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

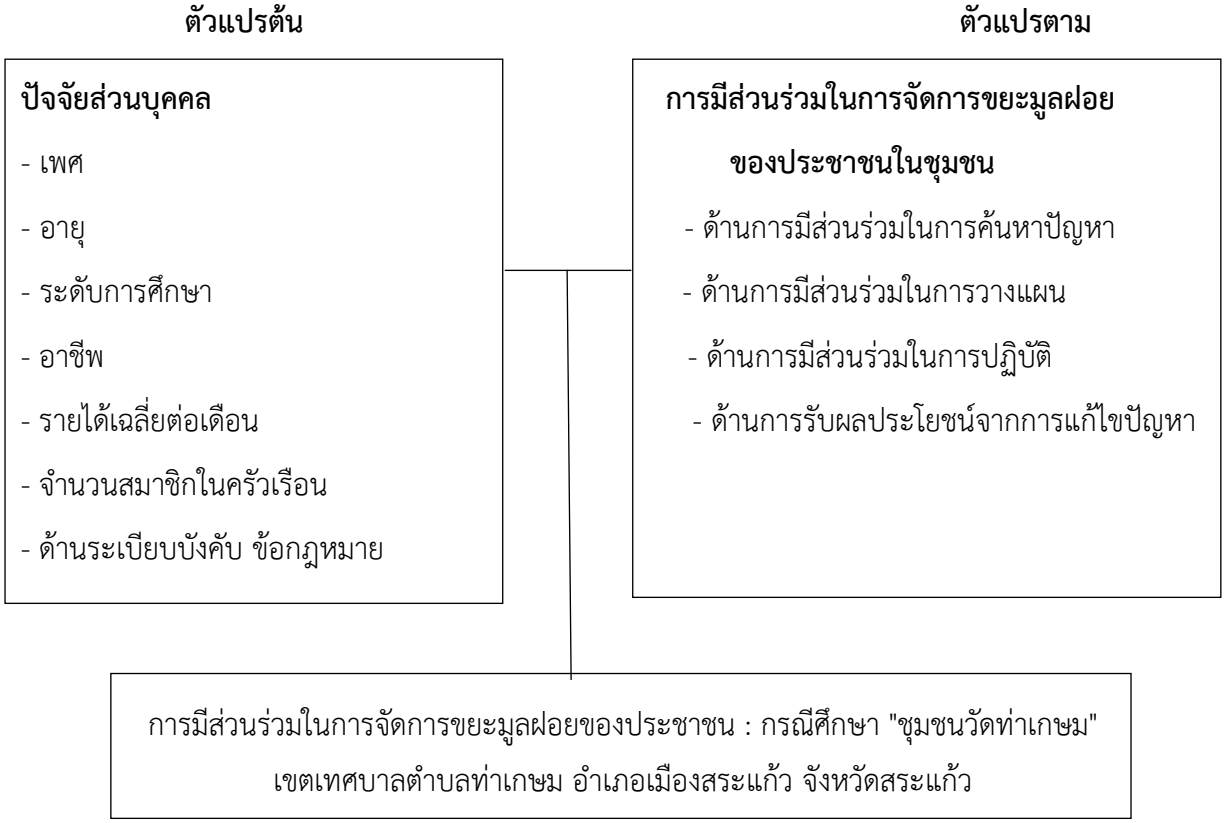

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ

ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ	ระดับการมีส่วนร่วม						$\overline{X}$	SD.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย			
1. ท่านเข้าร่วมและประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ	9	34	48	11	4	20	3.79	1.47	ปานกลาง

จัดการขยะมูลฝอยของชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลท่าเกษม									
2. ท่านมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเองจัดทำให้โครงการ/กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	5	33	49	12	4	23	3.63	1.47	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนร่วมกับเทศบาลตำบลท่าเกษม	7	33	53	10	3	20	3.77	1.43	ปานกลาง
รวม							3.73	1.46	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการค้นหาปัญหาและสาเหตุโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.73, SD=1.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษม ในการเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.79, SD=1.47) ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการแก้ไขปัญหาขยะ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.77,SD=1.43) และอันดับสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.63, SD=1.47)

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม						$\overline{X}$	SD.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจรของเทศบาลตำบลท่าเกษม	3	22	48	24	13	16	3.44	1.31	มาก
2.ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน	3	21	50	25	8	19	3.44	1.33	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน	4	17	35	33	11	26	3.14	1.42	ปานกลาง

4. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน	4	19	41	26	9	27	3.22	1.45	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขแหล่งทรัพยากรในชุมชนมาจัดการขยะมูลฝอย เช่น เสนอที่ดินเพื่อทิ้งขยะชุมชน	4	15	30	23	8	45	2.79	1.58	ปานกลาง
รวม							3.21	1.44	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.21, SD=1.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษม ในการจัดทำนโยบาย มาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.44,SD=1.33) ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=3.44 ,SD=131) และอันดับสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขแหล่งทรัพยากรในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.79,SD=1.58) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน

ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม						$\overline{X}$	SD.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย			
1. หลังจากมีการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษมแล้วทำให้ท่านได้รับประโยชน์และความสะดวกสบายในการดูแลเรื่องสภาวะแวดล้อมของชุมชนมีความสะอาด งามตา ไม่มีปัญหากลิ่นการเผาขยะ กลิ่นรบกวน ขยะอุดตันท่อระบายน้ำ ตลอดจนไม่ทำให้แม่น้ำลำคลองเน่าเหม็นตื้นเขินเป็นต้น	33	35	41	8	1	8	4.53	1.31	มากที่สุด
2. เมื่อท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะประเภทต่างๆของเทศบาลตำบลท่าเกษมแล้วทำให้ท่านมีรายได้จากการขายขยะ รีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระดาษ ขวดแก้วเป็นต้น	16	50	51	4	5	0	4.54	0.90	มากที่สุด
3. เมื่อท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะ	14	34	58	9	7	4	4.21	1.12	มาก

ประเภทต่างๆ ของเทศบาลตำบลท่าเกษม แล้วทำให้ท่านได้วัตถุดิบจากขยะมาใช้ประโยชน์ในการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวได้ เช่น นำมาทำปุ๋ย ทำแก๊สชีวภาพ ทำถ่าน ทำกระเป๋า เป็นต้น									
รวม							4.43	1.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.43,SD = 1.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษม ในด้านการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะประเภทต่างๆอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.54,SD=0.90) ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.53,SD=1.31) และอันดับสุดท้ายคือการคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะประเภทต่างๆในการลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.21,SD=1.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษมด้านระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย

ด้านระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย	ระดับการมีส่วนร่วม						$\overline{X}$	**SD.**	**ระดับ**
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เคย			
1. ท่านมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงานรักษา	12	22	31	18	19	24	3.35	1.62	ปานกลาง

ความสะอาดของ เทศบาลตำบลท่าเกษม									
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผล การเก็บ ขนส่ง ลำเลียง และการกำจัดขยะมูลฝอยของรถเก็บขยะเทศบาลตำบลท่าเกษม.	7	23	16	31	21	28	3.05	1.56	ปานกลาง
3. ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยให้เทศบาลตำบล ท่าเกษมทราบ	9	23	34	12	19	29	3.24	1.64	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการแจ้งให้ เทศบาลตำบลท่าเกษม ทราบ เมื่อพบถังขยะชำรุดหรือไม่เพียงพอต่อการใช้งาน	9	23	34	12	19	29	3.13	1.52	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษม	6	21	22	24	19	34	2.96	1.59	ปานกลาง
รวม							3.14	1.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม ด้านระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.14, SD=1.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลท่าเกษมในด้านการมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงานรักษาความสะอาดของเทศบาลตำบลท่าเกษม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.35,SD=1.62) ประชาชนให้ความสำคัญ

ในการมีส่วนร่วมมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.24,SD=1.64) และอันดับสุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=2.96,SD=1.59) ตามลำดับ

ผลการวิจัย

การวิจัย การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน : กรณีศึกษา"ชุมชนวัดท่าเกษม" เขตเทศบาลตำบลท่าเกษม อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ดังนี้ การจัดการมูลขยะฝอยของชุมชนเทศบาลท่าเกษม มีกระบวนการและแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสม ถึงแม้จะยังมีวิธีการจัดการไม่ครบตามกระบวนการจัดการขยะ แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ดี อีกทั้งยังมีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างจิตสำนึกและความตะหนักเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการยะมูลฝอยของชุมชน รวมถึงเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวมูลฝอย(จันทร์เพ็ญ แก้วแกมกาญจน์, 2552 : 76) ในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันเฝ้าระวังปัญหามลพิษที่เกิดจากมูลฝอยชุมชน ทำให้ชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนน่าอยู่ (ธนกฤต บวกขุนทด, 2553 : 34) จากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านต่างๆ ตามมา โดยผู้บริหารเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชน จะมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนในการขยายผลความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลท่าเกษม(ชุมชนวัดท่าเกษม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจัดการขยะ อยู่ในระดับมากที่สุด ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรับผลประโยชน์จากการแก้ไขปัญหาขยะชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน และอันดับสุดท้ายคือระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย อยู่ในระดับ ปานกลาง (สุดธิดา สุวรรณะ, 2545 : 5) และให้ความร่วมมือในการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนได้ดีอีกด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสในการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ ทำให้ได้เรียนรู้ถึงศักยภาพและการพัฒนาการของชุมชนทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อการกระบวนมีส่วนร่วมการในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาการดำเนินงานของชุมชนเทศบาลตำบลท่าเกษม ชุมชนมีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมหรือปลูกฝังการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลตำบลท่าเกษม บางชุมชนใช้โอกาสวัยสำคัญต่าง ๆ เช่นวันพ่อ วันแม่ มาช่วยกันทำความสะอาดร่วมกัน เกิดแหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชนและคนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการแบบพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น (ญาณินี ครุยทอง, 2546 : 567) โดยการมีผู้นำที่เข้มแข็งและมาก ความสามารถซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถเรียนรู้และนำองค์ ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันไปใช้แก้ปัญหาอื่นๆได้ดีอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. รณรงค์การปลูกจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนในเรื่องการจัดการขยะที่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. เทศบาลตำบลท่าเกษมควรส่งเสริมให้มีความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยทุกชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น การจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาสู่การจัดการอย่างยั่งยืน และควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะรวมถึงใช้วิธีการศึกษาที่

2. ควรศึกษาปัจจัยการพัฒนาด้านนวัตกรรมในด้านกระบวนการจัดการขยะและการใช้ระบบการนำกลับมาใช้

เอกสารอ้างอิง

จันทร์เพ็ญ แก้วแกมกาญจน์. (2552). *แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลมะขามเมืองใหม่ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี.* รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ญาณินี ครุยทอง. (2546). *การมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูที่เข้าร่วมโครงการปลูกจิตสำนึกแยกขยะในเยาวชนเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.* วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ธนกฤต บวกขุนทด. (2553). *รูปแบบการจัดการขยะชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา.* คลังปัญญา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สุดธิดา สุวรรณะ. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนรัตนวิบูลย์และชุมชนไทยโฮเต็ล ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

National Research Council of Thailand. (2012). *Research Strategy on Waste Management Issues in Community*. Bangkok: National Research Council of Thailand. (in Thai)

Pollution Control Department. (2017). *Situation Report of Solid Waste of Thailand in 2016. Bangkok: Pollution Control Department*. (in Thai)

Pahasing, S., & Polpuk, S. (2018). Administration of Solid Waste Collection of the Nongnae Subdistrict Administrative Organization in Phanom Sarakram District of Chachoengsao Province. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanity*, 4 (1), 132-142.

แนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว : ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูการผลิต ประจำปี 2562/2563

Labor Shortages' Solution in Sugarcane Crushing Season of Eastern Sugar and Cane Public Company Limited of Watthana Nakhon Sugar Manufacturing Group in Sa Kaeo Province

วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ,
ฉัตรเกษม ดาศรี และ สุพัตรา กอยังเผือก
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปภัมภ์
Chatkasam Dasri,
Vutthiwat Ananphutthimet and Supattar Koyangphung
Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand
Corresponding Author, Email: vutthiwat@vru.ac.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาการสรรหาแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว และ 3) เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และผู้บริหารด้านการสรรหาพนักงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรจำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จำนวน 3 คน และ 3) ผู้บริหารด้านการสรรหาจำนวน 4 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 พบว่า กฎหมายและนโยบายภาครัฐทุกวันนี้ รัฐบาลเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวแต่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย บริษัทจะต้องทำการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าว รัฐบาลได้ทำข้อตกลงระหว่างประเทศต่อการจัดหาแรงงานต่างด้าว โดยมีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาต อย่างไรก็ตามปัญหาการขาดแคลนแรงงานยังมี

* วันที่รับบทความ: 3 สิงหาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 1 กันยายน 2564
Received: August 3, 2021; Revised: August 21, 2021; Accepted: September 1, 2021

สาเหตุมาจากกฎ BONSUCRO ในอดีตมีการรวมกลุ่มของผู้ถือผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่มุ่งหวังผลกำไรในขั้นต้น อันมีเจตนารมณ์ในการลดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการผลิตอ้อย

2. การสรรหาแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 พบว่า ช่วงฤดูการผลิตหรือฤดูกาลเปิดหีบเป็นเวลาการเปิดรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรชาวไร่อ้อยเป็นจำนวนมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศกัมพูชา ซึ่งในปีที่ผ่านมาทางบริษัทแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้วยการให้ตัวแทนหรือนายหน้า ช่วยเหลือเพื่อลดเวลาและต้นในการสรรหาแรงงานให้กับทางบริษัท ในลักษณะทำสัญญา Sub-Contact ในด้านการหากำลังแรงงาน จากสาเหตุที่ทำให้ขาดแคลนแรงงานในข้อ 1. นั้น ทำให้ทางบริษัทหาทางแก้ไขทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. สรุปได้ว่าแนวทางของบริษัทได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทหรือสถานการณ์ในแต่ละปี และดูว่าวิธีไหนเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ก็พยายามตัววิธีที่ได้ผลน้อยที่สุดและพยายามหาวิธีการสรรหารูปแบบใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะใช้วิธีการแบบเดิมๆที่เคยทำมา แต่ถึงกระนั้นปีนี้มีปัญหาเรื่องกฎ Bonsucro ทางบริษัทต้องเข้ารับการตรวจเพื่อที่จะได้การับรองคุณภาพอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งกฎมาตรฐานนี้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บริษัทต้องตัดสินใจเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวและหันมาจ้างแรงงานไทย ทำให้เกิดวิกฤติขาดแคลนแรงงานในปัจจุบัน

คำสำคัญ: แรงงาน; แรงงานต่างด้าว; ช่วงฤดูการผลิต

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the labor shortage problem of Eastern Sugar and Cane Company in Wattana Nakorn Sugar Production Group. Sa Kaeo Province. 2) To study the labor recruitment of the Eastern Sugar and Cane Mills, Watthana Nakhon Sugar Production Group Sa Kaeo Province. and 3) to find a solution to the labor shortage problem of the Eastern Sugar and Cane Mills, Watthana Nakhon Sugar Production Group Sa Kaeo Province. This research was conducted using a semi-structured in-depth interview method. The research population included human resources executives and recruitment executives. A total of 9 people consisted of 1) 2 senior executives of the organization 2) 3 human resource executives and 3) 4 recruiting executives.

1. Labor shortage problem of Eastern Sugar and Cane Company, Watthana Nakhon Sugar Production Group Sa Kaeo Province During the 2019/2020 production season, laws and government policies today The government allows foreign workers to be hired but must comply with the law. The company must register and renew the work permit for foreign workers. The government has made an international agreement on the recruitment of foreign workers. There is a fee for registration and renewal of licenses. However, the labor shortage problem is also caused by the former BONSUCRO rule, which initially included non-profit grouping of stakeholders. with the intention to reduce social and environmental impacts from sugarcane production

2. Labor recruitment of Eastern Sugar and Cane Company, Watthana Nakhon Sugar Production Group Sa Kaeo Province During the 2019/2020 production season, it was found that the production season or the opening season was the time when a large number of sugarcane farmers were accepted to buy sugarcane. It is absolutely necessary that a lot of labor is required. especially migrant workers from Cambodia In the past year, the company solved the problem of labor shortage by providing agents or brokers. Help to reduce the time and cost of recruiting workers for the company. in the form of a Sub-Contact contract in the field of labor force As a result of the labor shortage in item 1, the company seeks both formal and informal solutions.

3. It can be concluded that the Company's approach has been adjusted according to the context or situation each year. and see which method is the best choice. I tried the least effective method and tried to find a new recruiting method. Most of which will use the same methods that have been done before. Still, this year there were issues with Bonsucro rules, and the company had to go through a series of inspections in order to inevitably get quality assurance. This standard rule is the main reason why companies have to decide to lay off foreign workers and turn to hire Thai workers. causing the current labor shortage crisis.

Keywords: Labor; Foreign Labor; Production Season

บทนำ

บริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออก จำกัด (มหาชน) (Eastern Sugar And Cane Public Company Limited : ESC) ซึ่งมีโครงสร้าง 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มการคลัง, กลุ่มสนับสนุนธุรกิจ, กลุ่มการค้า, กลุ่มจัดหาวัตถุดิบ, กลุ่มงานผลิตน้ำตาลวังสมบูรณ์และชีวพลังงาน, และกลุ่มงานผลิตน้ำตาลวัฒนานครและไฟฟ้าชีวมวล บริษัทฯ ดำเนินการผลิตและจำหน่ายน้ำตาลทรายให้กับลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

โรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ซึ่งอยู่ในเครือบริษัทฯใหญ่ดังกล่าว โรงงานจะดำเนินการผลิตและจำหน่ายน้ำตาลทรายโดยผลิตภัณฑ์ของบริษัทฯ ได้แก่ น้ำตาลทรายดิบ (Raw Sugar) น้ำตาลทรายสีรำ หรือน้ำตาลทรายดิบไฮโพล (Very High Polarized Raw Sugar) น้ำตาลทรายขาว (White Sugar) และน้ำตาลทรายขาวบริสุทธิ์ (Refined Sugar) และนอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของการผลิตไฟฟ้าชีวมวล โดยนำชานอ้อยมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าและไอน้ำเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตน้ำตาลทรายและเพื่อขายไฟฟ้าแก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยอีกด้วย

โรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว มีกลุ่มงานทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มงานเกี่ยวข้องกับสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ทำให้ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาฝึกงานในส่วนของรายวิชาสหกิจศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ (HPA406) ได้รับมอบหน้าที่ในการเข้าศึกษาเรียนรู้ในกลุ่มงานทรัพยากรบุคคล (Human Resource Subdivision) ส่วนงานสรรหาบุคลากรและส่วนงานบริหารค่าตอบแทน เป็นหน้าที่หลัก ซึ่งโดยปกติกลุ่มงานทรัพยากรบุคคล แบ่งออกเป็น 4 ส่วนงาน ได้แก่ ส่วนงานสรรหาบุคลากร ส่วนงานบริหารค่าตอบแทน ส่วนงานฝึกอบรม และส่วนงานบริการและสวัสดิการ

ภาพรวมของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออก (Eastern Sugar and Cane Public Company Limited : ESC) ได้รับรางวัลมากมายอาทิเช่น ในปี 2560 ได้รับรางวัลดีเด่น Thailand Energy Award 2019 ด้านพลังงานทดแทน ประเภทโครงการผลิตไฟฟ้าและความร้อนร่วม (Cogeneration), รางวัลมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคม CSR-DIW Continuous Awards 2019, รางวัล PMIA : The Prime Minister's Industry Award 2019 ประเภทการจัดการพลังงาน, รางวัลชนะเลิศ ASEAN Energy Award 2019 [Winner Cogeneration Category (Combined Heat and Power Generation in the Sugar Factory), ในปี 2561 รางวัลโรงงานน้ำตาลทรายดีเด่น, และในปี ในปี 2562 รางวัลบริษัทน้ำตาลที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง, รางวัลบริษัทน้ำตาลที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ถึงแม้ว่า บริษัทจะได้รับรางวัลมากมายในข้างต้น แต่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานช่วงฤดูการผลิตหรือช่วงฤดูกาลเปิดหีบประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายน – ต้นปีกุมภาพันธ์ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ แต่ปีนี้ดูเหมือนว่าบริษัทจะประสบปัญหามากกว่าปีก่อน ด้วยปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะช่วยหาแนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 เพราะปัญหาดังกล่าวต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืน มั่งคั่ง ให้กับบริษัทฯ ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาขาดแคลนแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาการสรรหาแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

3. เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของโรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และผู้บริหารด้านการสรรหาพนักงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 9 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร

จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จำนวน 3 คน และ 3) ผู้บริหารด้านการสรรหาจำนวน 4 คน โดยการได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูเปิดหีบ (พฤศจิกายน 2562 – กุมภาพันธ์ 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีแนวคำถามหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: แนวคำถามเกี่ยวกับปัญหาการคาดแคลนแรงงานปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลการผลิตวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูเปิดหีบ (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2563)

ส่วนที่ 2: แนวคำถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันและอนาคตต่อปัญหาการคาดแคลนแรงงานปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่ม การผลิตน้ำตาลการผลิตวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูเปิดหีบ (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2563)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นหลักเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลการผลิตวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูเปิดหีบ (พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ 2563) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพตัวอย่างโดยด้วยวิธีกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและสามารถตัดสินใจในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการการวิจัยได้ จำนวนทั้งสิ้น 9 คน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการสรรหาพนักงานช่วงฤดูเปิดหีบทั้งนี้เพื่อการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา (Content analysis) โดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวทางการแก้ไขปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว : ศึกษาเฉพาะช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดและทฤษฎีจากหลาหลายบทความเนื้อหา เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

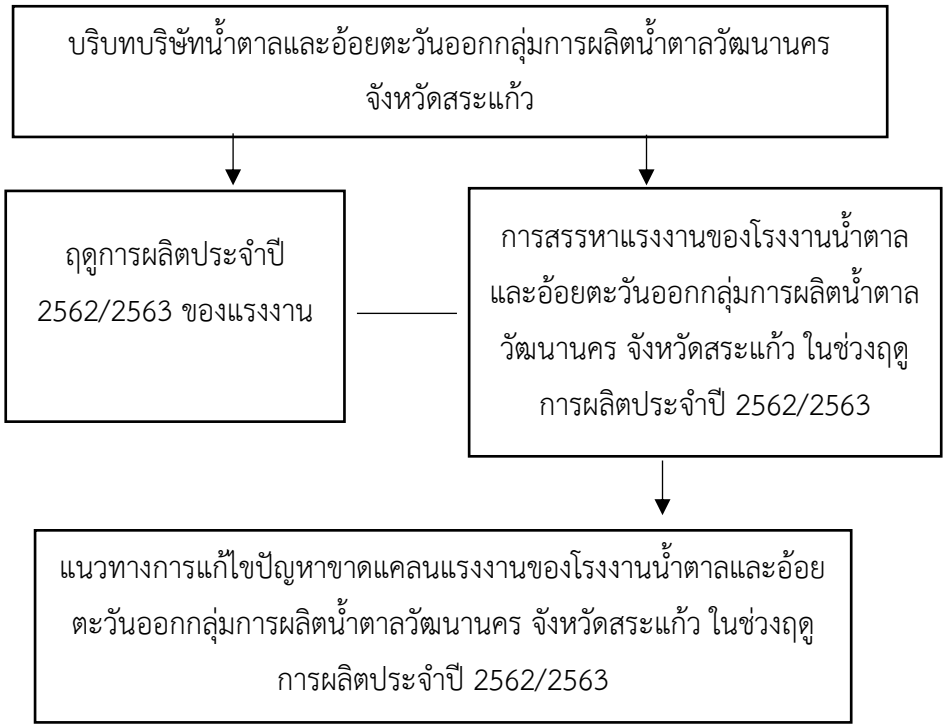

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 พบว่า กฎหมายและนโยบายภาครัฐทุกวันนี้ รัฐบาลเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวแต่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย บริษัทจะต้องทำการขึ้นทะเบียนและ ต่อใบอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าว รัฐบาลได้ทำข้อตกลงระหว่างประเทศต่อการจัดหาแรงงานต่างด้าว โดยมีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาต อย่างไรก็ตามปัญหาการขาดแคลนแรงงานยังมีสาเหตุมาจากกฎ BONSUCRO ในอดีตมีการรวมกลุ่มของผู้ถือผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่มุ่งหวังผลกำไรในขั้นต้น อันมีเจตนารมณ์ในการลดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการผลิตอ้อย

2. การสรรหาแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563 พบว่า ช่วงฤดูการผลิตหรือฤดูกาลเปิดหีบเป็นเวลาการเปิดรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรชาวไร่อ้อยเป็นจำนวนมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจากประเทศกัมพูชา ซึ่งในปีที่ผ่านมาทางบริษัทแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้วยการให้ตัวแทนหรือนายหน้า ช่วยเหลือเพื่อลดเวลาและต้นในการสรรหาแรงงานให้กับทางบริษัท ในลักษณะทำสัญญา Sub-Contact ในด้านการหากำลังแรงงาน จากสาเหตุที่ทำให้ขาดแคลนแรงงานในข้อ 1. นั้น ทำให้ทางบริษัทหาทางแก้ไขทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.1 แบบไม่เป็นทางการ โดยปกติในการสรรหาแรงงานให้กับทางบริษัทจะใช้ในลักษณะทำสัญญา Sub-Contact ในด้านการหากำลังแรงงาน ดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น แต่ด้วยกฎหมายแรงงานและมาตรฐานของบริษัททำให้บริษัทต้องหันมารับแรงงานโดยตรง

2.2 แบบเป็นทางการ สายงานของฝ่ายสรรหาในปัจจุบันมีเพียง 3 คน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายอื่นๆ อาทิฝ่ายอบรมหรือฝ่ายสรรหาก็พยายามเชิญชวนให้คนมาสมัครงาน แม้กระทั้งการลงพื้นที่ตามหมู่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านที่ยังไม่มีงานให้มาสมัครงาน

3. สรุปได้ว่าแนวทางของบริษัทได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทหรือสถานการณ์ในแต่ละปี และดูว่าวิธีไหนเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ก็พยายามตัววิธีที่ได้ผลน้อยที่สุดและพยายามหาวิธีการสรรหารูปแบบใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะใช้วิธีการแบบเดิมๆที่เคยทำมา แต่ถึงกระนั้นปีนี้มีปัญหาเรื่องกฎ Bonsucro ทางบริษัทต้องเข้ารับการตรวจเพื่อที่จะได้การับรองคุณภาพอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งกฎมาตรฐานนี้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บริษัทต้องตัดสินใจเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวและหันมาจ้างแรงงานไทย ทำให้เกิดวิกฤติขาดแคลนแรงงานในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาขาดแคลนแรงงานของบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในช่วงฤดูการผลิตประจำปี 2562/2563

(1) ด้านกฎหมายและนโยบาย

ถึงแม้ว่ากฎหมายและนโยบายภาครัฐทุกวันนี้ รัฐบาลเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวแต่ต้องถูกกฎหมาย รัฐบาลมีขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าวที่สะดวกรวดเร็ว รัฐบาลมีทำข้อตกลงระหว่างประเทศต่อการจัดหาแรงงานต่างด้าว มีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาต ซึ่งทางบริษัทของเราก็ดูแลตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อทิตยา สุวรรณโณ (2558 : 68) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและนโยบาย

ภาครัฐ รัฐบาลมีการเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย รองลงมา รัฐบาลมีขั้นตอนในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าวที่สะดวกรวดเร็ว รัฐบาลมีทำข้อตกลง MOU ระหว่างประเทศทำให้ง่ายต่อการจัดหาแรงงานต่างด้าวมาใช้ในธุรกิจก่อสร้างและรัฐบาลมีการกำหนดค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียนและต่อใบอนุญาตอย่างเหมาะสม

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของบริษัทยังมีสาเหตุมาจากกฎมาตรฐานของ Bonsucro เป็นการรวมกลุ่มของผู้ถือผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่มุ่งหวังผลกำไรในขั้นต้น ด้วยการร่วมมือกันระหว่างภาคธุรกิจ การค้าการอ้อยและน้ำตาลในการปรับปรุงบรรทัดฐานของความยั่งยืน 3 ประการ ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ในแนวทางมาตรฐานการผลิต BONSUCRO ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเคารพสิทธิมนุษยชนและการใช้แรงงานอีกด้วย ส่งผลให้บริษัทจำต้องเลิกจ้างแรงงานข้ามชาติจากกัมพูชา เนื่องจากต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว และหากต้องว่าจ้างแรงงานต่างด้าวต้องมาจากการสรรหาโดยตรง กล่าวคือ ไม่สามารถให้ตัวแทนหรือนายหน้า ในการสรรหาได้อย่างที่เคยทำมา ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างด้าวมิให้ถูกตัวแทนหรือนายหน้าเอาเปรียบได้ ซึ่งแนวทางมาตรฐานการผลิต BONSUCRO ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเคารพสิทธิมนุษยชนและการใช้แรงงาน โดยระบุไว้ว่าถึงความหมายของพนักงานไว้ว่า พนักงาน รวมถึงลูกจ้างชั่วคราว แรงงานต่างด้าว และลูกจ้างแบบอื่นๆ ได้รับค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายบังคับใช้ อย่างไรก็ตามได้กำหนดตัวชี้วัดหลักไว้ ดังนี้ **(**Nicolas Viart**,** 2014 : online)

(2) ด้านแรงงานต่างด้าว

แม้ตัดสินใจเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวและหันมาจ้างแรงงานไทย แต่ข้อจำกัดของแรงงานไทยก็ไม่สู้งาน หนักไม่เอาเบาไม่สู้เท่าแรงงานข้ามชาติได้ซึ่งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัดดา กิ่งทอง (2558 : 39) ได้ศึกษาเรื่อง การเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวในอาเซียน (พม่า ลาว กัมพูชา) ของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ปัจจัยด้านความขยันในการทำงาน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 อยู่ในระดับปานกลางโดยที่แรงงานต่างด้าวมีความขยันและอดทนในการทำงานที่หนักมากกว่าแรงงานไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาแรงงานต่างด้าวมีการเข้าและลาออกน้อยครั้งกว่าแรงงานไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ในขณะที่แรงงานต่างด้าวมีความทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพมากกว่า แรงงานไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นแม้การสรรหาแรงงานจากภายในประเทศ จะเป็นการสรรหาที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดและง่ายที่สุดในการเลือกทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับบรัษัทฯได้ สอดคล้องกับงานวิจัยชอง กฤตย อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ (2552 : 47) ได้ศึกษาเรื่องการจ้างแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพ สำหรับคนต่างชาติ พบว่า ค่าธรรมเนียมในการจ้างแรงงานต่างชาติ (Levy) ส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าว แต่ยังมีความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น นายจ้างต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

ขณะที่ แรงงานข้ามชาติมีลักษณะหมุนเวียนสูง เกณฑ์การบังคับใช้ในแรงงานข้ามชาติกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ แรงงานที่เข้ามา ทำงานไป-กลับ แรงงานชั่วคราวหรือแรงงานตาม ฤดูกาล ที่สำคัญคือความกังวลในระบบการบริหารจัดการเงินค่า ธรรมเนียม ที่ควรชัดเจนและโปร่งใส ใช้ในการบริหารจัดการงานด้านแรงงานต่างชาติเป็นหลัก และยังมีข้อเสนอให้ เปิดรับฟังความคิดเห็น สื่อสารทำความเข้าใจในระดับปฏิบัติกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

สายงานของฝ่ายสรรหาในปัจจุบันมีเพียง 3 คน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายอื่นๆอาทิฝ่ายอบรมมาช่วย ทางฝ่ายสรรหาก็พยายามเชิญชวนให้คนมาสมัครงาน แม้กระทั้งการลงพื้นที่ตามหมู่บ้านเพื่อประชาสัมพันธุ์ให้คนในหมู่บ้านที่ยังไม่มีงานให้มาสมัครงาน แต่เดิมนั้นการดำเนินการสรรหาในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีหลายวิธีไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับพนักงานโดยการเดินทางไปหานักศึกษามาช่วยในช่วงปิดการศึกษา แต่ก็ไม่ได้ผลเพราะมหาวิทยาลัยมักจะเปิดภาคการศึกษาในระยะช่วงกลางฤดูกาลผลิตหรือช่วงฤดูเปิดหีบพอดี การใช้วิธีการสรรหาตามหมู่บ้านผ่านการใช้เสียงตามสายของหมู่บ้าน ประกาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง แจกใบปลิวตามห้างร้านที่ใหญ่ๆ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการบอกปากต่อปากอีกด้วย โดยผ่านพนักงานประจำที่ทำงานกับบริษัทอยู่แล้ว ให้กระจายข่าวสารไปทางญาติพี่น้องคนใกล้ชิดที่รู้จักและอยากทำงานหรือกำลังหางานอยู่ และดูเหมือนจะได้ผลมาที่สุดจากวิธีทั้งหมดที่กล่าวมา จะเห็นว่าได้ว่า การสรรหาพนักงานที่ผ่านมาของบริษัทมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรวีณา เอื้อแท้ (2559 : 79) ได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเชิงรุกของภาคราชการกับภาคเอกชน ที่พบว่าจุดแข็งของการสรรหาและคัดเลือกบุคคลของภาคเอกชน คือใช้วิธีการและช่องทางหลายช่องทาง จุดอ่อน คือสรรหาบุคคลเฉพาะกลุ่มทำให้สรรหาได้ยาก แต่ช่องทางการสรรหาของบริษัทยังตรงกับวิธีการของ นอกจากนี้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎานุช สิทธิถาวร (2561 : 66) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาช่องทางการสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร :กรณีศึกษาธุรกิจคอนแท็คเซ็นเตอร์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ได้ค้นพบช่องทางในการสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กรที่องค์กรใช้ คือ 1) การแนะนำจากพนักงานภายในองค์กร การจัดโครงการสำหรับพนักงาน โดยให้พนักงานแนะนำบุคคลภาพนอกองค์กรเข้ามาสมัครงานกับบริษัท และมีการให้รางวัลและผลตอบแทนแก่พนักงานในรูปแบบของที่ระลึกเมื่อพนักงานสามารถแนะนำบุคคลภายนอกที่ได้ทำสัญญาจ้างงานกับบริษัท 2) การสรรหาตามสถาบันการศึกษา จัดกิจกรรมให้ความรู้กับนักศึกษาที่ใกล้จะสำเร็จการศึกษาตามสถาบันต่างๆ ภายใต้โครงการที่ชื่อว่า Campus Recruitment เป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์องค์กรให้นักศึกษาทราบถึงข้อมูลความเป็นมาขององค์กร ลักษณะงานที่องค์กรเปิดรับสมัคร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กร เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กร ตลอดจนสามารถสร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับนักศึกษาจบใหม่ แต่ช่องทางดังกล่าวเป็นแหล่งที่มาของผู้สมัครได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่ง ยังไม่สามารถเป็นช่องทางที่มีผู้สมัครได้ทั้งปี แต่ข้อดีอย่างหนึ่งก็คือการเป็นช่องทางที่ทำให้การสรรหาง่ายขึ้นจากการเลือกผู้สมัครที่มีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับ

ความต้องการกับลักษณะงานขององค์กร 3) การประกาศผ่านสถานบันการศึกษา ช่องทางนี้ใช้การประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครงานแก่นักศึกษาที่กำลังจะจบการศึกษาให้มาสมัครงานกับองค์กร เป็นการส่งเอกสารประชาสัมพันธ์รับสมัครทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และไฟล์เอกสารให้แก่เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านกระดานข่าวของมหาวิทยาลัย และกลุ่มคนในสื่อสังคมออนไลน์ให้รับทราบ 4) การรับสมัครจากวันนัดพบแรงงาน เป็นช่องทางการเปิดรับสมัครงานนอกสถานที่ตามที่สำนักงานจัดหางานได้ทำการจัดงานวันนัดพบแรงงานขึ้นตามสถานที่ต่างๆ โดยการประสานงานผ่านสำนักงานจัดหางานของราชการในจังหวัดต่างๆ 5) การประกาศผ่านสำนักงานจัดหางานของราชการ ใช้ในการประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศตำแหน่งงานว่างภายในประเทศ และประชาสัมพันธ์ผ่านหน้าสื่อสังคมออนไลน์ของสำนักงานจัดหางานจังหวัดต่างๆ และ 6) การสรรหาจากบุคคลที่เข้ามาสมัครด้วยตนเอง (Walk-in) เป็นการเปิดรับสมัครงานขององค์กรตามวันทำการที่กำหนด โดยมีวันเวลาเปิดรับสมัครระบุอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยของชฎานุช สิทธิถาวร ในข้างต้นนั้น ทำให้เห็นว่าบริษัทน้ำตาลและอ้อยตะวันออกกลุ่มการผลิตน้ำตาลวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ก็ยังขาดช่องที่ใช้ในการสรรหาอีกหลายช่องทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานควรจะนำมาปรับใช้กับบริษัทต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1) บริษัทควรจัดระบบจ้างแรงงานต่างด้าว การเก็บข้อมูล ให้มีการขึ้นบัญชี แรงงานทั้งหมด ควรเปิดให้สามารถขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวข้ามชาติได้ทั้งปี เพื่อเปิดช่องทางให้แรงงานเข้า ระบบได้ง่าย มีแรงงานให้หมุนเวียนใช้ทำงานได้ทั้งปี และสามารถตรวจจับดูแลได้ตรงกับสถานการณ์ความต้องการจริง

2) ควรเปิดให้จดทะเบียนแรงงานต่างทั้งในและนอกประเทศได้ปีละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย เพื่อให้นายจ้างเอาแรงงานฯไปจดทะเบียนได้ถี่ขึ้นตามรอบที่เปิด หรือเปิดให้ต่ออายุตามวันที่มาจดครั้งแรก เพื่อความสะดวกยืดหยุ่นให้คนเข้าระบบ

3) ควรใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาบริหาร จัดการระบบทะเบียนแรงงานต่างด้าว บันทึกเอกลักษณ์บุคคล ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวให้เป็น ระบบเครือข่ายออนไลน์ทั่วประเทศ และเป็นระบบกลางสำหรับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถตรวจสอบจำนวน และการเคลื่อนย้ายแรงงานฯในพื้นที่ต่างๆ อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์จริง สำหรับกระบวนการจัดหาแรงงาน ข้ามชาตินั้นก็ควรมีการประสานงานหรือตั้งหน่วยงานหาคนงานในประเทศต้นทาง เพื่อให้ได้คนงานที่มีคุณภาพ เข้ามาทำงานถูกต้องและเป็นการติดต่อแบบรัฐต่อรัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้มีการหาประโยชน์จากกฎหมายแรงงาน

4) ควรการรับสมัครผ่านระบบเว็บไซต์ของบริษัท เป็นช่องทางการสื่อสารที่จัดทำไว้เพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรับทราบเกี่ยวกับประวัติความเป็นขององค์กร โดยได้รวบรวมข้อมูลตำแหน่งงาน

ที่เปิดรับสมัคร สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่พนักงานจะได้รับ รวมถึงการเป็นช่องทางการติดต่อประสานงานโดยตรงเกี่ยวกับการรับสมัคร โดยผ่านทางเว็บไซต์ที่ให้ผู้สมัครได้เข้ามากรอกประวัติส่วนตัว และเลือกสมัครงานตามตำแหน่งต่างๆ ที่เปิดรับสมัคร

5) การประกาศรับสมัครงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์รับสมัครงานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ที่สามารถโต้ตอบกับผู้สมัครได้ทันทีผ่านช่องทาง Facebook Line และ Twitter ทั้งขององค์กรเอง และสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในจังหวัดต่างๆ มีประโยชน์ในการเป็นรูปแบบของการสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร แต่คุณสมบัติผู้สมัครที่เข้ามาสมัครก็ยังไม่ได้ตอบโจทย์ขององค์กร แต่เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะ สำหรับผู้สมัครในยุคปัจจุบันส่งผลให้ Facebook เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมทั้งในด้านความสะดวกสบายและรวดเร็วเป็นชองทางที่สามารถติดต่อกับฝ่ายบุคคลได้โดยตรงมากกว่าด้วย

6) การสรรหาผ่านระบบเว็บไซต์ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับการแสดงผลผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์รับสมัครงานที่มีจุดประสงค์เพื่อสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ที่ติดการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยทางองค์กรได้มีการออกแบบเว็บไซต์ที่เหมาะกับการใช้งานบนโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้เข้าถึงผู้สมัครมากขึ้นผ่านทางเว็บไซต์ ให้ผู้สมัครได้ทำการกรอกใบสมัครและลงทะเบียนจองคิวสัมภาษณ์งานผ่านระบบโต้ตอบแบบอัตโนมัติ

เอกสารอ้างอิง

กฤตย อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ. (2552). *การจ้างแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพ สำหรับคนต่างชาติ.* นครปฐม: สถาบัน 2551

ชนัดดา กิ่งทอง. (2558). *การเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวในอาเซียน (พม่า ลาว กัมพูชา) ของผู้ประกอบการในจังหวัดปราจีนบุรี. นิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการจัดการสาธารณะวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชฎานุช สิทธิถาวร. (2561*). การศึกษาช่องทางการสรรหาบุคลากรจากภายนอกองค์กร : กรณีศึกษาธุรกิจคอนแท็คเซ็นเตอร์แห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสี*มา. สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา.

ฉัตรวีณา เอื้อแท้. (2559). *ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเชิงรุก ระหว่างภาคราชการกับภาคเอกชน.* สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อาทิตยา สุวรรณโณ. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในจังหวัดสงขลา.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ คณะ บริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Nicolas Viart. (2014). BONSUCRO PRODUCTION STANDARD (Including BONSUCRO EU Production Standard). *Online*. Retrieved February 20, 2020. fromhttps://www.bonsucro.com/wp-content/uploads/2017/01/Bonsucro-Production-Standard-v4-01-ENG-THA-rev-01

กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น
The Basic Conceptual Framework of Public Relations

สุธัญญา กฤตาคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Sutanya Krittakom
Roi Et Rajabhat University, Thailand.
E-mail: sutanya@reru.ac.th

****

บทคัดย่อ

ประชาสัมพันธ์เป็นการสื่อสาร เผยแพร่ข่าวสาร ผ่านกระบวนการสื่อสารและสื่อที่เหมาะสมไปยังผู้รับสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมายเปิดรับสารเพื่อให้เกิดความร่วมมือตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งสารต้องการ การประชาสัมพันธ์ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ สร้างความน่าเชื่อ สร้างค่านิยมไปยังบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรและประชาชน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดการศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น นำเสนอความสำคัญของการประชาสัมพันธ์การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม รวมถึงประเด็นเนื้อหาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อแนวคิดการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น ผลการศึกษาพบว่า กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้นประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การประชาสัมพันธ์ภายในประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์อันดีระดับผู้บริหารไปยังพนักงานภายในองค์กร ระดับพนักงานภายในองค์กรไปยังระดับผู้บริหาร ระดับหน่วยงานในองค์กร ระดับต่างหน่วยงานและต่างระดับในองค์กร และ (2) การประชาสัมพันธ์ภายนอก ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์กลุ่มลูกค้า การประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้ถือหุ้น การประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้จัดส่ง การประชาสัมพันธ์กลุ่มชุมชนใกล้เคียง

คำสำคัญ: กรอบแนวคิดการประชาสัมพันธ์; การประชาสัมพันธ์เบื้องต้น; การสื่อสารการประชาสัมพันธ์; ประชาสัมพันธ์องค์กร

Abstracts

Public Relations is news published via appropriate media and communication approach to message receivers. The approach makes understanding and positive attitude to collaborate message receiver purposes. Public Relations is a tool for improving image and reliability. The tool makes relationship between organization and people. The article's objective is synthesis a conceptual framework for studying basic public relation principles, presenting the importance of proper public relations communication and understanding for basic public relations conceptual. The conceptual framework of public relations consists of (1) the Internal Public

* วันที่รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 11 มิถุนายน 2564
Received: May 27, 2021; Revised: June 7, 2021; Accepted: June 11, 2021

Relations were; the Public Relations of executives towards employees, employees towards executives, departments in the organization, different departments and levels in the organization and (2) the External Public Relations were; Public Relations of Customer, Shareholders, Suppliers and Communities respectively.

Keywords: Conceptual Framework of Public Relations; Basic Public Relation; Public Relations Communication; Organization Public Relations.

บทนำ

การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นคำที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปรู้จักกันอย่างแพร่หลายและมักเรียกโดยย่อว่า PR มีบทบาทสำคัญและได้รับความสนใจในปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์เกิดจากการสร้างการรับรู้และทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อทำให้กลุ่มคนเกิดการเข้าใจสร้างความน่าเชื่อและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีจากการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีต่อการยอมรับในตัวสินค้าและบริการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนอย่างแพร่หลาย ซึ่งเป็นบทบาทเด่นที่สำคัญในยุคดิจิทัล การสื่อสารประชาสัมพันธ์ จึงเป็นเหมือนการสร้างสะพานเชื่อมโยงโลกสู่ศตวรรษที่ 21 และ การประชาสัมพันธ์ที่เป็นศิลปะ การประชาสัมพันธ์มีลักษณะการดำเนินงานที่ต้องอาศัย ความรู้ ความสามารถรวมทั้งประสบการณ์และทักษะของแต่ละบุคคล เป็นความสามารถเฉพาะตัว เช่น ความสามารถและทักษะในการสื่อสาร ซึ่งถ่ายทอดและลอกเลียนแบบกันได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจาก ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน เทคนิคอย่างหนึ่งที่นักประชาสัมพันธ์คนหนึ่ง นำไปใช้แล้วประสบผลสำเร็จ หากนักประชาสัมพันธ์อีกผู้หนึ่งนำไปใช้อาจไม่ได้ผลและประสบความล้มเหลวก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัว เสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรสถาบัน กับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องเพื่อหวังผลในความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชน เป็นต้น (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2553 : 21) การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารให้สอดคล้องกับการดำเนินและแผนของการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ขององค์กร การพัฒนาองค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือของการบริหารงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นหนทางของการนำไปสู่ความร่วมมือและสนับสนุนของหน่วยงานได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ (สุวิสาข์ เหล่าเกิด, 2551 : 5)

การประชาสัมพันธ์ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจกันและร่วมมือกันจากทุกฝ่าย เพราะการที่เราจะทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด โดยปราศจากการยอมรับ ความเข้าใจและความสนับสนุน ความร่วมมือจากผู้อื่น (รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง, 2543 : 27) ประชาสัมพันธ์เป็นงานสื่อสัมพันธ์ที่มีความสำคัญ และเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีระบบงานที่ซับซ้อน แต่งานประชาสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์สร้างค่านิยม

ความรู้สึก ความประทับใจโดยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มคน อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ที่ดีช่วยป้องกันรักษาชื่อเสียงหน่วยงาน สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงการปูพื้นค่านิยม ทัศนคติที่ดีให้เกิดกับหน่วยงานให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ดี พร้อมที่จะเปิดใจรับฟังข่าวสาร และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (บุณยนุช ธรรมสอาด, 2551 : 29) โดยการประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างค่านิยมให้เกิดขึ้นในประชาชนให้เกิดความนิยม ความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานขององค์กรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปด้วยความราบรื่น การประชาสัมพันธ์เพื่อป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นส่งผลต่อชื่อเสียงองค์กร ที่องค์กรต้องพยายามสร้าง ปกป้อง และรักษาชื่อเสียงที่ดีขององค์กรโดยต้องดำเนินการอย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์สุจริต หากเกิดความเข้าใจผิด สามารถแก้ไขโดยการประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่ถูกต้องให้ประชาชนเข้าใจได้ การประชาสัมพันธ์สร้างความสัมพันธ์ภายใน คือความสัมพันธ์ของบุคลากรภายในองค์กรและการประชาสัมพันธ์ภายนอก คือการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนทั่วไป (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2546 : 5)

ดังนั้นการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญต่อองค์กรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีเป้าหมายในการสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีและถูกต้อง การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การแก้ไขปัญหาในการเข้าใจผิด การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับองค์กร ผ่านการวางแผนที่รอบคอบและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเผยแพร่ไปยังผู้รับสารผ่านสื่อที่เหมาะสม บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดการศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์เบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการวางกรอบการศึกษาวิจัยในลำดับต่อไป

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษากรอบแนวคิดการศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์เบื้องต้นครั้งนี้ ผู้เขียนดำเนินการพิจารณาและวิเคราะห์เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศรวมถึงนำเอาแนวความคิดของนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารองค์กร การโฆษณา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและคลอบคลุมในประเด็นกรอบแนวคิดการศึกษาหลักการประชาสัมพันธ์เบื้องต้นได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ความหมายของการประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาค้นคว้า ความหมายของการประชาสัมพันธ์มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศที่ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ คือ

การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) Public หมายถึง ประชาชนหรือกลุ่มคน ส่วน Relations หมายถึง ความสัมพันธ์ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) คือ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน ซึ่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมาย "การประชาสัมพันธ์" ว่า การติดต่อสื่อสารเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันถูกต้องต่อกัน สอดคล้องกับ ไอ วี ลี Ivy Lee (1930 : 2-6) นักวิชาชีพทางด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นบิดาของการประชาสัมพันธ์สมัยใหม่ ได้กล่าวว่า การดำเนินงานอะไรก็ตามได้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนเผยแพร่ออกไปให้ประชาชนได้เข้าใจถึงการดำเนินงานให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ประชาชนจะให้การสนับสนุนผลงานนั้น โดยมีวัตถุประสงค์

1. สร้างความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการ ดำเนินงานขององค์กรนั้นเป็นไปด้วยความสะดวกราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้

2. ปกป้องและรักษาชื่อเสียงสถาบันมิให้เสื่อมเสีย

3. สร้างความสัมพันธ์ภายในให้การบริหารและการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งผลให้การประชาสัมพันธ์ภายนอกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ในขณะที่พจนานุกรม Word Book Dictionary Word Book Dictionary (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2538 : 5; Wilcox & Cameron, 2014 : 5) ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า คือ กิจกรรมของหน่วยงาน องค์กร สถาบัน หรือบุคคลที่ปฏิบัติเพื่อชนะใจประชาชนทั่วไป รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการเผยแพร่กระจายข่าวสารทางเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และภาพยนตร์ เป็นต้น สอดคล้องกับ เร็กซ์ แฮโรว์ Rex Harlow ผู้ก่อตั้งสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งสหรัฐอเมริกา (Public Relations Society of America PRSA) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นหน้าที่ทางการบริหารการช่วยสร้างและรักษาความเข้าใจ การยอมรับ และความร่วมมือระหว่างองค์กรและสาธารณชน การส่งเสริมให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลและตอบสนองต่อประชามติและผลประโยชน์ของสาธารณชน ตลอดจนคาดการณ์แนวโน้มเพื่อเป็นระบบเตือนภัยล่วงหน้าแก่องค์กรโดยอาศัยการวิจัยและการสื่อสารที่มีจริยธรรม การประชาสัมพันธ์ช่วยให้องค์กรและกลุ่มประชาชนเป้าหมายต่างกันปรับตัวเข้าหากัน การประชาสัมพันธ์เป็นความพยายามขององค์กรเพื่อเรียกร้องความร่วมมือจากกลุ่มประชาชน และช่วยให้องค์กรมีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังพบว่า วิลค๊อกซ์ และคาเมรอน (Wilcox and Cameron, 2014 : 6; เสรี วงษ์มณฑา, 2540 : 1) สถาบันการประชาสัมพันธ์แห่งราชอาณาจักร (The British Institute of Public relations) การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างสรรค์และธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรกับกลุ่มสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ “การประชาสัมพันธ์” คือ การกระทำทั้งสิ้น ทั้งหลาย ทั้งปวงที่เกิดจากการวางแผนล่วงหน้า ในการที่จะสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี ภาพพจน์ที่ดีอันจะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงานและสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการสนับสนุนและความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ คือ การที่องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันต่าง ๆ มีการบริหารจัดการวางแผนดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อที่เหมาะสม เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ ทัศนคติและภาพลักษณ์อันดีขององค์กรก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือความไว้วางใจทัศนคติที่ดีระหว่างองค์กรและกลุ่มประชาชน ซึ่งการประชาสัมพันธ์เป็นงานที่มีบทบาทสำคัญในองค์กร ทั้งยังมีแผนปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอนและซับซ้อน การดำเนินงานประชาสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมให้รู้จักองค์กรในลักษณะที่ดี สร้างภาพลักษณ์ สร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งกลุ่มคนในองค์กรและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตามการประชาสัมพันธ์มักจะถูกเข้าใจสับสนกับการโฆษณา คนจำนวนมากมักจะเข้าใจว่าการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์มีความหมายเหมือนกัน จนบางครั้งเราเรียกการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์เป็น “การโฆษณาประชาสัมพันธ์” ซึ่งในความเป็นจริงการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์มีความแตกต่างกันพอสมควร ดังนี้ (ประภาศรี สวัสดิ์อำไพรักษ์. 2562 : ออนไลน์) การโฆษณา (Advertising) เป็นการกระทำการใดๆ อันเป็นการชักจูงใจต่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ซึ่งอาศัยสื่อมวลชน (Mass media) ในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายและมิได้เป็นไปในรูปส่วนตัว ส่วนการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นการติดต่อสื่อสารจากองค์กรไปสู่สาธารณชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรับฟังความคิดเห็นและประชามติจากสาธารณชนที่มีต่อองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อถือ ภาพลักษณ์ ความรู้ และแก้ไขข้อผิดพลาดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจสรุปเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างได้ดังตาราง

ปัจจัยเปรียบเทียบ	การโฆษณา	การประชาสัมพันธ์
เป้าหมาย	กลุ่มเป้าหมายชัดเจนมักมีกลุ่มเดียว	มีกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม
วัตถุประสงค์	เชิญชวนหรือชักจูงให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง	สร้างความน่าเชื่ออถือ ภาพลักษณ์ ความรู้ ทัศนคติที่ดี แก้ไขข้อผิดพลาดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
เครื่องมือที่ใช้	สื่อมวลชน (Mass media) เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา อินเตอร์เน็ต	อาจใช้สื่อมวลชนก็ได้ เช่น ออกข่าว การให้สัมภาษณ์ การจัดงานแสดง การสัมมนา การจัดเวทีอภิปราย การแข่งขัน

ปัจจัยเปรียบเทียบ	การโฆษณา	การประชาสัมพันธ์
การติดต่อสื่อสาร	การสื่อสารทางเดียว (One-way communication)	การสื่อสารสองทาง (Two-way communication)

(ที่มา : ประยุกต์จาก ประภาศรี สวัสดิ์อำไพรักษ์, 2562 : ออนไลน์)

ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์มีความสำคัญหลายประการ ดังนี้ (บุณยนุช ธรรมสอาด, 2551 : 8-9)

1. การประชาสัมพันธ์ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และสร้างค่านิยมของหน่วยงานได้ดีขึ้น การสร้างความรู้สึกประทับใจที่บุคคลหลาย ๆ กลุ่มมีต่อหน่วยงานนั้น ๆ รวมทั้งลูกจ้าง ลูกค้า ผู้บริโภค ชุมชน พ่อค้า และรัฐบาล โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มชนเหล่านี้ เผยแพร่ ชี้แจงข่าวสารให้ประชาชนเห็นคุณงามความดีให้เกิดความเลื่อมใสและสร้างความผูกพันทางใจ เช่น องค์กรที่ประสบความสำเร็จมีการจัดสรรเงินเดือนที่เหมาะสม การให้โบนัส และรางวัลพนักงานดีเด่นประจำปีเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานรวมถึงการมีสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับพนักงาน ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานอยู่เสมอ เมื่อพนักงานมีความพึงพอใจและมีทัศนคติที่ดีกับองค์กรแล้วก็จะเกิดความร่วมมือร่วมใจ รับผิดชอบต่อชุมชน

2. การประชาสัมพันธ์ช่วยป้องกันรักษาชื่อเสียงของหน่วยงาน มีการพัฒนาปรับปรุงตัวเอง รวมทั้งสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของ ประชาชนแล้วโอกาสที่ประชาชนจะได้รับความไม่สะดวก เกิดความเข้าใจผิด หรือมองในแง่ร้ายซึ่งจะเป็น ผลในการนำไปวิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดเสียชื่อเสียงย่อมไม่มีหรือมีน้อยมากเพราะเราได้ตรวจสอบความคิดเห็นทัศนคติของประชาชนและทำการปรับปรุงอยู่เสมอ

3. การประชาสัมพันธ์ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง การทำให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานและฝ่ายบริหาร เพราะการประชาสัมพันธ์เป็น การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างฝ่ายบริหารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยการให้ข่าวสารข้อเท็จจริงและ ความถูกต้อง มิได้เป็นการจูงใจหรือการโฆษณาชวนเชื่อด้วยกลวาจา ย่อมทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ กับฝ่ายบริหารขึ้น

4. การประชาสัมพันธ์ช่วยการขายและการตลาด การประชาสัมพันธ์เป็นการปูพื้นค่านิยม ทัศนคติที่ดีให้เกิดกับหน่วยงาน เมื่อประชาชน มีค่านิยม ความรู้สึกที่ดีแล้วก็มีใจพร้อมที่จะรับฟังข่าวสาร การโฆษณาสินค้า หรือบริการต่าง ๆ ซึ่งเป็น แรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากได้และตัดสินใจซื้อในที่สุด การประชาสัมพันธ์ที่มีการตรวจสอบทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยมของกลุ่มเป้าหมายยังช่วยให้ฝ่ายการตลาดวางแผนงานตั้งแต่ผลิตสินค้าจัดจำหน่าย โฆษณา ฯลฯ ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพด้วย

วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การประเมินและการวิเคราะห์กลุ่มประชาชน วัตถุประสงค์การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ มีดังนี้ (วิรัช ลภิรัตนกุล, 2553 : 151 ; Sam Black, 1975 : 18)

1. เพื่ออธิบายถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานและประเภทของการดำเนินธุรกิจของหน่วยงานนั้น ๆ ให้กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

2. เพื่ออธิบายให้ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการได้ทราบถึง ทัศนคติ ประชามติหรือความรู้สำนึกคิดของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน

3. เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าและค้นหาจุดบกพร่องต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน

4. เพื่อให้ประชาชนยอมรับ ซึ่งถ้าเป็นหน่วยงานธุรกิจภาคเอกชน เช่น บริษัทห้างร้านก็เพื่อให้ลูกค้ายอมรับในบริษัทตน รวมทั้งยอมรับในผลิตภัณฑ์และบริการที่บริษัทจำหน่ายอยู่ รวมทั้งเพิ่มปริมาณการขายทางอ้อมด้วย

5. เพื่อทำหน้าที่ขจัดปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน

6. เพื่อแนะนำฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องเพื่อความเจริญก้าวหน้าและชื่อเสียงที่ดีของหน่วยงาน

7.เพื่อสร้างความนิยมให้เกิดในหมู่ประชาชน (Positive Step to Achieve Good Will) ความนิยมจากประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานและความอยู่รอดขององค์กร

8. เพื่อปกป้องและรักษาชื่อเสียงขององค์กรมิให้เสื่อมเสีย (Action to Safeguard Reputation) ชื่อเสียงขององค์กรมีส่วนเกี่ยวพันเชื่อมโยงไปถึงภาพลักษณ์ขององค์กร หากองค์กรมีชื่อเสียงไปในทางลบประชาชนอาจไม่ให้ความร่วมมือ เพราะระแวงในชื่อเสียงขององค์กร องค์กรจึงต้องปกป้องและรักษาชื่อเสียงของตนให้ดีอยู่เสมอ ต้องมีการดำเนินงานที่ซื่อสัตย์สุจริตตรงไปตรงมา ประพฤติปฏิบัติดี รวมทั้งแสดงออกถึงการมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การให้ทุนการศึกษากับเด็กที่ขาดแคลน การแจกถุงยังชีพในกรณีที่มีภัยพิบัติ เป็นต้น การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคมต่าง ๆ การให้บริการผลประโยชน์ต่อสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่องค์กรทำขึ้นเพื่อสร้างชื่อเสียง เกียรติคุณและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

9. การสร้างความสัมพันธ์ภายใน (Internal Relationship) กับบุคลากรในองค์กร ได้แก่ พนักงาน ลูกจ้าง ภายในองค์กรนั้น ให้มีความรักความสามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจ ให้เกิดความผูกพัน จงรักภักดีต่อองค์กร เพราะความสัมพันธ์อันดีต่อหน่วยงานจะช่วยให้การบริหารและการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ จะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรไม่ว่าจะเป็นนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานประเภทต่างๆและการบริการของธุรกิจให้ชัดเจน มีส่วนรับผิดชอบหรือช่วยเหลือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และควรมีการคาดการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นล่วงหน้าและนำข้อมูลเสนอต่อฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นลดการเข้าใจผิดสร้างความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีกับทั้งตัวบุคลากรภายในองค์กรและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรในลักษณะของการประชาสัมพันธ์

หลักการสำคัญของการประชาสัมพันธ์

หัวใจสำคัญการประชาสัมพันธ์ที่ดี องค์กรต้องรู้จักกลุ่มประชาชนที่มีความต้องการแตกต่างกันและมีความหลากหลาย เพื่อจะได้ใช้การสื่อสารให้เหมาะสมของแต่ละกลุ่มประชาชนทำให้องค์กรมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถแบ่งกลุ่มประชาชนได้ ดังนี้ (ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2559 : 11)

1. กลุ่มประชาชนภายในและภายนอก (Internal and External Publics) กลุ่มประชาชนภายในองค์กร ได้แก่ ผู้บริหารทุกระดับ คณะกรรมการบริหาร ผู้ถือหุ้น และพนักงาน นักประชาสัมพันธ์ต้องให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวขององค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง อย่าปล่อยให้บุคลากรได้รับข่าวสารขององค์กรจากการรายงานข่าวทางสื่อมวลชนหรือคนภายนอก ส่วนกลุ่มประชาชนภายนอกมีหลายกลุ่ม เช่น ลูกค้า ชุมชน สื่อมวลชน รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์ นักวิชาการ นักวิเคราะห์การเงิน ผู้ถือหุ้น ผู้บริโภค เป็นต้น

2. กลุ่มประชาชนหลักและรอง (Primary and secondary publics) กลุ่มที่มีผลโดยตรงต่อเป้าหมายขององค์กรและเป็นกลุ่มที่มีทรัพยากรจำเป็นต่อองค์กร ซึ่งมีความสำคัญมาก ส่วนกลุ่มประชาชนรองเป็นกลุ่มที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรน้อยกว่า องค์กรจึงต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มประชาชนรองด้วย เนื่องจากความจำกัดของทรัพยากร เช่น เวลา งบประมาณ ทำให้นักประชาสัมพันธ์ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารและสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชนหลักก่อน และจะสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชนรองในภายหลังด้วยตามทรัพยากรองค์กรทั้งคน เงินและเวลา

3. กลุ่มประชาชนดั้งเดิมและกลุ่มประชาชนในอนาคต (Traditional and future publics) พนักงานและลูกค้าปัจจุบันถือเป็นกลุ่มประชาชนดั้งเดิมที่องค์กรต้องสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี ส่วนกลุ่มประชาชนในอนาคตหมายถึงกลุ่มที่มีโอกาสและศักยภาพที่จะเป็นลูกค้าในอนาคต เช่น นักเรียน นักศึกษา ที่อาจจะเป็นกลุ่มเป้าหมายขององค์กรเมื่อสำเร็จการศึกษา

4. กลุ่มผู้สนับสนุน ผู้คัดค้าน และกลุ่มอิสระ (Proponents, Opponent, and The uncommitted) องค์กรต้องใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันกับแต่ละกลุ่ม สำหรับกลุ่มผู้สนับสนุนอยู่แล้วต้องใช้วิธีการสื่อสารเพื่อตอกย้ำความเชื่อ ในขณะที่ต้องใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติกลุ่มผู้

คัดค้าน ส่วนกลุ่มอิสระที่ยังไม่มีการแสดงท่าทีใด ๆ ก็มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์ทางการเมือง

การแบ่งกลุ่มประชาชนในการประชาสัมพันธ์จึงเป็นปัจจัยความสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีและการสร้างชื่อเสียงขององค์กร ซึ่งนักประชาสัมพันธ์จะต้องมีความละเอียดและรอบคอบในการแบ่งแยกกลุ่มประชาชนให้เหมาะสม ทั้งในด้านของลักษณะประชากรพื้นฐาน เช่น เพศ อายุ การศึกษา ฐานะ ความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละสังคมจะทำให้การประชาสัมพันธ์มีประสิทธิภาพ และเพื่อที่จะรักษาความคงอยู่ของกลุ่มประชาชนต่าง ๆ กับองค์กรให้นานที่สุด

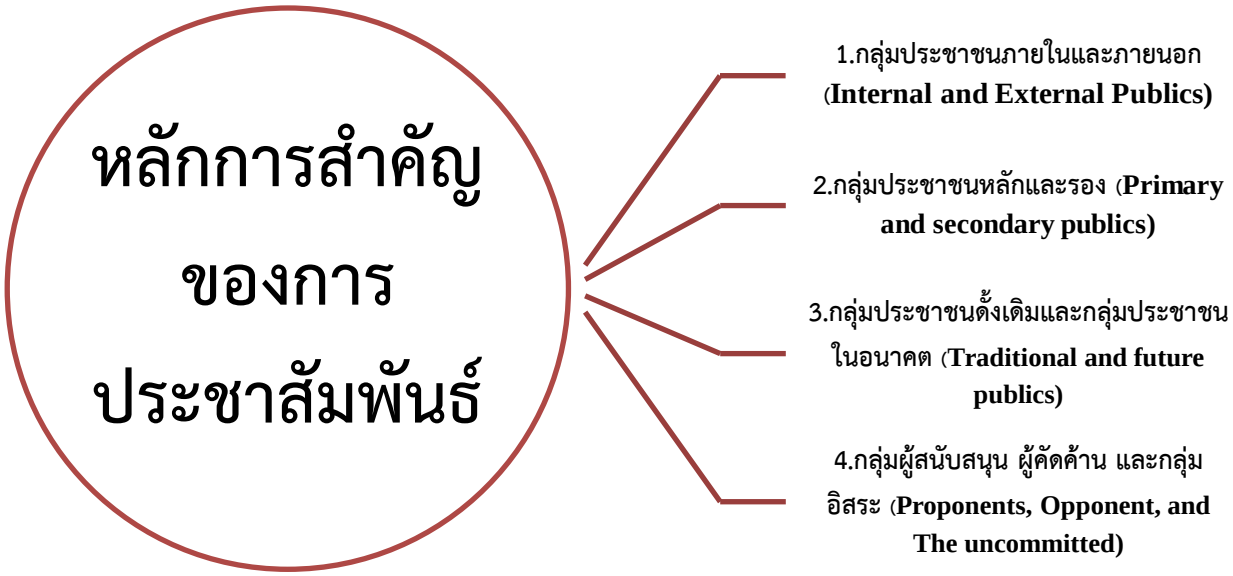

แผนภาพที่ 1 หลักการสำคัญของการประชาสัมพันธ์

กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น

โดยทั่วไปการแบ่งประเภทของการประชาสัมพันธ์อย่างกว้าง มี 2 ประเภท คือ (ทัศนีย์ ผลชานิโก, 2559 : ออนไลน์)

1. การประชาสัมพันธ์ภายใน (Internal Public Relations) คือ การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มบุคคลภายในองค์กร อันได้แก่กลุ่มเจ้าหน้าที่ เสมียน พนักงาน ลูกจ้าง ตลอดจนถึงนักการภารโรง คนขับรถภายในองค์กรให้เกิดมีความรักใคร่กลมเกลียว สามัคคี กันในหมู่เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งด้านการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจและความรักใคร่ผูกพัน จงรักภักดี (Loyalty) ต่อหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ภายใน จึงมีความสำคัญมาก หากการประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรไร้ประสิทธิภาพเพราะ

ความสัมพันธ์อันดี ภายในหน่วยงานจะมีผลสะท้อนไปกับการสร้างความสัมพันธ์ภายนอกด้วย และการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในหน่วยงานยังเอื้ออำนวยให้การบริการและการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปด้วย ความราบรื่น คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการที่พนักงาน ลูกจ้างภายในสถาบันมีความเข้าใจ ในนโยบายและการดำเนินงานของสถาบันเป็นอย่างดีก็จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพให้กับการประชาสัมพันธ์ภายนอกด้วย สำหรับสื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ภายในนั้น อาจใช้การติดต่อสื่อสารด้วยวาจา แบบซึ่งหน้า (Face of Face) หรืออาจใช้สิ่งพิมพ์ภายในองค์กร (House Journal) ช่วย เช่น หนังสือเวียน จดหมายของภายใน วารสารภายใน ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ภายใน (Internal Public Relations) แบ่งออก 4 กลุ่ม ดังนี้ (บุหงา โปชิว, 2552 : 340-361)

1.1. การประชาสัมพันธ์จากระดับผู้บริหารไปยังพนักงานภายในองค์กร ใช้วิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ลักษณะจากบนลงล่าง (Downward Communication) เป็นการประชาสัมพันธ์นโยบาย การสั่งงานรวมถึงบันทึกข้อความที่เป็นทางการไปยังพนักงานภายในองค์กร

1.2.การประชาสัมพันธ์จากพนักงานภายในองค์กรไปยังระดับผู้บริหาร เป็นการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) จากผู้ปฏิบัติงานในระดับชั้นที่ต่ำกว่าไปยังระดับที่สูงกว่า การประชาสัมพันธ์สื่อสารในลักษณะนี้ เช่น กล่องรับความความคิดเห็น การประชุมกลุ่ม และการร้องเรียน พบว่า การประชาสัมพันธ์สื่อสารนี้ช่วยให้ระดับผู้บริหารสามารถรับทราบผลการปฏิบัติงานและความคิดเห็นของพนักงานภายในองค์กรที่มีต่อตนได้ดีขึ้นเพื่อสามารถนำผลนี้ไปสร้างการตัดสินใจและปรับปรุงการทำงานเพื่อให้พนักงานภายในองค์กรเกิดทัศนคติในเชิงบวกและเกิดความจงรักภักดี (Royalty) ต่อองค์กร

1.3. การประชาสัมพันธ์ระดับหน่วยงานในองค์กร เป็นการประชาสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal Communication) คือ การประชาสัมพันธ์สื่อสารในระดับหน่วยงานภายในองค์กร มีการประสานงานและรวมสายงานต่างๆภายในองค์กรเข้าด้วยกัน เช่น การติดต่อข้ามสายงานระหว่างฝ่ายงบประมาณกับฝ่ายบัญชี ฝ่ายแผนงานและฝ่ายที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ เป็นต้น

1.4. การประชาสัมพันธ์แบบต่างหน่วยงานและต่างระดับในองค์กร เป็นวิธีการประชาสัมพันธ์สื่อสารที่มักไม่ค่อยใช้ แต่ก็มีความจำเป็นในบางสถานการณ์ที่ พนักงานภายในองค์กรไม่สามารถสื่อสารความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพผ่านช่องทางอื่นๆได้ จึงเป็นลักษณะการสื่อสารที่ข้ามไปยังหน่วยงานที่ต่างกันหรือในระดับที่ต่างกัน

2. การประชาสัมพันธ์ภายนอก (External Public Relations) คือ การสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนภายนอกกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ ประชาชนทั่วไปและประชาชนที่องค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำความคิดเห็น ผู้นำในท้องถิ่น ลูกค้า ผู้บริโภค รวมทั้งชุมชนละแวกใกล้เคียง เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มประชาชนเหล่านี้เกิดความรู้ความเข้าใจในตัวองค์กร และให้ความร่วมมือแก่องค์กรด้วยดี การทำการประชาสัมพันธ์ภายนอกต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนที่มีกลุ่มขนาดใหญ่หรือจำนวนมาก จึงอาจต้องใช้

เครื่องมือ สื่อสารต่าง ๆ เข้ามาช่วยเผยแพร่กระจายข่าวสารสู่สาธารณชนด้วย อันได้แก่ สื่อมวลชน (Mass Media) เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ก็นิยมใช้เครื่องมือสื่อสารมวลชนเหล่านี้เข้าช่วยในการประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ดีการประชาสัมพันธ์ภายนอก (External Public Relations) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (ประภาศรี สวัสดิ์อำไพรักษ์, 2542: ออนไลน์)

2.1. การประชาสัมพันธ์กลุ่มลูกค้า (Customer) เป็นกลุ่มที่สำคัญต่อองค์กร เพื่อเป้ามายและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและน่าเชื่อถือ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จะต้องให้กลุ่มลูกค้ารู้สึกในความพึงพอใจเกี่ยวกับตัวสินค้าหรือบริการตามความคาดหวัง เมื่อกลุ่มลูกค้าเกิดความพึงพอใจแล้ว ก็จะเกิดการเชื่อมั่นต่อองค์กรและยังจะเป็นกระบอกเสียงในการส่งข่าวสารข้อมูลแบบปากต่อปากอีกทั้งยังช่วยประชาสัมพันธ์องค์กรให้กับคนรอบข้าง โดยองค์กรไม่ต้องเสียค่าประชาสัมพันธ์อีกด้วย

2.2. การประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้ถือหุ้น (Shareholders) เป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ในการร่วมเป็นหุ้นส่วนให้กับองค์กร ผู้ถือหุ้นจึงให้ความสนใจในการดำเนินงานและการบริหารงานขององค์กรว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดสนองความต้องการของกลุ่มผู้ถือหุ้นหรือไม่ เพราะฉะนั้นองค์กรจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารรวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มผู้ถือหุ้นให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อองค์กร แม้ในสถานการณ์ที่องค์กรอาจเกิดความเข้าใจผิดหรือข่าวลือในแง่ลบก็ตาม

2.3. การประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้จัดส่ง (Suppliers) เป็นกลุ่มตัวแทนหรือกลุ่มผู้จัดจำหน่าย สินค้าหรือบริการให้แก่องค์กร กลุ่มผู้จัดส่งจึงต้องการผลกำไรรวมถึงการซื้อขายสินค้าหรือบริการในราคาที่ยุติธรรมจากองค์กร ดังนั้นองค์กรต้องให้ความสนใจในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มผู้จัดส่งเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

2.4. การประชาสัมพันธ์กลุ่มชุมชนใกล้เคียง (Communities) เป็นกลุ่มประชาชนที่อยู่บริเวณโดยรอบและใกล้เคียงสถานที่ตั้งขององค์กร การประชาสัมพันธ์องค์กรต่อกลุ่มประชาชนดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกลุ่มชุมชนใกล้เคียงให้เกิดการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆขององค์กร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือระหว่างองค์กรกับกลุ่มชุมชนใกล้เคียง เช่น กิจกรรมสร้างสวนสาธารณะ กิจกรรมทาสีวัดในชุมชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพควรมีการวางระบบการสื่อสารจากภายในที่ดี รู้จักและเข้าใจความต้องการของบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น และนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงในการบริหารงาน เพื่อให้เห็นว่าองค์กรมีความสนใจและใส่ใจให้มากที่สุด ต้องมีการเผยแพร่ข่าวสารและสื่อสารให้เข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรให้ชัดเจน เมื่อบุคลากรรับรู้เป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนขององค์กรแล้ว ก็จะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงานให้บรรลุตาม

เป้าหมายที่องค์กรกำหนด หากการสื่อสารภายในองค์กรที่ดีแล้วก็จะนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ภายนอกในการสร้างความเข้าใจกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจในตัวองค์กร ทำให้ประชาชนเกิดการร่วมมือแก่องค์กรที่ดีเช่นกัน

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการศึกษาการประชาสัมพันธ์เบื้องต้น

สรุป

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาการประชาสัมพันธ์ คือ การติดต่อสื่อสารเผยแพร่ ชี้แจงข้อมูล นโยบาย ความรู้ ข่าวสาร ส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้อง ปกป้องและรักษาชื่อเสียง ไปยังผู้รับสารโดยผ่านเครื่องมือการสื่อสารและเวลาที่เหมาะสมได้รับรู้อย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดทัศนคติและภาพลักษณ์ที่ดี เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องความน่าเชื่อถือต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายกับองค์กรเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน การประชาสัมพันธ์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการวางแผนและการปฏิบัติงานอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ช่วยส่งเสริมให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างค่านิยม สร้างความสัมพันธ์อันดี สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มประชาชน การประชาสัมพันธ์ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ การประชาสัมพันธ์ภายใน คือ การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นกับบุคลากรเพื่อให้เกิดความจงรักภักดี ความรักใคร่ผูกพันต่อองค์กร อาทิ บุคลากรในองค์กรและประชาชนทั่วไปให้เกิดความสนับสนุนและความร่วมมือซึ่งกันและกัน และการประชาสัมพันธ์ภายนอก คือการสร้างความน่าเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนเพื่อให้

เกิดการสนับสนุน เช่น ประชาชนทั่วไป ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ในการที่จะประชาสัมพันธ์ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ควรมีการวางแผน วางระบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกที่ดี รู้จัก เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรและประชาชนทั่วไป เพื่อนำไปสู่ความสนใจ ความร่วมมือร่วมใจ การรับข่าวสารที่เผยแพร่ รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงที่ดีต่อองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี. (2559). *หลักการประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทัศนีย์ ผลชานิโก. (2559). การประชาสัมพันธ์(Public Relations). *ออนไลน์.* สืบค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.prd.go.th/download/article/article_20151102174745.pdf

บุณยนุช ธรรมสอาด. (2551). *คู่มือปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ เรื่องหลักการประชาสัมพันธ์.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

บุหงา โปซิว. (2552). การจัดการเชิงกลยุทธ์: การสื่อสารภายในองค์กร.*การประชุมวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Week 2552*. วันที่ 20 มีนาคม 2552 ณ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ประภาศรี สวัสดิ์อำไพรักษ์. (2562). ความหมายและความสำคัญของการประชาสัมพันธ์. *ออนไลน์.* สืบค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.stou.ac.th/stou.ac.th/stouonline/lom/data/sms/market/Unit8/Subm1/U811-1.htm?fbclid=IwAR2v-DIbfSJjwsTVJGfo7KAVS0tzvyPhtF6bWMO6RD2-yxAQxN3WGnwNZhw.

รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง. (2543). *การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพมหานคร: ขุนนนท์การพิมพ์.

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2538). *การประชาสัมพันธ์การสื่อสารโฆษณาสื่อสารมวลชน*. (พิมพครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2546). *การประชาสัมพันธ์ฉบับสมบูรณ์ (ปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่).* (พิมพค์รั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2553). *การประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงการณ์มหาวิทยาลัย

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การประชาสัมพันธ์: ทฤษฎีและปฏิบัติ.* กรุงเทพมหานคร: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

สุวิสาข์ เหล่าเกิด. (2551). *การนำเสนอรูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก สำหรับงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.* มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

Lee, Ivy L. (1930). *Ivy Ledbetter Lee Papers*. New Jersey: Princeton University.

Sam Black.(1975). *Practical Public RelationsZ.* (3rd)ed. London: Pitman Publishing Ltd.

Wilcox, D.L., and Cameron, G.T. (2014). *Public Relations.* (5th ed.). Boston: Pearson Education.

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Public Policy Implementation of Local Government Organizations

ศรายุทธ คชพงศ์, ดนัย ผ่องแผ้ว,
กุลชาติ บุญกลั่นสอน และ ธนัสถา โรจนตระกูล
มหาวิยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Sarayut Kotchapong, Danai pongpaeo,
Kullachart Bunklanson and Tanastha Rojanatrakul
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail**:** sarayut.ko@psru.ac.th

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติของท้องถิ่นนั้นเป็นกระบวนการแปลงนโยบายที่มีแหล่งที่มาจากนโยบายรัฐบาล นโยบายจากสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น นโยบายที่มาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่ริเริ่มจากประชาชน ให้เป็นโครงการ กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม โดยที่ใช้เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการ หรือโครงการที่ใช้เงินอุดหนุนของรัฐบาลมาดำเนินการ โดยมีกระบวนการดำเนินการของโครงการที่แตกต่างกันไปตามประเภทของโครงการโดยเป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไปตามซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้นก็เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนอีกด้วย

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ; การนำนโยบายไปปฏิบัติ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

This academic paper aims to study the process of public policy implementation of local government organizations; it was found that local policy implementation is a process of converting policies that have come from government policy. Policies from local council members and local administrators Policy derived from relevant laws People's initiatives. To be a project Concrete activity by using the income of the local government organization to operate or projects that use government grants to operate The project implementation process differs according to the type of project in accordance with local government laws, regulations, and regulations. Which has different

* วันที่รับบทความ: 1 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2564
Received: June 1, 2021; Revised: June 14, 2021; Accepted: June 17, 2021

operating processes as mentioned above, it is in response to the needs of the people. And solve problems that arise with the public as well.

Keywords : Public Policy, Implementing the Policy, Local Government Organizations

บทนำ

การศึกษานโยบายสาธารณะในต่างประเทศมีพัฒนาการมายาวนานนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่2 สำหรับประเทศไทยการศึกษานโยบายสาธารณะเกิดขึ้นเมื่อประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ในสมัยรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร (คณะรัฐมนตรีคณะที่ 30 พ.ศ. 2506-2512) ความสนใจศึกษามุ่งเน้นไปที่การจัดทำโครงการ การบริหารงานโครงการ การวางแผนการบริหาร และการประเมินผลโครงการของภาครัฐ เพื่อผลิตคนไปทำงานในส่วนราชการเป็นสำคัญ จวบจนเมื่อสังคมเศรษฐกิจเติบโตและซับซ้อนมากขึ้น (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2552 : 24-43)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ กระแสประชาธิปไตย กระแสสิทธิมนุษยชน และวงจรเศรษฐกิจโลกที่มีความผันผวนเป็นระยะ อันนำไปสู่กระแสการปฏิรูปการบริหารของต่างประเทศภายใต้แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2523 ทั้งหมดนี้จึงเป็นแรงผลักที่สำคัญทำให้ประเทศไทยเกิดกระแสการปฏิรูประบบราชการในประเทศ โดยมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การหันมาให้ความสำคัญกับการบริการสาธารณะที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำแผนและการบริหารโครงการที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลของโครงการรวมไปถึงการคิดค้นพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริหารที่เน้นการใช้ทรัพยากรร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย เป็นต้น พลวัตการเปลี่ยนแปลงหนุนเนืองและเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วตังกล่าวย่อมเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีผลกระทบต่อองค์ความรู้ของนโยบายสาธารณะ นักวิชาการด้านนโยบายสาธารณะจึงหันมาให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การนำแนวคิดศาสตร์ในสาขาอื่น ๆ เช่น การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การตลาด การบริหารจัดการภาครัฐและเครือข่าย และเทคนิควิธีการประเมินผลแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ มาประยุกต์ใช้กับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินผลนโยบายสาธารณะ ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นในการบริหารภาครัฐส่วนกลางเท่านั้น แต่ได้ใช้อิทธิพลไปยังการบริหารราชการในส่วนท้องถิ่นอีกด้วย (ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร, 2552 : 5-6)

การนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเป็นการดำเนินโครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการตอบสนองความต้องการของประชาชนรวมเป็นกระบวนการหลังจากกฎหมายผ่านสภาหรือนโยบายได้รับการอนุมัติแล้ว ทั้งนี้การนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐนั้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำความต้องการของประชาชนและนโยบายของรัฐมากำหนดเป็นโครงการ

หรือกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย และโครงการหรือกิจกรรมนั้นไปปฏิบัติเพื่อตอบสนองคนในชุมชนและสังคมต่อไป

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ คือ การจัดสรรคุณค่าต่างๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อสังคมส่วนรวม (The Authoritative allocation of values for the whole society) สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำนั้น เป็นผลมาจากค่านิยมหรือความปรารถนาหรือความเชื่อของรัฐบาลว่าเรื่องอะไรสำคัญกว่า ดีกว่า หรือเหมาะสมกว่า จึงเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำเพื่อส่วนรวม โดยรัฐบาลจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายผ่านระบบการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรมในการกำหนดนโยบาย เช่น การซื้อรถถังเพื่อเสริมสร้างกองทัพบกให้เข้มแข็งก็มีความสำคัญ หรือการขยายรถไฟรางคู่ทั่วประเทศก็มีความสำคัญ หรือการเพิ่มเงินเดือนให้ข้าราชการก็มีความสำคัญเช่นกัน แต่รัฐบาลจะต้องเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่พิจารณาว่าสำคัญก่อนเพราะมีทรัพยากรจำกัด หรือรัฐบาลเลือกที่จะไม่ทำบางเรื่องหรือทุกเรื่อง ด้วยเหตุผลอื่นๆ ก็ได้ (Dye, 2002 : 31)

นโยบายสาธารณะยังเป็นพันธะสัญญาระยะยาวในการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นแบบแผนของรัฐบาล โดยมุ่งเน้นสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการจริงมากกว่าสิ่งที่รัฐบาลพูด เพื่อให้เกิดความเข้าใจในนโยบายสาธารณะอย่างชัดเจน (Prewitt & Verba, 1983 : 25) ชุดของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันตามที่มุ่งหวังไว้และดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการแก้ไขปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจ ให้บรรลุเป้าหมายหรือสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (A purposive course of action followed by and actor or set of actors in dealing with a problem or matter of concern) แนวความคิดนี้ชี้ให้เห็นว่านโยบายสาธารณะเกิดขึ้นภายใต้ระบบการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และมีการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของบุคคลหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับปัญหานั้นๆ ซึ่งเป็นความหมายที่เน้นให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริง (Anderson, 1994 : 13)

นอกจากนี้นโยบายสาธารณะยังเป็นการตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรม หรือไม่ดำเนินกิจกรรม โดยรัฐบาลอาจเป็นผู้ดำเนินการเอง หรือให้ตัวแทนเป็นผู้ดำเนินการภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยปัญหา อุปสรรคและโอกาส ซึ่งนโยบายถูกเสนอเพื่อนาไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (ณัฐพล พัวประเสริฐ, 2560 : 3) เพื่อเป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาลได้ทำการตัดสินใจเลือกและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้นำให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้ าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารงานหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการแต่ละเรื่อง (มยุรี อนุมานราชธน, 2547 : 25)

กล่าวได้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายได้แก่ ผู้นำทางการเมืองฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาที่สำคัญของสังคมเป็นการตัดสินใจกระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก เป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำโดยพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการต่อรองหรือประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทางบวกและลบต่อสังคม และเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

หลักการของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะนั้นเป็นการจัดสรรผลประโยชน์หรือสิ่งที่มีคุณค่าระหว่างปัจเจกชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในระบบสังคมการเมือง เรียกว่า“การจัดสรรค่านิยมของสังคม” โดย Easton ยังได้ขยายความว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของระบบการเมือง (Political system) คือ บุคคลที่มีอำนาจสั่งการ (Authorities) ได้แก่ผู้อาวุโสทางการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ตุลาการ นักบริหาร ที่ปรึกษาประมุขของประเทศ และผู้นาทางการเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักและยอมรับในระบบการเมืองบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมโดยได้รับการยอมรับในฐานะเป็นผู้มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการตัดสินใจขั้นต้นที่กำหนดแนวทางทั่วไปอย่างกว้าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (William, 1975 : 76)

นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยหลักการในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนจึงมีสิทธิและสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตนเองได้ โดยผ่านกลไกต่างๆ ทางการเมือง อาทิ พรรคการเมือง นักการเมือง กลุ่มอิทธิผลและกลุ่มผลประโยชน์ ระบบราชการ ฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ เป็นต้น เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎีระบบ (System Theory) หากความต้องการ (Demand) ของประชาชนได้รับการพิจารณาและนำเสนอสู่สาธารณะ และถ้านโยบายเหล่านั้นสอดคล้องหรือสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมได้ รัฐบาลก็ย่อมจะได้รับพลังสนับสนุน (Support) จากประชาชน เพื่อนำประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเข้าสู่ระบบการเมือง (Political System) เพื่อการพิจารณาและกลั่นกรองให้เป็นนโยบาย (Policy) ซึ่งก็คือ “ผลผลิตทางการเมือง” (Dye, 2002 : 39) นโยบายสาธารณะมีความสำคัญทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายต่อประชาชน และต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ได้แก่

1. เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ
2. เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการตอบสนองความต้องการของประชาชน
3. เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญของประชาชน
4. เป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลเพื่อจัดสรรค่านิยมของสังคม
5. เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม เป็นต้น

ทั้งนี้เพราะนโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการตอบสนองความต้องการและค่านิยมของประชาชน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งในเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความสำเร็จของการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้รัฐบาลสามารถดำรงอำนาจในการบริหารประเทศต่อไปได้ ในทางตรงกันข้าม หากรัฐบาลกำหนดนโยบายไม่สอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของสังคม และไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้รัฐบาลหมดความชอบธรรมที่จะบริหารประเทศต่อไป (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2552 : 24-43) กระบวนการกการดำเนินนโยบายสาธารณะนับว่าเป็นการพิจารณา "กิจกรรม" หรือ "กระบวนการ" ที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง กระบวนการนโยบายนั้นประกอบด้วยขั้นตอนหรือกระบวนการ ดังนี้

1. การระบุปัญหา หมายถึง การพิจารณาปัญหาว่าถูกรับรู้หรือถูกนิยามอย่างไร และเป็นการพิจารณาหรือตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งก็คือรัฐบาล ว่าปัญหาอะไรที่จำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับ การแก้ไข

2. การกำหนดนโยบาย หมายถึง การออกแบบเป้าหมายนโยบายและกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การอนุมัตินโยบาย หมายถึง การสนับสนุนทางการเมืองและการตรากฎหมาย

4. การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ส่วนราชการสามารถนำนโยบายไปดำเนินการได้

5. การประเมินผลนโยบายและโครงการ หมายถึง การประเมินผลกระทบ รวมทั้งด้านความสำเร็จหรือด้านความล้มเหลวของนโยบาย

6. การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หมายถึง การปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงเป้าหมายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

กระบวนการนโยบายของคราพห์และเฟอร์ลองก์ (Kraft & Furlong, 2004 : 78) อาจมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ มีการเพิ่มขั้นตอนการอนุมัตินโยบายและการเปลี่ยนแปลงนโยบายเข้าไปในกระบวนการนโยบาย อย่างไรก็ตามกระบวนการนโยบายดังกล่าวนั้นเป็นการศึกษานโยบายสาธารณะในฐานะกิจกรรมในระบบการเมือง ประกอบด้วย การระบุปัญหา การพิจารณานโยบาย การกำหนดนโยบาย การอนุมัติการนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลและการเปลี่ยนแปลงนโยบาย สำหรับเป็นการศึกษานโยบาย

สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้กำหนดกรอบในการนำเสนอไว้ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1. การกำหนดนโยบาย 2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 3. การติดตามและการประเมินผลนโยบาย โดยกำหนดให้ขั้นการระบุประเด็นปัญหา และการอนุมัตินโยบายรวมไว้ในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย และกำหนดให้ขั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายรวมไว้ในขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย ด้วยเหตุผลที่ว่าการระบุประเด็นปัญหา การอนุมัตินโยบาย การเปลี่ยนแปลงนโยบายเป็นประเด็นย่อยและสามารถกล่าวไปพร้อมกับประเด็นใหญ่ เพื่อให้สามารถเห็นความต่อเนื่องของ กระบวนการทางนโยบาย (ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร, 2563 : 12-18) ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะ (Policy Formation) การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการนโยบาย ในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย

1) การกำหนดประเด็นปัญหา (Issue Definition) การกำหนดประเด็นปัญหา หมายถึง การระบุว่าปัญหาใดควรได้รับการแก้ไขกำหนดเป็นนโยบายหรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา การกำหนดประเด็นปัญหาจึงอยู่ที่ว่าอะไรคือปัญหา เนื่องจากการมองว่าอะไรคือปัญหานั้นมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองและภูมิหลัง

2) การพิจารณาประเด็นเข้าสู่วาระนโยบาย (Agenda Setting) เป็นการพิจารณาปัญหาใดก็ตามที่จะเข้าวาระการพิจารณาจากผู้กำหนดนโยบายได้ต้องเป็นปัญหาที่มีทางออกหรือมีความเป็นไปได้ในการแก้ไขให้ลุล่วง ซึ่งกระบวนการกำหนดวาระนโยบายออกเป็น 3 กระแส ได้แก่ กระแสปัญหา (Problem Stream) กระแสการเมือง (Political Stream) และกระแสนโยบาย (Policy Stream) เพราะหากประเด็นปัญหาไม่ได้รับความสนใจแล้วโอกาสที่ประเด็นปัญหานั้นจะไม่ได้รับการสนองตอบจากผู้มีอำนาจก็สูงตามไปด้วย

3) การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) ขั้นตอนการกำหนดนโยบายเป็นการพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานเพื่อช่วยในการแก้ปัญหา การพัฒนาแนวทางหรืออาจเรียกว่าการพัฒนาทางเลือกนี้เป็นการพิจารณาทางเลือกที่ได้รับการยอมรับทางการเมือง สังคม และความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางเลือกจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยมีผู้เกี่ยวข้อง

4) การอนุมัตินโยบาย (Policy Ligitimation) การอนุมัตินโยบายเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการต่อรอง การแข่งขัน การประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์และส่วนราชการ หรือแม้แต่เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง เช่น ความขัดแย้งระหว่างประธานาธิบดีและรัฐสภา หรือระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันเอง รวมถึงในกระบวนการกำหนดนโยบายยังเป็นการกำหนดว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และได้รับงบประมาณสำหรับโครงการ

การกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการนโยบาย การกำหนดนโยบายเกี่ยวข้องกับตัวแสดงที่เข้ามาเกี่ยวข้องและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยตัวแสดงที่เป็นทางการและมี

อำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เช่น นักการเมือง สมาชิกรัฐสภาคณะกรรมาธิการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ นักวิชาการ สำหรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการนี้ เช่น การนิยามปัญหา การพิจารณาประเด็นปัญหาสู่วาระการพิจารณา การแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจว่าจะเลือกทำเพื่อแก้ปัญหา ในขั้นตอนนี้จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและเทคนิควิธีในการกำหนดทางเลือก

2. การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (Policy Implementation) เมื่อนโยบายสาธารณะถูกกำหนดออกมาเป็นนโยบาย แผน โครงการ กิจกรรมที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลเรียกว่า การนำนโยบายไปปฏิบัตินั่นเอง กิจกรรมในกระบวนการนี้ เช่น การจัดองค์กรใหม่ ได้แก่ การกำหนดแผนก หน่วยงานขึ้นมาทำหน้าที่ปฏิบัตินโยบาย หรืออาจมอบหมายความรับผิดชอบให้หน่วยงานที่มีอยู่ดำเนินการ หน่วยงานที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องแปลงกฎหมายให้เป็นกฎ ระเบียบ หรืออาจจ้างเอกชนดำเนินการแทน การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบาย นโยบายจะประสบความสำเร็จย่อมขึ้นอยู่กับการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ เมื่อครั้งที่สภาพแวดล้อมยังไม่สลับซับซ้อน ดังเช่นโลกในยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วในรูปแบบของเครือข่าย การนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมไม่ต้องใช้ความสามารถในการประสานงานติดต่อสื่อสารกันมากนัก การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมักเป็นการดำเนินการได้ด้วยองค์กรเพียงองค์กรเดียวนั่นก็คือส่วนราชการ อย่างไรก็ตาม การทำงานเพียงลำพังอาจไม่สามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มขึ้นได้ การทำงานในลักษณะเครือข่ายจึงเกิดขึ้น รูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายจึงเป็นการประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความร่วมมือนั่นเอง

3. การประเมินผลและการยุตินโยบาย (Policy Evaluation and Termination) ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนโยบาย คือ การประเมินผลและยุตินโยบาย การประเมินผลนโยบายหรือการประเมินผลโครงการเป็นการประเมินว่านโยบายและโครงการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีหรือไม่ โดยเฉพาะนักวิเคราะห์นโยบายจะพิจารณาว่านโยบายหรือโครงการเป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุทุกคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปของไทย ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตมากขึ้นหรือไม่ การประเมินผลนโยบายประกอบด้วยการประเมินความสำเร็จของโครงการ โดยพิจารณาผลลัพธ์และความสอดคล้องกับความต้องการ ตลอดจนประสิทธิภาพการดำเนินการ สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินโครงการ เช่น สมาชิกรัฐสภากลุ่มผลประโยชน์ นักวิชาการ และการประเมินผลสามารถประเมินในระหว่างการดำเนินการและเมื่อโครงการเสร็จสิ้น การประเมินผลนโยบายและการประเมินผลโครงการอาจทำให้ได้ปัญหาใหม่ขึ้นมา โดยปัญหานั้นจะกลับเข้าไปสู่การพิจารณาของผู้กำหนดนโยบายอีกครั้ง การประเมินผลนโยบายเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการนโยบายเนื่องจากผลที่ได้จากการประเมินจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการยุตินโยบาย การประเมินผลนโยบายสามารถดำเนินการได้ทั้งก่อนและหลัง

นโยบายหรือโครงการเสร็จสิ้น เพื่อประเมินว่านโยบาย/โครงการเป็นไปตามเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ สามารถสนองความต้องการของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ หากไม่เป็นไปตามที่กำหนดจะปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างไร ผู้เขียนขอสรุปกระบวนการของนโยบาย ดังแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการของนโยบาย

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นโยบายสาธารณะถือว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐบาลหรือหน่วยงานเอกชนไม่แสวงหากำไรและไม่สังกัดรัฐบาล ผสมผสานกันโดยรัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดนโยบายเพื่อจัดทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่พลเมืองโดยรวม การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นการตัดสินใจวางแนวทางกว้าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาหรือการตอบสนองความต้องการสิ่งสำคัญคือการตัดสินใจว่าจะกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร ต้องอาศัยข้อมูลและใช้เทคนิคและทฤษฎีช่วยตัดสินใจสำหรับขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการวิเคราะห์ปัญหากำหนดเป้าหมาย กำหนดขอบเขตและกรอบของนโยบาย การศึกษาข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการออกแบบทางเลือกนโยบายการวิเคราะห์ทางเลือกการพิจารณาเปรียบเทียบทางเลือกการทดสอบทางเลือก การจัดทำร่างนโยบายเสนอแนะกลยุทธ์ในการดำเนินนโยบาย และการอนุมัติและประกาศเป็นนโยบายตามลำดับ (ณัฐพล พัวประเสริฐ, 2560 : 10) ทั้งนี้นำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติตามกฎหมายกำหนด การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ (วุฒิสาร ตันไชย, 2559 : 60-75) คือ

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ดำเนินการจัดบริการสาธารณะโดยอาศัยทรัพยากรงบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ อำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และอำนาจตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการจัดทำบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง มี

ข้อดีคือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถควบคุมกระบวนการดำเนินการด้วยตัวเอง เพื่อการจัดทำบริการสาธารณะสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี สำหรับข้อจำกัดนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดทำบริการสาธารณะด้วยตนเอง เช่น การเสียงบประมาณว่าจ้างเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน หรือการลงทุนในเครื่องมือในการจัดทำบริการสาธารณะ เป็นต้น

2) การจัดทำบริการสาธารณะโดยการจัดตั้งสหการ (Syndicate หรือ Union) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดตั้งสหการ เพื่อร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด หรือร่วมกันกับเอกชนในการจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นมา เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะ โดยมีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ซึ่งกฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังข้างต้น ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดตั้งสหการได้นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 17 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ทั้งนี้ ในด้านการพาณิชย์การส่งเสริมการลงทุน และการทำกิจการใด ๆ สามารถที่จะดำเนินการเอง การร่วมกับบุคคลอื่นหรือการจัดตั้งสหการ

3) การจัดทำบริการสาธารณะโดยให้ผู้อื่นดำเนินการแทนพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร้องขอให้ส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการแทน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมอบหมายให้เอกชนดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แทนได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด นอกจากนี้แผนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 25512 ยังได้กำหนดให้ภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจซื้อบริการจากภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต้องเป็นภารกิจที่ต้องใช้เทคนิค ทักษะ วิชาการ ความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการเอง หรือดำเนินการเองแล้วไม่มีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถซื้อบริการจากภาคเอกชน หน่วยงานอื่นที่มีประสบการณ์หรือเคยดำเนินการมาก่อนแล้ว ซึ่งการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้ผู้อื่นดำเนินการแทน มีข้อดีคือ ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเบาภาระการจัดบริการสาธารณะในบางประเภทให้ผู้อื่นดำเนินการ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดบริการสาธารณะบางประเภทที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเข้ามาดำเนินการแทน อย่างไรก็ตาม การจัดทำบริการสาธารณะโดยผู้อื่นจำต้องถูกดำเนินไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) การจัดทำบริการสาธารณะโดยการว่าจ้าง (Outsourcing) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้วิธีการว่าจ้างให้บุคคลภายนอกเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะ โดยระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2553 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำบริการสาธารณะโดยอาศัยการ ว่าจ้างได้ 4 รูปแบบ ได้แก่

4.1) การจ้างเหมารักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ ไม่รวมถึงบ้านพักของข้าราชการ

4.2) การจ้างเหมาทำความสะอาดที่ทำการ

4.3) การจ้างเหมาดูแลรักษาต้นไม้ สวนไม้ประดับ สวนหย่อมหรือสนามหญ้าของทางราชการ

4.4) การจ้างเหมาอื่น ๆ ที่เป็นกิจการในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจ้างเก็บขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล การจ้างครูฝึกสอนออกกำลังกาย เป็นต้น

5) การจัดทำบริการสาธารณะโดยการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยสามารถให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการพาณิชย์ (Public-Private Partnership : PPPs) ตามพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 ได้ เช่น เทศบาลสามารถมีรูปแบบการดำเนินกิจการพาณิชย์ได้มากถึง 4 รูปแบบ แต่ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลกลับสามารถดำเนินกิจการพาณิชย์ได้เพียง 2 รูปแบบ ทั้งนี้ การ จัดทำบริการสาธารณะโดยการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อดีคือ สามารถช่วยเสริมสร้างรายได้และแสวงหาผลกำไรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อลดภาระด้านงบประมาณจากภาครัฐแต่การจัดทำบริการสาธารณะโดยการพาณิชย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจประสบปัญหาการดำเนินงานได้ หากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยประเภทบริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินในรูปแบบกิจการพาณิชย์มากที่สุด เช่น ประปา ตลาด โรงฆ่าสัตว์ โรงรับจำนำ บ่อบำบัดน้ำเสีย กิจการสนามกีฬาและสันทนาการ น้ำดื่ม และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

2. การนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามประเภทของแหล่งรายได้ การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามประเภทของแหล่งรายได้ สามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ (วุฒิสาร ตันไชย, 2559 : 60-75) คือ

1) โครงการที่ใช้เงินอุดหนุนกำหนดวัตถุประสงค์หรือโครงการที่รัฐบาลกำหนดให้ทำ โครงการที่ใช้เงินอุดหนุนกำหนดวัตถุประสงค์หรืออาจเรียกว่าเป็นโครงการที่รัฐบาลกำหนดให้ทำหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น "รับจ้างทำ" เป็นโครงการตามประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อสนับสนุนการกระจ่ายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยโครงการ 2 ประเภท ได้แก่

1.1) โครงการด้านสวัสดิการสังคม เช่น เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนชรา เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ

1.2) โครงการด้านการศึกษา เช่น เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนอาหารเสริม(นม) เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนอาหารกลางวัน เงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัย

2) โครงการที่ใช้เงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน สำหรับโครงการที่ใช้เงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจตั้งงบประมาณสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นของรัฐในภารกิจด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านการสาธารณสุข หรือ 3) ด้านภารกิจที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินโครงการโดยใช้เงินสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน จำต้องปฏิบัติตามประกาศคณะกรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องหลักเกณฑ์การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในการให้บริการสาธารณะโดยลักษณะของการให้เงินอุดหนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ มีเกณฑ์ดังนี้

2.1) หน่วยงานที่รับเงินอุดหนุน ได้แก่ องค์กรประชาชน องค์กรการกุศลและองค์กรที่จัดตั้งตามกฎหมายโดยไม่แสวงหาผลกำไร กล่าวคือ องค์กรประชาชน ได้แก่ กลุ่มที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย หรือชุมชนที่จัดตั้งตามกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย โดยมีสถานะเป็นกลุ่มหรือชุมชนไม่น้อยกว่า 1 ปี องค์กรการกุศล เช่น วัด มัสยิด กาชาด สมาคม มูลนิธิ และองค์กรที่จัดตั้งตามกฎหมายโดยไม่แสวงหาผลกำไร เช่น สภาวัฒนธรรม อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี

2.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงสถานการณ์คลังและบรรจุโครงการนั้นไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นก่อนตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี

2.3) หน่วยงานที่ขอรับเงินอุดหนุนต้องเขียนโครงการเสนอขอมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยโครงการนั้นต้องเป็นโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มหรือชุมชน เป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจน และส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.4) ต้องมีการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้แทนของหน่วยงานที่ขอรับเงินอุดหนุนไม่น้อยกว่า 3 คน

2.5) หน่วยงานที่ขอรับเงินต้องออกใบเสร็จหรือใบสำคัญรับเงินให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นหลักฐาน

2.6) หน่วยงานที่ขอรับเงินต้องรายงานผลการดำเนินงานแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในสามสิบวันนับแต่โครงการแล้วเสร็จ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน หากหน่วยงานที่ขอรับเงินไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเรียกเงินคืนเท่ากับจำนวนเงินที่อุดหนุนคืนทั้งหมดได้

2.7) การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจสนับสนุนเป็นเงินเพื่อใช้จ่ายด้านบุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ การซ่อมแซมอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ไม่เกินร้อยละ 10 ของรายได้ของปีงบประมาณที่ผ่านมาและไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐ

(2) เทศบาล แบ่งออกเป็น เทศบาลขนาดใหญ่ ไม่เกินร้อยละ 2 ของรายได้ของปีงบประมาณที่ผ่านมาไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐ สำหรับเทศบาลขนาดกลางและขนาดเล็ก ไม่เกินร้อยละ 3 ของรายได้ของปีงบประมาณที่ผ่านมาไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐ

(3) องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่เกินร้อยละ 5 ของรายได้ของปีงบประมาณที่ผ่านมาไม่รวมเงินอุดหนุนจากรัฐ

ทั้งนี้ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือจำเป็นต้องสนับสนุนเกินเกณฑ์ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอต่อคณะอนุกรรมการอำนวยการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดพิจารณาเป็นรายกรณีไป

3) โครงการที่ใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจโครงการที่ใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ หรืออาจเรียกว่าเป็นโครงการที่รัฐบาลกำหนดให้ทำนอกเหนือจากโครงการที่ใช้เงินอุดหนุนทั่วไปแบบกำหนดวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการนั้น เป็นโครงการตามประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจสำหรับการดำเนินงานตามแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น ปีงบประมาณ 2553 จัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นโครงการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สอดคล้องกับแผนชุมชนและแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น โครงการตามนโยบายของรัฐบาล โครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคม โครงการป้องกันภัยสาธารณะหรือการบูรณะสาธารณประโยชน์ที่เสียหายหลังเกิดภัยพิบัติ เป็นโครงการที่กำหนดมูลค่าไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท เสร็จสิ้นภายใน 1 ปี โครงการที่ใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจไม่ต้องจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นต้น

4) กรณีโครงการใช้เงินอุดหนุนทั่วไป/เงินรายได้ของท้องถิ่น/เงินกู้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถใช้เงินอุดหนุนทั่วไป เงินรายได้ เงินกู้ หรือเงินจากแหล่งเงินอื่น ๆ เช่น เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ (กรณีกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา และยกเว้นเงินอุดหนุนทั่วไปที่กำหนดวัตถุประสงค์ หรือเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้เพื่อการดำเนินการได้ตามที่ท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการ เช่น โครงการตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งโครงการประเภทดังกล่าว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) โครงการที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง 2 โครงการที่ดำเนินการในลักษณะเครือข่าย และ 3) โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

5) โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ โครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ นอกเหนือจากส่วนราชการต้นสังกัด (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) มักจะเป็นโครงการที่ได้รับข้อมูลจากส่วนราชการนั้น หรือข้อมูลจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้น 1 โครงการที่ได้รับการสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น โครงการด้านสาธารณ์สุข โครงการประเภทโครงสร้างพื้นฐาน ลักษณะการดำเนินโครงการมีความหลากหลายเช่นเดียวกับโครงการที่ใช้เงินรายได้/เงินอุดหนุนทั่วไป/เงินกู้ และมีการดำเนินการในลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสมทบ โดยมีการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายที่เรียกว่า "เครือข่ายหุ้นส่วนร่วมสมทบ" ลักษณะของเครือข่ายคือ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมสมทบเงินร่วมกับส่วนราชการ อาจดำเนินการในรูปแบบของกองทุน เช่น โครงการหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี หลายรูปแบบแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด การดำเนินการเหล่านั้นล้วนเป็นไปเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการให้บริการสาธารณะ สำหรับการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นจากความตระหนักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เนื่องจากหากไม่มีเครือข่ายแล้วอาจทำให้บริการสาธารณะไม่บรรลุเป้าหมาย หรืออาจเกิดจากการส่งเสริมของส่วนราชการ บางครั้งการทำงานในลักษณะเครือข่ายอาจเกิดจากการกระตุ้นส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐด้วยกันได้ ผู้เขียนสรุปการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดังแผนภาพที่ 2

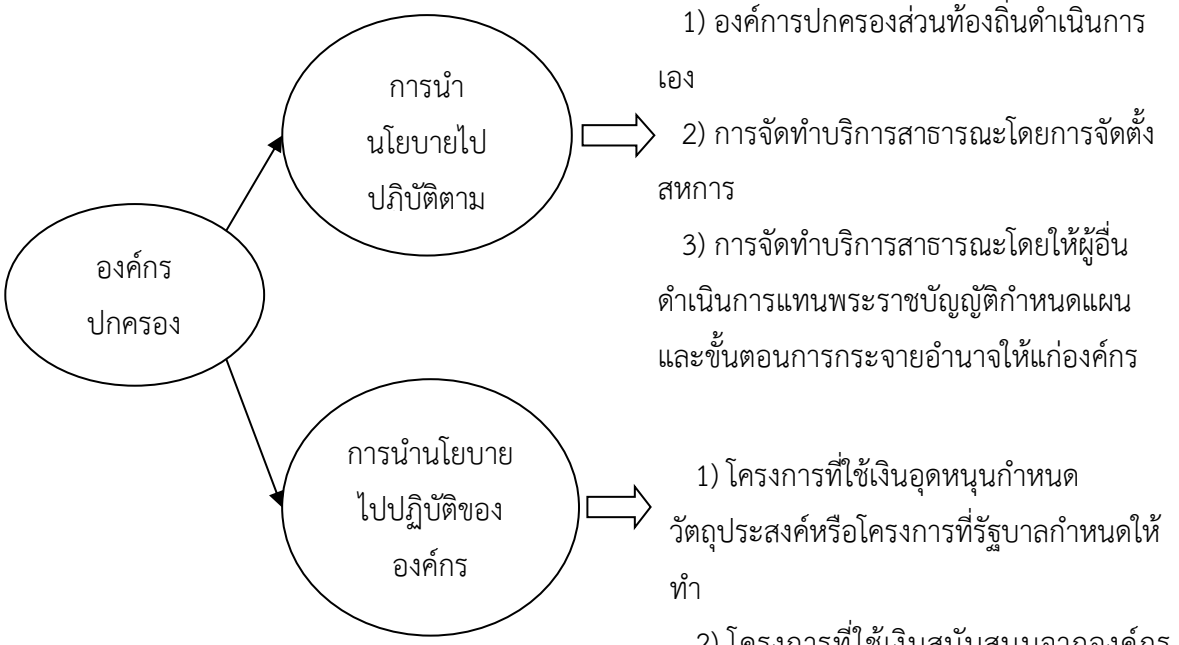

แผนภาพที่ 2 การนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุป

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลาย และความขับซ้อนแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแหล่งรายได้ที่องค์กรปกครองส่วนได้รับ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการที่ได้รับเงินอุดหนุนที่กำหนดวัตถุประสงค์และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่กระทำการแทนรัฐบาลหรือรับจ้างรัฐบาลเท่านั้นการดำเนินการปรากฏในรูปทางผ่านเงินหรือเพียงแค่จัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ หากโครงการใดเป็นโครงการที่ใช้เงินรายได้ของตนเอง หรือเงินอุดหนุนทั่วไป หรือหาก

งบประมาณไม่เพียงพอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจกู้เงินมาใช้ดำเนินการโครงการ จึงส่งผลให้การดำเนินโครงการลักษณะนี้จะมีความซับซ้อนมากขึ้น อาจเป็นการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายประเภทต่าง ๆ เช่น เครือข่ายที่ปรึกษา เครือข่ายจ้างเหมาเครือข่ายเฉพาะกิจ เครือข่ายศูนย์ประสานงานประชาชน เครือข่ายศูนย์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลตลอดจนเครือข่ายหุ้นส่วน เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยเครือข่ายการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจากการมีส่วนร่วมของอย่างไรก็ตามการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อยู่ประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องขจัดปัญหาคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหนึ่งในวิธีการที่ดีคือ การติดตามตรวจสอบโดยประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพล พัวประเสริฐ. (2560). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายสาธารณะกับโลกาภิวัฒน์.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

มยุรี อนุมานราชธน. (2547). *นโยบายสาธารณะ แนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์.* เชียงใหม่: คะนึงนิจการพิมพ์.

วุฒิสาร ตันไชย. (2559). *รูปแบบและประเภทการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2552). *นโยบายสาธารณะไทย : กำเนิด พัฒนาการ และสถานภาพของศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: จุดทอง.

ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2563). *นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2552). *นโยบายสาธารณะแนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

Anderson, J.E. (1994). *Public Policy – Making : Introduction.* (2 nd). New York : Houghton Mifflin Company.

Dye, T.R. (2002). *Understanding Public Policy.* New Jersey : Prentice Hall.

Kraft, M.E. & Furlong, S.R. (2004). *Public Policy : Polities Analysis and Alternatives.* Washington D.C. : CQ Press.

Prewitt, K. & Verba, S. (1983). *An Introduction to American Government.* (4th ed.). New York : Harper & Row.

Williams, W. (1975). *Implementation Analysis and Assessment.* Policy Analysis. 1 (3). (summer).

ทุนมนุษย์ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ
Human Capital : Human Resource Management in Public Sector

ดนัย ผ่องแผ้ว, ศรายุทธ คชพงศ์,
กุลชาติ บุญกลั่นสอน และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Danai pongpaeo, Sarayut Kotchapong,
Kullachart Bunklanson and Chot Bodeerat
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail **:** danaipongpaow@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ เป็นกลยุทธ์ กระบวนการในการจัดการบุคลากรในองค์กรตามมิติต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะการได้มา 2) ระยะการดูแลรักษา และ3) ระยะการออกจากงาน กระบวนการทั้ง 3 ระยะนี้มีกิจกรรม โครงการที่องค์กรภาครัฐจัดขึ้น เพื่อจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความสำเร็จขององค์กรที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

คำสำคัญ : ทุนมนุษย์**;** การจัดการทรัพยากรมนุษย์**;** องค์กรภาครัฐ

Abstracts

This academic paper aims to study human resource management processes in government organizations. Human resource management in public sector organizations is a process strategy for managing personnel in organizations according to different dimensions. It is divided into 3 phases: 1) acquisition phase, 2) maintenance phase, and 3) retirement phase. All 3 phases of the process have activities Projects held by government organizations To manage human resources management In order for personnel to be able to perform their duties for maximum efficiency. And cause problems to a minimum including the development of personnel to have more potential for more efficient operation And for the increased success of the organization as well.

* วันที่รับบทความ: 1 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 14 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 17 มิถุนายน 2564
Received: June 1, 2021; Revised: June 14, 2021; Accepted: June 17, 2021

Keywords : Public Sector; Human Resource Management; Human Capital

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ หรือ คน เป็นทรัพยากรในการจัดการที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างคุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มได้ โดยสามารถเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะทางด้านความคิดและการกระทำ สามารถผลักดันภารกิจทั้งหลายของ องค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถทางการ จัดการของผู้บริหาร ที่จะสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจหรือการกระตุ้นให้คนในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คน จึงเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของขององค์การ และเป็น ปัจจัยในการกำหนดโอกาสการเจริญเติบโตขององค์กรได้ แต่ในขณะเดียวกันทรัพยากรมนุษย์ของแต่ละองค์การ ก็สร้างปัญหา เกิดขึ้นหลายลักษณะให้แก่องค์การเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นทั้งในลักษณะที่เกิดจากระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากร การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร และการขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่าง เป็นระบบ เพราะหากไม่ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบนั้นจะก่อให้เกิดผลเสียต่อองค์กรในอนาคตได้ เพราะผลที่ได้รับจากการจัดการเหล่านั้นจะยังไม่สอดคล้องกับความสำเร็จหรือเป้าหมายขององค์การ (ชัชชัย พันธุ์เกตุ อ้างถึงใน ฟ้าวิกร อินลวง, 2561 : 43-55) ดังนั้นการจัดการทุนมนุษย์ (Hrm : Human Resource Management) จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การต้องทำการพัฒนาฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม ทัศนคติที่ดี เพื่อจะให้ได้เป้าหมายเดียวกัน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม และประเทศชาติการพัฒนาทุนมนุษย์ มีวิธีการและหลักสูตรมากมายหลายหลักสูตร โดยเฉพาะการเล่นเกมเพื่อพัฒนาบุคลากร ให้รู้จักการทำงานเป็นทีม ให้รู้จักการสร้างทีม แต่ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้พร้อมเสียก่อน เมื่อตนเองพร้อมแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปได้ดี โดยเฉพาะทีมหรือกลุ่ม การจัดการทุนมนุษย์เป็นการใช้ทุนมนุษย์เพื่อให้องค์การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (Mondy & Noe, 1996 : 159-160) ทุนมนุษย์ (Human Resource) คือ การจัดการบุคลากรในองค์การ โดยให้ความสำคัญในศักดิ์ศรี ความเป็นคน และต้องทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม (Werther & Kiath, 1985 : 56-57)

องค์กรภาครัฐมีทั้งที่เป็นหน่วยงานประเภทกระทรวง ทบวง กรม และ หน่วยงานที่เป็นรัฐวิสาหกิจ และอาจมีหลากหลายขนาดแตกต่างกัน แม้ส่วนใหญ่จะมีขนาดองค์กรใหญ่โตตามกาลเวลาและอายุขัยขององค์กร เพราะบุคลากรในภาครัฐมักทำงานผูกพันอยู่กับองค์กรเดิมเป็นเวลายาวนาน ในขณะที่องค์กรต้องมีการนำคนรุ่นใหม่จากภายนอกเข้ามาเสริมเป็นระยะ เพื่อทดแทนบุคลากรเดิมที่เกษียณหรือให้มีส่วนผสมขององค์กรที่เอื้อตาม กาลเวลาที่เปลี่ยนไป องค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือรัฐวิสาหกิจ ต่างๆ ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ในองค์กรภาครัฐ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรมนุษย์ คือ ทุนมนุษย์ ซึ่งต้องมีความรู้ ทักษะความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ สามารถนำมาสร้างคุณค่าให้กับองค์กรทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

การจัดการทุนมนุษย์ความหมาย หลักการ และความสำคัญ

การจัดการทุนมนุษย์ (Hrm : Human Resource Management) เป็นงานการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน เกี่ยวข้องกับการกำหนดและดำเนินนโยบายในด้านการวางแผนกำลังคน การจัดหาและคัดเลือกคนเข้าทำงาน การพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การประสานสัมพันธ์เพื่อการธำรงรักษากำลังคนและการพ้นสภาพการทำงานอย่างเป็นธรรม เพื่อมุ่งหมายให้คนทำงานอยู่ดีและเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์การ (เพ็ญศรี วายวานนท์, 2537 : 23) การจัดการทุนมนุษย์เป็นการจัดการความสัมพันธ์ของบุคลากรและผู้บริหาร โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้องค์การบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งจากความหมายดังกล่าวมีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ (Clark, 1992 : 189-192) คือ

1. การจัดการทุนมนุษย์ให้ความสำคัญกับการจัดการความสัมพันธ์ ที่ไม่ใช่เป็นการจัดการบุคคล

2. การจัดการทุนมนุษย์มุ่งเน้นที่เป้าประสงค์ขององค์การ เมื่อวัตถุประสงค์ขององค์การเปลี่ยนแปลงไป การจัดการความสัมพันธ์ดังกล่าวก็จะเปลี่ยนด้วย

3. วัตถุประสงค์หลักของการจัดการทุนมนุษย์ควรมุ่งที่องค์การ ส่วนสมาชิกขององค์การแต่ละคนจะเป็นวัตถุประสงค์รอง

การบริหารทุนมนุษย์ในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังล้าหลังอยู่ซึ่งปัญหาและอุปสรรค ที่ขัดขวางความก้าวหน้าของประเทศไทย คือ การขาดการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งจะสังเกตได้ว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่ผลิต และส่งออกข้าว แต่ผลผลิตต่อไร่นั้นต่ำกว่าประเทศอื่นๆในโลก หลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของไทยตกต่ำลง เพราะไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการที่จะปรับปรุงผลิตภาพให้ดียิ่งขึ้น ขณะที่ประเทศจีนกำลังพัฒนาเทคโนโลยี Bio-Tech รวมทั้งการพัฒนาพันธุกรรมของข้าวและพืชผักธัญญาหาร ซึ่งในที่สุดหากประเทศไทยยังไม่เริ่มที่จะพัฒนาเทคโนโลยีให้เท่าทันประเทศอื่น จะทำให้เกิดปัญหา อย่างรุนแรงตามมา ก็คือในเมื่อผลิตภัณฑ์ของไทยมีคุณภาพ มีรูปแบบที่สู้ประเทศคู่แข่งไม่ได้ ก็ต้องมีการลดราคาเพื่อให้สามารถขายได้ และการลดราคาที่ลดไปเรื่อยๆ สุดท้ายก็จะทำให้เกิดการขาดทุน และทำลายวงจรธุรกิจทั้งระบบในที่สุด (วิโรจน์ ลักขณาอดิศร, 2550 : 87) ทั้งนี้การจัดการทุนมนุษย์ในองค์การ เป็นการจัดการคนหรือกลุ่มคน ซึ่งเป็นคนที่มีค่ามากที่สุดในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน เมื่อนำคำ 2 คำมารวมกัน ก็คือการจัดการทุนมนุษย์ ก่อนหน้านั้นก็มีการเรียกชื่อให้ต่างกันออกไป เรียกว่าการใช้ประโยชน์ทุนมนุษย์หรือการบริหารบุคลากร บางครั้งบอกว่าการจัดการทุนมนุษย์หมายถึงกิจกรรมหรือ การปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน กำลังคน การจัดคนให้เข้ากับตำแหน่ง การเลือกสรรหรือ การคัดเลือก

การเลื่อน ลด ปลด ย้าย หรือการปูนบำเหน็จรางวัล วินัย การลงโทษ การดำรงรักษาคนเอาไว้การพัฒนา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552 : 53) ให้มีความพร้อม มีความจริงใจ และสามารถที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ หรือเป็นบุคคลในองค์การที่สามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารงานและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ องค์การมีหน้าที่ในการบริหารทุนมนุษย์ เพื่อให้ปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (ธงชัย สันติวงษ์และสมชาย หิรัญกิตติ, 2548 : 25)

การจัดการทุนมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์กรมากที่สุดเพราะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยุคปัจจุบันหลายองค์กรหันมาใส่ใจเรื่องนี้กันอย่างจริงจัง โดยการจัดการทุนมนุษย์หรือการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น มีหลักการดำเนินงาน (ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี, 2559 : 157-159) ดังนี้

1. การสรรหาทรัพยากรบุคคลและจัดการด้านแรงงาน (Recruitment and Staffing) หนึ่งในหน้าที่หลักของงานบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลก็คือการสรรหาบุคลากรและจัดการด้านแรงงาน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนด้านแรงงาน ประเมินกำลังคน จัดสรรกำลังพลให้เหมาะสม เพื่อให้การทำงานขององค์กรราบรื่นไม่ติดขัด หน้าที่สำคัญด่านแรกก็คือการสรรหาบุคลากรเข้ามาทำงานในองค์กร โดยฝ่ายทรัพยากรบุคคลจะต้องสามารถประเมินศักยภาพของพนักงานได้ดีและจัดจ้างพนักงานที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงมีกลยุทธ์ในการสรรหาบุคลากรที่ยอดเยี่ยมที่จะทำให้ได้บุคลากรที่ดีมีความสามารถตลอดจนมีศักยภาพเข้ามาร่วมงานและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2. อบรมและพัฒนาบุคลากร (Training and Development) ทรัพยากรบุคคลต้องการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ หน้าที่สำคัญหนึ่งของฝ่ายทรัพยากรบุคคลและเป็นภาระกิจสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลก็คือการอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพเพิ่มสูงขึ้น ทั้งในด้านทักษะ องค์ความรู้, หรือแม้กระทั่งทักษะใหม่ๆ บางองค์กรในยุคปัจจุบันยังส่งเสริมการอบรมทักษะในด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง แต่มุ่งเน้นที่การบริหารงานด้วย อย่างเช่น การอบรมการเป็นผู้นำ การอบรมการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างนอกจากจะช่วยส่งเสริมศักยภาพของพนักงานแล้วก็ยังช่วยให้องค์กรมีศักยภาพมากขึ้นตามไปด้วย

3. การบริหารจัดการด้านอัตราจ้างงาน (Payroll Management) เรื่องอัตราจ้างงานนั้นถึงแม้ว่าจะดูเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่กลับกลายเป็นเรื่องสำคัญและละเอียดอ่อน ปัจจุบันฝ่ายทรัพยากรบุคคลเข้ามามีบทบาทในเรื่องการบริหารจัดการอัตราจ้างเป็นอย่างมาก โดยไม่ใช่เฉพาะการจ่ายเงินเดือนเท่านั้น แต่รวมถึงการดูแลระบบการจ่ายเงินเดือนไม่ให้สะดุด รวมถึงตามเทคโนโลยีอันทันสมัยให้ทัน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการประเมินงบประมาณอัตราจ้าง การบริหารงบประมาณ การประเมินเงินเดือนให้แต่ละตำแหน่ง รวมไปถึงการบริหารจัดการด้านการเงินต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพนักงาน เช่น ประกันสังคม, ประกันสุขภาพ, กองทุนต่างๆ, ภาษี, ค่าชดเชยในกรณีต่างๆ และอื่นๆ อีกมากมาย รวมถึงการต้องติดตามอัพเดทข้อมูลด้านนี้ตลอดเวลาทั้งในระดับบริษัทด้วยกัน ไปจนถึงนโยบายของรัฐบาลที่มีผลต่อองค์กร

4. การบริหารจัดการด้านประสิทธิภาพของการทำงานตลอดจนการประเมินผลการทำงาน (Appraisals and Performance Management) หลังจากที่รับพนักงานเข้ามาทำงานในองค์กรแล้วฝ่ายทรัพยากรบุคคลยังคงต้องคอยติดตามดูประสิทธิภาพของการทำงานของพนักงานแต่ละคนด้วย ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าได้คัดสรรคนเข้ามาทำงานได้ตรงตามที่องค์กรต้องการหรือไม่ มีประสิทธิภาพในการทำงานเพียงไร สมควรจะจ้างต่อหรือไม่ หรือสมควรจะส่งเสริมด้านใดให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นหรือเปล่า การประเมินผลนี้นอกจากจะดูในเรื่องของประสิทธิภาพการทำงานที่ส่งผลต่อพนักงานหรือองค์กรแล้ว ก็ยังมีประโยชน์ต่อการประเมินอัตราจ้าง โบนัส การเลื่อนตำแหน่ง หรือการเปลี่ยนสายงานได้อีกด้วย และองค์กรที่มีการประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เห็นว่าองค์กรนั้นมีศักยภาพในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องตรงจุดไหนด้วย เพื่อเพิ่มศักยภาพองค์กรให้สูงยิ่งขึ้น

5. การแก้ปัญหาและลดความขัดแย้ง (Conflict Resolution) ในแต่ละองค์กรต่างก็มีความหลากหลายของบุคลากร ตลอดจนมีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกันด้วย ฉะนั้นจึงไม่ใช่สิ่งแปลกที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ ทั้งความขัดแย้งในเรื่องส่วนตัวไปจนถึงความขัดแย้งในเรื่องงาน ลดปัญหา และช่วยแก้ปัญหาได้เมื่อเกิดวิกฤติต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาที่สามารถใช้ระบบตลอดจนบริการต่างๆ แก้ได้ เช่น การกู้เงินฉุกเฉิน, ประกันอุบัติเหตุ, หรือแม้แต่การช่วยเหลือเรื่องสิทธิในการลาจากกรณีต่างๆ เป็นต้น

6. แรงงานสัมพันธ์ (Employee Relation) หนึ่งในหน้าที่หลักของฝ่ายทรัพยากรบุคคลนั้นก็คือเรื่องแรงงานสัมพันธ์ที่ฝ่ายบุคคลจำเป็นจะต้องประสานความสัมพันธ์ของแรงงานในส่วนต่างๆ ให้ดี แรงงานสัมพันธ์นี้คือเชื่อมความสัมพันธ์ในองค์กรให้เกิดความรักสามัคคีในการทำงานด้วย และหากพนักงานเกิดความร่วมมือกันอย่างดีเยี่ยม แน่นอนว่าองค์กรย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงตามไปด้วย อันที่จริงแล้วแรงงานสัมพันธ์นั้นมีรายละเอียดยิบย่อยมากมาย ตั้งแต่การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับแรงงาน ไปจนถึงการประสานเรื่องแรงงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้องค์กรไม่เกิดปัญหาในเรื่องนี้ขึ้น ฝ่ายบุคคลที่ดีนั้นควรสร้างความสัมพันธ์ของคนในองค์กร และไม่ควรสร้างความแตกแยก หรือไม่อำนวยความสะดวกให้กับแรงงาน เพราะหากงานแรงงานสัมพันธ์บกพร่องก็อาจเป็นส่วนที่ทำให้องค์กรล่มสลายได้เช่นกัน

มนุษย์นับเป็นทรัพยากรสำคัญที่จำเป็นและต้องใช้ทุนมนุษย์จำนวนมากในหลากหลายหน้าที่ เพราะทุนมนุษย์จะเป็นผู้สร้างสรรค์งานบริการและเป็นผู้ให้บริการด้านต่างๆ ที่เน้นคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการที่จะได้มาซึ่งทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพการพัฒนาและการรักษาทุนมนุษย์ให้ทำงานให้กับองค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการออกจากองค์การไปด้วยดีนั้น ล้วนต้องอาศัยการจัดการทุนมนุษย์ที่ดี ดังนั้น การจัดการทุนมนุษย์มีความสำคัญกับการบริหารองค์การ (ธงชัย สันติวงษ์และสมชาย หิรัญกิตติ, 2548 : 56-57) ดังต่อไปนี้คือ

1. ทำให้มีบุคลากรทำงานที่เพียงพอและต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะต้องมีการวางแผนทุนมนุษย์ โดยมีการทำนายความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคต ซึ่งต้องสัมพันธ์กับทิศทางและแผนงาน

ขององค์การ ตลอดจนกิจกรรมขององค์การที่คาดว่าจะมีในอนาคต นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงตลาดแรงงานของทุนมนุษย์ เพื่อที่จะคาดการณ์ได้ว่าองค์การมีความต้องการทุนมนุษย์ประเภทใด จำนวนเท่าใด เมื่อใด ทำให้สามารถวางแผนการรับคนเข้าทำงาน การฝึกอบรมและพัฒนา และการหาทรัพยากรอื่นมาทดแทนถ้าจำเป็น ซึ่งจะส่งผลให้องค์การมีบุคลากรทำงานอย่างเพียงพอตามความจำเป็น และมีบุคลากรที่ทำงานในหน้าที่ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการขยายหรือหดตัวของธุรกิจขององค์การ ส่งผลให้องค์การสามารถดำเนินงานไปได้ตามทิศทางและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

2. ทำให้ได้คนดีและมีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์การ การจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะนำมาสู่กระบวนการสรรหา คัดเลือกและบรรจุแต่งตั้งบุคคลที่เป็นคนดีและมีความสามารถสอดคล้องกับความต้องการขององค์การ

3. ทำให้มีการพัฒนาทุนมนุษย์ การฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์นับเป็นบทบาทหนึ่งของการจัดการทุนมนุษย์ ซึ่งการฝึกอบรมและพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับคนที่ทำงานในองค์การ ทั้งคนที่รับเข้ามาทำงานใหม่และคนที่ทำงานอยู่เดิม เพื่อเพิ่มศักยภาพของทุนมนุษย์เหล่านี้ให้ทำงานได้ ทำงานเป็น ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำงานได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ ในการบริหารองค์การ

4. ทำให้มีการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม การจัดการทุนมนุษย์ที่ดีจะทำให้เกิดการพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นการดึงดูดและรักษาคนให้คงอยู่กับองค์การ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานให้กับองค์การ

5. ทำให้เกิดการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนของบุคลากร ในการจัดการทุนมนุษย์จะมีการวางกฎระเบียบด้านวินัยของบุคลากรหรือคนทำงานให้เป็นไปตามสภาพลักษณะงานและวัตถุประสงค์ขององค์การ

6. ทำให้เกิดการประเมินผลงานของบุคลากรที่เหมาะสมและสนับสนุนคนทำงานดี การจัดการทุนมนุษย์ที่มีการกำหนดกระบวนการประเมินผลงานของบุคคลากรที่ดีและเป็นธรรม จะส่งผลให้มีการให้รางวัล การเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานดี และการลงโทษผู้ที่ปฏิบัติงานไม่ดีและก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ อันเป็นการสร้างแรงจูงใจบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนทำงานด้วยกันและคนทำงานกับผู้บริหาร เนื่องจากการจัดการทุนมนุษย์จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทำงานด้วยกัน และระหว่างคนทำงานกับผู้บริหารหรือแรงงานสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และเป็นการลดความขัดแย้งและกรณีพิพาทต่างๆ ที่จะส่งผลลบต่อองค์การ

กล่าวโดยสรุป การจัดการทุนมนุษย์ (Hrm : Human Resource Management) หรือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management : HRM) นั้นเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) จะต้องใส่ใจดำเนินการอย่างรอบคอบและจริงจัง เพราะหากการบริหารจัดการ

ทรัพยากรบุคคลทำได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว บุคคลในองค์กรก็จะมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การทำงานขององค์กรมีประสิทธิภาพตามมาด้วย แล้วแน่นอนว่าท้ายที่สุดองค์กรก็จะประสบความสำเร็จทั้งยังเพิ่มศักยภาพขององค์กรให้มากยิ่งขึ้น ในจุดนี้ทั้งบุคลากรและองค์กรเองก็ก้าวหน้าไปพร้อมกันด้วย

กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ

กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐนั้นผู้เขียนขอสรุปออกเป็น 3 ระยะสำคัญ ตั้งแต่การได้คนมาทำงานในองค์การ (Acquisition) การดูแลรักษาให้คนในองค์การทำงานได้อย่างมีประสิทธิผล (Retention) และการดูแลการออกจากงานของบุคลากร (Separation) โดยในแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมย่อยที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งในกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ขององค์กรภาครัฐจะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานด้วย (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2549 : 87-89)

1. ระยะการได้มา (Acquisition) ระยะการได้มาซึ่งทุนมนุษย์ที่จะเข้ามาทำงานใน จะประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญในการบริหารทุนมนุษย์ ได้แก่ การวางแผนทุนมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก และการปฐมนิเทศคนเข้ามาทำงานใหม่

1.1 การวางแผนทุนมนุษย์ (Human Resource Planning) เป็นกิจกรรมการจัดการทุนมนุษย์ขั้นตอนแรกก่อนที่จะมีการสรรหา การคัดเลือกและการบรรจุพนักงานเข้าทำงาน ซึ่ง การวางแผนทุนมนุษย์เป็นการพยากรณ์ความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคต ทั้งในด้านจำนวนและทักษะความสามารถ เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีทุนมนุษย์ใช้ตามความต้องการขององค์การ การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากองค์การมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ ดังนั้น ความต้องการทุนมนุษย์ขององค์การจึงมีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่งเช่นกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคตที่สำคัญขององค์การ ได้แก่ การเจริญเติบโตขององค์การ และการออกจากงานของบุคลากร เช่น ความต้องการใช้บริการของลูกค้าเพิ่มขึ้น มีการขยายบริการ หรือเพิ่มคุณภาพและระดับความสามารถในการทำงานขึ้น รวมทั้งการลาออก การให้ออก และการเกษียณของบุคลากรเก่า หากขาดการวางแผนที่ดีจะทำให้บุคลากรที่มีอยู่เก่าและบุคลากรที่รับใหม่มีไม่เพียงพอ หรือบางครั้งเกินความต้องการขององค์การได้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การ หรือส่งผลต่อค่าใช้จ่ายขององค์การในกรณีที่มีคนเกิน เป็นต้น

กระบวนการวางแผนทุนมนุษย์จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์อุปสงค์ (Demand) ด้านทุนมนุษย์จากแผนธุรกิจและแผนกิจกรรมที่จะมีในอนาคต เพื่อสามารถคาดการณ์ความต้องการในอนาคตในขณะเดียวกันต้องวิเคราะห์อุปทาน (Supply) ด้านทุนมนุษย์ประเภทต่างๆ ที่องค์การต้องการในอนาคต ทั้งทรัพยากรที่มีอยู่เดิมในองค์การ เช่น การเลื่อน การโอนย้ายตำแหน่งบุคลากรที่มีอยู่เดิม และจากตลาดแรงงานภายนอกองค์การ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ผู้บริหารคาดการณ์ได้ว่าจะมีพนักงานขาดหรือเกินในอนาคต ถ้าคาดว่าจะขาดพนักงานจำเป็นต้องวางแผนการสรรหา การฝึกอบรมพัฒนา การเพิ่มผลผลิตของบุคลากรเดิม หรือการ

ใช้ทรัพยากรทางเลือกอื่นๆ ถ้าทำได้ ส่วนในกรณีที่คาดการณ์ว่าจะมีพนักงานเกิน จำเป็นต้องวางแผนการลดบุคลากรในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้เกษียณก่อนกำหนด หรือการขยายงานให้สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งเมื่อวางแผนการเพิ่มหรือลดคนแล้ว จะต้องมีการกำหนดงบประมาณที่จะใช้ และมาตรฐานทุนมนุษย์ที่ต้องการ เช่น จำนวนบุคลากร ความรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการ รวมถึงการกำหนดวิธีการควบคุมให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ถึงแม้ว่าการวางแผนจะถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ในระยะของการได้มา แต่การวางแผนทุนมนุษย์จะต้องมองภาพรวมของกระบวนการจัดการทุนมนุษย์ คือ ทั้งการได้มา การดูแลรักษา และการออกจากงาน เพราะทั้ง 3 ระยะต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

1.2 การสรรหา (Recruitment) การสรรหา เป็นกระบวนการค้นหาและชักจูงให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามต้องการมาสมัครทำงาน เพื่อองค์การจะได้ทำการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดเข้าทำงานต่อไป การสรรหาสามารถทำได้ทั้งจากแหล่งภายในองค์การเอง เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การโอนย้าย หรือจากแหล่งภายนอกองค์การก็ได้ ซึ่งทั้งสองแหล่งมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะใช้วิธีการสรรหาว่าจ้างคนใหม่เข้ามาทำงาน ผู้บริหารองค์การควรพิจารณาทางเลือกอื่นๆ ก่อน เช่น การให้บุคลากรที่มีอยู่ทำงานล่วงเวลา หรือการจ้างบุคลากรชั่วคราวหรือทำงานบางเวลา เพื่อไม่ให้เป็นภาระในการจัดการทุนมนุษย์ในระยะยาว แต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่มีทางเลือกอื่น จำเป็นต้องสรรหาคนใหม่เข้ามาทำงานในองค์การ สามารถใช้วิธีการสรรหาได้หลายวิธี คือ

1) การให้ผู้สมัครมาสมัครเอง (Walk In) ซึ่งเหมาะกับสถานที่ที่มีชื่อเสียงและตั้งอยู่ในที่ผู้สมัครสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2) การให้บุคลากรเดิมแนะนำเพื่อนหรือคนรู้จักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดมาสมัคร

3) การโฆษณาผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสารวิชาชีพ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เป็นต้น

4) การแจ้งผ่านสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรในตำแหน่งที่องค์การต้องการ

5) การแจ้งผ่านสมาคมวิชาชีพของงานที่ต้องการ เช่น แพทยสภา หรือสภาการพยาบาล สมาคมฯ เป็นต้น

6) การแจ้งผ่านศูนย์จัดหางาน ทั้งของรัฐและเอกชน เช่น ที่กรมการจัดหางาน หรือสำนักงานจัดหางานของเอกชน เป็นต้น

7) การทาบทามบุคคลที่เป็นที่รู้จักดีอยู่แล้วและทำงานที่องค์การหรือองค์การอื่น ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถและประสบการณ์ตรงตามที่ต้องการ วิธีนี้เหมาะกับตำแหน่งงานในระดับสูง

8) การให้บริษัทค้นหาผู้บริหาร (Executive Search Firms) เป็นบริษัทที่ทำหน้าที่ค้นหาบุคคลที่มีความสามารถและประสบการณ์สูงในตำแหน่งที่ต้องการรับ ซึ่งมักเป็นตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง ซึ่ง

บริษัทเหล่านี้จะค้นหาและทาบทามบุคคลดังกล่าว (Headhunters) ที่ทำงานอยู่ในองค์การอื่นให้มาทำงานกับองค์การที่ต้องการ ซึ่งมักได้คนที่ความสามารถสูงและมาทำงานได้ทันที แต่ต้องเสียค่าบริการในอัตราสูง

1.3 การคัดเลือก (Selection) การคัดเลือก เป็นการกลั่นกรองผู้สมัครงาน เพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตำแหน่งงานว่างที่เปิดรับ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการสรรหาได้ผู้มาสมัครงานในจำนวนที่พึงพอใจแล้ว กระบวนการคัดเลือกที่ดีจะทำให้ได้คนที่เหมาะสมกับงานที่ต้องการ หรือ Put the Right Man on The Right Job นั่นเอง

1) ขั้นตอนการคัดเลือกอาจแตกต่างกันไปในแต่ละองค์การและในแต่ละตำแหน่ง เช่น บางองค์การอาจไม่มีการสัมภาษณ์ขั้นต้นแต่ใช้วิธีการทดสอบข้อเขียนก่อนโดยเฉพาะตำแหน่งที่มีคนสมัครจำนวนมากเพื่อคัดกรองคนที่เหมาะสมให้เหลือน้อยลง หรือบางตำแหน่งอาจใช้วิธีการทดสอบภาคปฏิบัติ เช่น ตำแหน่งพนักงานธุรการ อาจให้ทดสอบการพิมพ์ หรือการใช้คอมพิวเตอร์ บางตำแหน่งที่มีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพไว้แน่นอนแล้ว เช่น แพทย์ พยาบาล หรือเภสัชกร อาจพิจารณาจากใบประกอบวิชาชีพแทนการสอบ

2) การสัมภาษณ์เพื่อจ้างงาน นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพราะสามารถรวบรวมข้อมูลของผู้สมัครในลักษณะการเผชิญหน้า จึงมีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงตามเป็นจริงได้มาก เพราะสามารถสังเกตปฏิกิริยาประกอบการสัมภาษณ์ได้ด้วย ซึ่งการสัมภาษณ์นอกจากจะได้ข้อมูลของผู้สมัครเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทักษะ ไหวพริบ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานที่สมัครแล้ว ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงบางประการเกี่ยวกับลักษณะงานในองค์การ เพื่อให้ผู้สมัครพิจารณาว่าตรงตามที่คาดหวังหรือไม่ เมื่อจบการสัมภาษณ์ควรให้ผู้สมัครประเมินตนเองว่า เหมาะสมกับตำแหน่งที่จะรับหรือไม่

1.4 การปฐมนิเทศ (Orientation) ภายหลังการคัดเลือกแล้ว การแนะนำตัวและการปฐมนิเทศพนักงานใหม่เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการต่อไป วัตถุประสงค์ของการปฐมนิเทศ คือ เพื่อให้พนักงานใหม่เข้าใจปรัชญาและวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการรับรู้เกี่ยวกับองค์การและบทบาทของตนเองอย่างถูกต้อง ได้เรียนรู้วิธีการทำงานและวัฒนธรรมขององค์การ ตลอดจนรู้จักเพื่อนร่วมงานใหม่และสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยองค์การควรให้ข้อมูลแก่พนักงานใหม่ในเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ขององค์การ สภาพทางกายภาพขององค์การ โครงสร้างการบริหาร แนวปฏิบัติเรื่องความปลอดภัยและอัคคีภัย บริการด้านสุขภาพและบริการช่วยเหลืออื่นๆ นโยบายสำคัญและสิทธิประโยชน์ที่พนักงานจะได้รับ รวมถึงช่วงเวลา วิธีการ และผู้ทำหน้าที่ให้การดูแลฝึกอบรมและทดลองงานของพนักงานงานใหม่ ซึ่งการปฐมนิเทศที่ดีจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้พนักงานใหม่สามารถเรียนรู้การทำงานและมีพฤติกรรมตามที่องค์การคาดหวัง

2. ระยะการดูแลรักษา (Retention) ระยะการดูแลรักษาทุนมนุษย์ที่ทำงานในองค์การ มีจุดประสงค์เพื่อให้ทุนมนุษย์สามารถทำงานได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การประเมินผล

งาน การจัดวางคนการฝึกอบรมและพัฒนา ระเบียบวินัย การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ การช่วยเหลือให้คำปรึกษาการดูแลสุขภาพและความปลอดภัย

2.1 การประเมินผลงาน (Performance Appraisal) การประเมินผลงานเป็นระบบการวัดผลงานของบุคคลที่ทำได้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการประเมินผลงานของพนักงานเป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับผลงานของพนักงานแต่ละคนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน การบริหารค่าตอบแทน การพิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือการโอนย้ายหน้าที่ การฝึกอบรมและพัฒนา และการวางแผนทุนมนุษย์ ซึ่งการประเมินผลงานสามารถดำเนินการได้ 4 ลักษณะ คือ

1) การประเมินผลงานเพื่อบรรจุหลังการทดลองงาน

2) การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี

3) การประเมินผลในช่วงการรักษาการในตำแหน่งก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใหม่

4) การประเมินศักยภาพเพื่อการเลื่อนตำแหน่ง

2.2 การจัดวางคน (Employee Placement) ข้อมูลจากการประเมินผลงานจะทำให้ผู้บริหารนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจจัดวางคนในตำแหน่งต่างๆ ให้เหมาะกับศักยภาพที่มีอยู่ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การลดตำแหน่ง หรือการโอนย้าย เป็นต้น

2.3 การฝึกอบรมและพัฒนา (Training and Development) การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพและผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ โดยใช้วิธีการฝึกอบรมและพัฒนาในรูปแบบต่างๆ สำหรับเหตุผลสำคัญที่จะต้องมีการฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์ มี 5 ประการ ได้แก่

(1) เพื่อช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานของพนักงานให้ดีขึ้น ซึ่งพนักงานที่ขาดทักษะที่จำเป็นในการทำงานนับเป็นความสำคัญอันดับแรกที่จะต้องได้รับการฝึกอบรม นอกจากนี้ พนักงานบางรายที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งและยังขาดทักษะและความสามารถบางประการในการดำรงตำแหน่งใหม่ ก็จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเช่นกัน

(2) เพื่อช่วยให้พนักงานมีทักษะก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี องค์การ และวิธีการบริหาร เช่น เมื่อมีการปรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์การ จำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ในองค์การต่างๆ

(3) เพื่อช่วยให้ปัญหาขององค์การได้รับการแก้ไข เช่น ปัญหาความขัดแย้ง บุคลากรลาออก การทำงานไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ ซึ่งการฝึกอบรมพนักงานเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้

(4) เพื่อเตรียมพร้อมให้กับพนักงานที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้ทำงานในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งการจูงใจพนักงานด้วยการเลื่อนตำแหน่งให้จะต้องทำควบคู่กับการมีโปรแกรมการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานอย่างกว้างขวาง

(5) เพื่อปฐมนิเทศพนักงานใหม่ ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดมาแล้วข้างต้นการฝึกอบรมและพัฒนาทุนมนุษย์มีส่วนช่วยให้การดำเนินงานขององค์การแผนก และองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ และช่วยให้เป้าประสงค์ของแต่ละบุคคลบรรลุด้วย นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยในการผลักดันและสร้างวัฒนธรรมขององค์การให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ด้วยการฝึกอบรมและพัฒนา

2.4 ระเบียบวินัย (Discipline) เมื่อกล่าวถึงระเบียบวินัย คนส่วนใหญ่มักจะมองในด้านลบว่าเกี่ยวข้องกับการลงโทษ แต่ถ้ามองในด้านบวกระเบียบวินัยช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและทำให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และเกิดการยอมรับนโยบายและแนวปฏิบัติขององค์การ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ ทั้งนี้นโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดต้องสมเหตุสมผล และพนักงานมีความเข้าใจต่อสิ่งที่องค์การคาดหวังให้เขาปฏิบัติ รวมทั้งพนักงานต้องยอมรับในอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารที่จะออกระเบียบวินัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ดีของพนักงาน และให้การยอมรับการดำเนินการใดๆ ของผู้บริหาร เมื่อมีพนักงานละเมิดระเบียบวินัยดังกล่าว

2.5 การบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Compensation and Benefits Administration) สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งในการรักษาคนที่ทำงานให้ทำงานตามที่มุ่งหวังและอยู่กับองค์การต่อไป โดยไม่ย้ายงาน หรือลาออก คือ การบริหารค่าตอบแทนให้แก่พนักงานได้อย่างเหมาะสม มีทั้งค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยตรง เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน และโบนัส ฯลฯ พร้อมทั้งค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินทางอ้อม เช่น การประกันสังคม การประกันชีวิตและอุบัติเหตุ เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร เงินสะสม และเงินบำเหน็จบำนาญ และค่าตอบแทนที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การให้วันหยุด การลากิจ การลาป่วย การลาพักผ่อน การให้ชุดทำงานแก่บุคลากร การให้เครื่องดื่มหรืออาหารขณะขึ้นเวรบ่ายและเวรดึก เป็นต้น

2.6 การช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษา (Employee Assistance/Career Counseling) เนื่องจากทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งขององค์การ ในขณะเดียวกันทุนมนุษย์แต่ละคนต่างมีปัญหาส่วนตัว และปัญหาครอบครัวที่แตกต่างกันไป บางคนสามารถเผชิญและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ในขณะที่บางคนไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองและส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการทำงาน เช่น อาจเป็นเหตุให้ต้องมาทำงานสาย หยุดงาน อารมณ์หงุดหงิดขณะทำงาน หรือเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน ดังนั้น แต่ละองค์การควรให้ความสำคัญในการจัดโปรแกรมการช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้สวัสดิการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ การให้บริการคลินิกคลายเครียด การจัดคลินิกเลิกบุหรี่และเลิกสุราให้แก่บุคลากรที่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว การให้คำปรึกษาเรื่องอาชีพ เพื่อให้บุคลากรมีการพัฒนาตนให้สอดคล้องกับความต้องการทุนมนุษย์ในอนาคตขององค์การ

2.7 การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย (Safety and Health) นอกจากกฎหมายแรงงานที่กำหนดให้องค์การต่างๆ ต้องดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากรแล้ว พนักงานขององค์การบางตำแหน่งยังต้องทำงานที่เสี่ยงภัยต่อสุขภาพ

3. ระยะการออกจากงาน การที่พนักงานออกจากงานมีหลายสาเหตุ ได้แก่ ได้งานอื่นที่ดีกว่า การให้ออก การเกษียณอายุการทำงาน หรือเนื่องจากการเสียชีวิต โดยเฉพาะในปัจจุบันองค์การต่างๆ หลายแห่งต้องให้บุคลากรออกจากงานมากขึ้น เนื่องจากได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้นทำให้ความจำเป็นต้องใช้คนทำงานในบางตำแหน่งลดน้อยลง หรือมีการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การด้วยการลดคน หรือการใช้ระบบจ้างบุคคลหรือองค์การจากภายนอก (Outsource) มาทำงานแทนการจ้างพนักงานประจำที่มีภาระเงินเดือนและสวัสดิการสูง อันเป็นการลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้นั้น ยิ่งส่งผลให้การจัดการทุนมนุษย์ในระยะการออกจากงานมีความสำคัญมากขึ้น การจัดการทุนมนุษย์ในระยะการออกจากงาน จะเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและกำกับการออกของบุคลากรจากองค์การ นอกจากกิจกรรมปกติที่ฝ่ายจัดการทุนมนุษย์ต้องดูแล เช่น การเก็บคืนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่องค์การเคยมอบให้พนักงานไว้ใช้งาน การเก็บกุญแจและรายงานต่างๆ สรุปแฟ้มประวัติการจ้างงาน การดำเนินการเรื่องการจ่ายเงินก่อนออกจากงาน และการสัมภาษณ์ก่อนออกเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของการลาออก ปัจจุบันหลายองค์การยังให้ความสำคัญกับกิจกรรมการวางแผนการเกษียณให้แก่พนักงานเพื่อให้บุคลากรมีการเตรียมพร้อมและสามารถปรับตัวเข้ากับวัยเกษียณได้ และกิจกรรมการหางานใหม่ (Outplacement) ให้แก่บุคลากรในกรณีที่องค์การเดิมมีการยุบ เลิก หรือควบกับกิจการใหม่ด้วย เช่น มีการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะออกไปทำงานกับองค์การใหม่ที่ได้จัดเตรียมติดต่อไว้ให้ เมื่อองค์การเดิมต้องยุบเลิก หรือการโฆษณาหางานใหม่ให้ในนามขององค์การเดิม หรือการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอาชีพทางเลือกอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือให้บุคลากรที่ต้องออกจากงานได้มีงานทำต่อไป กรณีการจ่ายเงินให้แก่ทายาทของบุคลากรที่เสียชีวิต การจ่ายเงินชดเชยกรณีให้บุคลากรออกหรือปลดออก และการจ่ายเงินทุนหรือค่าครองชีพกรณีเกษียณ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานที่ได้กำหนดไว้ สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจ คือ ในกรณีที่มีบุคลากรออกจากงานควรให้ฝ่ายจัดการทุนมนุษย์ทำการสัมภาษณ์ก่อนออก (Exit Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงาน หัวหน้างาน สิ่งอำนวยความสะดวก ค่าตอบแทนและสวัสดิการ ซึ่งจะทำให้ทราบจุดอ่อนและจุดแข็งของการจัดการทุนมนุษย์ขององค์การและสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการมาปรับปรุงแก้ไข อย่างไรก็ตาม กระบวนการเก็บข้อมูลและรายงานข้อมูลควรเชื่อถือได้และควรเป็นความลับ

สรุป

การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management) แต่เดิมเคยใช้คำว่า การบริหารงานบุคคล (Personnel Management) ซึ่งเป็นความหมายที่แคบกว่า โดยมองการบริหารบุคคลเป็นแบบศูนย์รวมอำนาจทั้งองค์การที่เกี่ยวกับกิจกรรม นโยบาย เกี่ยวข้องกับการรับคนเข้าทำงาน การดูแลรักษาคนทำงาน และการให้บุคลากรออกจากงาน รวมทั้งการเก็บประวัติของบุคลากร ลักษณะของศูนย์รวมงานส่วนใหญ่ของการบริหารงานบุคคลเป็นงานบริการและงานธุรการ ต่อมาคำว่า การจัดการทุนมนุษย์ ได้รับความนิยมแพร่หลาย

มากขึ้น เนื่องจากมีการให้ความสำคัญว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใดๆ มาทดแทนได้ มนุษย์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากมนุษย์มีสมอง มีความรู้สึกนึกคิด และมีจิตวิญญาณ การจัดการทุนมนุษย์ มีความแตกต่างจากทรัพยากรอื่นๆ ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของบุคลากร การให้เกียรติ และการปฏิบัติต่อกันเยี่ยงมนุษย์ ตลอดจนการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรม ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของบุคลากรด้วย โดยเป้าหมายการจัดการจะเน้นที่การสร้างคุณค่าเพิ่มขึ้นโดยการใช้ศักยภาพของมนุษย์ที่จะทำให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การจัดการทุนมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนมนุษย์ตั้งแต่การได้คนมาทำงาน จนถึงคนนั้นออกจากงานไป ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะที่สำคัญ คือ ระยะการได้มาซึ่งทุนมนุษย์ (Acquisition Phase) ระยะการรักษาทุนมนุษย์ที่ทำงานในองค์การ (Retention Phase) และระยะการให้พ้นจากงาน (Termination Or Separation Phase) การจัดการทุนมนุษย์เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในทุกระดับ เนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการให้ได้คนดีมาทำงาน สามารถจัดวางคนให้เหมาะสมกับงาน มีการพัฒนา สนับสนุนและควบคุมให้คนทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ดูแลเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยของบุคลากร ตลอดจนเตรียมการในรายที่จะเกษียณหรือต้องเลิกจ้าง

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สันติวงษ์ และสมชาย หิรัญกิจ. (2548). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

เพ็ญศรี วายวานนท์. (2537). *การจัดการทรัพยากรคน.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟ้าวิกร อินลวง. (2561). การจัดการทุนมนุษย์สมัยใหม่ ยุคเจนเนอเรชั่น วาย ระดับปฏิบัติการ : กรณีศึกษาสถาน ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ลำพูน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 12 (ฉบับพิเศษ), 43-55.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). *แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์การประยุกต์และการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: สายส่งรวมเพื่อน บริษัทก้าวใหม่.

ศิรภัสสรศ์ วงศ์ทองดี. (2559). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). *กลยุทธ์ HR ที่จับต้องได้.* กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2549). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย competency based learning.* กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

Clark, R. B. (1992). *Marine Pollution.* (3rd ed). Oxford : Clarendon.
Mondy, R. W. & Noe, R. M. (1996). *Human Resources Mamagment.* New York : Prentice-Hall.
Werther, W. B. & Keith D. (1985). *Personal Management and Human Resources.* (2nd ed). New York : McGraw-Hill.

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ภายใต้ “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”
New Public Management under "Good Governance"

จีรนันท์ ยายะวงษ์, บุญโชค บุญมี,
ทาริตา แตงเส็ง, วิภาวดี สีตนไชย และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Jeeranan Yayawong, Boonchok Bunmee,
Tarita Tangseng, Wipawadee seetonchai and Chot Bodeerat
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail : Jeeranan.ple2528@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มุมมองการจัดการภาครัฐแนวใหม่รวมไปถึงทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ภายใต้ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ผลการวิเคราะห์พบว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ยังขาดความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการภาครัฐทำให้ประชาชนเกิดอุปสรรคในการติดต่อกับระบบราชการจึงเกิดแนวคิดการบริหารจัดภาครัฐแนวใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมได้มากยิ่งขึ้นด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ เพื่อประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ เพื่อลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น เพื่อปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ และเพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่; การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

Abstracts

This article aims to analyze the new public management perspective as well as the appropriate alternative to the Thai social context under "Good Governance". The results to the analysis revealed that understanding the public management system, causing people to encounter obstacles in dealing with the bureaucratic system. Thus, there is creating a concept of the new public management system that is more appropriate and socially acceptable. The system is being implemented by modifying the method of government management to be more effective called the administration of good government. It aimed at the welfare of the people

* วันที่รับบทความ: 1 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 26 มิถุนายน 2564
Received: June 1, 2021; Revised: June 21, 2021; Accepted: June 26, 2021

to accomplish the mission of the state, to efficiency and value in the mission of the state, to reduce unnecessary operating procedures, to improve the mission of the government to keep up with the situation, for facilitate and respond to the needs, and to monitor performance evaluation regularly.

Keywords : New Public Management; Good Governance

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อไปสู่ความทันสมัยยิ่งมีความจำเป็นอย่างมากต่อการ ปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ และให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการนี้ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอน การปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นและประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอและเนื่องจาก มาตรา 3/1 แห่ง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้การกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการในการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติราชการ เพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 15) ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าในอนาคตข้างหน้า ระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองน่าจะอยู่ในสภาพที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือ Good Governance ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาราชการไทยในช่วงที่ผ่านมานั้นต้องพิจารณาคำสองคำประกอบกัน คำแรกคือ Governance ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารการปกครอง เดิมนั้นเราคิดว่าภาครัฐเท่านั้นที่ดูแลกิจการบ้านเมือง คิดว่ามีการเลือกตั้ง มีรัฐบาล มีระบบราชการเป็นกลไกทำงานก็น่าจะเพียงพอต่อการพัฒนาบ้านเมืองแล้ว แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นก็คิดว่าควรจะมีกลไกอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเริ่มมีความคิดเห็นของหลายฝ่ายขึ้นมา ฝ่ายแรก คือ นักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเน้นการใช้ กลไกตลาด เน้นบทบาทภาคเอกชนและต้องการถ่ายโอนกิจการของรัฐให้เอกชนทาแทนส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง คือ นักรัฐศาสตร์ ก็ต้องการทำให้ภาครัฐมีบทบาทและขนาดเล็กลง กลไกที่นำมาใช้ไม่ใช่กลไกตลาด แต่เป็นภาคประชาสังคม เพื่อให้ประชาชนเข้ามาบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยตนเอง สร้างพลังและการรวมเป็นกลุ่มชุมชน ฉะนั้นแนวคิดของการบริหารกิจการบ้านเมืองจึงเปลี่ยนไปภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ดำเนินการเอง มีการลดขนาดลง มีการเปิดให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลกิจการบ้านเมืองมากขึ้น ซึ่งก็ต้องพยายามที่จะหาจุดสมดุลระหว่างกลไกภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เพื่อเข้ามาร่วมกันดูแลกิจการบ้านเมืองของเราส่วนคำว่า Good ก็ต้องมีการนิยามว่าที่ดี ซึ่งก็มีตัวชี้วัดอยู่หลักธรรมาภิ

บาล สามารถสรุปปัญหาใหญ่ได้ดังนี้ คือ หลักธรรมมาภิบาลมี 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความพร้อมรับผิด และหลักความคุ้มค่า (วิภาส ทองสุทธิ์, 2551 : 125 – 134) ซึ่งมีวิธีการบริหารให้เป็นไปตามหลักดังกล่าวได้ดังนี้

1. การขาดกลไกและกฎเกณฑ์ที่ดีพอในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ขณะที่กลไกที่มีอยู่บกพร่อง ไม่สามารถเตือนภัยที่เคลื่อนตัวเข้ามากระทบระบบเศรษฐกิจและการเงินอย่างรวดเร็วได้ รวมทั้งเมื่อถูกกระทบแล้วยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนกลไก และฟันเฟืองการบริหารจัดการต่าง ๆ ของภาครัฐและภาคเอกชนให้ทันต่อสถานการณ์ได้

2. ความอ่อนด้อยและถดถอยของกลุ่มข้าราชการนักวิชาการหรือเทคโนแครตคนกลุ่มนี้ต้องมีบทบาทสำคัญในการศึกษา ค้นคว้า เสนอแนะนโยบายและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารประเทศ

3. ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนมีลักษณะที่ขาดความโปร่งใสบริสุทธิ์และยุติธรรม ส่งผลให้ตัวระบบเองไม่มีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสหรือช่องทางให้เกิดความฉ้อฉลผิดจริยธรรมในวิชาชีพขึ้นได้

4. ประชาชนขาดข้อมูลข่าวสารขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ไขปัญหา

5. ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชนซึ่งเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและมีการร่วมกันการกระทาทุจริตอย่างเป็นกระบวนการจากสาเหตุดังกล่าว หากไม่ได้รับการจัดการแก้ไขและป้องกันโดยเร่งด่วนแล้ว โอกาสการฟื้นตัวจากวิกฤติเศรษฐกิจของไทย อาจต้องใช้เวลานานกว่าที่ควรจะเป็นดังนั้น การแก้ไข ปัญหาอย่างยั่งยืนก็คือ การขจัดสาเหตุของปัญหาดังกล่าวข้างต้น และสร้างธรรมรัฐหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ให้ปรากฏเป็นจริงในภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

กล่าวได้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจะต้อง 1. เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับความอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ 7. มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 5 ทั้ง 7 ข้อเป็นตัวชี้วัดว่า ระบบหน่วยงานราชการได้มีการพัฒนา ระบบงานหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือโดยการมีส่วนร่วมจากประชาชนโดยตรงที่เข้าไปรับบริการจากภาครัฐว่าสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้เขียนบทความจะได้อธิบายขยายความเพิ่มเติมต่อไป

การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน

การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม เป็นเจตนารมณ์สูงสุดในการบริหารราชการแผ่นดิน ประโยชน์สุขของประชาชน หมายถึง การทำงานและการให้บริการสาธารณะต่างๆ ของส่วนราชการใดๆ ต้องคำนึงถึงหลักการนี้เป็นสำคัญ มีการจัดทำแผนงานโครงการและบริการต่างๆ ที่มีผลนำประโยชน์สุขไปสู่ประชาชน ประชาชนพึงพอใจในคุณภาพบริการ ตอบสนองและตรงกับความต้องการของประชาชน และเป็นการบริหารราชการ ที่ส่งผลทางบวกต่อประชาชนและสังคมโดยรวมให้การบริหารราชการเป็นไปตามหลักการ

มาตรา 8 ระบุว่า การบริหารราชการจะต้องถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กล่าวที่จะได้รับการบริการจากรัฐ ที่สำคัญในวรรค 1 ระบุว่า การบริหารราชการจะต้องมีความสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและนโยบายจากคณะรัฐมนตรี แนวนโยบายแห่งรัฐจะกล่าวไว้ 9 ประการ คือ 1) บททั่วไปเกี่ยวกับการวางแผนของคณะรัฐมนตรี 2) แนวนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ 3) แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน 4) แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงานธรรม 5) แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม 6) แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ 7) แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ 8) แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และ 9) แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 2) และในวรรค 3 เป็นการระบุถึงขั้นตอนปฏิบัติของราชการไว้คร่าว ดังนี้

1. การจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่าชอาณาจักรไทย โดยเป็นแผนที่คาดการล่วงหน้าในระยะการอย่างต่อเนื่อง มีการวิเคราะห์ในเชิงวิชาการ ควบคู่ไปกับการสำรวจและรับฟังความคิดเห็น การสร้างฉันทามติจากประชาชน องค์กร เอกชนอย่างกว้างขวาง

2. การสำรวจและการประเมินคุณภาพให้บริการสาธารณะและความพึงพอใจของประชาชน สำนักงานสถิติแห่งชาติหรือหน่วยงานอื่นตามที่ ก.พ.ร. กำหนดดำเนินการสำรวจและประเมินคุณภาพบริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูล ซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. และรัฐบาลจะนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนานโยบายที่สนองความต้องการและนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชน (อรรถพล จรจันทร์, 2558:35)

การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เป็นปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนการทำงานไปตามนโยบายของรัฐบาลที่จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพราการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชาวบ้านเป็นฟังเสียงของประชาชนทั้งหมด หากแม้ว่าโครงการใดก็ตามที่ริเริ่มขึ้นมาแล้วมีผลกระทบต่อความรู้สึกต่อสภาวะแวดล้อมชุมชน หรือชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว

ฝ่ายรัฐจะต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่โดยทันที แม้กระทั่งตัวผู้บริหารและข้าราชการทั้งหลายจะต้องให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจมีความขยันมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์สุจริตด้วย กาย วาจา และใจ มีความเที่ยงธรรม เป็นต้น ย่อมทำให้ประชาชนได้รับความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างปกติ สุขเพราะการทำหน้าที่ของฝ่ายรัฐ

การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจแห่งรัฐจะต้องมีการจัดรูปแบบการบริหาร ราชการที่มีเป้าหมายชัดเจน วัดผลได้ มีผู้รับผิดชอบและโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล และต้องจัดระบบ เพื่อที่รัฐบาลสามารถให้รางวัลตอบแทนต่อส่วนราชการ หรือท้องถิ่นที่ทำงานมีผลสัมฤทธิ์ได้อย่างโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น โดยควรจะจัดระบบการบริหารราชการแผ่นดินแนวใหม่ดังนี้

1. ส่วนราชการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดวาระของรัฐบาล เมื่อวาระการบริหารราชการของรัฐบาลชุดใดชุดหนึ่งสิ้นสุดลง ส่วนราชการต่างๆ ต้องจัดทำรายงานสรุปผลงานที่เกิดขึ้น ปัญหาอุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะ ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลสำหรับรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งให้บริหารประเทศใน วาระต่อไป

2. คณะรัฐมนตรีจัดทำนโยบายและแผนบริหารราชการแผ่นดินที่แสดงผลสัมฤทธิ์ การที่คณะรัฐมนตรีจัดทำนโยบายและทิศทางการบริหารราชการแผ่นดินที่แถลงต่อรัฐสภา นโยบายดังกล่าวควรจัดทำเป็น “แผนการบริหารราชการแผ่นดินตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง” ที่สอดคล้องกับแผนแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ผนวกกับนโยบายสำคัญของรัฐบาลโดยระบุนโยบาย เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ของงานที่วัดได้ รวมทั้งประมาณการรายได้และรายจ่ายที่ต้องใช้เป็นรายปีในการดำเนินนโยบายดังกล่าว

3. ส่วนราชการทำแผนปฏิบัติราชการ ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติราชการให้สอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเสนอของบประมาณในแต่ละปี โดยต้องกำหนดเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงานที่วัดได้

4. ผู้รับผิดชอบทาสัญญาข้อตกลงการบริหารราชการแผ่นดิน หลักปฏิบัติที่ถือปฏิบัติเป็นสากลคือการจัดทำสัญญาการบริการราชการระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบในแต่ละระดับ เพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ความคาดหวังและเป้าหมายในผลของงาน และขอบเขตภาระความรับผิดชอบโดยควรทำสัญญาข้อตกลงการทำงานระหว่างผู้รับผิดชอบงาน ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง

5. การติดตามประเมินผล คณะผู้ตรวจสอบประจำกระทรวงร่วมกับคณะผู้ประเมินอิสระที่สำนักงบประมาณแต่งตั้งดำเนินติดตามและประเมินผลการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการประจำปี และสัญญาข้อตกลงต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.ร. ร่วมกับ สปง. กำหนด

การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล ในแง่นักวิชาการที่ศึกษาธรรมาภิบาลตั้งแต่เริ่มต้นได้สังเคราะห์ถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาล ไว้อย่างกระชับธรรมาภิบาลหรือหลักการปกครองที่ดีต้องอาศัยการกระจายอำนาจและการกระจายบทบาท หน้าที่ทั้งการถ่วงดุล สอดคล้องและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ ที่มาแห่งหลักธรรมาภิบาล เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1997 จากมติสมัชชาสหประชาชาติที่ต้องการให้ประเทศสมาชิกทบทวนมาตรการการป้องกัน และควบคุมการคอร์รัปชั่นโดยเฉพาะสถาบันที่มีหน้าที่ปกครองที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและมีผลประโยชน์โดยตรงกับประชาชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ความเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม มีการปฏิรูประบบในเรื่องหลักการมีการลดอำนาจ คานอำนาจ ถ่วงดุล และตรวจสอบทั้งจากบุคคลและกลุ่มบุคคล ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เปิดเผยในกิจการที่ดำเนินการและยกเลิก การสร้างกลุ่มอิทธิพล การใช้อำนาจบาตรใหญ่ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เพื่อร่วมกันกระทำการทุจริต (cronyism) รักษากลุ่มผลประโยชน์ตนเอง รวมถึงการเลือกปฏิบัติ โดยช่วยเหลือพวกตน (favoritism) เพื่อหวังประโยชน์โดยอ้อมในระยะเวลาต่อมา (เบญจ์ พรพลธรรม, 2553 : 20-23) ซึ่งหลักธรรมาภิบาลเป็นหลักที่ส่งเสริม สนับสนุกให้การบริการงานนั้นมีประสิทธิภาพประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542 : 17 – 18) ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of law) ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** หลักนิติธรรม หมายถึง การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ อันเป็นที่ยอมรับของบุคลากร และบุคลากรทุกคนยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎ ระเบียบ และข้อตกลง มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม (Morality) ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** “หลักคุณธรรม” หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้บุคลากรยึดถือหลักการนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่หมู่คณะ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** “ความโปร่งใส” หมายถึง

การสร้างความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา และมีการตรวจสอบได้ถูกต้องชัดเจน

4. หลักความมีส่วนร่วม (Participation) ได้แก่การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากร และชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญต่าง ๆ ขององค์กร

5. หลักความรับผิดชอบ (Accountability) ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** “หลักความรับผิดชอบ” หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ การใส่ใจในปัญหา และการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และความกล้าที่จะยอมรับผล

6. หลักความคุ้มค่า (Utility) ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้า และบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน” **ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า** “หลักความคุ้มค่า” หมายถึง การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและสร้างสรรค์และมีคุณภาพ รวมถึงรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

กล่าวได้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารที่ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ในการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมให้มีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมาย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีส่วนรับผิดชอบในระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคม ดังนั้น การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐเป็นการบริหารจัดการที่มีกรอบส่วนใหญ่อยู่ในหลักธรรมาภิบาลเป็นหลัก เพราะการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดผลสำเร็จต่อภารกิจ ย่อมจะมุ่งไปสู่การจัดการในเชิงบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน ตัวข้าราชการอย่างคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าด้านงบประมาณ ปฏิบัติงานอย่างมีมานะอดทน เต็มศักยภาพ ทั้งความรู้ ความสามารถ และทุ่มเมให้กับภารกิจเป็นสำคัญ ดังนั้น หากมองในเชิงตัวงานก็สามารถสร้างอุปกรณ์ที่สำคัญ ไว้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การปฏิบัติที่อยู่ในกรอบตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้

การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

การบริหารราชการให้เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ เป็นการจัดทำแนวทาง แผนงาน หรือโครงการพัฒนาและการดำเนินงานเพื่อให้บริการต่างๆ ของส่วนราชการจำเป็นต้องคิดวิเคราะห์อย่างจริงจังถึงประโยชน์และผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ หรือการบริการสาธารณะ โดยวิเคราะห์ว่ามีผลประโยชน์คุ้มค่ากับเงินภาษีอากรเพียงใด โดยต้องคิดถึงความคุ้มค่าทั้งในเชิงการเงินและเชิงสังคมหรือ ปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่สามารถแปลงเป็นตัวเงินได้

ในมาตรา 11 ระบุว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริม และพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็น บุคคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 5)

เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพการการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานถือว่ามีความสำคัญ เพราะ โดยเหตุผลการลดขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ที่การกระจายอำนาจให้หน่วยงานในระดับล่างๆ เพื่อให้เกิดการบริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็ว ในมาตรา 27 ระบุว่า “ให้ส่วนราชการจัดให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ หรือการดำเนินการอื่นใดของผู้ดำรงตำแหน่งใดให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีรับผิดชอบในการดำเนินการในเรื่องนั้นโดยตรง เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ ทั้งนี้ในการกระจายอำนาจ การตัดสินใจดังกล่าวต้องมุ่งผลให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการบริการประชาชน” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 8) วิธีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีดังนี้

1. การกระจายอำนาจให้กับผู้มีหน้าที่โดยตรง
2. การใช้เทคโนโลยีในการสั่งการ
3. หลักเกณฑ์การควบคุม การติดตาม การกำกับจะต้องไม่สร้างขั้นตอนและการกลั่นกรองที่ไม่จำเป็น
4. การปฏิบัติงานจะต้องมีการแสดงรายระเอียดเพื่อให้สามารถเข้าไปตรวจดูอย่างละเอียด ส่วนราชการพิจารณาปรับกระบวนการทำงานให้สั้นที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย หรือส่วนราชการพิจารณาแก้ไขให้สั้นลง และรวดเร็วขึ้นโดยปฏิบัติได้ ดังนี้

4.1 ลดขั้นตอนการขดรับบริการของประชาชนจากส่วนราชการ การให้บริการสาธารณะที่จำเป็นต้องใช้ดุลพินิจ เพื่อการอนุมัติอนุญาต ควรมอบอำนาจให้ผู้รับผิดชอบที่ทำงานใกล้ชิดประชาชนที่สุดโดยมีการกำกับ ติดตาม และการประเมินผลการมอบอำนาจตามที่ ค.ร.ม. กำหนด

4.2 ทบทวนปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน ก.พ.ร. ร่วมกับส่วนราชการทบทวนและปรับปรุงกระบวนการและขั้นตอนทำงานการขออนุมัติอนุญาต การจดทะเบียน และการปฏิบัติราชการอื่นๆ ใหม่ โดยจัดให้มีแผนภูมิขั้นตอนการขออนุญาต ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกระชับ และลดขั้นตอน

4.3 กำหนดศูนย์บริการร่วม เพื่อลดขั้นตอน เวลา และอุปสรรคทางกายภาพสำหรับผู้รับบริการ ในการดำเนินงานลดขั้นตอนอาจจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรมการให้การบริการใหม่ๆ ก็ได้

กล่าวได้ว่า การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน คือ การกระจายอำนาจโดยวิธีการปฏิบัติงานต่างๆเพื่อให้เกิดการคล่องตัวในการดำเนินการปรับเปลี่ยนยุทธ์ศาสตร์ให้กับหน่วยงานระดับล่างเพื่อเปิดจุดบริการให้กับประชาชนให้มากที่สุด ในมาตรา 32 ระบุว่า “ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็น หัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ จัดให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการบริการประชาชนในเรื่องเดียว หรือต่อเนื่องกันในจังหวัด อำเภอ หรือกิ่งอำเภอนั้น ร่วมกันจัดตั้งศูนย์บริการร่วมไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ หรือที่ว่ากิ่งอำเภอหรือสถานที่อื่นตามที่เห็นสมควร โดยประกาศให้ประชาชนทราบ” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 10)

จะเห็นได้ว่า การบริการประชาชนเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการบริหารที่เป็นไปเพื่อการเข้าถึง เข้าใจ และเกิดการพัฒนาจะต้องจัดจุดบริการให้มากที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนให้มากที่สุดนั่นโดยการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้มีอำนาจในการบริหารจัดการด้วยตนเองเพื่อท้องถิ่นจะได้เกิดความเท่าเทียมกับเมืองใหญ่ ๆ

การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน

การอำนวยความสะดวก ส่วนราชการจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการให้บริการที่คำนึงถึง ความสะดวกของประชาชนผู้รับบริการ และมีการสื่อสารข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างสม่ำเสมอ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. การรับฟังเสียงจากประชาชนและผู้รับบริการส่วนราชการควรจัดให้มีการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับบุคคลผู้รับบริการ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน

2. การจัดระบบงานที่อำนวยความสะดวกส่วนราชการทำแผนภูมิองค์กรและผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรปิดประกาศไว้ให้ประชาชนเห็นเด่นชัด จัดทำแผนภูมิขั้นตอน และระยะเวลาแต่ละขั้นตอน

3. การจัดระบบการให้รางวัล ในส่วนราชการรวบรวมแบบสำรวจความคิดเห็น และแบบร้องเรียนนำมาใช้ประกอบการพิจารณาการให้รางวัลประจำปี การประเมินผลการปฏิบัติราชการ การประเมินผลหัวหน้าส่วนราชการตามสัญญาข้องตกลงผลงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการแต่ละคน

มาตรา 37 ระบุว่า การปฏิบัติราชการที่เกี่ยวกับประชาชนหรือติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกัน ให้ส่วนราชการกำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จของงานหรือแต่ละงานและประกาศให้ ประชาชนและข้าราชการทราบเป็นการทั่วไป ในวรรค 1 ให้ผู้บังคับบัญชาจะต้องตรวจสอบให้ข้าราชการ ปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลา ในมาตรา 38 ระบุว่า ถ้ากรณีประชาชนหรือส่วนราชการสอบถามเป็นหนังสือจะต้องตอบคำถาม หรือแจ้งการดำเนินการให้ทราบและจะต้องเสร็จภายใน 15 วัน ในมาตรา 39 ยังระบุอีกว่าให้ส่วนราชการจัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนสามารถติดต่อสอบถามหรือขอข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ ในกรณีที่หน่วยงานไม่สามารถจัดระบบเครือข่ายสารสนเทศได้ให้ กระทรวงเทคโนโลยีละการสื่อสารจัดทำระบบเครือข่ายกลางขึ้น

เพราะนั้น การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นวิธีการให้บริการประชาชนให้เกิดความพอใจ และมีความสุขเมื่อได้เข้ามาสู่หน่วยราชการทุกๆครั้ง การบริหารที่ดีจะต้องทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการมีความรู้สึกดีๆต่อตัวข้าราชการและระบบการให้บริการหรืออย่างน้อยที่สามารถที่จัดการกับปัญหาความร้อนใจ ความทุกข์ใจ หรือเหตุผลต่างๆที่ประชาชนมายังหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการจะต้องมีความขวนขวายในกิจของประชาชนอย่างที่สุด ส่วนการตอบสนองความต้องการนั้น เป็นการให้บริการต่อประชาชนตรงตามความต้องการนั้นๆ

การประเมินผลการปฏิบัติราชการ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 8 การประเมินผลการปฏิบัติราชการ กำหนดให้ส่วนราชการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ความคุ้มค่าในภารกิจ และอาจจัดให้มีการประเมินผลภาพรวมของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับหรือหน่วยงานในส่วนราชการ โดยส่วนราชการที่ให้บริการมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สามารถเพิ่มผลงานโดย ไม่เป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย หรือสามารถดำเนินการตามแผนลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วยได้ ส่วนราชการจะได้รับจัดสรรเงินรางวัลเพื่อนำไปจัดสรรในส่วนราชการ การดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ซึ่งจะช่วยให้ส่วนราชการมีความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบ และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

การประเมินผลการปฏิบัติราชการได้ระบุไว้ในมาตรา 45 ว่า ส่วนราชการจะต้องจัดให้มีคณะผู้ประเมินอิสระดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ความคุ้มค่าในภารกิจตามหลักเกณฑ์ วิธีการ

และระยะเวลาที่ ก.พ.ร. กำหนดสาระสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2553 : 16-17)

1. ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน
2. คุณภาพการให้บริการ
3. ความพึงพอใจของประชาชน
4. ความคุ้มค่าในภารกิจ

การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการดังกล่าวจะต้องปิดเป็นความลับเพื่อประโยชน์ที่อาจจะเกิดความแตกแยกในหมู่คณะของข้าราชการ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลโดยจะต้องคำนึงถึงผลการปฏิบัติงานเฉพาะตัวของข้าราชการผู้นั้นในตำแหน่งที่ปฏิบัติ ในกรณีที่ข้าราชการมีการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งเป็นที่พึงพอใจแก่ประชาชน ให้ ก.พ.ร. เสนอคณะรัฐมนตรีจัดสรรเงินเพิ่มเติมเป็นพิเศษหรือปูนบำเหน็จความชอบแก่ส่วนราชการหรือให้ส่วนราชการใช้งบประมาณเหลือจ่ายของส่วนราชการนั้น เพื่อไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของราชการหรือจัดสรรเป็นรางวัลให้ข้าราชการในสังกัด ในขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ ที่ปรึกษาประเมินผลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือใช้หลายวิธีประกอบกันก็ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ

สรุป

การบริหารภาครัฐในอดีตที่ผ่านมาย่อมถึงสิ่งที่เป็นปัจจัยที่ส่งผ่านความหลังของระบบราชการไทยที่เต็มไปด้วยรังของโรคต่าง ๆ นอกจากนี้ในระบบการบริหารจัดการองค์กรรัฐที่หมักหมมไปด้วยปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดกลไกและกฎเกณฑ์ที่ดีพอ ความอ่อนด้อยและถดถอยของกลุ่มข้าราชการ นักวิชาการ ระบบ การตัดสินใจและการบริหารจัดการทั้งของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ประชาชนขาดข้อมูลข่าวสาร ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง และปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและ เอกชน เป็นต้น ปัญหาการบริหารจัดการเหล่านี้ย่อมสะท้อนผ่านความล้าหลังของประเทศไทยในขณะที่ ประเทศเพื่อนบ้านต่างก็รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วจึงทำให้เห็นประเทศไทยเร่งค้นหาแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐที่เป็นองค์การขนาดใหญ่โดยร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐในสมัยใหม่มักจะได้ยินคำว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ Good Governance โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ เพื่อประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ เพื่อลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น เพื่อไปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อความอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ และเพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพราะฉะนั้น ทางเลือกสำหรับการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐที่มี

ขนาดใหญ่จะต้องรีบเร่งสร้างกลไกและกระบวนการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้นให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แต่กระนั้น การสร้างกระบวนการก่อตัวให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งได้นั้นก็ต้องสร้างพลังทางประชาสังคมที่พร้อมเรียนรู้และตรวจสอบระบบราชการทุกๆ กลไกที่ไม่เป็นไปเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่สามารถต่อรองผลประโยชน์เพื่อตัวของเขาเอง หากแม้นว่าการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่รัฐหรือระบบ ของราชการจะต้องมองถึงประชาชนได้รับประโยชน์ก่อนเสมอจึงจะได้ชื่อว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

เอกสารอ้างอิง

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย.* กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

เบญจ์ พรพลธรรม. (2553). *การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิภาส ทองสุทธิ์. (2551). *การบริหารจัดการที่ดี.* กรุงเทพมหานคร: อินทภาษ.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). *พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2553). *คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553.* กรุงเทพมหานคร**:** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

อรรถพล จรจันทร์. (2558). ศักยภาพการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของจังหวัดพิษณุโลกโดยการใช้แบบจำลอง Boston Consulting Group (BCG). *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ "สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน" ครั้งที่ 2* . วันที่ 14 มกราคม 2558 ณ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.

จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร

The Analysis of Ethics in the UpaṭṭhĀka Sutta

พระสมุห์สายยันต์ วิสารโท (โลหิตดี) และ พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ (วันยาว)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Pharsamu Saiyan Visarado (Lohitdee) and Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: saiyan1212.ud@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอ จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร วัตถุประสงค์ การนำอุปัฏฐากในพระสูตรมาวิเคราะห์หลักจริยธรรม เพื่อให้เห็นคุณค่าของการเป็นพุทธอุปัฏฐาก วิเคราะห์ออกเป็น 5 อย่าง คือ 1. ความซื่อสัตย์ 2.ความรู้จักพอประมาณ 3. ความฉลาดในการจัดแจง 4. สัจจะ 5. ความอดทน การทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐาก เป็นการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้การปรนนิบัติรับใช้ ผลที่ได้ก็คือท่านจะมีความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีพลังใจที่จะทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาตลอดทั้งการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และประโยชน์ในอนาคตเป็นประโยชน์ทางจิตวิญญาณซึ่งได้มาด้วยการมีความเชื่อในคุณงามความดี การปฏิบัติที่งดงาม การรู้จักเสียสละ และการมีปัญญา ประโยชน์สูงสุดหมายถึงการมีจิตใจที่สะอาด ผ่องแผ้ว มีความสุข มีความมั่นคง ไม่แปดเปื้อนด้วยความโลภ โกรธ หลง และไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ซึ่งหมายถึงการบรรลุอิสรภาพขั้นสูงสุดถึงนิพพานนั่นเอง

คำสำคัญ : จริยธรรม; อุปัฏฐาก

Abstracts

This academic article presents ethics in the Upaṭṭhāka Sutta. The objective is to analyze the concept of Upaṭṭhāka (taking care) in the sutta as the ethical principles to obtain the value of Upaṭṭhāka of the Buddha, which can be analyzed into five elements: 1) honesty, 2) modesty, 3) intelligence in handling, 4) truth and 5) patience. The duty of Upaṭṭhāka of the Buddha is to facilitate in various fields in taking cate. The result of this is to have the convenience in religious performances and have the willpower to create benefits for Buddhism, good practice and the future benefit that is the spiritual benefit obtained by having faith in goodness, gorgeous practice, self-sacrifice and intelligence. The ultimate benefit means having a mind that is clean, pristine, happy, stable, untainted by greed, anger, delusion, and unshaken by the worldly conditions. This means attaining the highest level of freedom called ‘Nirvana’.

* วันที่รับบทความ: 3 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 1 กรกฎาคม 2564
Received: June 3, 2021; Revised: June 29, 2021; Accepted: July 1, 2021

Keywords: Ethics; Upaṭṭhāka

บทนำ

จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไข้ประกอบด้วยธรรม 5 ประการ เป็นผู้พยาบาลได้ง่าย ธรรม 5 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. ทำสิ่งที่เป็นสัปปายะ 2. รู้จักประมาณในสิ่งที่เป็นสัปปายะ 3. ฉันยา 4. บอกอาพาธที่มีอยู่ตามความเป็นจริงแก่ผู้พยาบาลที่ปรารถนาประโยชน์ เช่น บอกอาพาธที่กำเริบว่า ‘กำเริบ’ บอกอาพาธที่ทุเลาว่า ‘ทุเลา’บอกอาพาธที่ยังทรงอยู่ว่า ทรงอยู่ 5. เป็นผู้อดกลั้นต่อเวทนาทั้งหลายอันมีในร่างกายที่เกิดขึ้นแล้วเป็นทุกข์ กล้าแข็ง เจ็บปวด เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ พรากชีวิต(อง.ฉกก. (ไทย) 22/123/203.) ที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างงกายและจิตใจในลักษณะที่ดีงามถูกกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม ขึ้นมาเพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงจริยธรรม อันหมายถึงหลัก หรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ เพื่อฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรมแล้วย่อมมีความสุข ไม่เดือดร้อน เป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจประยุกต์ใช้ ตลอดทั้งคุณค่าของพุทธอุปัฏฐาก ดังนี้

ความหมายของจริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร

จริยธรรมคือ ความประพฤติตนที่ดีทั้งภายในและภายนอก เช่น ความซื่อสัตย์ ความรู้จักพอประมาณและพอเพียง ความเป็นผู้ฉลาดในการจัดแจง สัจจะ และความอดทน จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม จริยะ หมายถึงความประพฤติหรือกิริยาที่ควรกระทำ ส่วนคำว่า ธรรม หมายถึงกฎหรือระเบียบเอาเข้ามาสมาสกันแล้วก็เป็น จริยธรรม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยาสถาน 2542 : 291)

สรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นคำที่ใช้กำหนดขอบเขตในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อใช้วัดหรือประเมินพฤติกรรม ตลอดจนตัวบุคคลที่แสดงพฤติกรรมออกมาว่าเหมาะสมหรือสมควรเพียงใด อย่างไรก็ตามโดยธรรมชาติของมนุษย์และสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ที่มีตลอดเวลา จึงอาจจะทำให้ความหมายของจริยธรรมเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพของสังคมแต่ก็ยังคงมีความหมายด้านความประพฤติที่ดีงามเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิต

ความสำคัญของอุปัฏฐากสูตร

ความสำคัญของการอุปัฏฐาก อุปัฏฐาก คือ ผู้บำรุง, ผู้รับใช้, ผู้ดูแลความเป็นอยู่, ผู้อุปถัมภ์บำรุง พระภิกษุสามเณรอุปัฏฐาก ก็เขียน การทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากซึ่งเท่ากับการบำรุงอุปถัมภ์เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและเป็นข้อปฏิบัติที่ดีงามอันบ่งถึงความเคารพและความกตัญญูกตเวทีของผู้ทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากแล้วยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความดำรงมั่นของพระพุทธศาสนาอีกด้วย การทำหน้าที่ของผู้อุปัฏฐากคือการสนใจการรับใช้การดูแลการเอาใจใส่หรือการปรนนิบัติสามารถปฏิบัติกิจวัตรตามวิถีชีวิตของพระสงฆ์ได้อย่างเหมาะสมการอุปัฏฐากมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งพระพุทธศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมก็ขึ้นอยู่กับการอุปถัมภ์และคุ้มครองด้วยเช่นกัน การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ทรงคุณค่าอยู่คู่ประเทศไทยเพราะพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดที่ชาวไทยภาคภูมิใจและหวงแหนไว้เป็นสมบัติของชาติไทยตลอด

สรุปความสำคัญของของอุปัฏฐากนั้น เป็นวัฒนธรรมที่ดีงามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้สอดแทรกความกตัญญูกตเวทีไว้เกือบทุกเรื่องการอุปัฏฐากคือความกตัญญูกตเวทีซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่อันเหมาะสมของตนเองโดยเริ่มจากความรับผิดชอบต่อตนเองความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในสถาบันครอบครัวโดยบิดามารดาทำหน้าที่ในฐานะบุพการีและบุตรธิดาปฏิบัติหน้าที่ต่อบิดามารดาในฐานะผู้มีความกตัญญูกตเวทีอันจะขยายผลในระดับสังคมที่กว้างออกไปความกตัญญูช่วยให้โลกอยู่รอดไม่มีปัญหาปัญหาคนชราไม่มีคนเลี้ยงปัญหาสงครามปัญหาความโหดร้ายทารุณปัญหาการเมืองปัญหาเศรษฐกิจฯลฯก็จะหมดไป

จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร

1. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ถือได้ว่าเป็นความดีงามที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดมีแก่บุคคลครอบครัวสังคมเนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้ขาดศีลธรรมข้อสัจจะหรือความซื่อสัตย์ต่อการกระทำการพูดและการคิดโดยเฉพาะเรื่องคู่สามีภรรยาประพฤตินอกใจกันการคอร์รัปชั่นการซื้อสิทธิ์ขายเสียงคดโกงความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองสังคมพูดคำหยาบพูดโกหกหลอกลวงคิดอิจฉาริษยากันและกันและหลงในการบริโภคอุปโภคทางด้านวัตถุมากจนเกินไปเป็นเหตุให้มีการแข่งขันกันเพื่อสนองความยากจึงเป็นเหตุให้มีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ในอุปัฏฐากสูตรได้กล่าวถึงความซื่อสัตย์ ดังความว่า (องฺ.ฉกก. (ไทย) 22/123/145-147) ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไข้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นผู้พยาบาลยาก ธรรม 5 ประการเป็นไฉน คือ ภิกษุไข้ย่อมไม่ทำความสบาย 1ไม่รู้จักประมาณในสิ่งสบาย 1 ไม่ฉันยา 1 ไม่บอกอาพาธที่มีอยู่ตามความเป็นจริงแก่ผู้พยาบาลที่ปรารถนาประโยชน์ เช่นไม่บอกอาพาธที่กำเริบว่ากำเริบ ไม่บอกอาพาธที่ทุเลาว่า

ทุเลา ไม่บอกอาพาธที่ทรงอยู่ว่ายังทรงอยู่ 1 ไม่อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดมีในร่างกายอันกล้าแข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่พอใจสามารถปลิดชีพให้ดับสูญ 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไข้ประกอบด้วยธรรม 5 ประการนี้แล ย่อมเป็นผู้พยาบาลยาก ฯ

จะเห็นได้ว่าการกล่าววาจาสัตย์เช่นนี้ “สิ่งที่มีอยู่ก็บอกว่า “มี” ไม่มีก็บอกว่า “ไม่มี” เป็นลักษณะความหมายของความซื่อสัตย์ทางวจีสุจริตสัมมาวาจา(ที.ม. (10/329/214) ผู้ที่ถูกถามได้ตอบด้วยถ้อยคำที่เป็นจริงซื่อสัตย์ต่อคำพูดไม่พูดโกหกหลอกลวงไม่ทรยศต่อตนและผู้อื่นความซื่อสัตย์มีความสำคัญในฐานะเป็นหลักธรรมช่วยเหลือผู้อื่นเพราะความสงสัยปรารถนาดีอยากช่วยเหลือบุคคลอื่นให้หลุดพ้นจากความทุกข์อยากให้เขามีความสุขด้วยการกระทำความสัตย์ความจริงใจอ้างถึงความจริงอันดีงามเป็นคุณธรรมของตนที่ได้กระทำไว้แล้วหรือการอ้างถึงความดีงามของพระพุทธเจ้าและผู้มีพระคุณทุกท่านเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ที่ตนรักและปรารถนาดีให้มีความสุข

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ในการอุปัฏฐากมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักประกันคุณธรรมของตน บุคคลที่รับคำแล้วปฏิบัติตามคามั่นสัญญานั้นคือการรักษาความสัตย์จริงใจต่อการกระทำคำพูดซึ่งเป็นหลักประกันให้ตนได้มีความน่าเชื่อถือเป็นที่รับยอมเคารพนับถือของผู้ที่คบค้าสมาคมด้วยเพื่อความผาสุกของตนและผู้อื่น

2. ความรู้จักพอประมาณ

คำว่ารู้จักพอประมาณคือความพอดีตามมีตามได้ (พระราชเวที (พระมหาสมพงษ์ พฺรมฺวโส ,ป.ธ.9), 2536 : 99) ความรู้จักพอประมาณตามนัยพระพุทธศาสนาคือความพอใจในสิ่งที่ตนมีพอใจด้วยปัจจัย ๔ มีผ้านุ่งห่มอาหารที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคตามมีตามได้และเป็นอยู่อย่างมีความสุขด้วยเครื่องเลี้ยงชีพตามที่หามาได้ด้วยความเพียรพยายามอันชอบธรรมของตนเมื่อได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตนก็พอใจในสิ่งนั้นไม่เดือดร้อนเพราะอยากได้ของที่มีเจ้าของไม่ริษยาคนอื่นเช่นรู้จักประมาณในการบริโภคในการใช้จ่ายทรัพย์รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูดการปฏิบัติกิจและทำการต่างๆตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลายทำการทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการโดยมิใช่เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจชอบใจหรือเอาแต่ใจของตนแต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

ในอุปัฏฐากสูตรได้กล่าวถึงความรู้จักพอประมาณ ดังความว่าเป็นเหตุให้อายุยืน 5 ประการเป็นไฉน คือ บุคคลย่อมเป็นผู้ทำความสบายแก่ตนเอง 1 รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย 1 บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย 1 เป็นผู้มีศีล 1 มีมิตรดีงาม 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม 5 ประการนี้แล เป็นเหตุให้อายุยืน ฯ (อง.ฉกก. (ไทย), 22/123/145-147.)

จะเห็นว่าความรู้จักพอประมาณในการอุปัฏฐากการใช้ยานั้นก็เพื่อบรรเทาความเจ็บป่วยต้องเลือกใช้ยาให้ถูกกับโรคจึงจะหายจากการเจ็บป่วยนั้นแม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไปแต่พวกยาสมุนไพรเป็นอันมากยังคงช่วยแก้โรคได้ขอเพียงมีความรู้ความเข้าใจถึงประเภทชนิดของสมุนไพรเหล่านั้นการนำมาใช้ให้เหมาะควรแก่โรคก็จะช่วยบำบัดโรคได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ความรู้จักพอประมาณในการบริโภคคือจุดสมดุลยภาพในระหว่างรายรับและรายจ่ายการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับรายจ่ายนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญภาวะสมดุลจะควบคลุมการวางแผนเพื่ออนาคตหลักคำสอนเรื่องการใช้จ่ายในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงจุดสมดุลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายคือการแบ่งทรัพย์ออกเป็นส่วนๆเพื่อสะดวกในการจัดสรรอย่างเช่นส่วนที่หนึ่งจ่ายในการดำเนินชีวิตส่วนหนึ่งสำรองเป็นหลักประกันความมั่นคงและอีกส่วนหนึ่งเพิ่มทุนในอาชีพเริ่มต้นจากตัวเราโดยพิจารณารายละเอียดระดับครอบครัวชุมชนและสังคมมีความรักษาความเอื้ออาทรมนุษย์ในสังคมจึงต้องรักษาดุลยภาพความสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ให้เกิดผลเสียไม่ให้เกิดความบกพร่องถ้าเกิดผลเสียก็คือความสัมพันธ์ในทางสังคมของเราเอียงหรือทรุดไปเมื่อมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีก็เกิดผลเสียแก่การดำเนินชีวิตทำให้ไม่มีความก้าวหน้าดุลยภาพในทางสังคมนี้มิใช่เฉพาะการที่เราอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่เบียดเบียนกันและอยู่ร่วมกันด้วยดีเท่านั้นแต่หมายถึงว่าในสังคมวงกว้างมนุษย์จะอยู่ร่วมกันด้วยดีอย่างไรก็ต้องอยู่ด้วยดุลยภาพของสังคมนั้น

3. ความฉลาดในการจัดแจง

ความฉลาดในการจัดแจง ในที่นี้หมายถึง การแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์ ก็คือ การบริหารแบ่งปันจัดสรรปัจจัย 4 ซึ่งต้องอาศัยกฎระเบียบในการจัดทำ ในการเก็บรักษาและในการแบ่งสรรเป็นต้น ในการจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำการประชุมและตกลงกันในการเลือกวิหารคือกุฎีบางแห่งไว้สำหรับเก็บสิ่งของที่เป็นของสงฆ์ และแต่งตั้งภิกษุให้เป็นตัวแทนสงฆ์ในการดูแลรักษาและจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์ให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแย่งชิงหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน ผู้ทำการจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันตามชนิดตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่ที่สำคัญหลัก ๆ จะต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ 5 ประการ คือ 1. ไม่ลำเอียงเพราะความชอบ 2. ไม่ลำเอียงเพราะเกลียดชัง 3. ไม่ลำเอียงเพราะงมงาย 4. ไม่ลำเอียงเพราะกลัว 5. เป็นผู้ฉลาดและรู้จักสิ่งนั้นๆ เป็นอย่างดี (วิ.ม. (ไทย), 1/380-381/412-413.)

จากปัญหาตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าการครอบครอบเป็นของส่วนตัวหรือเก็บไว้เพื่อใช้เพียงคนเดียวได้สร้างปัญหาความขัดแย้งทั้งในส่วนของการแก่งแย้งกันและปัญหาด้านการขาดแคลน ดังนั้น การที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดห้ามยึดครองไว้ใช้เพียงคนเดียว ทรงให้ยึดระบบของการใช้ร่วมกันหรือการให้สละเป็นของกองกลางจึงเป็นการลดความขัดแย้งกัน และยังป้องกันความขัดแย้ง ที่จะเกิดมีขึ้นในอนาคต เพราะทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และวัตถุหรือปัจจัย 4 นั้นมีเพียงพอต่อกันใช้สอยร่วมกันนั่นเอง

สรุปได้ว่า ความฉลาดในการจัดแจงในการอุปัฏฐาก จึงเป็นหลักแนวคิดภายใต้ระบบทรัพย์สินส่วนกลาง ได้ปรากฏสะท้อนการแบ่งปันทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นไปด้วยความยุติธรรม เพราะเป็นการปฏิบัติตามความจำเป็นและเหตุผลสมควรของแต่ละคนที่ควรจะได้รับ ซึ่งหลีกเลี่ยงเกณฑ์การให้ด้วยขนาดหรือปริมาณของความต้องการที่อยากจะได้ ตัวอย่างของการจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินส่วนกลางที่จัดได้ว่ามีความยุติธรรม

เมื่อวัตถุเป็นเป้าหมายแห่งความต้องการของสังคม สังคมก็มุ่งแก่งแย่ง แข่งขันกันเพื่อจะครอบครอบหรือเก็บไว้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัวให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ซึ่งนั้นก็เป็นเหตุให้ทรัพยากรหรือวัตถุผลผลิตขาดแคลนหรือไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดถึงคนในสังคมบางส่วนถูกกีดกัน คือ ไม่มีสิทธิ์หรือไม่ได้รับการแบ่งปันโอกาสที่เท่าเทียมกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ความขัดแย้งในสังคมก็ย่อมเกิดขึ้นในไม่ช้า

4. สัจจะ

คำว่าสัจจะนั้นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานหมายถึงความจริงหรือความจริงใจเช่น ทำงานร่วมกันต้องมีความจริงใจต่อกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, (2546 : 1161) หรือหากจะพิจารณาจากความหมายคำว่าสัจจะหมายถึงคำพูดจริง, คำสัตย์, ความจริงดังปรากฏในคำพูดที่ว่าคำพูดที่มีอยู่ในสัตบุรุษหรือในคนดีทั้งหลายชื่อว่าสัจจะในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ให้ความหมายไว้2นัยคือ (1) หมายถึงความจริงโดยความจริงนั้นมีอยู่ 2 ประการคือ (ก) สมมติสัจจะความจริงโดยสมมุติและ(ข) ปรมัตถสัจจะความจริงโดยปรมัตถ์และ (2) หมายถึงความจริงคือจริงใจได้แก่ความซื่อสัตย์จริงวาจาได้แก่การพูดความจริงและจริงการได้แก่การทำจริง พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานศัพท์ปรัชญาอังกฤษ–ไทยได้ให้ความหมายของสัจจะดังนี้

สัจจะคือความจริงอันเป็นความจริงที่เกี่ยวกับการสอนดังปรากฏในพุทธพจน์ว่า “การสอนตรงไปตรงมาหรือการกล้าพูดความจริงอย่างเปิดเผยนั้นเองพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้โดดเด่นในมนุษย์และเทวดาทั้งหลายเนื่องด้วยการกล่าวความจริงที่เป็นประโยชน์ถูกกาลเป็นธรรมเป็นวินัยการกล่าวลักษณะการสอนตรงเข้าหาความจริงนั้นอาจกล่าวสำนวนหนึ่งว่า “การสอนตรงไปตรงมาหรือการกล้าพูดความจริงอย่างเปิดเผยนั้นเองพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้โดดเด่นในมนุษย์และเทวดาทั้งหลายเนื่องด้วยการกล่าวความจริงที่เป็นประโยชน์ถูกกาลเป็นธรรมเป็นวินัยการกล่าวถูกกาล (กาลวาที) กล่าวความจริง (ภูตวาที) กล่าวเป็นประโยชน์ (อัตถวาที) กล่าวเป็นธรรม (ธัมมวาที) กล่าวเป็นวินัย (วินัยวาที) ซึ่งเราอาจจะสังเกตได้ว่าหลักการบัญญัติพระวินัยนั้นโดยจุดมุ่งหมายคือ “ให้มีความประพฤติเสมอกันและเป็นแนวเดียวกันเพื่อให้เกิดความสงบสุขในหมู่คณะในพระพุทธศาสนาได้จัดการรักษาสัตย์ไว้ในศีลเป็นองค์ที่1แห่งเบญจศีลในธรรมจริยาส่วนวจีสุจริตเป็นองค์ต้นและเป็นองค์ที่ 3 แห่งอัฏฐังคิกมรรคโดยนัยนี้ชนผู้ขาดความสัตย์จักเป็นผู้มีศีลจักเป็นธรรมจารีจักเป็นอริยบุคคลหาได้ไม่ (อง.ติก. (ไทย) 20/160/223.) จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าสัจจะตามทัศนะทาง

พระวินัยคือหลักการประพฤติตนให้เป็นซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติตนให้ตรงต่อกฎเกณฑ์และระเบียบของหมู่คณะนั้นเองโดยการไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นมีความประพฤติเสมอกันเป็นแนวเดียวกัน

สรุปได้ว่าในอุปัฏฐากสูตรจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องสัจจะหรือการรักษาการสำรวมและการกล่าวแต่ความจริงนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีปรากฏอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สามารถพบเห็นอยู่เป็นจำนวนมากและประการสำคัญที่สุดก็คือการรักษาสัจจะนี้ถือได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติอันยิ่งอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่พระพุทธศาสนาถือว่าหากมีการปฏิบัติดังเช่นนั้นก็ถือได้ว่าเป็นกรอบการสร้างความดีได้โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวชื่อว่าบารมีหมายถึงแนวทางในการสั่งสมความดีและการตามรักษาความสัตย์หรือความจริงใจต่อคำพูดนั้นก็ถือได้ว่าเป็นการสร้างหรือการบำเพ็ญบารมีอย่างหนึ่งที่มีปรากฏอยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อให้ไม่เอาเปรียบคนอื่นคือเมื่อมองเห็นคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่ไม่ใช่เราก็จะทำให้เป็นคนไม่พยายามเอาเปรียบคนอื่นนั่นก็เป็นเพราะเขามองเห็นความเป็นจริงระดับสมมติที่มีปรากฏให้เห็นอยู่ในโลกที่เขาประสบอยู่ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคมคือเมื่อคนทุกคนมองเห็นความเป็นจริงเพียงสมมติที่ถูกบัญญัติขึ้นในสังคมแล้วก็ไม่คิดทำลายไม่เห็นแก่ตัวด้วยการทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมบัญญัติขึ้นทำตัวให้เป็นประโยชน

5. ความอดทน

ขันติ คือ ความอดทน อดได้ทนได้เพื่อบรรลุความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ เป็นกิริยาที่อดทนต่อโลภะความอยากได้ต่อโทสะความโกรธเคืองจนถึงความพยาบาท มุ่งร้ายต่อโมหะความหลงงมงายเมื่อได้ประสบกับอารมณ์ที่ยั่วให้เกิดความอยากได้อยากมี ก็อดทนไว้ไม่แสดงอาการตามอำนาจแห่งโลภะโทสะโมหะและ อดทนต่อทุกขเวทนา อันทำให้ลำบากตรากตรำในการประกอบการงาน ต่างๆ หรืออดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวชั่วไม่เป็นที่ชอบใจ สามารถ จำแนกขันติความอดทนได้ 4 กรณีดังนี้ 1) ขันติความอดทน ความอดกลั้นต่อความลำบากทางกาย อันเกิดจากความร้อนความหนาวความหิวกระหายและความเหนื่อยล้า 2) ขันติความอดทน อดกลั้นต่อทุกขเวทนาทางกายอันเกิดจากความเจ็บไข้ ได้ป่วย 3) ขันติความอดทน อดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคาย เสียดสีคำกล่าวล่วงเกินให้เสียหาย 4) ขันติความอดทน อดกลั้นต่อความเจ็บใจ อันเกิดจากวาจาหยาบคาย เสียดสีและคำกล่าวล่วงเกินให้เสียหาย

จากการศึกษาความหมายของขันตินับเป็นหลักธรรมสำคัญทั้งในระดับสามัญ แห่งการดำรงชีวิตอันจะส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จนกระทั่งเป็น หลักธรรมสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมระดับสูงเพื่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่ง พระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า จริยธรรม 5 ประการในอุปัฏฐากสูตร ความเป็นบุคคลผู้มีความเสียสละจัดว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ทาให้มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์และเป็นคุณธรรมเบื้องต้นของมนุษยธรรมทั้งหลายเพราะเป็นเครื่องทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นอันตรายสำคัญของความดีเป็นเหตุให้เกิดความสุขมรอบคอบความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบโดยลำดับเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่จะช่วยค้ำจุนสังคมให้มีความมั่นคงและ

สันติสุขดังนั้นในพระพุทธศาสนาจึงส่งเสริมความกตัญญูกตเวทีสอนให้คนรู้จักการทำหน้าที่ของตนเองเริ่มตั้งแต่ความรับผิดชอบต่อตนเองต่อหน้าที่ในครอบครัวต่อสมาชิกในครอบครัวและเมื่อทุกคนปฏิบัติตามหลักความกตัญญูแล้วก็จะก่อให้เกิดความเจริญและส่งผลให้สังคมที่อยู่นั้นมีความสุขความร่มเย็นเป็นเหตุให้เกิดความรักความเคารพความเมตตาความศรัทธาต่อกัน

คุณค่าของการอุปัฏฐากในอุปัฏฐากสูตร

1. คุณค่าการอุปัฏฐากของบุคคล คุณค่าการอุปัฏฐากของบุคคล ในคัมภีร์พระวินัยปิฎกได้กล่าวถึงคุณค่าการทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากในชีวิตประจำวันอันเป็นเหตุให้ได้รับความสะดวกในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน เช่น สัทธิวิหาริกนั้นต้องทำหน้าที่อุปัฏฐากพระอุปัชฌาย์ของตน คือจะต้องเตรียมการให้พระอุปัชฌาย์ ถ้าข้าวต้มมีพึงล้างภาชนะใส่ข้าวต้มเข้าไปถวาย เมื่อพระอุปัชฌาย์ฉันข้าวต้มเสร็จเรียบร้อยแล้วพึงถวายน้ำรับภาชนะมาล้างแล้วเก็บไว้ให้เรียบร้อยจัดเก็บอาสนะถ้าที่ตรงนั้นรกก็พัดกวาดทำความสะอาดเมื่อพระอุปัชฌาย์ฉันเรียบร้อยแล้วให้รับบาตรมาด้วยความระมัดระวังล้างแล้วเช็ดผึ่งแดดเล็กน้อยแล้วเก็บให้ถูกต้องไว้ในที่เหมาะสม (วิ.ม. (ไทย) 4/66/82.) นอกจากนั้นถ้าพระอุปัชฌาย์สรงน้ำสัทธิวิหาริกผู้ทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากจะต้องเข้าไปรับใช้ท่านให้ได้รับความสะดวกและสบายในการสรงน้ำ สัทธิวิหาริกต้องเข้าไปทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากพระอุปัชฌาย์ถ้าท่านต้องการสรงน้ำพึงจัดน้ำถวายถ้าท่านต้องการน้ำเย็นก็ต้องจัดน้ำเย็นถ้าท่านต้องการน้ำอุ่นก็ต้องจัดน้ำอุ่นถวายท่านเมื่อพระอุปัชฌาย์จะเข้าเรือนไฟก็บดจุรณแชดินถือตั่งสำหรับเรือนไฟเดินตามไปถวายตั่งแล้วรับจีวรท่านมาแล้วในที่สมควรแล้วถวายจุรณและดินถ้าสามารถจะเข้าไปเรือนไฟได้ก็ต้องเข้าไปเมื่ออยู่ในเรือนไฟก็ถวายขี้เถ้าดินเหนียวและน้ำร้อนเป็นต้นแก่พระอุปัชฌาย์ได้เมื่อจะออกจากเรือนไฟก็ปิดหน้าปิดหลังเรือนไฟให้เรียบร้อยจึงออกจากเรือนไฟขณะที่อยู่ในน้ำจะถูร่างกายให้พระอุปัชฌาย์ด้วยก็ควรทำ (วิ.จู (ไทย) 7/243/4.) เมื่อตนสรงน้ำเรียบร้อยแล้วขึ้นมาก่อนเช็ดตัวให้แห้งเมื่อพระอุปัชฌาย์ขึ้นมาก็เช็ดตัวให้พระอุปัชฌาย์ถวายผ้านุ่งสังฆาฏิแก่พระอุปัชฌาย์กลับมาก่อนแล้วจัดปูอาสนะเตรียมน้ำล้างเท้ากระเบื้องเช็ดเท้าแล้วถวายน้ำฉันแก่พระอุปัชฌาย์ (วิ.ม. (ไทย) 4/66/82.) หรือแม้แต่พระอุปัชฌาย์ท่านจาริกไปในที่ต่างๆต้องเตรียมอัฐบริขารไปสัทธิวิหาริกผู้ที่ทำหน้าที่ผู้อุปัฏฐากต้องเข้าไปช่วยถือบริขารเหล่านั้นคือถือบาตรและจีวรซึ่งจะทำให้ท่านได้รับความสะดวกในการจาริกไปในที่ต่างๆ

จากข้อความที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงวางหลักการถึงบุคคลที่จะอุปัฏฐากภิกษุไข้ไว้ 7 อย่าง คือ 1.) อุปัชฌาย์ 2.) สัทธิวิหาริก 3.) อาจริยะ 4.) อันเตวาสิก 5.) ภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์เดียวกัน 6.)ภิกษุผู้ร่วมอาจารย์เดียวกัน และ 7.)สงฆ์ที่อยู่ในวัดนั้นพึงพยาบาลภิกษุไข้จนกว่าจะหาย ด้วยเหตุแห่งการทำหน้าที่อุปัฏฐากนี้เอง จึงทำให้ความผูกพันเหมือนบิดากับบุตรเกิดขึ้น และการที่มีผู้ทำหน้าที่อุปัฏฐากให้นั้นย่อมได้รับความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันทำให้มีเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจในด้านอื่นสะดวกไปด้วย

2. คุณค่าการอุปัฏฐากเพื่อสังคม ในพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญและคุณค่าในการทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐาก การปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นหลักของการเอาใจใส่ต่อกันและกันตามฐานะเป็นหลักการและวิธีการหนึ่งของการทำหน้าทีพุทธอุปัฏฐากในพระพุทธศาสนา หมายถึง การดูแลเอาใจใสต่อกันและกัน เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าได้วางไว้ให้สังคมปฏิบัติชัดเจนอยู่แล้ว ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้แสดงความเกื้อกูลต่อกันในสังคมพระสงฆ์ไว้มากมายแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ไว้อยู่ในรูปของ “วัตร” ซึ่งหมายถึงกิจที่พึงกระทำ หน้าที่ ธรรมเนียม ความประพฤติข้อปฏิบัติซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ กิจวัตรที่กล่าวถึงหน้าที่ที่พึงกระทำ จริยวัตรที่กล่าวถึงมารยาทที่ควรประพฤติ และวิธีวัตรที่กล่าวถึงแบบอย่างที่พึงกระทำวัตรปฏิบัติ

จากข้อความข้างต้นผู้ศึกษาพอที่จะสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1.ความกตัญญูกตเวที 2.ความมีเมตตา 3.ความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา 4.ความอ่อนน้อมถ่อมตน 5.ความขยันอดทน 6.ความใจกว้างยอมรับคำติชม พระพุทธศาสนา ถือเป็นศาสนาแห่งการพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้เกิดความสมบูรณ์เท่า ที่มนุษย์แต่ละคนจะสามารถพัฒนาได้

สรุป

สรุปได้ว่า จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตร มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมปัจจุบันเพราะเป็นท่าทีแสดงออกมาจึงเป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตากรุณาที่ “สหธรรมิก” พึงกระทำต่อกันซึ่งสามารถแบ่งเป็นการเกื้อกูลกันและกันออกเป็นสองฝ่าย การปฏิบัติต่อกันระหว่างบรรพชิตด้วยกันให้ปฏิบัติตามแนวทางของ “วัตร” อันเป็นกิจที่ควรกระทำหน้าที่ธรรมเนียมมี 3 ประเภทด้วยกันคือกิจวัตรที่กล่าวถึงหน้าที่ที่พึงกระทำจริยาวัตรที่กล่าวถึงมารยาทที่ควรประพฤติและวิธีวัตร ที่กล่าวถึงแบบอย่างที่พึงกระทำโดยได้กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกัน

จริยธรรมในอุปัฏฐากสูตรตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตากรุณาต่อกันแสดงความเกื้อกูลต่อกันโดยที่ชาวบ้านเข้าไปเกื้อหนุนชีวิตพรหมจรรย์ของพระสงฆ์และพระสงฆ์ก็ตอบแทนอุปการะด้วยธรรมทานคือแนะนำสั่งสอนอบรมกล่อมเกลาจิตใจของชาวบ้านให้มีวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างถูกต้องดีงามตามครรลองของศีลธรรมช่วยชี้บอกทางสวรรค์หรือบอกวิธีการดำเนินชีวิตให้มีความสุขและความเจริญก้าวหน้าตามหลักพุทธธรรม ในสังคมปัจจุบันมีคนจำนวนไม่น้อยเข้าใจผิดว่าการทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากเป็นกิจที่ทำกันในวงแคบคือระหว่างพระอุปัชฌาย์กับสัทธิวิหาริกอาจารย์กับอันเตวาสิกหรือพ่อแม่กับลูกเท่านั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสังคมในทางเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมเลยความจริงแล้วนอกจากการทำหน้าที่พุทธอุปัฏฐากจะสามารถประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวมาแล้วยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับกว้างขึ้นในฝ่ายสถาบันพระสงฆ์ซึ่งเริ่มตั้งแต่อยู่อาวาสเดียวกันขยายออกไปตำบลอำเภอจังหวัดประเทศและองค์กรพระสงฆ์ทั้งหมดตามโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์คือพระสงฆ์ทั้งหมดที่มีอยู่ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์ไล่เรียงไปตั้งแต่สังคมหน่วยย่อยที่สุดตามระบบโครงสร้างทางสังคมคือครอบครัวจนถึงเครือญาติชุมชนหมู่บ้านหรือสังคมส่วน

อื่นๆที่มีขนาดใหญ่กว่านั้นแน่นอนว่าเมื่อการทำหน้าที่อุปัฏฐากมีจุดมุ่งหมายไปที่สังคมก็เท่ากับว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นจักขยายออกไปอย่างกว้างขวางด้วยและไม่เพียงประโยชน์โดยตรงเท่านั้นที่สังคมจะพึงได้รับแต่รวมไปถึงประโยชน์โดยอ้อมที่เป็นผลเนื่องมาจากประโยชน์โดยตรงดังกล่าวเช่นเมื่อลูกหลานเอาใจใส่ต่อบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ก็จะทำให้มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันสังคมก็น่าอยู่เป็นสังคมเอื้ออาทร

เอกสารอ้างอิง

พระราชเวที (สมพงษ์ พรหมว์โส ป.ธ.9). (2536). *สัททวิเสสวิคหะ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประดิพัทธ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพลับบลิเคชั่น.

การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตร
Disaster Relief With Ratanasutta

พิสันต์ สุขพูล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Pisun Sukpool
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
E-mail: pisunsukpool@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรเทาภัยพิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและวิเคราะห์การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตรพบว่า ภัยพิบัติในพระพุทธศาสนาเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมี 4 ประเภทได้แก่อัคคีภัยอุทกภัยวาตภัยและทุพภิกขภัยสาเหตุมี2สาเหตุใหญ่ได้แก่สาเหตุทางธรรมชาติเกิดจากธาตุน้ำลมและไฟกำเริบเกิดจาก โลภะ โทสะ และโมหะ ส่งผลกระทบทั้งทางด้ายร่างกายและด้านจิตใจแก่มนุษย์และสรรพสัตว์ทุกชนิดบนโลกโดยเฉพาะในยุดปัจจุบันที่เกิดภัยพิบัติจากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

รัตนสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติในสมัยพุทธกาลที่เกิด ทรงแนะนำให้พระเถระน้อมรำลึกถึงคุณของรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ และอำนวยพรให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสวัสดีทำให้เกิดความสงบกายสงบใจ ลดความทุกข์ใจจากภัยพิบัติที่เกิดจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ทำให้ได้รับความศิริมงคล และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลายและสามารถนำมาพัฒนาชีวิต ได้แก่ 1) การพัฒนาทางจิต คือ ลดความท้อถอย เป็นต้น ทำให้จิตใจไม่แจ่มใสคลุมเครือ 2) การพัฒนาทางกาย เช่น ช่วยปรับสมดุลให้ร่างกาย ทำให้มีสติ เป็นภูมิต้านทานโรคไปในตัว 3) การพัฒนาทางด้านสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม4) การพัฒนาทางด้านปัญญา ทำให้เกิดปัญญาความฉลาดรู้ เท่าทันตามความเป็นจริงความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ แก้ไขปัญหาได้ด้วยสติปัญญา หากสวดสาธยายมนต์แล้ว มีการเจริญวิปัสสนาภาวนา ก็จะเป็นการพัฒนาจิตขั้นสูงสุด

คำสำคัญ : ภัยพิบัติ; รัตนสูตร; โควิด-19

* วันที่รับบทความ: 28 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 12 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564
Received: June 28, 2021; Revised: July 12, 2021; Accepted: July 20, 2021

Abstracts

this academic article The objectives of this study were to study disaster relief that appeared in Buddhist scriptures and analyze disaster relief by Ratana Sutra. It was found that disasters in Buddhism It is a natural phenomenon. There are 4 types: fire, flood, storm and famine. There are 2 main causes: natural causes. Caused by the elements of water, wind and fire, caused by greed, hatred, and moha, affecting both the physical and mental threads to humans and all living beings on earth Especially in the current era when disasters caused by the epidemic of coronavirus (Covid-19) both in the country and abroad.

Ratana Sutta is a sutra that the Buddha used to chant to eliminate disasters during the Buddha's birth. He advised the Thera to pay homage to the virtues of the Ratna, namely Buddharatana, Dharmaratana, and Sangharatana, and to bless these beings with good health. cause peace of mind Reduce the suffering from the disaster caused by the Covid-19 epidemic situation, making it auspicious. and free from all kinds of dangers and can be used to improve life, such as 1) mental development, which is to reduce discouragement, etc., causing the mind to be unclear, fuzzy 2) physical development, such as helping to balance the body, making it mindful, as well as being immune to disease 3) physical development Social causing unity in society 4) intellectual development cause intelligence as soon as the truth Right understanding of the Three Jewels: knowing sin-benefit-punishment-benefit-not-benefit Solve problems with intelligence If praying There is vipassana meditation. It will be the highest mental development.

Keywords: Disaster; Ratanasutra; Covid-19

บทนำ

ในปัจจุบัน สถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ว่า "โควิด-ไนน์ทีน" (Covid-19) โดยชื่อนี้มาจากคำย่อในภาษาอังกฤษของคำว่าโคโรนา ไวรัส และดีซีส (Disease) ที่แปลว่าโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งเลข 19ซึ่งแสดงถึงปีที่มีรายงานการแพร่ระบาดครั้งแรกนายเทดรอส อาดานอมเกเบรเยซัส ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลกแถลงดังข้างต้นที่นครเจนีวาของสวิตเซอร์แลนด์และเรียกร้องให้ทั่วโลกต่อสู้กับการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจดังกล่าวอย่างถึงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้หลังจากที่ตัวเลขผู้เสียชีวิตล่าสุดสูงเกินกว่าหนึ่งพันรายและมียอดผู้ติดเชื้อสะสมทั่วโลกกว่าสี่หมื่นรายแล้วก่อนหน้านี้มีการเรียกชื่อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่และโรคไข้ปอดอักเสบที่เกิดขึ้นจากไวรัสชนิดนี้หลายชื่อ เช่นไข้อู่ฮั่นไวรัสจีนหรือไข้หวัดค้างคาวซึ่งล้วนแต่สร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคดังกล่าวส่วนชื่อที่เป็นทางการของเชื้อไวรัส 2019-nCoV ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้เรียกชั่วคราวนั้นคณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยอนุกรมวิธานวิทยาของไวรัส (International Committee on Taxonomy of Viruses) ได้กำหนดให้ใช้ชื่อใหม่ว่า SARS-CoV-2 หรือไวรัสโคโรนา ซึ่งเป็นโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงชนิดที่สอง (Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2) เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องทางพันธุกรรมอย่างใกล้ชิดกับเชื้อไวรัสโรคซาร์สในการแถลงข่าวครั้งล่าสุดนี้องค์การอนามัยโลกย้ำว่ายังคงมีโอกาสสกัดกั้นการแพร่ระบาดของ

ไวรัส SARS-CoV-2 ได้จริงหากสามารถระดมทรัพยากรเพื่อต่อสู้กับโรคได้อย่างเพียงพอโดยมาตรการที่จีนดำเนินอยู่นั้นมีความเหมาะสมและช่วยชะลอการแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ ให้ช้าลง

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงภัยพิบัติขึ้นมาแล้วหลายครั้งเช่น ครั้งหนึ่งเมืองไพสาลีเกิดทุพภิกขภัยฝนแล้งข้าวยากหมากแพงคนล้มตายเป็นอันมากเพราะความอดอยากพระเจ้าแผ่นดินและประชาชนจึงพากันไปอาราธนาพระพุทธเจ้าเมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึงก็มีฝนตกมาห่าใหญ่ครั้งนั้นพระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เรียนรัตนสูตรอันมีเนื้อความสรรเสริญแก้ววิเศษ3ประการที่ไม่มีแก้วอื่นใดเสมอเหมือนคือพุทธรัตนะธัมมรัตนะและสังฆรัตนะและทำให้ผู้สวดผู้ฟังผู้บูชาและผู้ระลึกถึงประสบแต่ความสวัสดีเมื่อพระอานนท์เรียนและสาธยายพร้อมทั้งได้นำบาตรน้ำมนต์จากพระพุทธเจ้าไปประพรมรอบกำแพงเมือง3ชั้นตลอดสามยามตามรับสั่งเมื่อน้ำพระพุทธมนต์ไปถูกพวกปีศาจๆก็หนีไปถูกมนุษย์ที่เจ็บป่วยความเจ็บป่วยๆก็หายสิ้นพระอินทร์ก็ดำริว่าแม้เราก็ควรอ้างคุณพระรัตนตรัยทำให้ชาวเมืองประสบสุขจึงได้ตรัส3บททำยายแม้ปริตรนี้ก็มีการสวดย่อดังที่นำมาลงไว้เพื่อความเหมาะสมต่อเวลา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25/4/7)

ในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อชีวิตสมควรอย่างยิ่งที่คนไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัตนสูตรเป็นพื้นฐานถือว่าการสวดมนต์รัตนสูตรเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธส่วนหนึ่งครั้นการสวดรัตนสูตรนั้นถ้าสวดมนต์ได้ก็จะเป็นคุณค่าอย่างยิ่งนอกจากนี้การสวดรัตนสูตรถือว่าศักดิ์สิทธิ์ที่พระสงฆ์คัดเลือกมาจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นพุทธพจน์จึงเรียกว่าพุทธมนต์คือพุทธพจน์อันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์สาวกของพระองค์มีสมาธิจิตอันแน่วแน่สวดพร้อมๆกันเพื่อให้สัมฤทธิ์ตามความหมายแห่งถ้อยคำพุทธพจน์ที่นามาสวดนั้นความมุ่งหมายของการสวดมนต์ถือเป็นมงคลที่อุบาสกอุบาสิกาในประเทศไทยปฏิบัติต่อกันมา กันนอกจากเพื่อเป็นสิริมงคลแล้วยังเชื่อว่าสามารถป้องภัยพิบัติความวินาศแห่งชีวิตอีกด้วยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลไทยที่ร่วมกับคณะสงฆ์ไทย ที่มีมติมหาเถรสมาคม ที่พิเศษ 4/2564 เรื่อง การเจริญพระพุทธมนต์บทรัตนสูตร ถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ พศ0006/341ลงวันที่ 5พฤษภาคม 2564แจ้งว่า ตามที่ได้มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกใหม่ ได้แพร่ขยายออกไปเป็นวงกว้าง แพร่กระจายออกไปในหลายพื้นที่ของประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผู้ติดเชื้อสะสม และผู้ติดเชื้อรายใหม่ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และได้มีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ทั้งทางด้านจิตใจและความเป็นอยู่ กอปรกับรัฐบาลได้ประกาศ ข้อกำหนดให้ทุกคนปฏิบัติตามมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างเคร่งครัด ได้อัญเชิญบทสวดรัตนสูตรมาเจริญพระพุทธมนต์ ให้ทุกวัดและพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศสวดสาธยายรัตนสูตรเพื่อเป็นการบำรุงขวัญกำลังใจและเพื่อความเป็นศิริมงคลต่อประชาชนชาวไทยท่ามกลางสถานการณ์โรคที่เป็นอยู่

ดังนั้นการสวดรัตนสูตรด้วยเหตุที่การสวดมนต์มีความสำคัญอย่างน้อยก็เป็นการสาธยายคำสอนของพระพุทธเจ้าการบำรุงขวัญกำลังใจและเพื่อความเป็นศิริมงคลต่อประชาชนชาวไทยท่ามกลางสถานการณ์โรคในปัจจุบัน หากเข้าใจในเนื้อหาด้วยนั้นก็จะทำให้ชาวพุทธมีคุณภาพชีวิตมีสติปัญญาประกอบกับศรัทธาเป็นสัมมาปฏิบัติเป็นประโยชน์ในชีวิตอย่างมีคุณค่านั้นย่อมเป็นไปเพื่อบรรเทาภัยพิบัติโรคทั้งปวงสมควร ซึ่งจะมีผลให้รู้ถึงคุณค่าความเชื่ออานิสงส์ของการสวดมนต์จนมีผลต่อการพัฒนาจิตใจชีวิตส่งผลไปถึงสุขภาพกายสุขภาพใจของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย

ภัยพิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

1. ความหมายของภัยพิบัติในพระพุทธศาสนา

คำว่าภัยพิบัติมาจากสองคาสมาสกันภัย+พิบัติในพจนานุกรมไทยใช้คำว่าพิบัติภาษาสันสกฤต-บาลีใช้คำว่าวิบัติมาจากคำว่าวิปตฺติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 788) และได้ให้ความหมายต่อไปอีกว่าภัยพิบัติคือสาธารณภัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 1174) หมายถึงภัยที่เกิดแก่คนหมู่มากเช่นอัคคีภัยวาตภัยอุทกภัยตลอดจนภัยอื่นๆอันมีมาเป็นสาธารณะไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติหรือมีผู้กระทำให้เกิดขึ้นซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐในทางพระพุทธศาสนาภัยแปลว่าสิ่งที่น่ากลัวอันตรายคำว่าภัยมาจากภาษาสันสกฤต-บาลีภย (พะยะ) แปลว่าอันตราย(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 817) พิบัติหมายถึงความฉิบหายความหายนะหรือความเสียหาย(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 788) เมื่อแปลรวมความแล้วคืออันตรายที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติในภาษาไทยใช้หมายถึงสิ่งที่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากทั้งทางกายและทางใจพระพุทธศาสนาแสดงที่มาของภัยไว้ในทุติยภยสูตรว่าภัย4ประการนี้คือ “อัคคีภัย (ภัยเกิดจากไฟ) อุทกภัย (ภัยเกิดจากน้ำ) ราชภัย (ภัยเกิดจากพระราชา) โจรภัย (ภัยเกิดจากโจร) นี้แลคือภัย”ซึ่งเป็นภัยภายนอกแบ่งเป็นภัยธรรมชาติและภัยที่เกิดจากมนุษย์ในพระไตรปิฎกแสดงว่าภัยคือสิ่งที่น่ากลัวในส่วนที่เป็นธรรมชาติที่น่ากลัวคืออัคคีภัยอุทกภัยเป็นต้นถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาสำหรับภัยที่เกิดจากมนุษย์คือราชภัยและโจรภัยก็จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัวส่วนภัยที่มาพร้อมกับความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่มักจะถูกปิดบังซ่อนเร้นอยู่ประจำกายของแต่ละบุคคลภัยชนิดนี้ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นภัยภายใน4ประการนี้คือ “ชาติภัยชราภัยพยาธิภัยมรณภัย”เมื่อภิกษุเห็นภัยทั้งสี่ประการนี้จึงได้ออกบวชและบำเพ็ญสมณธรรมหรือแม้แต่พุทธศาสนิกชนหากมองเห็นว่าชีวิตเต็มไปด้วยภัยภายในก็ควรพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงจะได้ไม่เศร้าโศกเกินไปเมื่อมีภัยพิบัติมาเยือน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 21/120/181)

ดังนั้นความหมายของคำว่าภัยพิบัติในทรรศนะทางพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงภัยอันตรายที่สร้างความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจในระยะยาวหมายถึงสมัยที่โลกไม่มีความเจริญบ้านเมืองมีแต่ภัยพิบัติผู้ปกครองไม่ดีสังคมเสื่อมจากศีลธรรมนิยมคนชั่วยกย่องคนชั่วรังเกียจคนดีซึ่งทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบากในดำเนินชีวิต

2. ลักษณะภัยพิบัติในพระพุทธศาสนา

ลักษณะของภัยพิบัติในพระพุทธศาสนานั้นไม่มีที่กล่าวไว้ชัดเจนว่าเป็นลักษณะของภัยพิบัติได้ภัยพิบัติทางธรรมชาติในพระพุทธศาสนายกให้เป็นอุตุนิยามไปซึ่งอุตุนิยามก็คือกฎธรรมชาติที่ครอบคลุมความเป็นไปของปรากฏการณ์ในธรรมชาติเกี่ยวกับวัตถุที่ไม่มีชีวิตทุกชนิดหลักของอุตุนิยามตามแนวพระพุทธศาสนามุ่งให้เข้าใจเกี่ยวกับกฎธรรมชาติที่ว่าด้วยวัตถุซึ่งเมื่อมีเหตุปัจจัยเพียงพอก็จะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมันเองไม่มีใครเป็นผู้กำหนดหรือห้ามได้เช่นการเกิดฝนตกก็มีเหตุปัจจัยเพียงพอให้เกิดฝนตกการระเหยของน้ำบนดินการรวมตัวของก้อนเมฆการเกิดลมพัดเป็นต้นหากเราเข้าใจธรรมชาติเช่นนี้ก็จะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีความสุขอุตุนิยามคือลักษณะสภาวะต่างๆของธาตุทั้ง4คือน้ำลมไฟและอากาศเป็นไปตามหลักอนิจจังคือความไม่เที่ยงความไม่คงที่ความไม่ยั่งยืนภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไปใครไม่สามารถควบคุมได้ดังนั้นลักษณะของภัยพิบัติในพระพุทธศาสนาจึงจัดเข้าในอนิจจลักษณะและสาเหตุจากมนุษย์มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างและผู้ทำลายในตัวเองการทำลายล้างของมนุษย์ที่ทำให้เกิดผลกระทบเป็นภัยพิบัตินั้นมีให้เห็นอยู่มากมายโลกนี้ทั้งหมดจะต้องฉิบหายโดยอาการ 3 อย่างคือราคะโทสะโมหะ3ประการนี้เป็นเหตุสัตว์หนาไปด้วยราคะโลกนี้จะต้องฉิบหายด้วยน้ำสัตว์หนาไปด้วยโทสะโลกจะต้องฉิบหายด้วยไฟสัตว์หนาไปด้วยโมหะโลกจะต้องฉิบหายด้วยลมอยู่อย่างนี้การเกิดโรคภัยที่มีสาเหตุมาจากผลกรรมไม่ดีของมนุษย์ดังพุทธพจน์ที่ว่าการที่บุคคลเป็นผู้เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายด้วยฝ่ามือด้วยก้อนดินด้วยท่อนไม้ด้วยศัสตรานี้เป็นปฏิปทาที่เป็นไปเพื่อความมีโรคมาก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 14/291/351)

ดังนั้นความโลภมากอยากได้ไม่สิ้นสุดเป็นสาเหตุให้เกิดโทษแก่สังคมถ้าถูกราคะเข้าครอบงำสามารถทำได้ทุกอย่างฆ่าสัตว์ปล้นสะดมลักทรัพย์แม้แต่ญาติพี่น้องก็ทำได้ล่วงเกินภรรยาสามีคนอื่นพูดเท็จพูดส่อเสียดเพราะความไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจก็ทำให้เป็นทุกข์ได้เพราะความโลภเป็นเหตุคนที่โลภมากมีความเห็นแก่ตัวจัดเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายทำลายทรัพย์สินหรือชีวิตซึ่งกันและกันแล้วก็ก่อให้เกิดสงครามทั้งในประเทศและต่างประเทศนำไปสู่การบาดเจ็บล้มตายสร้างความทุกข์ให้แก่สังคมทรัพย์สินเสียหายก็เพราะความโลภคนที่ชอบตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อความมุ่งหวังผลิตผลทางการเกษตรหรือเพื่อกิจการใดก็ตามเพราะมีความมุ่งหวังก็เพื่อปรนเปรอความอยากซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ผิดนั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาลทำให้เกิดทุพภิกขภัยข้าวเสียหายเกิดเพลี้ยคนมีอาหารไม่เพียงพอทำให้เป็นโรคขาดสารอาหารเจ็บป่วยและเสียชีวิตและบางครั้งทำให้เกิดภัยทางธรรมชาติเช่นเกิดน้ำท่วมไร่นาทรัพย์สินเสียหายทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “มนุษย์ทุกวันนี้ถูกความโลภที่ไม่สม่ำเสมอครอบงำซึ่งประกอบด้วยธรรมผิดต่าง

หยิบฉวยศัสตราวุธอันคมเข่นฆ่ากันและกันมนุษย์ล้มตายเป็นจำนวนมาก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 20/57/220-221) เมื่อมนุษย์ตกอยู่ในอำนาจของกิเลสทั้ง 3 ประการนั้นย่อมสามารถที่จะทำความชั่วได้ทุกประเภทเพราะเป็นธรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเสียหายเมื่อมนุษย์มีแต่ความเขลาแล้วความเกียจคร้านย่อมครอบงำได้อีกทั้งยังหลงงมงายไม่รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ฉะนั้นอกุศลมูลทั้ง 3 ประการนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมเสียทุกประการดังพุทธพจน์ที่ว่า “มหาบพิตรธรรม 3 ประการคือโลภโกรธหลงเมื่อเกิดขึ้นแก่โลกมีแต่เกิดขึ้นเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความทุกข์เพื่อความอยู่ไม่สำราญ”(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 15/134/167)

ดังนั้นสาเหตุของภัยพิบัติในพระพุทธศาสนามี2สาเหตุใหญ่คือเกิดจากมนุษย์และเกิดจากธรรมชาติหากเมื่อสองสาเหตุเกิดขึ้นพร้อมกันยิ่งจะส่งผลผลกระทบต่อผู้ประสบภัยอย่างใหญ่หลวงเป็นหลายเท่าต่อผู้ประสบภัย

ความสำคัญของรัตนสูตร

1. ความเป็นมาของ "รัตนสูตร"

ครั้งหนึ่งกรุงเวสาลีนั้นเกิดทุพภิกขภัย ฝนแล้งข้าวกล้าตายเกลื่อนกลาด จนชาวเมืองมากมายต้องล้มตาย ต้องนำศพไปทิ้งนอกเมือง ครั้นพวกอมนุษย์ได้กลิ่นคนตายก็พากันเข้าพระนคร รบกวนมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ต่างๆ นาๆ แต่นั้นผู้คนก็ล้มตายเพิ่มมากขึ้น ทั้งเพราะความอดอยาก ทั้งเพราะความปฏิกูลจนเกิดอหิวาตกโรค และทั้งจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวเมืองจึงพากันไปกราบทูลพระราชาว่า แต่ก่อนนี้ นับได้ 7 ชั่วราชสกุล ไม่เคยเกิดภัยเช่นนี้เลย ชะรอยพระองค์ไม่ทรงตั้งอยู่ในธรรม ครั้นพระราชาทรงเรียกพระประยุรญาติเจ้า เจ้าลิจฉวีมาประชุมโดยพร้อมกัน เพื่อพิจารณาว่า พระองค์ได้ตั้งอยู่ในความบกพร่องหรือไม่ แต่ไม่ปรากฏว่าพระราชาทรงมิได้กระทบบกพร่องแต่อย่างใด จึงมีการถกเถียงกันถึงหนทางที่จะปัดเป่าภยันตรายที่เกิดขึ้นสุดท้าย บรรดาเจ้าลิจฉวีจึงตกลงให้เชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาโปรด เมื่อเจ้าลิจฉวีจากนครเวสาลีได้เข้าเฝ้า และกราบทูลความเป็นไปแล้ว พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพิจารณาว่า เมื่อตรัสรัตนสูตรในกรุงเวสาลี การอารักขาจักแผ่ไปแสนโกฏิจักรวาลจบสูตรสัตว์ 84,000 จักตรัสรู้ธรรม แล้วจึงทรงรับนิมนต์ นับเป็นประโยชน์ถึง 2 ทาง จึงทรงรับนิมนต์ไป ฝ่ายพระเจ้าพิมพิสาร ผู้ทรงอุปฐากพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทราบเช่นนั้น ก็โปรดให้รีบแต่งทางเสด็จพระพุทธดำเนินระยะทางจากกรุงราชคฤห์ถึงแม่น้ำคงคา อันเป็นพรมแดนแห่งแคว้นทั้งสองนั้น 5 โยชน์ รับสั่งให้ปราบพื้นถมดิน ทำทางให้เรียบ ให้ปลูกที่ประทับแรมทุกโยชน์ เตรียมให้เสด็จวันละโยชน์ แล้วทูลเชิญเสด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จออกจากกรุงราชคฤห์ พร้อมด้วยภิกษุ 500 รูป มีการส่งเสด็จอย่างเอิกเกริกมโหฬารครั้นเมื่อเสด็จถึงเขตแดนนครเวสาลีลำดับนั้น พอพระผู้มีพระภาคเจ้ายกพระบาทแรกวางลงริมฝั่งแม่น้ำคงคา ฝนโบกขรพรรษก็โปรยเม็ดลงมา ซากศพทั้งปวงถูกน้ำพัดส่งลงสู่แม่น้ำคงคา พื้นดินก็สะอาดสะอ้าน และเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จถึงกรุงเวสาลี ท้าวสักกะจอมทวยเทพ อันหมู่เทพห้อมล้อมก็เสด็จ

มาถึง ยังผลให้อมนุษย์ทั้งหลายต้องหลบลี้หนีไปจากเมืองเวสาลีเป็นอันมากลำดับต่อมา พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับยืนใกล้ประตูพระนครทรงเรียกท่านพระอานนท์มาสั่งว่า อานนท์ เธอจงเรียนรัตนสูตรนี้ ถือเครื่องประกอบพลีกรรม เที่ยวเดินไประหว่างปราการ 3 ชั้นแห่งกรุงเวสาลีกับพวกเจ้าลิจฉวีราชกุมาร ทำพระปริตรแล้วได้ตรัสรัตนสูตร พอพระเถระกล่าวว่า ยงฺกิญฺจิ เท่านั้น พวกอมนุษย์ที่อาศัยกองขยะและที่ฝาเรือนเป็นต้น ซึ่งยังไม่หนีไปในตอนแรก ก็พากันหนีไปทางประตูทั้ง 4 ประตูทั้งหลายก็ไม่มีที่ว่าง อมนุษย์บางพวก เมื่อไม่ได้ที่ว่างที่ประตูทั้งหลาย ก็ทลายกำแพงเมืองหนีไปพอพวกอมนุษย์พากันไปแล้ว ที่เนื้อตัวของพวกมนุษย์ทั้งหลายโรคก็สงบไป พวกมนุษย์ทั้งหลายก็พากันออกมาบูชาพระเถระด้วยดอกไม้ของหอมเป็นต้นทุกอย่าง มหาชนเอาของหอมทุกอย่างฉาบทาสัณฐาคารที่ประชุม ท่ามกลางพระนคร ทำเพดานขจิตด้วยรัตนะ ประดับด้วยเครื่องประดับทั้งปวง ปูพุทธอาสน์ลง ณ ที่นั้นแล้วนำเสด็จพระผู้มีพระภาคเจ้ามา

2. บทสวดรตนสูตรและคำแปล

(ผู้สวดถึงรตนสูตร ด้วยความเมตตากรุณาเพื่อหวังช่วยเหลือผู้อื่น ย่อมมีเหล่าเทวดาคุ้มครองรักษาทั้งประทานพรให้มีความสวัสดี มีชัยมงคลและพ้นจากอุปสรรคอันตรายต่าง ๆ)

ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข
สัพเพ วะ ภูตา สุมะนา ภะวันตุ อะโถปิ สักกัจจะ สุณันตุ ภาสิตัง
ตัส์มา หิ ภูตา นิสาเมถะ สัพเพ เมตตัง กะโรถะ มานุสิยา ปะชายะ
ทิวา จะ รัตโต จะ หะรันติ เย พะลิง ตัส์มา หิ เน รักขะถะ อัปปะมัตตา ฯ
ยังกิญจิ วิตตัง อิธะ วา หุรัง วา สัคเคสุ วา ยัง ระตะนัง ปะณีตัง
นะ โน สะมังอัตถิ ตะถาคะเตนะ อิทัมปิพุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ ขะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณีตัง
ยะทัชฌะคา สักย์ยะมุนี สะมาหิโต นะ เตนะ ธัมเมนะ สะมัตถิกิญจิ
อิทัมปิธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ
ยัมพุทธะเสฏโฐ ปะริวัณณะยี สุจิง สะมาธิมานันตะริกัญญะมาหุ
สะมาธินา เตนะ สะโม นะ วิชชะติ อิทัมปิธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ เย ปุคคะลา อัฏฐะ สะตัง ปะสัฏฐา
จัตตาริ เอตานิ ยุคานิ โหนติ เต ทักขิเณยยา สุคะตัสสะ สาวะกา
เอเตสุ ทินนานิ มะหัปผะลานิ อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ เยสุปปะยุตตา มะนะสา ทัฬเหนะ
นิกกามิโน โคตะมะสาสะนัมหิ เต ปัตติปัตตา อะมะตัง วิคัยหะ
ลัทธามุธานิพพุติง ภุญชะมานา อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ ยะถินทะขีโล ปะฐะวิง สิโต สิยา

จะตุพภิ วาเตภิอะสัมปะกัมปิโย ตะถูปะมังสัปปุริสัง วะทามิ
โย อะริยะสัจจานิ อะเวจจะ ปัสสะติ อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ เยอะริยะสัจจานิ วิภาวะยันติ
คัมภีระปัญเญนะ สุเทสิตานิ กิญจาปิ เต โหนติ ภุสัปปะมัตตา
นะ เตภะวัง อัฏฐะมะมาทิยันติ อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ สะหาวัสสะ ทัสสะนะสัมปะทายะ
ต์ยัสสุ ธัมมา ชะหิตา ภะวันติ สักกายะทิฏฐิ วิจิกิจฉิตัญจะ
สีลัพพะตัง วาปิ ยะทัตถิกิญจิ จะตูหะปาเยหิ จะ วิปปะมุตโต
ฉะ จาภิฐานานิ อะภัพโพ กาตุง อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง
เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ

กิญจาปิ โสกัมมัง กะโรติ ปาปะตัง กาเยนะ วาจายุทะ เจตะสา วา
อะภัพโพ โสตัสสะ ปะฏิจฉะทายะ อะภัพพะตา ทิฏฐะปะทัสสะ วุตตา
อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ
วะนัปปะคุมเพ ยะถา ผุสสิตัคเค คิมหานะมาเส ปะฐะมัส์มิง คิมเห
ตะถูปะมัง ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ นิพพานะคามิง ปะระมัง หิตายะ
อิทัมปิพุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ
วะโร วะรัญญู วะระโท วะราหะโร อะนุตตะโร ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ
อิทัมปิพุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ
ขีณัง ปุราณัง นะวัง นัตถิสัมภะวัง วิรัตตะจิตตายะติเก ภะวัส์มิง
เต ขีณะพีชา อะวิรุฬหิฉันทา นิพพันติ ธีรา ยะถายัมปะทีโป
อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหตุ ฯ
ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง พุทธัง นะมัสสามะ สุวัตถิโหตุ ฯ
ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง ธัมมัง นะมัสสามะ สุวัตถิโหตุ ฯ
ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข
ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง สังฆัง นะมัสสามะ สุวัตถิโหตุ ฯ

คำแปล

(พระผู้มีพระภาคตรัสว่า) ภูตทั้งหลายผู้สิงสถิตอยู่บนภาคพื้น หรือผู้สิงสถิตอยู่ในอากาศที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ขอให้ภูตทั้งปวงจงเป็นผู้มีใจดี และจงฟังภาษิตโดยเคารพเถิด

เพราะฉะนั้นแล ภูตทั้งปวง ท่านจงใคร่ครวญ จงแผ่เมตตาต่อหมู่มนุษย์ด้วยเถิด มนุษย์เหล่าใดนำเครื่องเซ่นสรวงมาให้ ทั้งกลางวันและกลางคืน เพราะเหตุนั้นขอท่านทั้งหลายอย่าประมาท จงรักษามนุษย์เหล่านั้น

ทรัพย์เครื่องปลื้มใจ หรือรัตนชาติที่ประณีตใด ๆ ที่มีในโลกนี้ ในโลกอื่น หรือในสวรรค์ ทรัพย์หรือรัตนชาตินั้น ๆ ที่เสมอด้วยตถาคต ไม่มี รัตนะคือพระพุทธเจ้านี้ เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พระศากยมุนีผู้มีพระทัยตั้งมั่น ทรงบรรลุธรรมใดอันเป็นที่สิ้นกิเลส ปราศจากราคะ เป็นอมตธรรมอันประณีต ไม่มีธรรมใด ๆ ที่เสมอด้วยธรรมนั้น รัตนะคือพระธรรมนี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ขอให้มีความสวัสดี

พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ตรัสสรรเสริญสมาธิใดว่าเป็นธรรมสะอาดตรัสถึงสมาธิใดว่าให้ผลโดยลำดับสมาธิอื่นที่เสมอด้วยสมาธินั้น ไม่มี รัตนะคือพระธรรมนี้เป็นรัตนะอันประณีตด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

บุคคล 108 จำพวกที่สัตบุรุษสรรเสริญซึ่งจัดเป็นบุคคล 4 คู่ เป็นสาวกของพระสุคต เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ทานที่เขาถวายในบุคคลเหล่านั้น มีผลมาก รัตนะคือพระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ขอให้มีความสวัสดี

บุคคลเหล่าใดในศาสนาของพระโคดมพุทธเจ้าเป็นผู้ประกอบตนไว้ดี มีใจมั่นคง หมดความห่วงใย บุคคลเหล่านั้นชื่อว่าบรรลุอรหัตตผล หยั่งถึงอมตนิพพาน รับรสความดับสนิทแบบได้เปล่า รัตนะคือ พระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

สัตบุรุษใดพิจารณาเห็นแจ้งอริยสัจ เราเรียกสัตบุรุษนั้นว่า มีอุปมาเหมือนเสาเขื่อนที่ฝังลงดิน อันไม่หวั่นไหวเพราะลมที่พัดมาจากทิศทั้งสี่ รัตนะคือพระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พระโสดาบันเหล่าใดรู้แจ้งอริยสัจ ที่พระศาสดาผู้มีปัญญาลึกซึ้งแสดงแล้ว ถึงแม้ว่าพระโสดาบันเหล่านั้นจะประมาทไปบ้าง ท่านเหล่านั้นก็จะไม่ถือกำเนิดในภพที่ 8 รัตนะคือพระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีตด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พระโสดาบันนั้นละธรรม 3 ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส พร้อมกับการบรรลุโสดาปัตติมรรคได้แล้ว แม้จะมีกิเลสบางอย่างเหลืออยู่

พระโสดาบันนั้นพ้นแล้วจากอบายทั้งสี่ และจะไม่ทำอภิฐาน 6 รัตนะคือ พระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

ถึงแม้ว่า พระโสดาบันนั้นจะทำบาปกรรม ทางกาย ทางวาจา หรือทางใจไปบ้าง ท่านก็ไม่ปกปิดบาปกรรมนั้นไว้ เรากล่าวว่าผู้เห็นบทแล้ว ไม่อาจทำอย่างนั้นได้ รัตนะคือพระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีตด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พุ่มไม้งามในป่า ซึ่งมียอดออกดอกบานสะพรั่ง ในต้นเดือนห้าแห่งคิมหันตฤดู งามอย่างยิ่ง ฉันใด พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมอันประเสริฐ ที่ให้ถึงนิพพาน เพื่อประโยชน์อย่างยิ่ง ฉันนั้น รัตนะคือพระพุทธเจ้านี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ทรงรู้ธรรมอันประเสริฐ ทรงประทานธรรมอันประเสริฐ ทรงนำทางอันประเสริฐมาให้ ทรงเป็นผู้ยอดเยี่ยมกว่าใคร ๆ ได้ทรงแสดงธรรมอันประเสริฐไว้ รัตนะคือพระพุทธเจ้านี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

พระขีณาสพเหล่าใดสิ้นภพเก่าแล้ว ไม่มีการเกิดใหม่ ทั้งมีจิตเบื่อหน่ายในภพที่จะเกิดต่อไป ท่านเหล่านั้นชื่อว่า มีพืชสิ้นแล้ว ไม่มีฉันทะงอกขึ้น เป็นปราชญ์ ย่อมดับสนิทเหมือนประทีปดวงนี้ดับไป รัตนะคือพระสงฆ์นี้เป็นรัตนะอันประณีต ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี

(ท้าวสักกะจอมเทพกราบทูลเป็นคาถา ดังนี้)

ภูตทั้งหลายผู้สิงสถิตอยู่บนภาคพื้น หรือผู้สิงสถิตอยู่ในอากาศ ที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอนอบน้อมพระตถาคตพุทธเจ้า ที่เทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอให้มีความสวัสดี

ภูตทั้งหลายผู้สิงสถิตอยู่บนภาคพื้น หรือผู้สิงสถิตอยู่ในอากาศ ที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอนอบน้อมพระธรรมของพระตถาคต ที่เทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอให้มีความสวัสดี

ภูตทั้งหลายผู้สิงสถิตอยู่บนภาคพื้น หรือผู้สิงสถิตอยู่ในอากาศ ที่มาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอนอบน้อมพระสงฆ์ของพระตถาคต ที่เทวดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอให้มีความสวัสดี (พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลายดังนี้) ถ้าเห็นว่าจะได้สุขอันยิ่งใหญ่ ด้วยการเสียสละสุขอันเล็กน้อย นักปราชญ์พึงเสียสละสุขอันเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่สุขอันยิ่งใหญ่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556 : 1-5) “พระโสดาบันเหล่าใดรู้แจ้งอริยสัจ ที่พระศาสดาผู้มีปัญญาลึกซึ้งแสดงแล้ว ถึงแม้ว่าพระโสดาบันเหล่านั้นจะประมาทไปบ้างท่านเหล่านั้นก็จะไม่ถือกำเนิดในภพที่ 8 นี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์ด้วยสัจจะนี้ ขอให้มีความสวัสดี พระโสดาบันนั้นละธรรม 3 ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส พร้อมกับการบรรลุโสดาปัตติมรรคได้แล้ว แม้จะมีกิเลสบางอย่างเหลืออยู่พระโสดาบันนั้นพ้นแล้วจากอบายทั้งสี่” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/6/165) บทรัตนสูตร เป็นบทที่ว่าด้วยคุณค่าและอานุภาพแห่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรม พอสรุปได้ ดังนี้

1. คำว่า รตน

มีความหมาย 3 อย่าง คือ มาตราวัด แก้วแหวนเงินทอง และความประเสริฐ ในรัตนสูตรนี้หมายถึงพระพุทธพจน์ที่กล่าวถึงคุณค่าและอานุภาพของพระรัตนตรัย โดยเน้นคุณธรรมที่สามารถน้อมนำเอาพระคุณที่อยู่ในพระรัตนตรัยมาเป็นแนวทางและเป้าหมายในการปฏิบัติ เช่น สมาธิคุณอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าและการปฏิบัติตนของพระสงฆ์อันเรียบง่ายไม่มีบาปให้ปกปิด แสดงให้เห็นว่าชีวิตที่มีคุณค่าตามหลักพระพุทธศาสนานั้นต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีแก่นแท้อยู่ที่การขจัดความเห็นแก่ตัวลงโดยลำดับจนหมดสิ้นไป จึงจะเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นคุณค่าสูงสุดได้ (พระมหาโกมล กมโล และคณะ, 2561 : 43-54)

2. อานุภาพของบทสวดรัตนสูตร

รัตนสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เถระสวดเป็นองค์แรก ภายหลังได้กลายเป็นแบบอย่างในการทำน้ำพระพุทธมนต์สำหรับพระสงฆ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ทุกครั้งที่มีการทำน้ำพระพุทธมนต์จะต้องสวดรัตนสูตร

รัตนสูตรมีอานุภาพในการขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลายให้อันตรธานหายสิ้นไป พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระอานนท์เถระรำลึกถึงคุณพระรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ ทำสัจกิริยาประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้เกิดความสุขสวัสดีแก่ชาวเมืองเวสาลีด้วยอานุภาพแห่งรัตนสูตรนี้ แม้กรุงเวสาลีจะเกิดภัยพิบัติอย่างร้ายแรง ผู้คนอดอยากล้มตายเป็นจำนวนมาก ซากศพถูกทอดทิ้งเกลื่อนนคร ภูติผีปีศาจทำอันตรายแก่หมู่มนุษย์ โรคระบาดเกิดขึ้นแพร่กระจายไปทั่ว ผู้คนล้มตายเหลือที่จะนับได้ เมื่อพระพุทธองค์ทรงรับสั่งให้พระอานนท์เถระสวดรัตนสูตร และประพรมน้ำพระพุทธมนต์ ภัยพิบัติเช่นนี้ก็ยังระงับลงได้ฉับพลัน

นอกจากนี้ ในบทขัดตำนาน (บทเกริ่นนำ) ยังระบุอานุภาพของรัตนสูตรเพิ่มเติมเข้ามาอีก คือ สามารถป้องกันภัยที่เกิดจากผู้ปกครองที่ไม่เป็นธรรม ภัยจากโจรผู้ร้าย จากอาวุธนานาประการ จากธรรมชาติ จากเคราะห์กรรม จากสัตว์ร้าย ตลอดจนภัยอันเกิดจากความไม่เที่ยงธรรม (อสัทธรรม) ของจิตมนุษย์ทั้งหลาย ด้วยในบทขัดตำนาน ท่านได้ประพันธ์เป็นคาถาแสดงอานุภาพรัตนสูตร ไว้ดังนี้ “ขอให้เหล่าเทวดาจงคุ้มครองให้พ้นจากภัยที่เกิดจากผู้ปกครอง ภัยที่เกิดจากโจร ภัยจากมนุษย์ ภัยจากอมนุษย์ อัคคีภัย อุทกภัย ภัยจากปีศาจ ภัยจากขวากและหนามแหลมคม ภัยเกิดจากเคราะห์ร้าย ยามร้าย จากโรคภัยไข้เจ็บ จากความไม่เที่ยงธรรม จากความเข้าใจผิด จากคนชั่ว ภัยต่างๆ ที่เกิดจากสัตว์ร้ายนานาชนิด มีช้าง ม้า โค สุนัข และงูที่มีพิษเป็นต้น และจากอมนุษย์ เช่น ยักษ์ และนางผีเสื้อน้ำ เป็นต้น จากโรคต่างๆ และจากอุบัติเหตุนานาประการ ขอให้พวกเราจงตั้งการุณจิตสวดพระปริตรที่เหล่าเทวดาทั้งหลายในแสนโกฏิจักรวาล ยังยอมรับเอาความศักดิ์สิทธิ์ และที่ทำภัย 3 ประการ อันเกิดจากโรคจากอมนุษย์ และจากข้าวยากหมากแพง ในนครเวสาลีให้อันตรธานหายไปอย่างฉับพลัน จงตั้งใจสวดให้เหมือนกับที่ท่านพระอานนท์เถระได้รำลึกถึงพุทธคุณทั้งหลายของพระตถาคตเจ้า ตั้งแต่ทรงปรารถนาพระโพธิญาณ ดังนี้ คือ ได้ทรงบำเพ็ญบารมี 10อุปบารมี 10 ปรมัตถบารมี 10 ให้สมบูรณ์ ครบบารมีทั้ง 30 ทรงบำเพ็ญมหาบริจาค 5 ประการ จริยา 3 ประการ การเสด็จลงสู่

ครรภ์ในภพสุดท้าย การประสูติ การเสด็จมหาภิเนษกรมณ์ การบำเพ็ญความเพียร ทรงชนะมาร และตรัสรู้สัพพัญญุตญาณ ณ โพธิบัลลังก์ ทรงแสดงธรรมจักรกัปปวัตนสูตร และโลกุตรธรรม 9 ประการทั้งปวงเหล่านี้ แล้วสวดพระปริตรทั้งคืนตลอด 3 ยาม ในระหว่างกำแพง 3 ชั้นของนครเวสาลี ฉะนั้นเถิด”(พระครูปลัดสุวัฒนธีรคุณ (เทอด ญาณวชิโร, 2543 : 538)

การบรรเทาภัยพิบัติด้วยรัตนสูตร

1. การนำรัตนสูตรมาสาธยายเพื่อเกิดมงคลแก่ชีวิต

การสวดสาธยายมนต์มีมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลเพียงแต่การสวดมนต์ในสมัยนั้นท่านไม่ได้เรียกว่าการสวดมนต์ไม่ได้เป็นพิธีกรรมที่เป็นแบบอย่างในปัจจุบันในขั้นต้นเป็นการสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธวจนะหรือทบทวนหลักคำสอนสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสถานที่ต่างๆเป็นการสืบต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ใช้วิธีเรียนรู้จากอาจารย์ที่เรียกว่ามุขปาฐะและในบางครั้งพระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้พระสงฆ์สาวกสวดสาธยายมนต์เพื่อให้เกิดความสงบและเป็นอุบายในการบรรลุธรรมเมื่อชาวบ้านได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนาและได้ถือกันว่าการได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายเป็นสิริมงคลทำให้เกิดความสุขไม่มีภัยเบียดเบียนด้วยเหตุที่การสวดมนต์มีความสำคัญเมื่อเกิดโรคระบาดหรือมีอาการเจ็บป่วยขึ้นพุทธศาสนิกชนจึงได้รับเอาสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นตัวอย่างในการสวดมนต์เพื่อให้เกิดความสงบสุขและเป็นแบบอย่างที่ดีงามต่อชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติตาม ดังนั้น การนำรัตนสูตรมาสาธยายเพื่อเกิดมงคลแก่ชีวิตจึงมีมุ่งหมายดังนี้

1.1 เป็นการประกาศให้เหล่าภูตคุ้มครองรักษาพวกมนุษย์ที่นำเครื่องพลีกรรมมาบวงสรวงทั้งในเวลากลางวัน และกลางคืน ซึ่งพลีกรรมนี้หมายถึง การทำบุญตามหลักพุทธศาสนานั่นเองในทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งประเภทของบุญที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุไว้ 10 อย่าง ดังต่อไปนี้ 1) ทานมัย บุญที่สำเร็จหรือเกิดจากการให้ทาน 2) สีลมัย บุญที่สำเร็จจากการรักษาศีล3) ภาวนามัย บุญที่สำเร็จจากการภาวนา 4) เวยยาวัจมัย บุญที่สำเร็จมาจากการขวานขวายช่วยเหลือในการทำบุญ 5) เชฏฐาปจายนมัย บุญที่สำเร็จจากการอ่อนน้อมถ่อมตัวต่อผู้ใหญ่ 6) ปัตติทานมัย บุญที่สำเร็จจากการแผ่อุทิศบุญกุศล 7) ปัตตานุโมทนามัย บุญที่สำเร็จจากการอนุโมทนาบุญที่คนอื่นทำแล้ว 8) ธัมมเทสนามัย บุญที่สำเร็จจากการแสดงธรรม 9) ธัมมัสสวนมัย บุญที่สำเร็จจากการฟังธรรม 10) ทิฏฐุชุกรรม บุญที่สำเร็จจากการทำความเห็นให้ตรงกับครรลองคลองธรรม

1.2 เป็นการบรรยายคุณพระรัตนตรัย ว่าเป็นรัตนะอันประเสริฐสุด โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องการคุณของพระสงฆ์หรือพระอริยะเจ้านั้น มีการบรรยายคุณของท่านอย่างละเอียดว่า เป็นผู้ประกอบด้วยศีลเป็นอันดี มีใจมั่นคง ไม่มีกามกิเลส เป็นผู้ไม่มีความห่วงใย ไม่มีความหวั่นไหวด้วยโลกธรรม และมีพระนิพพานอันเป็นอมตะเป็นที่สุด ด้วยคุณของพระสงฆ์ดังที่พระคาถาพรรณนามานี้ ถือเป็นสัจจะอันยิ่งใหญ่ ยังซึ่งความสวัสดีมีชัยแก่ผู้ประกาศหรือสาธยายคุณของท่าน ทั้งนี้รัตนสูตรยังให้น้ำหนักกับการ

พรรณนาคุณลักษณะของพระโสดาบันเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการระบุว่า พระโสดาบันจะไม่ถือเอาภพที่แปด คือ เกิดอย่างมากอีกเพียงเจ็ดครั้ง และยังสามารถละสังโยชน์ (ทำลายกิเลสให้หมดไป) 3 ประการ คือ 1) สักกายทิฏฐิ หมายถึง ความเห็นว่าเป็นอัตตา 2) วิจิกิจฉา หมายถึง มีความสงสัยในคุณของพระรัตนตรัย 3) สีลัพพตปรามาส หมายถึง ความถือมั่นศีลพรต ยึดติดศีลด้วยวัตร ทำให้พระอริยะเจ้าชั้นนี้คือ พระโสดาบันพ้นแล้วจากการตกลงสู่อบายภูมิ และจะไม่อาจทำอภิฐาน 6 หมายถึง ฐานะอันหนัก 6 ประการ ได้แก่ (1) ฆ่ามารดา (2) ฆ่าบิดา (3) ฆ่าพระอรหันต์ (4) ทำโลหิตของพระพุทธเจ้าให้ห้อ (5) ทำให้สงฆ์แตกกัน (6) เข้ารีตศาสดาอื่น อันมิใช่สัมมาทิฏฐิอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม พระโสดาบันยังอาจทำกรรมชั่วด้วยกาย วาจา หรือใจอยู่บ้าง แต่ก็ไม่อาจปิดบังกรรมชั่วที่กระทำไว้นั้น เพราะการที่บุคคลผู้เห็นทางพระนิพพานแล้ว จะปิดบังกรรมชั่วของตนไว้นั้น พระตถาคตกล่าวว่าไม่อาจปิดบังได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/6/166)

1.3 เป็นการประกาศให้ภูตทั้งหลายจงนมัสการพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ และอำนวยพรให้สรรพสัตว์เหล่านี้มีความสวัสดีโดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความ อดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยเช่นโรคห่า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายรัตนสูตร (รัตนสูตร) หรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดี และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย

ดังนั้น การนำรัตนสูตรมาสาธยายเพื่อเกิดมงคลแก่ชีวิต เพื่อใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติที่เกิดกับชาวกรุงเวสาลี พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระเถระน้อมรำลึกถึงคุณของรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทำวัจกิริยาให้เกิดเป็นอานุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลาย เริ่มต้นด้วยการแนะนำให้เหล่าภูติทั้งหลายได้อนุโมทนาบุญกุศลที่หมู่มนุษย์อุทิศให้ และเมื่ออนุโมทนาแล้ว ขอให้เกิดความเมตตาทำการรักษามนุษย์ทั้งหลาย ต่อมาเป็นการน้อมคุณพระรัตนตรัย เป็นสัจวาจาเพื่อให้เกิดความสวัสดี และสุดท้ายเป็นคำกล่าวของท้าวสักกะที่ผูกขึ้นเป็นคาถาพรรณนาคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นสัจวาจาให้เกิดความสวัสดี โดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความอดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยในอดีต เช่น โรคห่า เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันมนุษย์สวดเพื่อขจัดโรคระบาดโควิด 19 นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายรัตนสูตรหรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดี และพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลายรบกวน ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ประกอบอาชีพในทางใดก็จะได้รับความเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับสืบไป

2. การพัฒนาชีวิตด้วยรัตนสูตร

2.1 การพัฒนาด้านจิตใจ

การบรรเทาภัยพิบัติโรคทางจิต คือ โรคที่เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยา ความตระหนี่ ความท้อถอย เป็นต้น เมื่ออาการเหล่านี้ปรากฏขึ้นก็จะทำให้จิตใจไม่แจ่มใสคลุมเครือ ภาวะจิตเช่นนี้เป็นเหตุให้ร่างกายทรุดโทรม ผิวพรรณกลับหมองคล้ำ เมื่อจิตใจถูกครอบงำด้วยพลังในทางลบ

เรากลายเป็นคนน่าเบื่อ ไม่มีความสุข และสุขภาพทรุดโทรมคล้ายกับการหายใจเอาอากาศที่มีเชื้อโรคเข้าไป ในทางตรงข้าม หากผู้ปฏิบัติพยายามอย่างแข็งขันในการเจริญสติ กำหนดรู้อารมณ์ให้คมชัดอยู่ทุกขณะ เป็นธรรมชาติอยู่เองที่จิตก็จะเกาะอยู่กับอารมณ์นั้น โดยไม่ฟุ้งซ่านหรือซัดส่าย สมาธิหรือความตั้งมั่นของจิตจะปรากฏขึ้น จากนั้นจิตจะสะอาดปราศจากนิวรณ์หรืออคติใด ๆ และแล้วปัญญาก็จะเริ่มเบ่งบาน หลีกเลี่ยงแหล่งที่จะทำให้ติดเชื้อ

2.2 การพัฒนาทางร่างกาย

การสวดบทรัตนสูตรมีผลต่อร่างกายเช่นเดียวกับจิตใจ เพราะกายกับจิตเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด เมื่อจิตมีความบริสุทธิ์โดยมีโพชฌงค์ประคับประคองอยู่ ระบบการหมุนเวียนโลหิตจะทำงานได้ดีขึ้น เม็ดเลือดที่สร้างขึ้นใหม่จะมีความบริสุทธิ์และจะแทรกซึมไปตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทำให้อวัยวะสะอาด ร่างกายมีความคล่องแคล่ว ความสามารถในการรับรู้สูงขึ้น ผิวพรรณผ่องใส หากพิจารณาจากหลักฐานในพระไตรปิฎกจะพบว่า ในพระพุทธศาสนามีพิธีกรรมการรักษาโรคประกอบด้วย 2 วิธี คือ 1) การสวดสาธยายรัตนสูตร 2) การพรมน้ำมนต์เพื่อรักษาไข้ ซึ่งตัวอย่างของการฟังบทสวดโพชฌงค์แล้วหายอาพาธ ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระมหากัสสปะ และพระมหาโมคคัลลานะ ผู้ซึ่งอาพาธ เมื่อได้ฟังโพชฌงค์องค์ธรรมแห่งการตรัสรู้ ก็ได้หายจากอาพาธนั้นทันที พระคิริมานนท์อาพาธหนักได้ฟังสัญญา 10 จากพระอานนท์ อาพาธก็สงบโดยพลัน (ศิริพร ทัศนศรี, 2557 : 134-145)

2.3 การพัฒนาทางด้านสังคม

การพัฒนาทางด้านสังคมด้วยรัตนสูตร จะช่วยในการพัฒนาทางสังคม ทำให้เกิดสังคมคุณธรรม คือ การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละในยามเกิดภัยพิบัติ พูดคำที่ที่มีประโยชน์ที่ผู้ฟังเป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น และ การปฏิบัติตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัวนับถือเพื่อนมนุษย์ และทำให้สังคมเจริญก้าวหน้ามีสุขภาพจิตดี รักความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงย่อมส่งผลให้สังคมเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม

2.4 การพัฒนาทางด้านปัญญา

การพัฒนาทางด้านปัญญา ด้วยรัตนสูตรจะเกิดการพัฒนาทางปัญญาทำให้เกิดปัญญาความฉลาดรู้ เท่าทันตามความเป็นจริงความเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ แก้ไขปัญหาได้ด้วยสติปัญญา หากสวดมนต์แล้ว มีการเจริญวิปัสสนาภาวนา ก็จะเป็นการพัฒนาจิตขั้นสูงสุด

สรุป

รัตนสูตร เป็นพระสูตรที่ใช้สวดขจัดปัดเป่าภัยพิบัติที่เกิดกับชาวกรุงเวสาลี พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระเถระน้อมรำลึกถึงคุณของรัตนะ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ ทำวัจกิริยาให้เกิดเป็นอานุภาพขจัดปัดเป่าภัยพิบัติทั้งหลาย เริ่มต้นด้วยการแนะนำให้เหล่าภูตทั้งหลายได้อนุโมทนาบุญกุศลที่หมู่มนุษย์อุทิศให้ และเมื่ออนุโมทนาแล้ว ขอให้เกิดความเมตตาทำการรักษามนุษย์ทั้งหลาย ต่อมาเป็นการน้อมคุณพระรัตนตรัย เป็นสัจวาจาเพื่อให้เกิดความสวัสดี และสุดท้ายเป็นคำกล่าวของท้าวสักกะที่ผูกขึ้นเป็นคาถาพรรณาคุณพระศรีรัตนตรัยเป็นสัจวาจาให้เกิดความสวัสดีโดยเหตุที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประกาศพระสูตรนี้ เพื่อขจัดปัดเป่าภัยความอดอยาก ภัยจากโรคระบาด และภัยจากอมนุษย์เบียดเบียน ชาวพุทธจึงถือเป็นธรรมเนียมสวดพระสูตรนี้เพื่อขจัดโรคภัยในอดีต เช่น โรคห่า เป็นต้น ส่วนในปัจจุบันมนุษย์สวดเพื่อขจัดโรคระบาดโควิด 19 นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าการสาธยายรัตนสูตรหรือรัตนปริตรจะทำให้ได้รับความสวัสดีและพ้นจากอุปสรรคอันตรายทั้งหลาย บทรัตนสูตรเมื่อสวดเป็นประจำจะมีอานุภาพคือ สามารถที่จะขจัดโรคภัยต่าง ๆ ภูตผีปิศาจจะไม่มารบกวน ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ประกอบอาชีพในทางใดก็จะได้รับความเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับสืบไป

เอกสารอ้างอิง

พระครูปลัดสุวัฒนธีรคุณ (เทอด ญาณวชิโร). (2543). *พุทธานุภาพ อานุภาพของพระพุทธองค์เรียนรู้พุทธธรรมจากพระพุทธมนต์ เพื่อชีวิตดีงาม.* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อนันตะ ฉบับธรรมทาน.

พระมหาโกมล กมโล และคณะ. (2561). ศึกษาวิเคราะห์บทบาลีในรตนสูตร ตามแนวคัมภีร์สัททาวิเสส. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์.* 14 (2), 43-54

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *บทสวดมนต์รตนสูตร.* พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์

ศิริพร ทัศนศรี. (2557). พุทธวิธีการรักษาโรคด้วยโพชฌงค์ : ผลแห่งการปฏิบัติหรือมหัศจรรย์แห่งมนต์คาถา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ.* 1 (1), 134-145.

การจัดการทรัพยากรมนุษย์หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน
Human Resource Management is the Key to Driving Today's Organization

วิชุดา สร้อยสุด, เมธินี อินทร์บัว,
จีรภา มิ่งเชื้อ, ยุวดี เคน้ำอ่าง และ โชติ บดีรัฐ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Vichuda Soisud, Metinee Inbua,
Jeerapa Mingchua, Yuwadee Kenamang and Chot Bodeerat
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail : vichuda.s@psru.ac.th

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน พบว่า การที่องค์การจะกระทำภารกิจหลักให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิ์ภาพนั้น องค์การจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมกับงาน ดังนั้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงาน เพราะบุคลากรเป็นผู้จัดหาและใช้ทรัพยากรบริหารอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการซึ่งถ้าองค์การเริ่มต้นด้วยการมีบุคลากรที่ดี มีความสามารถปัจจัยด้านอื่นๆ ก็จะดีตามมา โดยการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด ให้ความสำคัญกับเรื่องของการสร้างสัมพันธภาพของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ เพราะการที่จะทำให้องค์การมีผลประกอบการหรือมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นนั้นองค์การจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานในองค์การให้เหมาะสม และเมื่อพนักงานได้รับการตอบสนองที่ดี ก็จะเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำให้องค์การเกิดภาวะอยู่ดีมีสุขทางสังคมขึ้นภายในองค์การอันจะนำไปสู่คุณภาพและปริมาณงานที่ดีขึ้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์; การขับเคลื่อนองค์กร; ยุคปัจจุบัน

---

* วันที่รับบทความ: 1 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 1 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 3 สิงหาคม 2564
Received: June 1, 2021; Revised: August 1, 2021; Accepted: August 3, 2021

Abstracts

This academic paper aims to study processes in human resource management. To drive the organization today, it was found that the organization will carry out its main mission to achieve its objectives and efficiency. The organization must have qualified personnel. Are suitable for the job Therefore, human resource management is one of the most important factors in the administration. Because the personnel are the suppliers and use other administrative resources Whether it is money, materials, and management, if an organization begins with competent people, other factors will be fine, followed by Harvard human resource management. Give importance to the relationship of human resources in the organization. Because to make the organization have better performance or efficiency, the organization must be able to meet the needs of the employees in the organization appropriately. and when employees get a good response will be motivated to achieve This causes the organization to create a well-being of social well-being within the organization which will lead to better quality and workload. Therefore, it is the duty of executives at all levels to be responsible for the management of human resources.

Keywords : Human Resource Management; Organization Mobility; Modern Times

บทนำ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวคิดการจัดการงานบุคคล (Personnel Management) เพราะการจัดการงานบุคคลเป็นความหมายที่มีขอบเขตจำกัด ที่เน้นในเรื่องการมาทำงาน การขาด ลา มาสาย การเข้าออกของพนักงานการจัดสวัสดิการ ซึ่งไม่ได้ครอบคลุมถึงการวางแผนในระยะยาว พัฒนาพนักงานแบบแยกส่วนโดยไม่บูรณาการเข้ากับสายงานของธุรกิจ เป็นการทำงานเฉพาะด้านหรือหน้าที่ของตนเอง ส่วนแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขอบข่ายของบทบาทและภารกิจให้มีความครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความสามารถสูงขึ้น และมีระบบการจัดการที่ครอบคลุมส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมด การเปลี่ยนจากการจัดการงานบุคคลมาสู่การจัดการทรัพยากรมนุษย์ จะให้ความสำคัญกับการเป็นแหล่งข้อมูลให้คำแนะนำและพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การมากขึ้น (สกล บุญสิน, 2560 : 4) การจัดการทรัพยากรมนุษย์หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน เพราะปัจจัยสำคัญของการบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ นั่นก็คือ มนุษย์ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง และการบริหารจัดการ ใน 4 ประการนี้ส่วนที่มีความสำคัญที่สุดเห็นจะเป็นมนุษย์นั่นเอง เพราะนี่คือ ทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร บุคคลที่มีศักยภาพย่อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีศักยภาพในคราวเดียวกันด้วย การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้องค์กรเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างไม่สะดุดใดๆ หน้าที่ในการบริหารจัดการบุคคลนี้ถือว่าเป็นภาระกิจสำคัญอย่างยิ่งสำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล ซึ่งการบริหาร

จัดการทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพนั้นต่างก็มีรายละเอียดมากมายด้วยเช่นกัน (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2545 : 2)

ดังนั้นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management : HRM) เป็นกลยุทธ์ตลอดจนกระบวนการในการจัดการบุคลากรในองค์กรตามมิติต่างๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อความสำเร็จขององค์กรที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ความหมายและความสำคัญการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) คือ ชุดของนโยบาย (ด้านบุคคล) ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การบูรณาการขององค์การ ความผูกพันของพนักงานต่อองค์การ ความยืดหยุ่น และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงสุด (Guest, 1987 : 503-521) การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นแนวทาง (Approach) เชิงกลยุทธ์และมีความเกี่ยวเนื่องกันในการจัดการสินทรัพย์ (Asset) ที่มีคุณค่ามากที่สุดขององค์การ ซึ่งได้แก่ บุคลากรขององค์การ ทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลหรือทีมงาน มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Armstrong, 1992 : 12) รวมทั้งเป็นการบริหารจัดการกิจกรรมในการดึงดูดการพัฒนา จูงใจ และรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพในการทำงานสูงไว้กับองค์การ เพื่อให้องค์การก้าวหน้าไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการบูรณาการหรือประสานความต้องการของแต่ละบุคคลในด้านความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนากับเป้าหมายขององค์การ ตามเป้าหมายโครงการ นโยบายและวิธีในทางปฏิบัติเพื่อบริหารจัดการเกี่ยวกับกำลังคนขององค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (Donald, 1996 : 5)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ การใช้ทรัพยากรมนุษย์อันทรงคุณค่าขององค์การให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การโดยมีภารกิจหลัก 7 ด้าน (Robert and David, 2001 : 4) คือ 1) การวางแผนกำลังคน 2) การสรรหาและคัดเลือก 3) การฝึกอบรมและพัฒนา 4) การจ่ายค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล 5) สุขภาพและความปลอดภัย 6) แรงงานสัมพันธ์ และ 7) การวิจัยด้านทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นการใช้ประโยชน์ของบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (Mondy and Mondy, 2014 : 28) รวมทั้งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบุคลากร และหรือบุคคลที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์การร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษาและพัฒนาให้บุคลากรขององค์การมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสม ตลอดจนเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพ้นจากการร่วมงานกับองค์การ ให้สามารถ

ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2545 : 3) รวมทั้งเป็นกระบวนการในการตัดสินใจและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับบุคลากรทุกระดับในหน่วยงาน เพื่อให้เป็นนักทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและส่งผลต่อความสำเร็จต่อเป้าหมายองค์การ กระบวนการต่างๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การวิเคราะห์งาน การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูลสุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานและแรงงานสัมพันธ์ การพัฒนาองค์การ ตลอดจนการวิจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ (สุนันทา เลาหนันท์, 2556 : 5)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์การไม่ว่าองค์การนั้น จะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม องค์การขนาดเล็กอาจไม่มีฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ แยกออกมาอย่างเห็นได้ชัด ส่วนองค์การขนาดใหญ่จะมีฝ่ายทรัพยากรมนุษย์แยกออกมาอย่างชัดเจน เพื่อทำหน้าที่ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ ดังนั้นการจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญ คือ (วิลาวรรณ รพีพิศาล, 2550 : 5)

1. ช่วยสร้างความเจริญเติบโตมั่นคงให้แก่องค์การ ในฐานะที่งานด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะทำให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความพร้อมเข้ามาเพื่อขับเคลื่อนพันธกิจขององค์การไปสู่ความสำเร็จได้

2. ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรได้ปฏิบัติงานที่ตนเอง มีความรู้ความสามารถ และยังจะส่งผลทำให้เกิดความทุ่มเท เสียสละ จงรักภักดีต่อองค์การ มากขึ้น

3. ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรตื่นตัวที่จะเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของตนเอง โดยอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

4. ช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะหากมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดีย่อมจะช่วยเสริมให้บุคลากรมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการจ้างงานและภาวการณ์มีงานทำ สร้างผลผลิตให้แก่องค์การและเพิ่มร้ายได้ให้กับประเทศชาติมากยิ่งขึ้น

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) นอกจากการพิจารณาถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ยังสามารถพิจารณาเป็นมิติต่าง ๆ ได้ 3 มิติ ดังต่อไปนี้ (พิมลวรรณ เชื้อบางแก้ว และคณะ, 2555 : 120)

1. มนุษย์เป็นผู้ใช้ปัจจัยการผลิตอื่นๆ ขององค์การเพื่อผลิตเป็นสินค้าและบริการซึ่งการผลิตที่เกิดขึ้นนำมาสู่รายได้และผลกำไรขององค์การ หากมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ไม่มีระบบการคัดเลือก หรือฝึกอบรมที่ดีพอ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การได้ เช่น การทำงานผิดพลาด ไม่รู้วิธีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะงานที่ต้องทำเกี่ยวกับเครื่องจักร ในทางตรงกันข้าม หากมีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพมีการคัดเลือก การพัฒนาให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอ และคน

เหล่านี้ก็ย่อมจะใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ ในการผลิตผลงานที่มีคุณภาพเกิดความคุ้มค่าในการลงทุน สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้ และจะนำมาซึ่งผลกำไรขององค์การ

2. ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่แตกต่างจากทรัพยากรอื่นๆ มนุษย์มีชีวิต มีจิตใจ มีความต้องการ มีความคาดหวัง มีความรู้ความสามารถ และศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้โดยไม่มีขีดจำกัดจึงทำให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากกว่าการจัดการปัจจัยการผลิตอื่นๆ การที่องค์การมีทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนองค์การมีทุนทางปัญญา เพราะสติปัญญาของมนุษย์สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์การได้ ซึ่งแตกต่างจากสินทรัพย์อื่น เช่น คอมพิวเตอร์ หรือเครื่องใช้สำนักงาน หากยิ่งใช้ มูลค่ายิ่งลดลง ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพราะหากไม่เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์จะส่งผลให้องค์การไม่สามารถเก็บรักษาบุคลากรที่ดีเอาไว้ได้ เช่น หากขาดระบบการบริหารค่าตอบแทนที่ดี หรือระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นธรรม ไม่มีการพัฒนาบุคลากร สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาสู่การขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน และนำไปสู่การลาออกของพนักงานในที่สุด

3. กระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันอย่างไร้พรมแดน ทำให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากกว่าในอดีต เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่ทุ่มเททุนทางปัญญามาใช้กับองค์การ ทำให้องค์การสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้ ในอดีตฝ่ายบริหารมักมองทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นเพียงปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งและไม่มีความสำคัญมากนัก แต่ในปัจจุบันองค์การต้องดำเนินงานท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการมีทางเลือกมากขึ้นตลอดจน มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิทยาการในด้านต่างๆ ดังนั้นองค์การจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สูงขึ้น แต่การปรับตัวดังกล่าว บุคลากรขององค์การจะต้องมีศักยภาพสูง ที่จะสามารถทำงานอย่างหนักและมีประสิทธิภาพตลอดจนการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างความได้เปรียบและทันสมัยอยู่เสมอ การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมและวางระบบงานให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงด้วย

กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้องค์การให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์มากขึ้นส่งผลทำให้คนได้รับการยกระดับเพิ่มขึ้นไปอีก หากมองที่บริบทการจัดการทุนมนุษย์ในประเทศไทย มีจุดเด่นหลายประการ เช่น 1) การให้ความสำคัญกับเรื่องของจิตใจ 2) เน้นการสร้างบรรยากาศแบบพี่น้อง 3) เน้นการแก้ปัญหาแบบประนีประนอมและใช้แบบไม่เป็นทางการมากกว่าการใช้กฎระเบียบ 4) มีความเคารพในระบบอาวุโส 5) ไม่มีการกีดกันในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา การจัดการทุนมนุษย์ยังรวมถึงการวิเคราะห์เชิงระบบ (Aystematic Analysis) การวัดผลและการประเมินว่านโยบายและการปฏิบัติงานต่างๆ ด้านการบริหารคนสร้างคุณค่าต่อองค์การเพียงใด โดยจะกำหนดเป็นมาตรวัด (Metrics) ต่างๆ ตัวอย่างเช่น การวัดผลตอบแทนจากการลงทุนหรือแม้กระทั่งการวัดทุนมนุษย์ด้วยสมการทุนมนุษย์ ที่นำความสามารถและพฤติกรรม มาคูณด้วยความ

พยายามและเวลา เป็นต้น (สกล บุญสิน, 2560 : 7) กล่าวได้ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการด้านทรัพยากรมนุษย์โดยใช้กลยุทธ์ในการสรรหา คัดเลือก พัฒนา จัดการผลการปฏิบัติงาน จัดการค่าตอบแทน แรงงานสัมพันธ์ สุขภาพและความปลอดภัย และกลยุทธ์อื่นๆ เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

หลักการและกระบวนการการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ซึ่งให้ความสำคัญกับคน มีการเปรียบทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดในองค์การ ทำให้องค์การให้ความสำคัญกับคนมากยิ่งขึ้น คนถูกยกระดับจากการมองเป็นเครื่องจักรมาเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าขององค์การซึ่งคนถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารองค์การ และการบริหารคนมีความเชื่อมโยงกับปรัชญาหรือกลยุทธ์ขององค์การมากขึ้น แต่ยังคงมองการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมของผู้บริหารตามสายงานแบบบูรณาการ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังมีความเชื่อมโยงกับการจัดการทุนมนุษย์ นั่นคือการเปรียบเทียบคนเป็นสินทรัพย์ เสมือนว่านำคนไปเปรียบเทียบกับสินทรัพย์อื่น ๆ ขององค์การ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร รถยนต์ เป็นต้น ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่าเพราะเหตุใดจึงนำคนไปเปรียบเป็นสินทรัพย์ คำตอบนั่นก็คือ การมองคนเป็นสินทรัพย์นั้นมีความแตกต่างจากสินทรัพย์อื่นพอสมควร นั่นคือ สินทรัพย์อื่น ยิ่งใช้มูลค่ายิ่งลด (มีค่าเสื่อมราคา) แต่สินทรัพย์มนุษย์ยิ่งใช้มูลค่ายิ่งเพิ่ม สินทรัพย์อื่นไม่สามารถพัฒนาด้วยตัวเองได้ แต่สินทรัพย์มนุษย์สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ หากพิจารณาที่พันธะสัญญาในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จะมุ่งเน้นการผูกพันตามพันธะสัญญา เช่น องค์การให้ทุนการศึกษาต่อในต่างประเทศ แล้วกลับมาทำงานให้กับองค์การ ซึ่งถือเป็นการผูกพันตามพันธะสัญญา ไม่ใช่การผูกพันทางใจที่พนักงานต้องการที่จะอยู่กับองค์การ (สกล บุญสิน, 2560 : 19-21) โดยผ่านกระบวนการที่ที่ผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานบุคลากรและหรือบุคคลที่ต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์การ ร่วมกันใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษาและพัฒนาให้บุคลากรขององค์การมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน และมีคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Work Lift : QWL) ที่เหมาะสม ตลอดเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพ้นจากการร่วมงานกับองค์การให้สามารถดำรงสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต จากความหมายที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือสมาชิกขององค์การใน 3 ลักษณะ (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2545 : 15) ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเข้าร่วมงาน หน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์ขององค์การจะต้องทำการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สรรหา และจูงใจบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมกับงานที่ต้องการ ให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาร่วมงานกับองค์การ ซึ่งการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่องค์การต้องการเป็นเรื่องที่มี

ความสำคัญในการสรรหาบุคลากร ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละองค์การสมควรที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงกลุ่มบุคคลที่องค์การมีความต้องการให้ร่วมงานด้วยได้อย่างเหมาะสม โดยที่การจูงใจบุคคลให้สนใจที่จะเข้าร่วมงานกับองค์การอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ดังที่จะกล่าวถึงรายละเอียดในส่วนของการสรรหาและการคัดเลือกบุคลากรนอกจากการที่องค์การสามารถดึงดูดบุคคลให้สนใจเข้าร่วมงานแล้ว งานทรัพยากรมนุษย์ยังต้องมีหน้าที่คัดเลือกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเหมาะสมที่สุดให้เข้าทำงานกับองค์การ เนื่องจากบุคลากรที่มีคุณภาพจะช่วยส่งเสริมให้องค์การสามารถก้าวหน้าได้อย่างมั่นคง

2. ขณะปฏิบัติงาน นอกจากการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมงานกับองค์การแล้ว งานทรัพยากรมนุษย์ยังมีหน้าที่ธำรงรักษาให้สมาชิกขององค์การมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีและมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ โดยการให้ผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเหมาะสม จัดการฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดสรรสวัสดิการ และเสริมสร้างสุขอนามัยในการปฏิบัติงานตลอดจนช่วยกำหนดแนวทางความก้าวหน้าในอาชีพของบุคคล เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการทำงานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้สามารถทุ่มเทกำลังกายและกำลังใจในการทำงานให้องค์การได้อย่างเต็มที่

3. ภายหลังจากการร่วมงาน การจัดการทรัพยากรมนุษย์จะต้องคำนึงถึงบุคลากรที่ทำงานกับองค์การจนครบอายุเกษียณ หรือบุคลากรที่มีความจำเป็นที่ต้องออกจากงานด้วยเหตุผลบางประการ ยกเว้นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยการจัดเตรียมความพร้อมให้บุคลากรสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อาทิ การให้บำเหน็จ บำนาญ ทุนสำรองเลี้ยงชีพ เงินทดแทน หรือผลตอบแทนในรูปอื่น

นอกจากนี้หลายองค์การยังมีโครงการเตรียมการก่อนเกษียณอายุไว้สำหรับบุคลากรทุกคนที่อายุเข้าใกล้เกณฑ์ เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมเมื่อเวลามาถึง หลายหน่วยงานได้จัดให้มีโครงการสำหรับบุคลากรที่เกษียณอายุ เช่น การออกกำลังกาย การพบปะสังสรรค์ หรือกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ ตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรที่เกษียณมาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่องค์การ บุคลากร และสังคม เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของตนเอง บุคคลอื่น และสังคมเท่าที่เขาสามารถจะปฏิบัติได้

อย่างไรก็ตามการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทำให้คนถูกยกระดับมากขึ้น และมีความเชื่อมโยงไปสู่การจัดการทุนมนุษย์ที่มีแนวคิดมาจากแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมอุตสาหกรรมมาเป็นสังคมแห่งความรู้เป็นการมองคนเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ในการจัดการทุนมนุษย์นั้นองค์การจะต้องดึงทุนที่มีอยู่ในตัวคนมาใช้ในการทำงาน และทุนที่นำมาใช้นั้นจะต้องสามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับองค์การได้ และพนักงานก็มุ่งหวัง ที่จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนอย่างคุ้มค่า และในการพัฒนาคนนั้นไม่จำเป็นที่ต้องรอให้องค์การมาพัฒนาพนักงานเพียงฝ่ายเดียว แต่พนักงานเองก็จะต้องลงทุนพัฒนาให้กับตัวเองด้วย เพื่อให้มีทุนที่เพิ่มขึ้น และสามารถนำทุนเหล่านั้นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์การได้

ซึ่งการบริหารคนจะเน้นที่กลยุทธ์มากขึ้น ตลอดจนมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการดึงทุนที่มีอยู่ในตัวบุคคล ผ่านกระบวนการจัดการความรู้องค์การจะต้องมีความสามารถในการดึงองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวพนักงาน (Tacit Knowledge) ออกมา เป็นองค์ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เพื่อให้เป็นความรู้ขององค์การและพนักงานสามารถเรียนรู้ได้ จนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดขึ้นกับองค์การได้ และที่สำคัญการจัดการทุนมนุษย์ เป็นการมุ่งเน้นพันธะสัญญาทางใจซึ่งทุนมนุษย์จะอยู่กับองค์การด้วยพันธะสัญญาทางใจ ไม่ใช่อยู่กับองค์การเพราะต้องใช้ทุนการศึกษากับองค์การ การจัดการทุนมนุษย์ให้ความสำคัญกับทุนที่มีอยู่ในตัวพนักงาน ดังนั้นคนที่มีทุนสูงก็สามารถเลือกลงทุนกับองค์การที่ตนต้องการ และมอบทุนที่มีอยู่ให้กับองค์การ หากองค์การมีแบรนด์หรือภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ไม่เป็นที่ดึงดูด อาจทำให้ไม่สามารถที่จะดึงดูดผู้ที่มีทุนสูงๆ ให้เข้ามาร่วมงานกับองค์การได้ ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ในการจัดการทุนมนุษย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งคนที่มีทุนสูงมาร่วมงานกับองค์การ

การจัดการทรัพยากรมนุษย์สู่การขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีและตัวแบบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและบริหารงานขององค์การ โดยทฤษฎีและตัวแบบในการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น ผู้เขียนขอนำเสนอทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยนำเสนอทฤษฎีและตัวแบบที่เน้นในเรื่องของการจัดการทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ที่เน้นในเรื่องของกลยุทธ์มากยิ่งขึ้น คือ การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด (The Harvard Model of HRM) หรือเรียกว่าแนวคิดแบบมนุษยนิยมเชิงพัฒนาการ (Developmental Humanism) ให้ความสำคัญของการเป็นมนุษย์ และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดกระแสหลักที่ทรงอิทธิพลและแพร่หลายที่สุด มีรากฐานทางความคิดมาจากสำนักคิดมนุษยสัมพันธ์ โดยการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ปัญหาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นจะสามารถแก้ไขได้ หากผู้บริหารองค์การมีวิสัยทัศน์ นโยบาย กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนวิธีการที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีจุดเน้นทางความคิดอยู่ที่เรื่องของการสื่อสารในองค์การ การสร้างทีมงาน และการใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ ซึ่งตัวแบบนี้จะให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพของคนในองค์การ เมื่อบุคลากรในองค์การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแล้ว ผลการประกอบการขององค์การจะดีขึ้นด้วย ดังนั้นองค์การจึงจำเป็นที่ต้องมีการตอบสนองความต้องการของบุคลากร สร้างขวัญ กำลังใจให้เกิดขึ้นในการทำงานและเมื่อบุคลากรได้รับการตอบสนองที่ดีก็จะเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความใส่ใจในการทำงานและมีความสุขในการทำงาน ซึ่งเป็นผลให้เกิดผลผลิตและการให้บริการที่ดีขึ้น โดยตัวแบบนี้อยู่บนสมมติฐานที่มองว่า ปัญหา

ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรเกิดขึ้นในอดีตนั้นจะสามารถแก้ไขได้ หากผู้บริหารองค์การมีวิสัยทัศน์ นโยบาย กลยุทธ์วิธีดำเนินการด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าต้องการให้พนักงานในองค์การของตนเป็นอย่างไร ตลอดจนวิธีการที่สามารถจะทำให้องค์การบรรลุถึงเป้าหมาย ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์กลุ่มฮาร์วาร์ดนี้ นับว่ามีอิทธิพลต่อทฤษฎี และวิธีปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก โดยเฉพาะการเน้นให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ความสำคัญกับการบริหารโดยทั่วไป มากกว่าหน้าที่ด้านบุคคล ซึ่ง Walton เป็นบุคคลหนึ่งในกลุ่มฮาร์วาร์ด ได้ขยายแนวคิดโดยเน้นความสำคัญของการผูกมัดและความร่วมใจกันไว้ดังนี้ "แบบจำลองใหม่ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมใจกัน เป้าหมายร่วมกัน อิทธิพลร่วมกัน การยอมรับนับถือกัน การได้รางวัลด้วยกัน ความรับผิดชอบร่วมกัน ทฤษฎีกล่าวว่า นโยบายความร่วมใจกันจะทำให้เกิดข้อผูกมัด ซึ่งสุดท้ายจะก่อให้เกิดผลงานด้านเศรษฐกิจที่ดีกว่าและเกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่กว่า " ซึ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด (สกล บุญสิน, 2560 : 30-36) แสดงได้ดังภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด

ที่มา : สกล บุญสิน (2560 : 34)

จากภาพ กล่าวได้ว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ดนั้น จะให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยสถานการณ์ (Situational Factors) ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ ได้แก่ ลักษณะของแรงงาน กลยุทธ์ของธุรกิจ ปรัชญาการบริหาร ตลาดแรงงานสหภาพแรงงาน เทคโนโลยี และกฎหมาย ฯลฯ โดยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันนโยบายทางเลือกในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การ (Stakeholders) ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร ลูกจ้าง รัฐบาลและสหภาพแรงงาน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้องกับองค์การเหล่านี้ ควรมีอำนาจหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารองค์การที่สอดคล้องหรือเป็นไปตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้

3. นโยบายทางเลือกด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Policy Choices) ประกอบไปด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1 อิทธิพลของพนักงาน (Employee Influence) ประกอบไปด้วย การให้พนักงานมีสิทธิ์ในการตัดสินใจ หรือการมอบหมายความรับผิดชอบ

3.2 ความคล่องตัวของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Flow) ในเรื่องของการรับเข้าทำงาน การสรรหา การคัดเลือก การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพิจารณาความดีความชอบ

3.3 การมีระบบการให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่จูงใจ (Reward System) ประกอบไปด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่เป็นการกระตุ้น จูงใจ และดึงดูดในการรักษาพนักงานไว้

3.4 ระบบการทำงาน (Work System) ได้แก่ การออกแบบงาน หรือการเสนอความต้องการในงานที่ถนัดและที่ทำให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยนโยบายทางเลือกด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์นี้ต้องครอบคลุมการพัฒนาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพนักงาน ที่จะสามารถเป็นการเสริมแรงและกระตุ้นการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.5 ผลลัพธ์ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การทุ่มเทความพยายาม ความผูกพันในงาน ความสามารถ ต้นทุน และประสิทธิผล โดยสิ่งเหล่านี้คือผลที่เกิดจากการที่องค์การมีประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งพนักงานจะมีความสัมพันธ์ และมีความผูกพันกับองค์การ ทำงานอย่างเต็มความสามารถ ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการบริหารจัดการลดลงส่งผลให้พนักงานอยู่กับองค์การยาวนาน องค์การมีความมั่นคงและแข่งขันได้ในระยะยาว

3.6 ผลลัพธ์ระยะยาวได้แก่ ความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ตลอดจนประสิทธิผลขององค์การโดยเป็นผลมาจากประสิทธิภาพด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะทำให้พนักงานทำงานอย่างกระตือรือร้น

และเข้าไปเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม ส่งผลทั้งในระดับองค์การคือ พนักงานมีความสุขกับการทำงาน ประสิทธิผลขององค์การสูงขึ้น และในระดับสังคมที่ประชาชนมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากนี้การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ด ยังมีปัจจัยที่จะสนับสนุนให้องค์การสามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านความผูกพัน (Commitment) เป็นสิ่งที่พนักงานได้มีการทุ่มเทให้กับองค์การ เมื่อพนักงานมีความสุขในการทำงานร่วมกันในองค์การ 2) ปัจจัยด้านสมรรถนะ (Competence) เป็นเรื่องของความเหมาะสมในการใช้ความรู้ความสามารถได้ตรงกับงานที่รับผิดชอบ และ 3) ประสิทธิผลของค่าใช้จ่าย (Cost Effectiveness) โดยให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายในการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับองค์การ

กล่าวได้ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ดให้ความสำคัญกับเรื่องของการสร้างสัมพันธภาพของทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ เพราะการที่จะทำให้องค์การมีผลประกอบการหรือมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นนั้นองค์การจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานในองค์การให้เหมาะสม และเมื่อพนักงานได้รับการตอบสนองที่ดี ก็จะเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทำให้องค์การเกิดภาวะอยู่ดีมีสุขทางสังคมขึ้นภายในองค์การอันจะนำไปสู่คุณภาพและปริมาณงานที่ดีขึ้น และการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบฮาร์วาร์ดนี้ยังมีจุดเน้นทางความคิดอยู่ที่เรื่องของการสื่อสารในองค์การ การสร้างทีม และการใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันท์. (2545). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

พิมลวรรณ เชื้อบางแก้ว และคณะ. (2555). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2550). *หลักการจัดการ.* กรุงเทพมหานคร: วิจิตรหัตถการ.

สกล บุญสิน. (2560). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์.* เชียงใหม่: ศูนย์บริหารงานวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนันทา เลาหนันทน์. (2556). *การพัฒนาองค์การ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ดีดีบุ๊คสโตร์

Armstrong, M. (1992). *Strategies for Human Resource Management*. London: Kogan Page.

Donald, F.H. (1996). *Human Resource Management.* New Jersey : Prentice Hall.

Guest, D. (1987). Human Resource Management and Industrial Relations. *Journal of Management Studies.* 24, (5). 503-521.

Mondy, R.W., & Mondy, J.B. (2014). *Human Resource Management*. (13'ed). Boston: Prentice Hal

Robert, S.K. & David, P.N. (2001). *The Strategy-Focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in the new Business Environment*. USA: Harvard Business School Press.

ความเป็นหุ้นส่วนการบริหารการปกครองท้องถิ่น เพื่อการเสริมสร้างชุมชนแบบบูรณาการ

Partnership of Local Government Administration to Integrated Community Reinforcement

สุพัฒพงศ์ แย้มอิ่ม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Supatpong Yamim
Suratthani Rajabhat University,Thailand
Email: Supatpong2525@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ ความเป็นหุ้นส่วนการบริหารการปกครองท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างชุมชนแบบบูรณาการเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะของกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของทรัพยากรชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนและใช้แผนชุมชนในการสะท้อนปัญหาและแก้ไขปัญหาและชี้เป้าหมายความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีพัฒนาการในการบริหารจัดการที่มุ่งไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้แนวทางการบริหารราชการแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดความสอดคล้องแห่งการพัฒนาโดยใช้แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้อง ทั้งนี้การสร้างหลักเกณฑ์หรือความเป็นหุ้นส่วนในการบูรณาการควรเริ่มตั้งแต่ระดับหลักต้น ๆ เพื่อคิดแผนนโยบายโดยมีการใช้ความเป็นหุ้นส่วนเข้ามาผสมผสานในการวางกรอบและนโยบายเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนา โดยเริ่มแนวคิดตั้งแต่ระดับบนลงสู่การปฏิบัติในระดับล่างโดยมีข้อกำหนดเพื่อการบูรณการอย่างแท้จริง ทั้งนี้การที่มีองค์การหรือความเป็นหุ้นส่วนเข้ามีส่วนร่วมทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีผลประโยชน์และไม่มีผลประโยชน์ไปถึงขั้นมีส่วนได้ส่วนเสียนั้นคือสิ่งที่เป็นปัจจัยภายนอก แต่ในระดับการพัฒนาและบูรณการการมีส่วนร่วมและใช้แนวคิดต่อยอดการพัฒนาและบูรณาการลงสู่ภาคชุมชนนั้นคือสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องมีการเสริมสร้างกรอบการบูรณาการเพื่อการพัฒนาส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมภายใต้กระบวนการแผนดำเนินร่วมกันมีความคิดเห็นและวางแผนไปพร้อม ๆ กับการบูรณการที่มีคุณประโยชน์ในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ความเป็นหุ้นส่วน; การบริหารการปกครองท้องถิ่น; ชุมชนบูรณาการ

---

* วันที่รับบทความ: 30 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 24 สิงหาคม 2564
Received: June 30, 2021; Revised: August 21, 2021; Accepted: August 24, 2021

Abstracts

Partnership of local government administration to integrated community reinforcement were the tools of community organization development institute a using the promote a guidelines to participation of people into characteristics of co-process, co-decision making and co- problems solving for community development based on community resources development based on community resources The goal is for every community to have a community plan and use a community plan to reflect the problems. And solve problems and point out the success goals of community development, resulting in the development of the community in the management aimed at building a strong community under the integrated public administration approach to achieve consistency in development through the development plan. It is the main tool in determining the correct development direction. In this regard, establishing rules or integrative partnerships should begin at the earliest stages to formulate a policy plan, where partnerships are incorporated into the framework and policies aimed at developing. It starts the concept from the upper level down into the lower action with the requirements for true integration. In this regard, having an organization or partnership to take part and act together responsible for the activities or activities with benefits and no interests to reach the stake is an external factor. But at the level of development and integration, participation and use of the concept of further development and integration into the community is what all sectors need to strengthen the integrated framework for community development. Participate in a joint plan process, have ideas and plans, along with a more useful integration today.

Keywords: Partnership; Local Administration; Community Integration

บทนำ

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาไทยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง ดังกล่าว โดยต้องจัดให้มีวิธีการเพื่อให้ประชาชนเข้ามาบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนี้ประเด็นสำคัญจึงอยู่ตรงที่ “การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ควรมีรูปแบบใดในลักษณะอย่างไร แต่เนื่องจากภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยจนถึงปัจจุบันยังไม่มีการตรากฎหมายออกมารองรับวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด ทั้งนี้ปัจจุบันได้มีร่างกฎหมายที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารกิจการท้องถิ่น ดังต่อไปนี้ (Jongwutiwes, N. 2007 : 5)

1. ร่างประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบทั่วไป อันได้แก่ องค์การบริหารส่วน จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ 3 และกฎหมายรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาบัญญัติไว้ด้วยกัน เพื่อให้เนื้อหาสาระของ กฎหมายสอดคล้องต้องกัน และเป็นบทบัญญัติที่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทด้านต่าง ๆ อีกทั้ง เพื่อความสะดวกต่อการอ้างอิงกฎหมายด้วย

บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ให้แต่ละท้องถิ่นสามารถกำหนดวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ได้แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโครงสร้างของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเห็นได้ว่า ร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้มิได้เปลี่ยนแปลงหลักการไปจากเดิมเนื่องจากยังคงให้ความสำคัญกับตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งเพียงประการเดียวเท่านั้น มิได้ให้พื้นที่แก่ประชาชนในโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่อย่างใด

2. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความชัดเจนขึ้นเพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักการที่จะทำให้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

“แผนชุมชน” เป็นเครื่องมือหนึ่งที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ลักษณะของกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของทรัพยากรชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนและใช้แผนชุมชนในการสะท้อนปัญหาแก้ไขปัญหาและชี้เป้าหมายความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนทำให้ชุมชนมีพัฒนาการในการบริหารจัดการที่มุ่งไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างเป็น ภายใต้แนวทางการบริหารราชการแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดความสอดคล้องแห่งการพัฒนาโดยใช้ แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้หน่วยงานในทุกระดับจำเป็นจะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของหน่วยงานให้เกิดความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายของ รัฐบาล นโยบายของกระทรวง กรม จังหวัด และสอดคล้องและตอบสนองกับปัญหาและความต้องการของพื้นที่แนวทางการพัฒนาปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ชุมชนหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการตนเองโดยให้สามารถคิดและแก้ไขปัญหาตนเองผ่านแผนชุมชน ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กรมการปกครอง ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุน ชมชนในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลและใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือการพัฒนาตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนรับผิดชอบครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ ได้มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนมาระยะหนึ่ง พบว่า แผนชุมชนยังไม่สามารถสะท้อนศักยภาพและความต้องการที่ครอบคลุมภาพรวมของตำบลช่องว่างในกระบวนการบูรณาการแผนชุมชนระดับหมู่บ้านสู่ระดับตำบล ยังไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดทำแผนชุมชนระดับตำบลในลักษณะของการบูรณาการให้ครอบคลุมทุก

มิติได้อย่างชัดเจน ประกอบกับ บางพื้นที่ตำบลมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า 1 องค์กร รวมทั้งนโยบายรัฐ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด/จังหวัด ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Jongwutiwes, N. 2007 : 5)

จากเหตุผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า การเป็นหุ้นส่วนการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความร่วมมือและการมีส่วนร่วมเพื่อการเสริมสร้างชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้แบบแผนชุมชนพร้อมการบูรณาการยังต้องมีการสนับสนุนโดยองค์กรหลักเพื่อการชี้แนวทางในการพัฒนาและการบริหารที่ดียิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการบริการการปกครองร่วมกันเพื่อสร้างฐานะและยกระดับความเป็นชุมชนอย่างยั่งยืน

ความหมายของหุ้นส่วนการบริหาร

แนวคิดความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) หุ้นส่วน (Partnership) คือ องค์การธุรกิจหรือบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปรับผิดชอบร่วม กันในการดำเนินการหรือกิจกรรมต่างๆ มีการแบ่งผลกำไรตามสัดส่วนที่ตกลงกัน แนวทางใน การสร้างความเป็นหุ้นส่วนมีการพัฒนามาจากหลายระดับ ตั้งแต่การเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องบาง ส่วน การเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีผลประโยชน์และไม่มีผลประโยชน์ ไปถึงขั้นมีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งปันผลประโยชน์ ความรับผิดชอบ และความเสี่ยงร่วมกันในรูปแบบหุ้นส่วน เช่น การเป็นหุ้นส่วนในองค์กรธุรกิจ อาจเป็นหุ้นส่วนในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กิจการร่วมทุน การร่วม สัมปทาน การได้หรือ ลิขสิทธิ์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

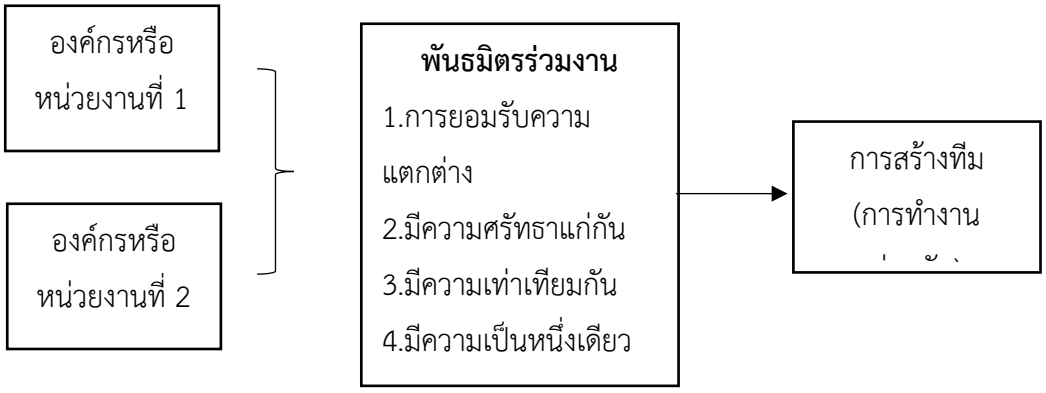

แผนภาพที่ 1 กระบวนการทำงานร่วมกันในหุ้นส่วน

ที่มา : Tennyson, Ros. (2005 : 23)

จากภาพที่ 1 กระบวนการทำงานร่วมกันในหุ้นส่วน ประกอบด้วย องค์กรที่ 1 และองค์กรที่ 2 ที่สามารถสร้างกระบวนการการเป็นพันธมิตรร่วมงาน ได้แก่ การยอมรับความแตกต่างของแต่ละองค์กรเพื่อก้าว

เข้าสู่การศรัทธาและความเท่าเทียมของแต่ละองค์กรนอกจากนี้กระบวนการที่สามารถสร้างพันธมิตรจะต้องสร้างความเป็นหนึ่งเดียวซึงกันและกันจึงเป็นร่วมงานกันอย่างมีศักยภาพ

บทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชน

หลักของการเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารงานท้องถิ่น ต้องให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) มีความรู้สึกว่าตนเป็นหุ้นส่วนและสามารถบริหารงานของท้องถิ่นได้ โดยองค์ประกอบของหุ้นส่วนทางการบริหารงานของท้องถิ่น ประกอบบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมดำเนินการบริหารงานท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาของการเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่นครั้งนี้ (Kenaphoom, 2015 : 1-14)

1. บทบาทของประชาชน

ประชาชนหรือบุคคลผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่ เป็นผู้เสียภาษีและรับประโยชน์จากบริการพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบกับการ ดำเนินงานของท้องถิ่นโดยตรง และเป็นบุคคลที่มีสิทธิใช้อำนาจได้ตามหลักการกระจายอำนาจ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในการบริหารงานหรือการดำเนินกิจการใดๆ ต้องยึดความ ต้องการของประชาชนและต้องให้ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินการต่างๆ โดยมี เป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความกินดี อยู่ดี และมีความสุขอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันและเพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์ คือการมีความรู้ ความเข้าใจ ความมั่นใจและสามารถนำไปใช้ประกอบการดำรงชีวิตได้ โดยประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ประชาชนย่อมมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องแสดงรายละเอียดให้ประชาชนรับทราบ ซึ่งประชาชนจะต้องรับทราบข้อมูลก่อนการดำเนินการนั้นๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจาก

1.2 การปรึกษาหารือ เป็นการเจรจากันระหว่างรัฐและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือกำหนดประเด็นและข้อสงสัยต่าง ๆ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและสะท้อนความ ต้องการของประชาชน การปรึกษาหารือจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งถือว่า เป็นหุ้นส่วนของท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นในสิ่งที่รัฐจะดำเนินการ ต่อไป

1.3 ความสัมพันธ์ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ งานหรือร่วมเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการทำงานร่วมกับรัฐ

1.4 ความร่วมมือ ได้แก่การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และการเข้าร่วมเป็นประชาคมท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น โดยการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนของ ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับนี้

1.5 การเสริมอำนาจประชาชน การเป็นหุ้นส่วนในระดับการเสริมอำนาจประชาชน ได้แก่ การทำประชามติ และการถอดถอน ซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีบทบาทสูงที่สุด โดยประชาชนเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด และเป็นการควบคุม ตรวจสอบโดยประชาชน

2. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัวเรียนรู้ร่วมคิดร่วมทดลองปฏิบัติจริงรวมทั้งการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวอยู่แล้วให้เข้มแข็งโดยการเน้นศักยภาพความพร้อมของชุมชนเพื่อการเชื่อมโยงต่อการทำมาหาเลี้ยงชีพตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคล ระดับครอบครัวจนถึงระดับชุมชน โดยมีการคำนึงถึงความพอประมาณและความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรกก่อนที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคมภายนอก มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

2.1 กระบวนการส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และการเสริมสร้างช่วยเหลือชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้วให้เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้นดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อบุคคล สื่อการศึกษาสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติ รวมถึงการปรับปรุงกลไกทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมาตรการการเงินการคลังเพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2.2 การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร โดยมีการพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

- สถานะของกลุ่มต่าง ๆ
- กิจกรรมของชุมชน
- ทุนทางเศรษฐกิจ
- ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
- ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน

ทั้งนี้โดยการจัดทำเป็นแผนที่ทุนของชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรของชุมชนและกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต นอกจากนี้ยังมีการจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นโดยนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ ค้นหาทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริง โดยสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการบริหารงาน สร้างองค์กรเครือข่า โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน

เพื่อการพัฒนาความต้องการของชุมชนให้เป็นแผนชุมชนไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัดและแผนอื่น ๆ ตามความเหมาะสมในแบบการบูรณการแล้ว

2.3 การให้ข้อมูลหรือส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยมีการเชื่อมโยงความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เพื่อความเป็นอยู่จริงกับการค้นหาผู้นำตามธรรมชาติรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีระบบการมีส่วนร่วมพร้อมการบูรณการเพื่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น

2.4 เพิ่มการสนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในชุมชน ควบคู่กับการฟื้นฟูความรู้พื้นบ้าน โดยสนับสนุนบทบาทนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับนักวิจัยของสถาบันการศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน และการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยรวบรวมความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เผยแพร่สู่ชุมชนและมีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3. การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้วยการส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว การจัดบริการทางสังคมในชุมชน การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชนและระหว่างชุมชนอย่างเท่าเทียมด้วยบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน และการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน รวมถึงการเฝ้าระวังช่วยเหลือเยียวยาเมื่อชุมชนเผชิญกับภัยพิบัติต่าง ๆ โดยการเสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการสังคม ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย การคุ้มครองผู้บริโภค และความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน เพื่อการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชนสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนโดยมีการสนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ และการส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ และมีการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว

การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างโดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา ทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมจะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่ เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้ให้ความหมายไว้มากมีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนี้

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา, (2550 : 5) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจหรือการกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่เกิดจากการกระจายอำนาจให้มีอำนาจในการปกครองรวมทั้งรับผิดชอบทั้งหมดหรือแค่บางส่วน ในการบริหารขอบเขตอำนาจหน้าที่ และอาณาเขตของงานที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

Jonh J. Clarke (1957 : 7) เป็นหน่วยการปกครอง ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องด้านการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะและหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมายและมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะทำกิจกรรมในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง

หลักการปกครองท้องถิ่นในสาระสำคัญดังนี้

1. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ของไทยจัดเป็น กรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขตหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายเป็นสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเองเป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นในระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ขององค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น เพื่อ ประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ สุขาภิบาล เป็นต้น และประเภทที่สองสิทธิที่

เป็นหลักในการดำเนินการบริหารส่วนท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหารและสภาพเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหารสภา กรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่าประชาชน ในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริงหน่วยการปกครองท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารถ มีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็นการแบ่งเบาทั้งในด้าน การเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องที่ย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วยการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้น จึงจำเป็นโดยใช้อำนาจการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วย

การปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครอง ระบบประชาธิปไตยใน ระดับชาติได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการภายใต้การควบคุมตนเองและมีการจัดสรรแบ่งส่วนในการพัฒนาการปกครองเพื่อความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการ ให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่ใดโดยเฉพาะและหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลางควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

การเสริมสร้างชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 34-39)ได้ให้ ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็งหมายถึงการที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการ เปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้องเป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

การพัฒนาชุมชน คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ตั้ง ใจกระทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ปรับปรุงสภาพการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของชาวชนบท ส่งเสริมให้ชาวชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปรับปรุงดัดแปลง ควบคุมทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ในการมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองกับชุมชนภายนอกและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป้าหมายการพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554 : 34-39)

- การส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้
- ควบคุมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
- มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กับชุมชนภายนอก
- การเพิ่มระดับความเป็นประชาธิปไตยเป็นการลดอำนาจการควบคุมจากศูนย์กลางและเพิ่มอำนาจการปกครองตนเองให้แก่ท้องถิ่นหลักการพัฒนาชุมชน
- การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการหาสาเหตุของปัญหา ริเริ่มกิจกรรม การตัดสินใจ วางแผนดำเนินการ ปฏิบัติการดำเนินงาน ติดตามประเมินผล
- ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 232-234) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งด้วยชุมชน เองซึ่งชุมชนจะพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งได้มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ชุมชนต้องมีความพร้อมในเบื้องต้นและมีภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนเพื่อให้เติบโตอย่างมั่นคงและเป็นฐานสำหรับการพัฒนาไปสู่ด้านอื่น ๆ ต่อไป ขณะเดียวกันภาครัฐจะมีส่วนสนับสนุนในการเตรียมความพร้อมของชุมชนและองค์กรชุมชน การสนับสนุนเงินทุนแก่ชุมชน รวมทั้งสร้างบรรยากาศและการจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งสถาบันการเงินที่จะเข้ามาหนุนเสริมด้านอื่น ๆ

1. สนับสนุนการรวมกลุ่มของชุมชนในทุกรูปแบบ

1.1 ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรวมตัวกันของชุมชน ทั้งในเรื่องสิทธิหน้าที่บทบาทขององค์กรชุมชน รวมทั้งทักษะในการพัฒนาองค์กรให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะในการบริหารจัดการการเงินและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.2 กระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของชุมชน ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ องค์กรในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของ ชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อตั้ง

2. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนอย่างกว้างขวาง

2.1สนับสนุนให้องค์กรชุมชนประสานเครือข่ายการพัฒนาทั้งในพื้นที่ใกล้เคียง ทั้ง ในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค เพื่อให้มีการประสานผลประโยชน์แลกเปลี่ยนความรู้และร่วมมือกันทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนจัดการปัญหาของชุมชนร่วมกัน เช่น ปัญหาป่าชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการดูแลทรัพย์สินสาธารณะและความปลอดภัยของชุมชนและปัญหาการเอารัดเอาเปรียบกันในชุมชน เป็นต้น

2.2 สร้างกลไกลการประสานเครือข่ายการพัฒนาชุมชน ระหว่างประชาชน องค์กร ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลางอย่างเป็นรูปธรรมรวมทั้งสร้างเครือข่ายข้อมูลระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและเป็นจริง

2.3 เสริมสร้างเครือข่ายการประสานงานขององค์กรชุมชนในเมืองกับชุมชนในชนบท

2.4 สนับสนุนให้องค์กรชุมชนใช้กลไกทางสังคมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น และเสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน โดยให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน

จากการที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดการกระบวนการของตนเอง การวางแผนการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติและมีการประเมินผลของชุมชนเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การบูรณาการชุมชน

การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน (Organization-wide Goal) การบูรณาการที่มีประสิทธิผลเป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) ซึ่งการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการ ผลการดำเนินการมีความ เชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์

แนวคิดการบูรณาการถูกนำมาใช้ในการบริหารราชการของรัฐบาลด้านการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การบริหารราชการระดับจังหวัดที่ปรับเปลี่ยนการบริหารงานแบบแยกส่วนมาเป็นการบริหารงานแบบบูรณาการ (CEO) การที่หน่วยงานนำหลักการบูรณาการมาใช้ในการดำเนินงานก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546 : 65)

1. เป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เกิดการรวมงานที่ใกล้เคียงกันให้เป็นสิ่งเดียวกัน เกิดผลดีต่อเรื่องใหญ่ โดยดูคุณภาพรวมทั้งหมดและมองปัญหาได้ถูกจุดโดยใช้ความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับระบบหรือปัจจัยต่าง ๆ ให้มีมุมมองที่กว้างครบถ้วน

2. สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น บุคลากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน การสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากรทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างอื่นไป

3. พนักงานทำงานได้ง่าย สะดวก มีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะปรับตัวอย่างต่อเนื่อง และช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

4. ลดความสูญเปล่าของเวลา ความซ้ำซ้อน ในการบริหารช่วยให้การแก้ปัญหาในงานได้อย่างเบ็ดเสร็จเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ให้มีมุมมองอย่างครบถ้วนและลึกซึ้ง

5. ลดค่าใช้จ่ายในการตรวจติดตาม และตรวจประเมินผลที่ต้องดำเนินการตรวจติดตามและประเมินผลที่ละกิจกรรม หากมีการบูรณาการกิจกรรมหรือโครงการทำให้การดำเนินการติดตามและตรวจประเมินผลเพียงครั้งเดียวสามารถตอบได้หลายเป้าหมาย

6. สร้างภาพลักษณะที่ดีแก่องค์การในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์การ

7. เป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์บุคคลที่มีความคิดแบบบูรณาการจะช่วยให้ลดความผิดพลาดจากการตัดสินใจที่ไม่รอบคอบ มีความเข้าใจเรื่องที่มีความซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น

8. การบูรณาการเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความฉลาดหลักแหลมในการปรับตัวเองอย่างต่อเนื่อง ด้วยการใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ สติปัญญาและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งอื่นให้เข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์แบบ

9. ช่วยขจัดความขัดแย้ง เนื่องจากการบูรณาการทำให้เกิดความเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ เข้ากันได้อย่างสมบูรณ์

10. รู้จุดเชื่อมโยงของงานและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจน เบ็ดเสร็จ เชื่อมโยงงานต่าง ๆ อย่างลงตัว

สรุปการบูรณาการทำให้องค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแบบเดิม ๆ เพื่อให้กระบวนการปกครองมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงต่อการแข่งขันที่เกิดจาการบูรณการกระยวนการทำงานหรือกระบวนการปกครองที่มีส่วนร่วมหรือมีความคิดร่วมกัน ทั้งนี้ยังลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์การเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่ รอบคอบมองงานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบและทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

องค์ความรู้ใหม่

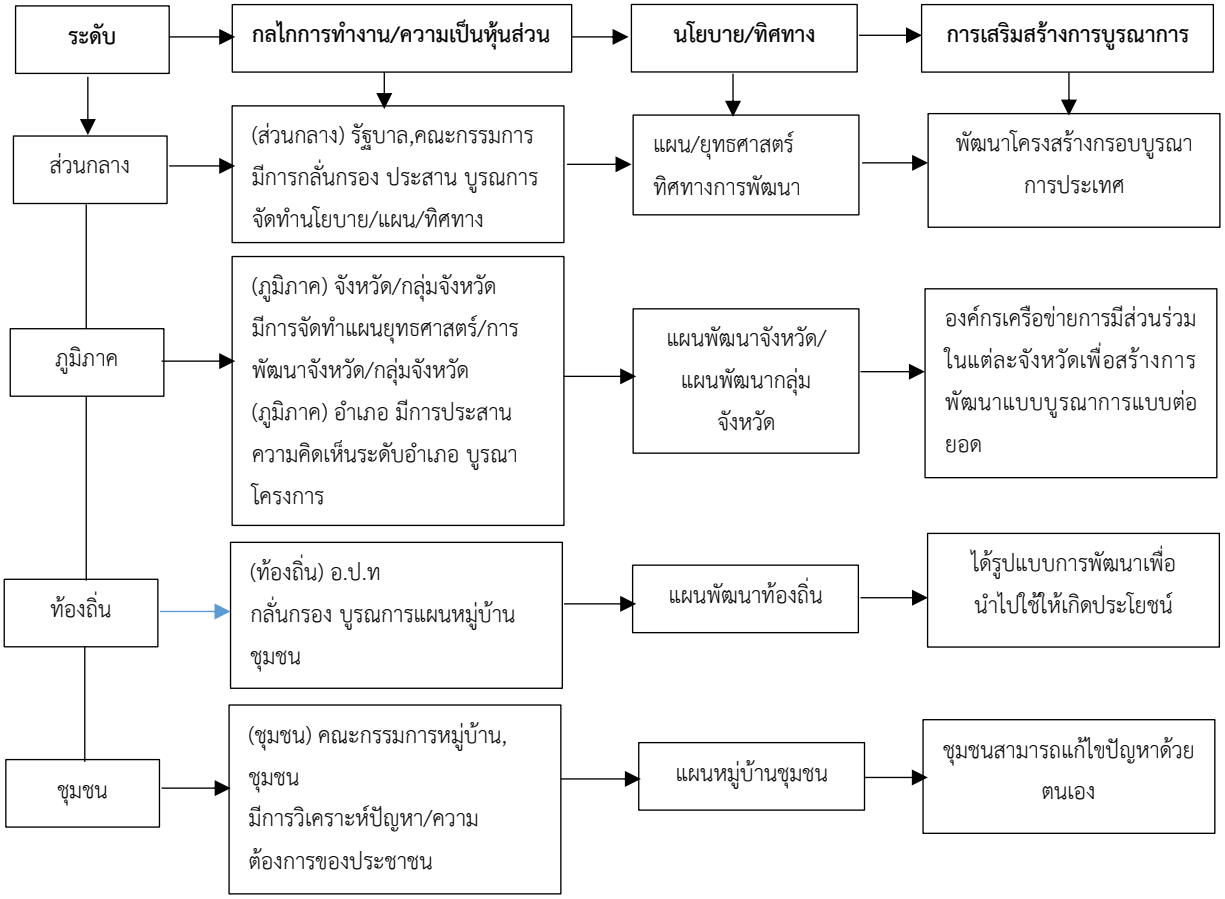

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ (ความเป็นหุ้นส่วนการบริหารการปกครองท้องถิ่นเพื่อการเสริมสร้างชุมชนแบบบูรณาการ)

จากการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ผู้เขียนสามารถสรุปได้ถึงกระบวนการ ขั้นตอน เพื่อต่อยอดไปถึงการพัฒนาและการบูรณาการ ได้แก่ การเริ่มต้นจากการระดมแนวคิดและแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาในทุก ๆ ระดับ เพื่อการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ควรรับรู้ถึงสภาพในปัจจุบัน โดยมีกลไกการทำงาน/ความเป็นหุ้นส่วนที่สามารถระบุหน่วยงาน องค์การ หรือการปกครองที่สำคัญในส่วนนั้น ๆ เพื่อบ่งบอกถึงหน้าที่ที่แต่ละฝ่ายต้องรับผิดชอบที่สามารถส่งผลต่อโดยตรงของชุมชน โดยมีการกำหนดทิศทาง นโยบายที่ได้กำหนดขึ้นตามกรอบแผนยุทธศาสตร์ที่ได้วางไว้เพื่อนำไปถึงการพัฒนาโดยตรงจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ต้องบูรณการและปฏิบัติการดำเนินงานเป็นอย่างเหมาะสมและถึงความต้องการการตอบสนองของชุมชนโดยตรง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่สามารถตอบโจทย์ในความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนได้

สรุป

การบริหารความเป็นหุ้นส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการบูรณการ ภายใต้กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาระบบการบริการจัดการท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการการพัฒนาจัดการท้องถิ่นด้วยหลักเกณฑ์ตามแผนยุทธศาสตร์ รวมทั้งโครงสร้างการบริหารงานท้องถิ่นเพื่อเพิ่มการพัฒนาไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งต่อการบูรณการชุมชนให้มีศักยภาพในการดำเนินงานด้วยวิธีการและกระบวนการข้อกำหนดของการพิจารณาที่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ โดยการเสริมสร้างด้วยการใช้นวัตกรรม การสื่อสาร หรือกระบวนการวิธีการที่ทางการปกครองส่วนท้องถิ่นมีการระดมแนวคิดเพื่อการต่อยอดในการพัฒนาในเป็นไปตามกระบวนการที่คนรุ่งเก่าสามารถใช้คุณประโยชน์ให้มีมาตรฐานและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามในองค์กรเครือข่ายความเป็นหุ้นส่วนของการมีส่วนร่วมนี้ยังคงต้องมีกลวิธีเพื่อการสร้างศักยภาพให้เกิดประสิทธิผล เช่น การศึกษาสร้างความรู้ความเข้าใจ การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลร่วมกัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างมีส่วนได้ส่วนเสียในการเสริมสร้างแห่งองค์กรชุมชนเพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านชุมชนไปในทิศทางที่ดีและตอบสนองในแนวนโยบายการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อให้เกิดการแบ่งสรรทรัพยากร หรือทุนทางวัฒนธรรมมาบูรณการอย่างยุติธรรม เพื่อลดความขัดแย้งในสังคม ลดอำนาจในการกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์จาก อำนาจหน้าที่ นอกจากนี้กระบวนการสื่อสารหรือการแลกเปลี่ยนแนวคิดยังคงต้องมีการพัฒนาต่อไปให้ทันกับความทันสมัยในโลกแห่งปัจจุบันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชน.* กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา. (2550). *การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านฉาง.* ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย สาธารณะ. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11.* สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.

Jongwutiwes, N. (2007). *Concept of Community Development.* Bangkok: Department of Community Development.

Clarke, John J. (1957). *Out Line of Local government of the United Kingdom.* Sir Isaac Pitman & Sons, London

Kenaphoom. (2015). The research Conceptual Framework Establishment by the Grounded Theory. *VRU Research and Development Journal*, 10 (3). (SeptemberDecember. 2015. [In Thai]

Tennyson, Ros. (2005). *The Brokering Guidebook*. London: Folium.

การขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน บ้านหนองโน ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

Drive an Integral Network of Thai Silk to Create the Strong and Long-Standing Prohibition Nong No, Khok Mang Ngoi Subdistrict Khon Sawan District Chaiyaphum Province

ธนิกานต์ ศรีจันทร์[1] และ ภักดี โพธิ์สิงห์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Thanikarn Srichan[1] and Phakdee Phosing[2]
Rajabhat Chaiyaphum University, Thailand[1]
Chaiyaphum Rajaphat University, Thailand[2]
Corresponding Author, Email : srichan.porpia@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหม เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มปลูกหม่อน-เลี้ยงไหมและเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อน-ไหมแก่กลุ่มสตรีแม่บ้านปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม ตำบลโคกมั่งงอย ทำให้กลุ่มสตรีแม่บ้านมีความรู้ ทักษะ ความสามารถมากขึ้น นอกเหนือจากการมีอาชีพและทักษะจากรายได้หลักของชาวบ้าน คือทำนา ซึ่งการประกอบอาชีพเสริมจะเป็นสร้างรายได้เพิ่มของกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านซึ่งบางคนไม่มีอาชีพหรือไม่มีรายได้หลักในการประกอบอาชีพ ย่อมจะทำให้กลุ่มแม่บ้านมีรายได้มาจุนเจือครอบครัวมากขึ้น ซึ่งโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหม เป็นโครงการที่ท้องถิ่นนำมาใช้พัฒนาชาวบ้านในพื้นที่ โดยมีกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วิธีการมัดย้อมสีธรรมชาติ, การผลิตผ้าไหมมัดย้อม, ผลิตภัณฑ์แปรรูปแปรรูปหม่อน-ไหม ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม และรังไหม, การผลิตแชมพู และครีมนวด จากโปรตีนไหม ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ ผลทางเศรษฐกิจ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม บ้านหนองโน ตำบลโคกมั่งงอย ร้อยละ 30 สามารถ ผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหม่อนสด หรือผลหม่อนสดฯลฯ เกิดอาชีพเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวและผลทางสังคม เกษตรกรมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้โดยการถ่ายทอด สาธิตนวัตกรรมใหม่สู่เกษตรกร ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำเมื่อวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น จะทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ เพื่อคุณภาพของผลผลิตและชีวิตตนให้ดีขึ้น

* วันที่รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 5 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 15 สิงหาคม 2564
Received: July 7, 2021; Revised: August 5, 2021; Accepted: August 15, 2021

คำสำคัญ : ขับเคลื่อนเครือข่าย; ยั่งยืน; พลังงานทดแทน; ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

Abstracts

This article was make to present the concept of how to increase the efficiency of mulberry cultivation & silk worm raising group & improve silk products to enhance the group's silk & to share the technology for silk product processing to mulberry cultivation & silk worm raising group in Tambon Khok Mang Ngoi . This to improve their skills & knowledge. Apart from farming silk products will make more income for them. Some of them are housewives or have no job, this will be the main income for them. Mulbery cultivation & silk worm raising & silk product project will train them how to do natural dye, tie dye, silk product, such as silk worm product, cocoon shampoo, conditioner from silk protein. It is expected that 30% of member of mulberry cultivation & silk worm raising group in Ban nong no, Tambon Khok Mamg Ngoi can product the products from fresh mulberry leaves or mulberry fruit. This will increase their income & give them more job Moreover, it also creates lifetime learning society by sharing & demonstrating new innovation to farmer from the beginning to the end enhancing nature or new products will show the importance of learning Moreover, it will improve the quality of the product & their lives.

Keyword : Driving the Integrated; Sustainability; Renewable Energy; Mulberry Cultivation

บทนำ

หม่อนเป็นพืชเศรษฐกิจที่รู้จักกันดี โดยทั่วไปนำมาใช้ในการเลี้ยงไหม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Morus alba สามารถปลูกได้ในทุกสภาพอากาศในประเทศไทยพื้นที่ปลูกหม่อนมากกว่าร้อยละ 95 อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตจะปลูกเฉพาะพันธุ์หม่อนพื้นเมือง แต่ในปัจจุบันทางกรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำให้ปลูกหม่อนที่ให้ผลผลิตสูง เช่น พันธุ์บุรีรัมย์ 60 และ นครราชสีมา 60 ปัจจุบันได้มีการใช้ประโยชน์ของหม่อนและไหมอย่างกว้างขวาง เช่น เส้นไหมนอกจากจะนำไปทอเป็นผ้าไหมแล้ว ยังนำไปใช้ประโยชน์ในทางโภชนาการ เพื่อสุขภาพและความงามในเรื่องของเครื่องสำอาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำไปใช้ในทางการแพทย์ได้อีกมากมาย การแปรรูปใบหม่อนเป็นเครื่องดื่มบำรุง สุขภาพ เช่น ชาหม่อน ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มสมุนไพรยอดนิยมของชาวไทย และชาวต่างประเทศ แต่ยังไม่มีความหลากหลายทั้งที่มีขีดความสามารถในการเพิ่มมูลค่าได้อีก การแปรรูปใบหม่อนเป็นชาใบหม่อน แม้จะสร้างมูลค่าเพิ่ม และความหลากหลายได้มากกว่า รวมทั้งผลหม่อนยังสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มและอาหารได้อีกหลายชนิด การนำใบหม่อนและผลหม่อนแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มมูลค่าได้ สูงกว่าการผลิตจำหน่ายในรูปใบสด และผลสดหลายเท่าตัว การพัฒนาใบหม่อนและผลหม่อนเป็นผลิตภัณฑ์ ชนิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย และ

สะดวกในการบริโภคมีโอกาสเพิ่มมูลค่าและจำหน่ายได้มากขึ้น กระจายสินค้าได้ กว้างไกลตามความต้องการของผู้บริโภค ทั้งในและต่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นทางเลือกให้แก่กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ชุมชน และผู้ที่สนใจในการสร้างรายได้ (กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2561 : 5)

ในการประชุมสัมมนาโครงการค่ายพัฒนาศักยภาพผู้นำและบุคลากร อบต. ในการส่งเสริมการบริหารงานของ อบต.โคกมั่งงอย ระหว่างวันที่ 15- 16 มีนาคม 2555 ณ ห้องประชุมเขาค้อ ฟ้าใสหมอกสวย รีสอร์ท อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการพูดคุยและนำเสนอประเด็นการพัฒนาผ่านยุทธศาสตร์ “สร้างสุข 3 ดินแดน 1 หมู่บ้านต้นแบบ” เพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนทั้ง 13 หมู่บ้าน ผ่านชุมชนนำร่องเพื่อสร้างสรรค์ความสุขในมิติที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยให้แต่ละชุมชนได้มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ โดยมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายคือ โซนบ้านโคกมั่งงอยทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นดินแดนแห่งการสร้างสุขภาวะ โซนบ้านหนองโนทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นดินแดนแห่งการสร้างเสริมอาชีพและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โซนบ้านหนองเหมือดแอ่ทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นดินแดนแห่งการส่งเสริมวัฒนธรรม และ 1 หมู่บ้านต้นแบบ คือบ้านหนองโนน้อย หมู่ที่ 7 ซึ่งเน้นการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้านในปีที่ผ่านมาเกษตรกรหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 12 บ้านหนองโนได้รวมกลุ่มซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 80 ราย ร่วมกันดำเนินการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน และได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาพื้นที่ป่าสาธารณะโคกสูง ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบของหมู่ที่ 4 บ้านหนองโน เป็นแปลงปลูกหม่อน มีการปลูกโดยใช้น้ำหยด จากแหล่งน้ำบาดาล ส่วนใหญ่ได้ปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงตัวไหมผลิตรังไหมเพื่อนำไปสาวและทอผ้าไหมหรือผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม และพบว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่มีความหลากหลายและยังขาดการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมั่งงอยได้เห็นถึงศักยภาพของกลุ่มปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม บ้านหนองโนที่มีความสามารถในการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม อีกทั้งเห็นว่าสอดรับกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชัยภูมิที่มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต การจัดการ สินค้าและบริการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ไหมที่ มีคุณภาพ และประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงได้จัดทำโครงการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหมขึ้น

การขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ประสบปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำในการผลิตหม่อน ส่งผลให้การผลิตรังไหม เส้นไหม มีคุณภาพไม่ดี ไม่สามารถส่งต่อวัตถุดิบที่มีคุณภาพให้กับผู้ประกอบการเพื่อผลิตสินค้าที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน นอกจากนี้ ยังขาดนวัตกรรมและเทคโนโลยีในกระบวนการผลิต ทำให้ผลิตสินค้าได้น้อยและมีต้นทุนสูง ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตให้กับเกษตรกร

ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ ทางจังหวัดชัยภูมิจึงได้สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมเทคโนโลยีพลังงานชุมชนให้กับกลุ่มผู้ผลิตไหม เพื่อลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ไหม ภายใต้โครงการ “ขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทย แบบบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบแปลงใหญ่ด้วยพลังงานทดแทน” งบประมาณ 4,550,000 บาท ให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ ตำบลบ้านเต่า อำเภอบ้านแท่น ตำบลบ้านหัน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอแก้งคร้อ และบ้านเสี้ยวน้อย ตำบลบ้านเล่า อำเภอเมืองชัยภูมิ โดยมีทางสำนักงานพลังงานจังหวัดชัยภูมิเป็นผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งได้สนับสนุนเทคโนโลยีพลังงานงานทดแทนให้กับ 5 กลุ่มเกษตรกรการขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบแปลงใหญ่ด้วยพลังงานทดแทน ของกลุ่มเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหม ประกอบด้วย กิจกรรมการทอผ้าไหมแบบประยุกต์ ได้แก่ การผลิตผ้าไหมมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ, กิจกรรมการทอผ้าไหมแบบประยุกต์ ได้แก่ การผลิตผ้าไหมมัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ และกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรังไหม ได้แก่ ผลิตแชมพูและครีมนวดจากโปรตีนไหม ประกอบด้วย 1) ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์กลุ่มละ 1 ระบบ 2) บ่อบาดาลกลุ่มละ 1 บ่อ 3) โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์กลุ่มละ 2 โรง “ผลิตภัณฑ์ไหมนับเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านหนองโน ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งใน 5 กลุ่ม ที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทย แบบบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งโครงการดังกล่าว ได้ช่วยให้กลุ่มเกษตรกรเกิดการพัฒนาตนเองสร้างรายได้เพิ่มจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากไหมให้เพิ่มขึ้น 10 เปอร์เซ็นต์ เกิดการกระจายรายได้ ลดปัญหาความยากจน และยังก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้เทคโนโลยีพลังงานทดแทน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตไหมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน เพื่อไปปรับใช้ในพื้นที่ของตัวเองได้อีกด้วย เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหม เพื่อยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มปลูกหม่อน-เลี้ยงไหมและเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อน-ไหม แก่กลุ่มสตรีแม่บ้านปลูกหม่อน-เลี้ยงไหม ตำบลโคกมั่งงอย ทำให้กลุ่มสตรีแม่บ้านมีความรู้ ทักษะ ความสามารถมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ, 2562: 140)

การปลูกหม่อน

หม่อนเป็นพืชยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากใบหม่อนเป็นอาหารที่ดีที่สุดของหนอนไหม หม่อนที่ปลูกในเมืองไทยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Morus alba ชื่อภาษาอังกฤษว่า White Mulberry, Mulberry Tree อยู่ในวงศ์ Moraceae มีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน หม่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง โดยใบหม่อนใช้ในการเลี้ยงตัวหนอนไหม ในที่สุดก็ได้เป็นรังไหม เมื่อนำเอารังไหมมาสาวเป็นเส้นและทอเป็นผ้าจะได้ผ้าที่เลื่อมมัน และด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นสรรค์สร้างปฏิมากรรมบนเส้นไหมเป็นลวดลายต่างๆ ก่อเกิดเป็นผ้าไหมไทยที่สวยงามเลื่องชื่อของโลก เป็นที่ต้องตาตรึงใจแก่ผู้ที่พบเห็น นอกจากนี้ยอดอ่อนของใบหม่อนยังบริโภคเป็นผักพื้นบ้านใช้ในการประกอบอาหาร และทำเป็นชาสมุนไพร ผลหม่อนใช้รับประทานผลสดและแปรรูปได้หลายชนิด เช่น แยม เยลลี่ ไวน์หม่อน น้ำหม่อน ลูกอมสมุนไพรจากใบหม่อนและผลหม่อน เป็นต้น หม่อนมีสรรพคุณทางเภสัชวิทยาหลายชนิด โดยใบ มีรสเย็นจืด ใช้เป็นยาขับเหงื่อ แก้เจ็บคอ แก้ไข้ตัวร้อน แก้ร้อนใน กระหายน้ำ แก้ไอ ระงับประสาท ผล ใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ แก้ธาตุไม่ปกติ ดับร้อน ทำให้ชุ่มคอ บำรุงไต ดังนั้นหม่อนจึงเป็นพืชหนึ่งที่น่าสนใจในการนำมาแปรรูปของสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลพันธุ์หม่อนที่แนะนำให้ใช้กับการเลี้ยงไหมอุตสาหกรรม ได้แก่

1. หม่อนพันธุ์สกลนคร ลักษณะเด่น ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าพันธุ์หม่อนบุรีรัมย์ 60 ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ในพื้นที่เขตเกษตรอาศัยน้ำฝน, มีความทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้ดีกว่าพันธุ์บุรีรมย์ 60 ออกรากดีเมื่อตัดกิ่งปักชำ ขยายพันธุ์ง่าย สามารถใช้ท่อนพันธุ์ปลูกได้โดยตรง หรือปักชำก่อนปลูก มีความทนทานโรครากเน่าดีกว่าพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ผลผลิตใบต่อไร่ต่อปี การเก็บเกี่ยว 4 ครั้ง (จากแปลงทดลอง) มากกว่า 3,000 กิโลกรัม เป็นหม่อนเพศผู้ ข้อควรระวัง กิ่งที่จะใช้ขยายพันธุ์ควรมีอายุหลังการตัดแต่งไม่น้อยกว่า 5 เดือน

2 หม่อนพันธุ์ สกลนคร 85 ลักษณะเด่น ทนทานต่อโรครากเน่าใกล้เคียงกับพันธุ์คุณไพ,ขยายพันธุ์ได้ด้วยท่อนพันธุ์,ผลผลิตใบสูงกว่าพันธุ์บุรีรัมย์ 60 ในสภาพเกษตรอาศัยน้ำฝน, เป็นหม่อนเพศเมีย

3. หม่อนพันธุ์ศรีสะเกษ 84 ลักษณะเด่น ทนทานต่อโรคราสนิมสูงกว่าพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เฉลี่ย 18.88 เปอร์เซ็นต์, ให้ผลผลิตใบสูงกว่าพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เฉลี่ย 63เปอร์เซ็นต์ในพื้นที่เขตเกษตรอาศัยน้ำฝน, ใบหม่อนคุณภาพดีเหมาะแก่การเลี้ยงไหม

ข้อควรระวัง ไม่ทนทานต่อโรครากเน่า,การขยายพันธุ์โดยใช้ท่อนพันธุ์ควรใช้ท่อนพันธุ์ที่มีอายุตั้งแต่ 9 เดือนขึ้นไป จะรอดหลังปักชำสูง (ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมพื้นบ้าน, 2563 : ออนไลน์)

การปลูกหม่อน

1. การเลือกพื้นที่ปลูกหม่อน พื้นที่เหมาะสมในการปลูกหม่อน ควรเป็นที่ดอน น้ำไม่ท่วมขังแต่ควรมีแหล่งน้ำที่เพียงพอสำหรับหม่อนในฤดูแล้ง, ลักษณะดิน ดินร่วนปนทราย อุดมสมบูรณ์สูง ระบายน้ำดี หน้าดินลึกมากกว่า 30 เซนติเมตร มีความเป็นกรดด่างของดินระหว่าง 5.5 – 6.5

2. การตรวจสภาพดิน ก่อนการปลูกหม่อน ควรสุ่มตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหารพืชในดิน เพื่อการใส่ปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นแปลงย่อยไม่ควรเกิน 25 ไร่ ต่อการเก็บดิน1 ตัวอย่าง แล้วกำหนดหมายเลขแปลงย่อยเหล่านั้น, เดินสุ่มเก็บตัวอย่างให้ทั่วในแต่ละแปลงย่อยเก็บตัวอย่างดินในแต่ละแปลงย่อย 15-20 จุด, การเก็บตัวอย่างดินแต่ละจุด ใช้พลั่วหรือจอบขุดดินเป็นหลุมรูปคมขวาน หรือรูปสี่เหลี่ยม ลึกประมาณ 15 เซนติเมตร ใช้พลั่วแซะดินด้านหนึ่งของหลุมให้ได้ดินเป็นแผ่นหนา 2-3 เซนติเมตร ลึก 15 เซนติเมตร ตัวอย่างดินที่ได้นี้เป็นดิน 1 จุด แล้วใส่รวมกันในกระป๋องพลาสติก สำหรับไม้ผลหรือไม้ยืนต้นเก็บดินที่ความลึก0-15 เซนติเมตร และ 40-50 เซนติเมตร, คลุกเคล้าดินในกระป๋องให้เข้ากัน เทลงบนผ้าพลาสติกคลุกเคล้าดินให้เข้ากันอีกครั้งหนึ่ง กองดินเป็นรูปฝาชี แบ่งดินออกเป็น 4 ส่วนเก็บดินไว้เพียงส่วนเดียว ให้ได้ดินหนักประมาณครึ่งกิโลกรัม สำหรับใช้ในการวิเคราะห์, ถ้าดินเปียก ตากในที่ร่ม แล้วบดให้ละเอียดเก็บใส่ถุงและเขียนหมายเลขกำกับไว้

3. การเตรียมพื้นที่ ไถดิน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ไถลึก 30–40 เซนติเมตร ปรับระดับพื้นผิวให้สม่ำเสมอทั่วแปลง ปูองกันน้ำ ท่วมขังบางจุด ตากดินไว้5–7 วัน แล้วไถพรวนครั้งที่ 2 เพื่อกำจัดวัชพืช ให้เก็บเหง้าหญ้าออก ลดวัชพืชข้ามปี หากพื้นที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ให้หว่านเมล็ดปอเทือง 4–5กิโลกรัมต่อไร่ อายุได้35–45 วัน ทำการล้มและไถกลบ เป็นการเพิ่มอินทรียวัตถุเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่ดิน ทดแทนการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และปรับปรุงความเป็นกรดเป็นด่างโดยใส่ปูนขาวตามค่าความต้องการปูน ก่อนปลูกหม่อนรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยอินทรีย์(ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก) อัตรา 1,000–3,000กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์หลังจากไถปรับระดับพื้นที่ ปลูกหม่อนได้เลย

4. วิธีปลูกต่อระยะปลูก ฤดูกาลฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูกหม่อน คือ ช่วงต้นฤดูฝน เพราะเป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นสูง หม่อนสามารถเจริญเติบโตได้ดีแต่บางพื้นที่ ต้นฤดูฝนพบปัญหาน้ำขัง เช่น ในพื้นที่ดินทรายละเอียด ต้องปลูกช่วงปลายฤดูฝน เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม, ทิศทางการวางแถวหม่อน หากพื้นที่มีความลาดเท ควรวางแถวหม่อนขวางความลาดเท เพื่อปูองกันน้ำกัดเซาะหน้าดิน, ระยะปลูกการจัดระยะปลูกให้เหมาะสม สามารถนำเครื่องทุ่นแรงเข้าไถพรวนดิน กำจัดวัชพืชได้ ควรมีระยะปลูก 1.00 x (2.20-2.50) เมตร, วิธีการเตรียมหลุมปลูก มี 2 วิธี คือการปลูกเป็นหลุมตามระยะปลูก ขุดหลุมปลูกขนาดประมาณ 25 x 25 x 25 เซนติเมตร และไถเป็นร่องยาวตามแนวปลูกขนาด กว้างและลึก 50 เซนติเมตร แล้วปลูกเป็นหลุมตามระยะ รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักก่อนปลูก, วิธีปลูก นำท่อนพันธุ์ที่ผ่านการปักชำในแปลงหรือในถุง จนกระทั่งมีรากแข็งแรงพร้อมย้ายไปปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ ให้มีตาอยู่เหนือพื้นดิน 2 – 3 ตา(สูง 15

เซนติเมตร จากพื้นดิน)หลังจากปลูกหม่อน 1 เดือน ให้ดูแลวัชพืชรอบๆ ต้นหม่อนโดยการใช้จอบถางหญ้า หรือ รถไถพรวนและใส่ ปุ๋ยเคมีสูตร 16–8–8 ต้นละ15 กรัม ถ้าต้องผ่านช่วงแล้ง ควรให้น้ำแล้วคลุมโคนด้วยฟางข้าว, เก็บใบหม่อนมาเลี้ยงไหมได้หลังปลูก 4 เดือน โดยวิธีริดใบมาเลี้ยงไหม และตัดกิ่งแขนงออก

5. การดูแลรักษาแปลงหม่อน การดูแลรักษาสวนหม่อนอย่างถูกต้อง และสม่ำเสมอจะทำให้ต้นหม่อนมีอายุยืนยาว ให้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณภาพดีเมื่อนำไปเลี้ยงไหม หนอนไหมจะแข็งแรงให้ผลผลิตใบสูง จึงควรปฏิบัติดังนี้ การไถพรวนดินระหว่างแถวหม่อน หลังตัดแต่งหม่อน การกำจัดวัชพืชและไถกลบปุ๋ยทุกครั้ง เพื่อให้ดินร่วนโปร่ง ระบายอากาศดี เพิ่มออกซิเจนทำให้ดินร่วนซุยและสามารถอุ้มน้ำได้ดีขึ้น ข้อควรระวังในช่วงฤดูฝนไม่ควรไถพรวนลึก เพราะเป็นช่วงที่หม่อนกำลังเจริญเติบโต หรือ ขณะที่รากใหม่กำลังหาอาหาร จะทำให้เกิดการชะงัก หรือ รถไถอาจทำให้กิ่งหม่อนหักเสียหายได้, พืชแซมหม่อน โดยมีหลักเกณฑ์ว่าพืชหลักและพืชแซมต้องเกื้อกูลต่อกัน เช่น ข้าวไร่ โสน ปอเทือง ถั่วเหลือง หรือถั่วเขียว สามารถปลูกพืชอายุสั้นช่วงการตัดต่ำต้นฤดูฝน แซมระหว่างแถวหม่อนเพื่อบำรุงดินและเสริมรายได้, การจัดการวัชพืชในแปลงหม่อน การกำจัดวัชพืชในระยะที่เหมาะสมจะเพิ่มความสมบูรณ์ของดินและปูองกันแหล่งหลบซ่อนของศัตรูหม่อนวิธีการปูองกัน กำจัดวัชพืช ปลูกพืชแซม เช่น พืชตระกูลถั่ว หรือปอเทือง การใช้จอบ เครื่องตัดหญ้า หรือ การไถพรวน การใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ซากพืช ฟางข้าว

6. การจัดการสวนหม่อนและการใช้สวนหม่อน หลังตัดแต่งหม่อนอายุ 10-20 วัน ท าการฉีดไคโตซาน อย่างน้อย 2 ครั้งห่างกัน 7 วัน เล็มกิ่งแขนงให้เหลือ 12 กิ่ง ใส่ปุ๋ยขี้แกลบ 100 กระสอบ เท่ากับ 2 ต้นต่อไร่ต่อปี ใส่ปุ๋ยเคมี 50 กิโลกรัมต่อไร่ จำนวน 2 ครั้งต่อปี ใส่ปูนโดโลไมท์ 200 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี, ต้นหม่อนอายุ 30 วัน ฉีดพ่นไคโตซาน2-3 ครั้ง ห่างกัน 7 วัน กำจัดวัชพืชด้วยเครื่องตัดหญ้าและการไถพรวนดิน หม่อนมีอายุ 50-55 วัน สามารถตัดไปเลี้ยงไหมวัย 5 ตัดหม่อนที่มีอายุ 47-55 วัน เลี้ยงไหมวัย 5 วันที่ 1-5 เพื่อลดปัญหาใบเหลืองร่วงทิ้งเสียหาย หม่อนสำหรับไหมวัย 5 วันที่ 6-7 จะเน้นใช้หม่อนแก่อายุมากกว่า 60 วัน เพื่อให้ไหมสุกแข็งแรง

การจัดการดิน ดินในแต่ละพื้นที่จะมีส่วนประกอบที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างนี้จะมีมากขึ้นหากมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากดินในทุกลักษณะส่วนประกอบของดินมี 4 ส่วนใหญ่ๆ คือ แร่ธาตุ เป็นส่วนที่เกิดจากแร่และหินต่างๆ สลายตัวโดยทางเคมีกายภาพและชีวเคมี อันเป็นแหล่งกำเนิดธาตุอาหารและควบคุมโครงสร้างของดิน อินทรียวัตถุ เป็นส่วนที่เน่าเปื่อยผุพัง หรือเกิดจากการสลายตัวของเศษพืช อันจะเป็นแหล่งกำเนิดธาตุอาหารของดิน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพลังงานแก่จุลินทรีย์ดินอีกด้วย อากาศ เป็นช่องว่างระหว่างก้อนดินหรืออนุภาคดินซึ่งมีอากาศอยู่ น้ำ เป็นส่วนที่พบอยู่ในช่องว่างของดินหรืออนุภาคของดิน เป็นตัวกลางสำหรับทำปฏิกิริยาทางเคมีในดิน ช่วยละลายธาตุอาหารต่างๆ รวมถึงการช่วยดูดซึมและการเคลื่อนย้ายธาตุอาหารในดิน, ปัจจัยส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืช ได้แก่ แสงสว่าง ดิน อุณหภูมิอากาศ น้ำ และธาตุอาหาร ที่เหมาะสม, ปัจจัยที่ไม่ส่งเสริมการเจริญเติบโต ได้แก่ โรค แมลง วัชพืช และสารพิษ (ชะลอ

การเจริญเติบโต) ปัจจัยที่ควบคุมการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช, พันธุกรรม (พันธุ์พืช) สามารถกำหนดเลือกได้, สภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิ ความชื้น ส่วนประกอบของอากาศ โรคแมลง ธาตุอาหารไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมได้, การปฏิบัติดูแลรักษา เช่น การกำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย การปูองกันศัตรูพืช

การใช้ปุ๋ย ปุ๋ยเป็นวัสดุใดก็ตามที่ใส่ลงไปในดินโดยที่วัสดุนั้นมีธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับพืช ซึ่งพืชนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการเจริญเติบโตมีผลผลิตและคุณภาพ มีทั้งที่เกิดเองตามธรรมชาติหรือทำขึ้นก็ตาม ไม่มีชีวิต เรียกว่า ปุ๋ยเคมีและวัสดุที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตเรียก ปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งรวมถึงวัสดุที่มีจุลินทรีย์ที่ช่วยในการปลดปล่อยธาตุอาหารให้พืชได้รับมากขึ้นเรียกว่า ปุ๋ยชีวภาพ

ปุ๋ยเคมี เป็นปุ๋ยที่มีต้นกำเนิดจากสิ่งไม่มีชีวิตอยู่ในรูปของแร่ธาตุธรรมชาติและการสังเคราะห์ เป็น สารอนินทรีย์ที่เกิดธรรมชาติ เช่นหินฟอสเฟตหินแร่โพแทสเซียม เป็นต้น ส่วนสารอินทรีย์จากการสังเคราะห์ทางเคมี เช่น ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟตที่มีธาตุกำมะถันรวมอยู่ด้วย (21-0-0+24S) ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) ปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) เป็นต้น

ปุ๋ยอินทรีย์ มีความหมายตรงตัวว่าเป็นปุ๋ยที่ได้มาจากส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิต ไม่ใช่การสังเคราะห์ขึ้นมาเองเหมือนกับปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ก็คือปุ๋ยที่ได้จากการย่อยสลายอินทรียวัตถุต่างๆ เช่น ซากพืช ซากสัตว์ และบรรดาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งผ่านกระบวนการย่อยสลายโดยมีจุลินทรีย์เป็นตัวช่วยจากก้อนใหญ่กลายเป็นก้อนเล็ก จากก้อนเล็กก็ลดลงมาจนเป็นอณูยิบย่อย เราเรียกสิ่งสุดท้ายนี่ว่า ฮิวมัส ซึ่งมีประโยชน์มากต่อพื้นดินและพืช ตัวอย่างเช่น ปุ๋ยหมัก : ปุ๋ยที่ได้จากการหมักซากพืช ซากสัตว์ และอินทรียวัตถุต่างๆ ด้วยการน าส่วนประกอบทั้งหมดมารวมกันและรดน้ำให้ชุ่ม จากนั้นปิดให้มิดชิดเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับจุลินทรีย์ ตัวอย่างเช่น ปุ๋ยหมักจากมูลไหม อัตราส่วนการทำปุ๋ยหมัก, เศษหม่อนและมูลไหม (ผลพลอยได้จากการเลี้ยงไหม) 30 กิโลกรัม, ปุ๋ยยูเรีย 60 กรัม และ สารเร่งซุปเปอร์ พด.1 100 กรัม (1 ซอง), มูลสัตว์ (ขี้ไก่ หรือ ขี้วัว) 6 กิโลกรัม, ปุ๋ยคอก : คือมูลที่สัตว์ขับถ่ายและสะสมอยู่ตามพื้นคอก ตลอดจนมูลและน้ำล้างคอกที่รวมอยู่ในสระเก็บน้ำทิ้ง หรือมูลสัตว์ที่ได้จากแหล่งธรรมชาติจะเป็นแบบของเหลวหรือของแข็งก็ใช่ทั้งหมด ปุ๋ยแบบนี้ดีตรงที่ไม่ต้องผ่านกระบวนการอะไรอีก สามารถนำไปใช้ได้เลยทันที

ปุ๋ยพืชสด : ปุ๋ยที่ได้จากต้นพืชในพื้นที่นั่นเอง ต่างกับปุ๋ยหมักตรงที่ไม่ได้เอาพืชไปหมักรวมกัน แต่ใช้วิธีไถกลบแล้วปล่อยให้พืชสดๆ นั้นย่อยสลายไปตามธรรมชาติ ส่วนมากนิยมใช้เป็นพืชตระกูลถั่วเพราะให้ธาตุไนโตรเจนในระดับสูง ข้อควรปฏิบัติ คือ ควรปลูกพืชหลักหลังจากไถกลบแล้วนาน 15 วัน เพื่อรอให้การย่อยสลายเศษซากพืชสมบูรณ์แล้วนอกจากนี้ การใช้ปุ๋ยพืชสดสามารถจำแนกได้ออกตามลักษณะของระบบการปลูกพืช เช่น การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกปุ๋ยพืชสดหมุนเวียนสลับกับพืชหลัก การปลูกพืชแซม

ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ : หรือน้ำหมักชีวภาพ เป็นปุ๋ยอินทรีย์ชนิดหนึ่ง ได้จากสารละลายที่เกิดจากการหมักวัสดุต่างๆ ทั้งพืชและสัตว์ให้ย่อยสลายภายใต้กระบวนการหมักในสภาพไร้อากาศ แล้วปลดปล่อยธาตุอาหารพืช หรือสารประกอบบางชนิด มีส่วนการเพิ่มการเจริญเติบโตหรือคุณภาพผลผลิตพืช หรือเป็นสารขับไล่แมลง
ปุ๋ยชีวภาพ : วัสดุหรือสารที่ประกอบด้วยจุลินทรีย์ที่มีชีวิตเป็นตัวดำเนินกิจกรรม ให้ธาตุอาหารแก่พืช หรือทำให้ธาตุอาหารที่มีอยู่ในรูปที่พืชไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เปลี่ยนเป็นรูปที่เป็นประโยชน์ต่อพืชเพิ่มขึ้น

การปรับปรุงบำรุงดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกหม่อน จำเป็นต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมตามลักษณะและสมบัติของดิน โดยหลักการทั่วไป คือการจัดการเพื่อทำให้ดินมีศักยภาพในการผลิตได้ของดิน ควรเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบสมบัติดินและวิเคราะห์ดิน ผลของการตรวจสอบและวิเคราะห์นำไปสู่การปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสมต่อไป การปรับปรุงบำรุงดินสามารถทำได้ หลายแบบ รวมถึงสภาพพื้นที่และสภาพดิน การใช้ดินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน โดยขาดการจัดการที่ถูกวิธี และขาดการดูแลรักษาที่เหมาะสม จะทำให้ดินเกิดความเสื่อมโทรมขาดอินทรียวัตถุ เนื้อดินแน่นทึบ ดินมีสภาพความกรดด่างไม่เหมาะสม และมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ทำให้หม่อนมีผลผลิตลดลง ดังนั้นจำเป็นต้องทำการปรับปรุงบำรุงดินให้มีสภาพที่เหมาะสมกับหม่อน เพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นโดยปรับปรุงดินทั้งด้านกายภาพ เคมี และชีวภาพ ตลอดจนเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้สูงขึ้น ทั้งการใช้จุลินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ซึ่งปุ๋ยแต่ละชนิดมีธาตุอาหารที่แตกต่างกัน ซึ่งการปรับปรุงบำรุงดินทำได้หลายๆ วิธี ดังนี้ ปรับสภาพความเป็นกรดของดินให้เหมาะสมกับหม่อน โดยใช้วัสดุปูนชนิดต่างๆ เช่น ใช้ปูนโดโลไมท์ หรือ ปูนขาว เป็นต้น สำหรับอัตราที่ใช้ขึ้นกับความรุนแรงของกรดในดิน โดยทั่วไป อัตรา 3-5 กิโลกรัมต่อหลุมปลูก, ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้อินทรียวัตถุ, การไถกลบฟางข้าว และรดด้วยปุ๋ยอินทรีย์น้ำ อัตรา 5 ลิตรต่อไร่หมักทิ้งไว้ ช่วยให้ฟางย่อยสลายเร็วขึ้น เพิ่มอินทรียวัตถุให้แก่ดิน, ใส่ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก อัตรา 2-4 ตันต่อไร่ คลุกเคล้ากับดินแปลงปลูกหรือบริเวณหลุมปลูกหม่อน ใช้อัตราเฉลี่ย 25-50 กิโลกรัมต่อไร่, ปลูกพืชปุ๋ยสด เช่น โสนอัฟริกัน ปอเทือง ถั่วพุ่ม ถั่วพร้า และไถกลบลงดินในช่วงเริ่มออกดอก (50-60 วัน หลังปลูก) ก่อนปลูกพืชหลักทุกชนิดเพิ่มอินทรียวัตถุ ทำให้ดินร่วนซุย การถ่ายเทอากาศดี การระบายน้ำดี ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น, เพิ่มฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตของพืช โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำฉีดพ่นให้พืชหรือรดลงดิน ช่วยให้รากพืชแข็งแรง การดูดใช้ธาตุอาหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พืชเจริญเติบโตดี ให้ผลผลิตสูงขึ้น, เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน โดยใส่ปุ๋ยเคมีตามความจำเป็น ชนิดและอัตราตามคำแนะนำ โดยใช้ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์, การดูแลรักษาความชื้นในดิน โดยใช้วัสดุต่างๆ คลุมดิน เช่น ฟางข้าว แกลบสด ใบหญ้าแฝก หรือพลาสติก เพื่อปูองกันการชะล้างหน้าดิน ลดการสูญเสียธาตุอาหารพืช และรักษาความชื้นในดิน หรือปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดินเมื่อย่อยสลายเพิ่มธาตุอาหารให้แก่พืชที่ปลูกด้วย, การจัดการดินหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ควรปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง หลัง

เก็บผลผลิตแล้วให้ไถกลบ หรือสับกลบตอซัง เป็นการปรับปรุงบำรุงดินให้สมบูรณ์ เหมาะสำหรับปลูกพืชในฤดูกาลต่อไป

การจัดการน้ำในสวนหม่อน

การให้น้ำหม่อนต้องการน้ำไม่มากนัก ควรให้น้ำในช่วงฤดูแล้ง อาจให้น้ำแบบปล่อยตามร่อง หรือระบบน้ำหยด หรือระบบสปริงเกอร์ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง, ระบบน้ำ ปัจจุบันอุปกรณ์การให้น้ำ มีให้เลือกใช้หลายรูปแบบและมีราคาถูกลง จึงเป็นโอกาสดี ในการเลือกใช้ระบบที่เหมาะสมกับ ทุน ปริมาณน้ำต้นทุน และสภาพพื้นที่สวนหม่อน ระบบน้ำที่ใช้กันแพร่หลาย ได้แก่ ระบบสปริงเกอร์ในกรณีมีปริมาณน้ำสำรองมากการให้น้ำแบบสปริงเกอร์หรือแบบฝนเทียมเป็นการให้น้ำในระบบท่อที่ต้องการความดันค่อนข้างสูงไม่น้อยกว่า 2 บาร์ (bars) จึงจำเป็นต้องใช้เครื่องสูบน้ำที่มีความดันสูงและต้องใช้ต้นกำลังที่มีขนาดใหญ่ตามระยะการฉีดตั้งแต่ 8-50 เมตร และจำนวนหัวสปริงเกอร์ที่ต้องการให้ครอบคลุมพื้นที่ในแต่ละครั้ง และระบบน้ำหยด พื้นที่มีน้ำน้อย การให้น้ำผ่านท่อแบบใช้น้ำน้อย มีองค์ประกอบต่างๆของระบบ ดังนี้ หัวจ่ายน้ำ,ท่อประธานหรือท่อเมน, ท่อแยกหรือท่อรองประธาน, ท่อแขนงหรือท่อย่อย, หัวน้ำหยด, เครื่องกรองน้ำ, เครื่องสูบน้ำหรือถังน้ำสูง

การระบายน้ำ หม่อนเป็นพืชที่ไม่ชอบให้รากแช่น้ำ จะทำให้รากขาดออกซิเจน รากเน่าชะงักการเจริญเติบโต ใบเหลือง และอาจเหี่ยวเฉาตายในที่สุด ดังนั้นการเลือกพื้นที่ปลูกหม่อน ควรหลีกเลี่ยงที่ต่ำ ที่น้ำท่วมขัง และควรมีการระบายน้ำในสวนหม่อนโดยเฉพาะในฤดูฝน

การรักษาความชื้นในดิน ในช่วงฤดูแล้งควรมีการคลุมบริเวณโคนต้นและร่องหม่อนเพื่อปูองกันการสูญเสียความชื้นในดิน ด้วยวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น ฟางข้าว เปลือกมะพร้าวเปลือกถั่ว ซังข้าวโพด ใบตองหรือปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน เช่น ถั่วพร้า ปอเทือง

เทคนิคการเพิ่มผลผลิตหม่อน เมื่อใบหม่อนสมบูรณ์ หนอนไหมกินก็แข็งแรง ฉะนั้นเราควรดูแลสวนหม่อนให้มีสภาพสมบูรณ์ ตามคำแนะนำต่อไป สิ่งสำคัญคือ ห้ามปลูกหม่อนถี่ เพราะส่งผลให้ใบเล็ก, บาง, เหลือง ร่วงไม่มีคุณภาพ**,** ควรปลูกหม่อนแถวเดี่ยว ระยะระหว่างแถว 2.20-2.50 เมตรระหว่างต้น 1 เมตร

การบำรุงและดูแลสวนหม่อน การตัดแต่งหม่อนจะช่วยให้หม่อนแตกใบเร็ว และมีคุณภาพ โดยวิธี “กินไป แต่งไป” หมายถึง ทุกวันที่มาตัดหม่อนให้ทยอยแต่งหม่อนทุกวัน เมื่อไหมสุกทำรัง ก็ให้ใช้เวลาว่างแต่งให้เสร็จ หากทำได้จะสามารถเลี้ยงไหมได้เร็วขึ้น และเพิ่มจำนวนการเลี้ยงไหมได้อีก 1-2 ครั้งต่อปี, ไถพรวน ควรไถพรวนหลังการตัดแต่งแล้วทุกครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้หม่อนแตกรากใหม่ แตกใบใหม่ และเปิดหน้าดินให้มีออกซิเจนมากขึ้นดินร่วนซุย อุ้มน้ำได้ดี และคลุมฟาง (ห่มดินหน้าแล้ง), ใส่ปุ๋ย-หว่านเมล็ดปอเทือง ใส่ปุ๋ยเม็ด จำนวน 1 กระสอบ และขณะเดียวกันก็หว่านเมล็ดปอเทือง 4 กิโลกรัมต่อไร่ ไปด้วย เพื่อเพิ่มปุ๋ยพืชสด 1-2 ตันต่อไร่**,** ฉีดพ่นไคโตซาน หากสังเกตเห็นมีแมลงรบกวนในช่วงที่หม่อนแตกยอดอ่อนยาว 20-30

เซนติเมตร หลังตัดแต่งให้พ่นไคโตซานในอัตรา 1 ซีซีต่อน้ำ 10 ลิตร หากยังมีแมลงรบกวนให้ฉีดพ่นซ้ำอีกโดยเว้นระยะ 7-10 วัน

โรค แมลง และสัตว์ศัตรูหม่อน โรคหม่อน ได้แก่ โรครากเน่า, โรคราสนิม, โรคใบด่าง, โรคราแป้ง โรคใบไหม้, แมลงศัตรูหม่อน ได้แก่ แมลงหวี่ขาว, เพลี้ยแป้ง, เพลี้ยไฟ, ด้วงหนวดยาว,ผีเสื้อหนอนกระทู้ผัก, ปลวก ,หอยทาก

การป้องกัน กำจัด แมลงหวี่ขาวด้วยวิธีทางชีวภาพ การปราบแมลงหวี่ขาวโดยใช้น้ำมันพืช 5 เปอร์เซ็นต์ การปราบแมลงหวี่ขาวโดยการใช้กาวดักแมลง

ไหม

1. ไหมพันธุ์จุล 1 ตัวหนอนไหมมีขนาดใหญ่อายุ 21-22 วัน จากวันฟัก-วันไหมสุก มีนิสัยกินหม่อนเก่งมาก เคลื่อนไหวช้าหรือไม่เคลื่อนไหวเลย ไม่ชอบเดินไปเดินมา การสุกของหนอนไหมเริ่มในวัย 5 วันที่ 6 ไหมกินหม่อนช้าลง กินๆ หยุดๆ วันที่ 7 ไหมเริ่มหยุดกินหม่อน และขึ้นมาบนใบหม่อน ชูคอ ตัวเล็กลง สั้นลง ใส เดินเร็วไม่อยู่เฉย, การทำรัง เมื่อเก็บไหมสุกใส่จ่อ ไหมจะยังไม่ทำรังทันที จะนอนอยู่กับจ่อเฉยๆอย่างน้อย 2-3 ชั่วโมง จึงจะเริ่มทำรัง และข้อปฏิบัติต่อข้อควรระวังเนื่องจากเป็นพันธุ์ไหมตัวโต เปลือกรังหนา ดังนั้นต้องมีการดูแลเป็นอย่างดี เทคนิคถูกต้อง ใบหม่อนมีคุณภาพและมีสภาพอากาศที่เหมาะสม มีการถ่ายเทอากาศที่เพียงพอ จึงจะให้ผลผลิตสูง

2. ไหมพันธุ์จุล 6 ตัวหนอนไหมมีขนาดใหญ่แต่เล็กกว่าจุล 1 มีอายุ 20-21วัน จากวันฟัก-วันไหมสุก มีนิสัยกินหม่อนเก่งและกินมาก ชอบเคลื่อนไหวหรือเดินไปเดินมาเนื่องจากเป็นพันธุ์ที่มีความแข็งแรงและทนต่อสภาพร้อนชื้นได้ดีกว่าพันธุ์จุล 1 การสุกของหนอนไหมเริ่มที่วัย 5 วันที่ 6 จะเริ่มสุก เมื่อไหมสุกจะหยุดกินหม่อนและขึ้นมาบนใบหม่อน เริ่มชูคอ ตัวเล็กลง สั้นลง และใส เดินเร็วไม่อยู่เฉย, การทำรัง เก็บไหมสุกใส่จ่อ ไหมจะเริ่มทำรังเร็วกว่าพันธุ์จุล 1 เล็กน้อย การโรยจ่อควรโรยให้พอดีอย่าโรยไหมแน่นเพราะจะทำให้เกิดรังแฝด และไหมฉี่รดกันเป็นรังเปื้อนภายนอก ข้อปฏิบัติต่อข้อควรระวัง ในการเลี้ยงไหมวัยอ่อน ควรเลือกใบหม่อนที่เหมาะสม และให้หม่อนในปริมาณที่ไม่มากเกินไป เพื่อปูองกันการเกิดไหมนอน 3 และไหมสูญหาย

3. ไหมไทยลูกผสมอุบลราชธานี 60-35 (ดอกบัว) มีความแข็งแรง เลี้ยงง่าย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของไทยให้ ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์พื้นเมืองประมาณ 30% อายุหนอนไหมสั้น ใช้เวลาเลี้ยงประมาณ 18 วัน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและลดความเสี่ยงต่อโรคไหม

4. พันธุ์ J108xนางลายสระบุรี มีความแข็งแรง เลี้ยงง่าย ผลผลิตสูง เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย

การเลี้ยงไหม เกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอุตสาหกรรมเพื่อจำหน่ายรัง นิยมรับไหมวัยอ่อนจากบริษัทหรือ เกษตรกรที่เลี้ยงไหมวัยอ่อนขาย เนื่องจากผลผลิตรังไหมเพิ่มขึ้น และมีความแน่นอน, คุณภาพรังไหมดีขึ้น, สามารถควบคุมการแพร่กระจายเชื้อโรค โดยเฉพาะการเลี้ยงไหมไล่รุ่นในฤดูฝนมีหม่อนปริมาณมาก,

ลดเวลา และ ลดการใช้แรงงาน มีเวลาไป ดูแลสวนหม่อนเพิ่มขึ้น, เพิ่มรุ่นการเลี้ยงไหม ส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพการใช้สวนหม่อนให้คุ้มค่า

การเตรียมการก่อนการเลี้ยงไหม การรับไหมวัยอ่อน (นอน 2) การรับไหมวัยอ่อน หรือ ไหมนอน 2 เกษตรกรจะเริ่ม ในช่วงเช้าหรือเย็น ซึ่งเป็นช่วงที่อากาศเย็น การเตรียมรับไหมวัยอ่อน ได้แก่ เกษตรกรต้องทำความสะอาดโรงเลี้ยง และวัสดุอุปกรณ์ด้วยปูนคลอรีน 1กิโลกรัม ผสมกับน้ำ 200 ลิตร ฉีดพ่นให้ทั่วโรงเลี้ยงไหม และอุปกรณ์ เมื่อโรงเลี้ยงและอุปกรณ์แห้ง ให้ราดคลอรีน 1 กิโลกรัม ผสมน้ำ 200 ลิตร ราดพื้นโรงเลี้ยงไหม ก่อนการรับไหมวัยอ่อน 1 วัน, เตรียมความพร้อมก่อนการรับไหมวัยอ่อน แบ่งออกเป็น 2 ฤดูคือ ฤดูฝน ควรนำไหมวัยอ่อนไว้ชั้นกลาง โดยปฏิบัติดังนี้ ปูกระดาษหนังสือพิมพ์หรือกระดาษขาว, ปูผ้าไนล่อน (ขนาด 0.9 × 2.0 เมตร) บนชั้นเลี้ยงทับบนกระดาษหนังสือพิมพ์, นำไหมวัยอ่อนมาขยายบนชั้นเลี้ยงที่เตรียมไว้, ฤดูแล้ง ควรนำไหมวัยอ่อนไว้ชั้นล่าง และปฏิบัติเช่นเดียวกันกับฤดูฝนเพื่อปูองกันไม่ให้มูลไหมหล่นลงมาที่พื้นโรงเลี้ยง และปูองกันการแพร่กระจายของเชื้อโรค, เตรียมหม่อนสำหรับเลี้ยงไหมวัย 3 ควรเป็นใบหม่อนอ่อนที่เก็บจากช่วงรอยต่อของลำต้นหม่อนระหว่างสีเขียวต่อสีน้ำตาลขึ้นไป ไม่ควรนำกิ่งแขนงมาเลี้ยงไหมวัย 3

เทคนิคการเลี้ยงไหม ไหมวัย 3 จะเน้นการคัดแยกจะล่อตัวไม่นอนโดยการวางตาข่ายสีส้ม, ขยายพื้นที่เลี้ยงไหม 20 ตารางเมตรต่อไหม 1 กล่อง, ไหมวัย 4 คัดแยกโดยการเลือกเก็บตัวไม่นอน ออกในช่วงที่ไหมนอนสนิท, ขยายพื้นที่เลี้ยงไหม 40 ตารางเมตรต่อไหม 1 กล่อง, ไหมวัย 5 ขยายพื้นที่เลี้ยงไหม72 ตารางเมตรต่อไหม 1 กล่อง, ไหมสุก วางจ่อ แล้วรีบยกทันทีภายใน 6 ชั่วโมง, วันรุ่งขึ้นเอามูลไหมออกจากชั้นเลี้ยงไหม

โรค แมลง และ สัตว์ ศัตรูไหม

โรคไหม ได้แก่ โรคเพบบริน (ตัวหด), โรคแกรสเซอรี่(เต้อ, ตัวเหลือง), โรคแอสเปอร์จิลลัส (หูด), โรคมัสคาดีน(มัมมี่), โรคแฟคเซอรี่ (เน่าเละ)

แนวทางการป้องกันกำจัดโรคไหม 1) ก่อนและหลังเลี้ยงไหม ฉีดพ่นสารเคมีทำลายเชื้อที่ตกค้างอยู่ในห้องเลี้ยงไหมทุกชนิดด้วยน้ำปูนคลอรีน 1%ฉีดพ่นห้องเลี้ยงไหมหลังทำความสะอาดแล้ว ในอัตรา 225 ซีซีต่อตารางเมตร โดยฉีดให้เปียกเป็นเวลาอย่างน้อย 30นาทีทั้งภายในและภายนอกห้องเลี้ยงไหม 2) เลี้ยงไหมให้แข็งแรง ให้ใบหม่อนที่มีคุณภาพเหมาะกับการเจริญเติบโตในแต่ละวัย 3) มีการขยายพื้นที่ให้เหมาะสมกับแต่ละวัย 4) รักษาห้องเลี้ยงไหมให้สะอาด มีการถ่ายเทอากาศได้ดี5) ใช้สารเคมีโรยตัวไหมแรกฟักและหลังจากไหมตื่นทุกวัย เพื่อฆ่าเชื้อโรคขณะเลี้ยง แล้วทิ้งไว้ประมาณ 15-30 นาที ก่อนให้ใบหม่อน 6) คัดหนอนที่เป็นโรคทิ้ง แช่ในน้ำปูนคลอรีน 1เปอร์เซ็นต์หรือเผาทำลายแมลง และสัตว์ศัตรูไหม ได้แก่ แมลงวันก้นขน,มด, จิ้งจก,ตุ๊กแก,จิ้งเหลน,หนูการตายของหนอนไหมที่เกิดจากสิ่งไม่มีชีวิต กรณีนี้ไหมที่เป็นโรคจะไม่มีเชื้อโรคเข้าทำลาย แต่มีสาเหตุจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น อุณหภูมิ ความชื้น แสงสว่าง ควันไฟ ควันบุหรี่ พิษจากสารเคมี รวมทั้งคุณภาพและปริมาณอาหารที่ใช้เลี้ยงไหม วิธีแก้ไข คือ ปรับสภาพต่างๆ ให้เหมาะสมกับการ

เจริญเติบโตของไหม หลีกเลี่ยงจากควันไฟ ควันบุหรี่และไม่ควรใช้ใบหม่อนที่มีสารพิษตกค้างนำไปเลี้ยงไหม เป็นต้น

นวัตกรรมเครื่องจักรทุ่นแรง ได้แก่ เครื่องปั่นปุย โต๊ะกระจกคัดรังไหม

การเก็บเกี่ยวรังไหมและจำหน่ายรังสด ได้แก่ การแยกประเภทรังไหม และขั้นตอนการรับซื้อรังไหม

ผลตอบแทนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สรุปต้นทุนการผลิตไหมอุตสาหกรรม

1. ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมรังเหลือง (ไหมไทยลูกผสม)ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมรังเหลือง(ไหมไทยลูกผสม) ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร คือ ค่าแรงงาน เป็นเงิน 1,859.31 บาท ค่าวัสดุ 620.45บาท ค่าเสียโอกาสในการลงทุน 1.15 บาท ได้แก่ ต้นทุนคงที่ เป็นเงิน 93.42 บาท รวมต้นทุนในการผลิตไหมอุตสาหกรรมรังเหลือง (ไหมไทยลูกผสม) เป็นเงิน 2,574.33 บาท เกษตรกรสามารถผลิตรังไหมสด ได้จำนวน 22.12 กิโลกรัม ต่อ 1 แผ่นไข่ไหม ดังนั้นคิดเป็นต้นทุนการผลิต รังไหมสด 1 กิโลกรัม เท่ากับ 116.38 บาททั้งนี้ เกษตรกรสามารถจำหน่ายรังไหมได้ในราคา 160 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้ได้รับผลตอบแทนคือ กำไรสุทธิ 43.62 บาท ต่อกิโลกรัม หรือ มีรายได้ต่อ 1 แผ่นไข่ไหม 3,539.20 บาท และกำไรสุทธิต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัม เท่ากับ 7.91บาท หรือกำไรสุทธิ 964.87 บาท ต่อ 1 แผ่นไข่ไหม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

2. ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมลูกผสมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหมวัย 1-5 ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหม วัย 1-5 (ไหมลูกผสม) ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร คือ ค่าแรงงาน เป็นเงิน 1,548.83 บาท ค่าวัสดุ2,691.70 บาท ค่าเสียโอกาสในการลงทุน 7.91 บาท และต้นทุนคงที่ เป็นเงิน 378.64 บาท รวมต้นทุนในการผลิตไหมอุตสาหกรรมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหม วัย 1-5 (ไหมลูกผสม) เป็นเงิน 4,627.08 บาท เกษตรกรสามารถผลิตรังไหมสด รวม 29.36 กิโลกรัม ต่อ 1 กล่องไข่ไหม โดยแบ่งเป็นรังดี ได้จำนวน 28.75 กิโลกรัม และผลิตรังไหมสดที่เป็นรังเสีย ได้จำนวน 0.61 กิโลกรัม ดังนั้นคิดเป็นต้นทุนการผลิตรังไหมสด เฉลี่ย 1 กิโลกรัม เท่ากับ 157.60บาท ทั้งนี้เกษตรกรสามารถจำหน่ายรังไหมรังดี ได้ในราคา 211.97 บาท ต่อกิโลกรัม และจำหน่ายรังไหมรังเสีย ได้ในราคา 95.00 บาท ต่อ กิโลกรัม ทำให้ได้รับผลตอบแทนคือ มีรายได้ต่อ 1 กล่องไข่ไหม 6,151.81 บาท และ กำไรสุทธิต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัมเฉลี่ย เท่ากับ 51.93 บาท หรือกำไรสุทธิ1,524.73 บาทต่อ 1 กล่องไข่ไหม

3. ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมลูกผสมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหมวัย 3-5 ต้นทุนไหมอุตสาหกรรมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหม วัย 3-5 (ไหมลูกผสม) ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร คือ ค่าแรงงาน เป็นเงิน 1,759.43 บาท ค่าวัสดุ 3,881.71บาท ค่าเสียโอกาสในการลงทุน 8.07 บาท และต้นทุนคงที่ เป็นเงิน 427.68 บาท รวมต้นทุนในการผลิตไหมอุตสาหกรรมรังขาว แบบที่เกษตรกรเลี้ยงไหม วัย 3-5 (ไหมลูกผสม) เป็นเงิน 6,076.89 บาทเกษตรกรสามารถผลิตรังไหมสด รวม 48.92 กิโลกรัมต่อ 1 กล่องไข่ไหม 94 เทคนิคการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอุตสาหกรรมให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนโดยแบ่งเป็นรังดีได้จำนวน 46.04 กิโลกรัม และผลิตรังไหม

สดที่เป็นรังเสียได้จำนวน 2.88 กิโลกรัม ดังนั้นคิดเป็นต้นทุนการผลิตรังไหมสด เฉลี่ย 1 กิโลกรัม เท่ากับ 124.22บาท ทั้งนี้เกษตรกรสามารถจำหน่ายรังไหมรังดี ได้ในราคา 184.28 บาทต่อกิโลกรัม และจำหน่ายรังไหมรังเสีย ได้ในราคา 90.00 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้ได้รับผลตอบแทนคือ มีรายได้ต่อ 1 กล่องไข่ไหม 8,743.45 บาทและกำไรสุทธิต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัมเฉลี่ย เท่ากับ 54.51 บาท หรือกำไรสุทธิ 2,666.56 บาทต่อ 1 กล่องไข่ไหม

การวางแผนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

1. สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนเริ่มเลี้ยงไหม ได้แก่ จะเลี้ยงเพื่อขายอะไร (รังไหม เส้นไหม ผ้าไหม หม่อนผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม) ,จะเลี้ยงเท่าไหร่ กี่รุ่น รุ่นละกี่แผ่น เลี้ยงไหมพันธุ์อะไร,จะขายให้ใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ราคา ต้นทุน กำไร

2. สิ่งที่จะต้องเตรียมก่อนการเลี้ยงไหม ได้แก่ แรงงานที่มีความรู้เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 1-2คนต่อไหม 1 แผ่น, เงินทุน (รายได้รวมทั้งหมด 100 เปอร์เซ็นต์เป็นเงินทุน 70 เปอร์เซ็นต์เป็นกำไรสุทธิ 30 เปอร์เซ็นต์) ค่าแรงงาน 40 เปอร์เซ็นต์,ค่าไข่ไหม บริการเลี้ยงไหมวัยอ่อน ปัจจัยการผลิต 20 เปอร์เซ็นต์, ค่าปุ๋ย ค่าน้ำมัน 10 เปอร์เซ็นต์, แปลงหม่อน และระบบน้ำ ให้เพียงพอต่อการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ในอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงไหมขายรังสด เป็นการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ที่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประกอบเป็นอาชีพหลักหรือเสริม โดยส่วนใหญ่เป็นคู่ค้าหรือสมาชิกของบริษัทต่อโรงสาวไหม มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างกัน เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกหม่อน ไม่น้อยกว่า 3 ไร่ และมีการวางแผนผลิตรังไหมให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพตามข้อตกลง ด้วยการจัดการแปลงหม่อน การเลี้ยงไหมและการเก็บเกี่ยวรังไหมที่ดี จึงจะส่งผลให้เกษตรกรเลี้ยงไหมได้ตลอดทั้งปี มีรายได้คุ้มค่ากับการลงทุน สามารถยึดเป็นอาชีพได้อย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) สวนหม่อน 2) สภาพดินฟ้าอากาศ 3) ไหมและการจัดการสวนหม่อน เป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพราะใบหม่อนเป็นพืชชนิดเดียวที่หนอนไหมบ้านกินเป็นอาหารเพื่อที่จะนำมาสร้างเป็นรังไหม ดังนั้นการทำให้หม่อนมีคุณภาพดี จะทำให้เกษตรกรมีใบหม่อนที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพเหมาะสมกับการเลี้ยงไหม ทำให้ได้ผลผลิตรังไหมสูงย่อมส่งผลเกษตรกรมีรายได้ดี ประสบความสำเร็จในอาชีพนี้ด้วย การเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบแปลงใหญ่ด้วยพลังงานทดแทน โดยมีการสร้างโรงอบแห้งพลังงานจากแสงอาทิตย์ เป็นกิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบแปลงใหญ่ด้วยพลังงานทดแทน ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพลังงาน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตของเกษตรกรสะดวกสบายมากขึ้น ดังนั้นการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมเป็นต้นทางของการผลิตสินค้าหลายประเภทที่ผลิตจากเส้นไหม ซึ่งผ่านกระบวนการต่างๆมากมาย จึงทำให้เกิดเส้นไหม ซึ่งจะนำไปสู่การมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเส้นไหม โดยผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าจากเส้น

ไหมและเป็นที่นิยมในตลาดค่อนข้างมาก ได้แก่ การทอผ้าจากไหม ทำให้เกิดผ้าทอลวดลายต่างๆ ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่สามารถผลิตสินค้าชนิดนี้ได้เป็นมูลค่ามาก สร้างรายได้เข้าชุมชน กลายเป็นการสร้างงานและสร้างอาชีพให้กับชุมชนชนในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ภารกิจที่ต้องอาศัยการทำงานแบบเครือข่าย โดยทั่วไป การร่วมมือทำงานแบบเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดีสำหรับงานแทบทุกประเภท อย่างไรก็ตามสำหรับงานบางประเภทหรือบางลักษณะจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายในการทำงานมากกว่างานประเภทอื่นๆเช่น 1) งานประเภทที่มีกระบวนการทำงานเกี่ยวข้องกับหน่วยงานมากกว่า 1 แห่ง 2) งานประเภทที่สร้างให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันกับทุกฝ่าย หรือส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัยของทุกฝ่าย ซึ่งจำเป็นต้องมีการระดมสรรพกำลัง 3) งานประเภทที่หากต้องทำงานภายใต้กฎระเบียบและกลไกภาครัฐ จะเกิดอุปสรรคสำคัญไม่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพได้ หรือไม่สามารถขยายบริการให้ครอบคลุมได้อย่างทั่วถึง 4) งานประเภทที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากบริการ หรือมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากบริการนั้นๆ เพื่อแบ่งเบาภาระต้นทุน และต้องการสร้างความเห็นพ้องร่วมกันมากกว่าการสั่งการ

ปัจจัยที่เป็นหัวใจให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน การมุ่งให้เกิดการพัฒนาใดๆ ด้วยรูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานสำคัญหลายประการ ดังนี้ 1) สมาชิกเครือข่ายมีความคิดเห็น และเป้าหมายร่วมในการทำงาน 2) เครือข่ายมีแกนนำที่มีความเข้มแข็ง และไม่มีข้อขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ (Conflict of Interest) 3) ภารกิจมีความชัดเจน ทั้งในด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกระบวนการทำงานร่วมกัน 4) สามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการระหว่างองค์กรเครือข่าย (Business Model) ที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจน กำหนดรูปแบบของสินค้าและบริการ หลักเกณฑ์การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ยอมรับได้ โครงสร้างการทำงาน เป็นต้น 5) มีการสร้างให้เกิดบรรยากาศในการไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมกับช่องทางในการให้สมาชิกในเครือข่ายสร้างผลงานและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง6) ชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในภารกิจของเครือข่าย

ข้อได้เปรียบของการทำงานในลักษณะเครือข่าย ข้อได้เปรียบของการทำงานในลักษณะเครือข่าย คือ (1) ความยืดหยุ่นในการทำงาน (Flexibility) ซึ่งสามารถเพิ่มปริมาณ ลดปริมาณ หรือเปลี่ยนทรัพยากรต่างๆ ที่ใช้ในการทำงาน ได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากการอาศัยหน่วยงานอื่นภายนอกเป็นผู้ให้บริการในแต่ละส่วน ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็ว (2) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานเครือข่ายที่มีความหลากหลายในแนวคิดเอื้อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น (Innovation) (3) การแบ่งงานกันทำ สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) และ (4) ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจซึ่งเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น (Speed) อย่างไรก็ดี ประเด็นท้าทายที่สำคัญซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างให้เกิดการทำงานแบบเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วย ความไม่สอดคล้อง

ของเป้าหมายของแต่ละหน่วยงานในเครือข่าย ความด้อยประสิทธิภาพของระบบการสื่อสารข้อมูลภายในเครือข่าย ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือของบางหน่วยงานในเครือข่าย การขาดข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน

แนวทางการออกแบบและสร้างระบบเครือข่ายการทำงาน (Designing the Network) การออกแบบโครงสร้างเครือข่ายการทำงานที่มีพื้นฐานอยู่บนความสลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายจำนวนมากที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการด้วยความระมัดระวังตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ด้วยการตอบคำถามว่า (1) ใครจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ทั้งอาจจะในฐานะสมาชิกเครือข่ายหรือผู้มีความเหมาะสมในการเป็นผู้บูรณาการเครือข่าย (2) กิจกรรมอะไรที่ควรมีการบูรณาการ ซึ่งหมายรวมถึง การกำหนดภารกิจสำหรับเครือข่าย (3) จะจัดตั้งกลไกเครือข่ายอย่างบูรณาการได้อย่างไร โดยครอบคลุมทั้งระบบโครงสร้างการจัดองค์กร กระบวนการทำงานและการกำหนดกลยุทธ์ในการทำงานให้เครือข่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน สามารถให้บริการได้อย่างยั่งยืนสามารถบรรลุจุดประสงค์ของการจัดตั้ง ดังนี้

1. ใครมีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้บูรณาการเครือข่าย (Network Integrator) โดยหน่วยงานผู้บูรณาการเครือข่ายดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ประสานงาน เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนกระบวนการและเครือข่ายในการปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของภารกิจ เป็นแกนกลางในการกำหนดทิศทางและเป็นผู้ริเริ่มกระบวนการแก้ไขปัญหาเมื่อมีอุปสรรค รวมทั้งผู้รักษาคุณภาพของบริการที่ให้ โดยจะมีลักษณะเป็นจุดรวมศูนย์ของการเชื่อมโยง (Hub) กับหน่วยงานอื่น ทั้งนี้อาจแบ่งแนวทางการกำหนดให้บุคคลหรือองค์กรที่จะทำหน้าที่เป็นผู้บูรณาการ ออกเป็น 3 รูปแบบหลัก กล่าวคือ 1) ภาครัฐเป็นผู้บูรณาการ (Government as Integrator) 2) ผู้รับช่วงหลักเป็นผู้บูรณาการ (Prime Contractor as Integrator) 3) ผู้ให้บริการบุคคลที่สามเป็นผู้บูรณาการ (Third Party as Integrator)

2. ภารกิจใดที่ควรอาศัยการบูรณาการ ภาครัฐต้องพิจารณาให้ชัดเจนว่า ภารกิจใดที่สามารถเพิ่มมูลค่าได้จากการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน และภารกิจใดสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระด้วยหน่วยงานเดียว ซึ่งหากเป็นในกรณีหลัง ภาครัฐอาจพิจารณาจ้างบุคคลภายนอกให้เข้ามาดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จ ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการออกแบบเครือข่ายการทำงานที่มีความเหมาะสม จำควรเริ่มจากการทำความเข้าใจกระบวนการและขั้นตอนของกิจกรรมที่จะทำให้เกิดบริการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกว่าการทำ Process Mapping ซึ่งหมายถึง การคลี่คลายกระบวนการให้บริการทั้งหมดโดยละเอียดเพื่อให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของแต่ละหน่วยงานในแต่ละขั้นตอน ก่อนที่จะสามารถตัดสินใจคัดเลือกภารกิจที่ต้องดำเนินการโดยอาศัยรูปแบบความร่วมมือแบบเครือข่าย และมีการกำหนดรูปแบบการทำงานร่วมกัน (Working Platform) ได้อย่างเหมาะสม โดยมีประเด็นสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือการกำหนดเป้าหมายของภารกิจให้เห็นถึงผลผลิตที่จะต้องนำเสนอต่อประชาชนผู้รับบริการ (Output oriented) และผลลัพธ์สุดท้ายในเชิงคุณค่าสาธารณะ (Outcome-based public value) ที่จะเกิดกับ

ประชาชนผู้รับบริการ เช่น การมีสุขภาพที่ดี ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีน้ำสะอาดอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอเหมาะสม การมีระบบการกำจัดขยะหรือของเสียที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ สามารถระบุหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาคัดเลือกภารกิจที่ต้องอาศัยการทำงานในรูปแบบเครือข่ายของหน่วยงานมาร่วมมือกันสร้างให้เกิดบริการที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) กระบวนการทำงานเพื่อที่จะให้เกิดบริการนั้นอย่างมีประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานแบบร่วมมือกันโดยใกล้ชิดของหลายหน่วยงาน 2) เป็นภารกิจที่เป็นประโยชน์ร่วมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งสามารถเป็นแรงจูงใจให้เกิดการระดมสรรพกำลังของภาครัฐ เอกชน ชุมชน และพลังทางสังคมอื่นมาดำเนินการอย่างบูรณาการ เพื่อสร้างประโยชน์ (Public value) ให้เกิดกับสาธารณะได้อย่างชัดเจน 3) เป็นภารกิจหรือกระบวนการทำงานที่กฎระเบียบและกลไกภาครัฐไม่สามารถเอื้ออำนวยให้มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมการให้บริการได้อย่างทั่วถึง 4) เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากบริการนั้นๆ

3. จะจัดตั้งกลไกเครือข่ายอย่างบูรณาการได้อย่างไร ในการจัดตั้งระบบเครือข่ายผู้บูรณาการเครือข่ายจะต้องคำนึงถึง ผลลัพธ์เชิงคุณค่า (Public value) เป็นธงนำ ต้องมองเห็นรูปธรรมที่เป็นตัวแทนของบริการนั้นๆ ว่าประกอบไปด้วยผลผลิตอะไรบ้าง จะต้องเข้าใจกระบวนทำงานหรือกิจกรรมที่จะได้มาซึ่งบริการ โดยมีพื้นฐานบนกระบวนการทำงานที่ลื่นไหล คล่องตัว มีวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานที่เอื้ออำนวยหรือกระตุ้นให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเหล่านี้ อาจต้องอาศัยระยะเวลา ทักษะ และความอดทนของผู้บูรณาการและสมาชิกเป็นอย่างมาก โดยการออกแบบและจัดตั้งระบบเครือข่ายจะต้องมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ 1) การจัดตั้งช่องทางการสื่อสาร (Establishing Communication Channel) 2) การประสานกิจกรรมที่ดำเนินการโดยสมาชิก (Coordinating Activities) 3) การสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน (Building Relationships) 4) การจัดการความแตกต่างด้านวัฒนธรรม (Handling Cultural Difference) 5) การจัดระบบความรับผิดชอบของเครือข่าย (Accountability Framework for Network) ดังนั้นการร่วมมือทำงานแบบเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดีสำหรับงานแทบทุกประเภท อย่างไรก็ตามสำหรับงานบางประเภทหรือบางลักษณะจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายในการทำงานมากกว่างานประเภทอื่นๆ

รูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายให้มีความยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ มีความคิดเห็น และเป้าหมายร่วมในการทำงาน,เครือข่ายมีแกนนำที่มีความเข้มแข็ง และไม่มีข้อขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ,ภารกิจมีความชัดเจน ทั้งในด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกระบวนการทำงานร่วมกัน ,สามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการระหว่างองค์กรเครือข่าย (Business Model) ที่มีประสิทธิภาพ,มีการสร้างให้เกิดบรรยากาศในการไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมกับช่องทางในการให้สมาชิกในเครือข่ายสร้างผลงานและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง,ชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในภารกิจของเครือข่าย

ข้อได้เปรียบของการทำงานในลักษณะเครือข่าย คือ (1) ความยืดหยุ่นในการทำงาน (Flexibility) (2) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานเครือข่ายที่มีความหลากหลายในแนวคิดเอื้อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น (Innovation) (3) การแบ่งงานกันทำ สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) และ (4) ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจซึ่งเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น (Speed) การออกแบบโครงสร้างเครือข่ายการทำงานที่มีพื้นฐานอยู่บนความสลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายจำนวนมากที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการด้วยความระมัดระวังตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ด้วยการตอบคำถามว่า (1) ใครจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ทั้งอาจจะในฐานะ สมาชิกเครือข่ายหรือผู้มีความเหมาะสมในการเป็นผู้บูรณาการเครือข่าย (2) กิจกรรมอะไรที่ควรมีการบูรณาการ ซึ่งหมายรวมถึงการกำหนดภารกิจสำหรับเครือข่าย และ (3) จะจัดตั้งกลไกเครือข่ายอย่างบูรณาการได้อย่างไร โดยครอบคลุมทั้งระบบโครงสร้างการจัดองค์กร

ดังนั้น การทำงานที่มีความร่วมมือกันที่ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างแบบแนวราบหรือแนวดิ่ง ก็มีความสำคัญในการก่อให้เกิดเครือข่ายที่มั่นคง รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในลักษณะกว้างขวางและมั่นคงขึ้น โดยเฉพาะการทำงานในยุคนี้ที่มีการสื่อสารโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็วและที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อจะช่วยให้งานประสบผลสำเร็จมากขึ้น

การแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำด้วยพลังงานทดแทน

พลังงานทดแทน คือ พลังงานที่ได้มาจากกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น แสงอาทิตย์ ลม ความร้อนใต้พิภพ พลังงานน้ำ พลังงานชีวภาพ และพลังงานจากมหาสมุทร บทบาทของพลังงานหมุนเวียนยังคงเพิ่มขึ้นในภาคการผลิตไฟฟ้า พลังงานความร้อนและความเย็น และภาคการขนส่ง

พลังงานชีวมวล คือ พลังงานที่ได้มาจากการนำชีวมวลมาใช้เป็นเชื้อเพลิงโดยตรง หรือผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นของเหลวและก๊าซ พลังงานชีวมวล คิดเป็นร้อยละ10 ของ การจัดหาพลังงานปฐมภูมิของโลก ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ ในการสนับสนุนพลังงานพื้นฐานสำหรับการปรุงอาหารและการทำความร้อน แต่บ่อยครั้งอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาของเตาปรุงอาหารที่ใช้ชีวมวล เชื้อเพลิงสะอาด และการจัดหาพลังงานไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลเป็นวัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้าของประเทศกำลังพัฒนา เป็นมาตรการสำคัญในการปรับปรุงสถานการณ์ปัจจุบันและการเข้าถึงพลังงานสะอาด ในปี 2573

พลังงานความร้อนใต้พิภพ คือ พลังงานที่สามารถนำมาผลิตพลังงานไฟฟ้า พลังงานความร้อน (และความเย็น) ที่มีคาร์บอนต่ำ โดยเป็นการผลิตพลังงานที่ได้มาจากน้ำที่มีอุณหภูมิสูง หรือน้ำแข็งที่อยู่ในระดับลึกที่มีอุณหภูมิต่ำและปานกลาง รวมถึงทรัพยากรหินร้อน

พลังงานความร้อนใต้พิภพ สามารถผลิตได้จากหลายหลายเทคโนโลยีทดแทน โดยสามารถผลิตไฟฟ้าจากพลังงานที่อยู่ในรูปไอระเหยและของเหลว เทคโนโลยีความร้อนใต้พิภพอยู่ในระหว่างการพัฒนาให้ดีขึ้นเพื่อขยายการใช้เทคโนโลยีนี้ในประเทศที่มีทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตพลังงานความร้อนใต้พิภพ

พลังงานน้ำ คือ พลังงานที่ได้มาจากการปั่นกังหันน้ำโดยใช้การไหลของน้ำ ซึ่งอาจเป็นน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หรือแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อกักเก็บน้ำ โดยน้ำจากอ่างเก็บน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเพื่อปั่นกังหันน้ำให้เกิดพลังงาน พลังงานน้ำ เป็นแหล่งพลังงานที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนที่ใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 16 ของการขายไฟฟ้าทั่วโลก และเป็นแหล่งพลังงานหลักในการผลิตไฟฟ้าแบบผสมผสานในหลายประเทศทั่วโลก ทั้งประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศเกิดใหม่ หรือประเทศกำลังพัฒนา

พลังงานมหาสมุทร แบ่งเป็น 5 ประเภท ตามลักษณะเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ได้แก่ พลังงานน้ำขึ้น-น้ำลง คือ พลังงานที่ได้จากการใช้ประโยชน์จากการขึ้น-ลงของน้ำ ซึ่งสามารถควบคุมการผลิตพลังงานจากการสร้างเขื่อนบริเวณปากแม่น้ำ พลังงานจากกระแสน้ำขึ้น-น้ำลงในมหาสมุทร คือ พลังงานที่ได้จากการเคลื่อนที่ของกระแสน้ำทะเล โดยใช้เทคโนโลยีระบบ โมดูลาร์ (modular systems) ในการผลิตพลังงาน พลังงานคลื่น คือ พลังงานที่ได้จากคลื่นของมหาสมุทร ปริมาณพลังงานคลื่นที่มากน้อยขึ้นอยู่กับ ความเร็วคลื่น ความสูงของคลื่น ความยาวคลื่น และความหนาแน่นของน้ำ พลังงานคลื่นสามารถนำไปใช้ในการผลิตไฟฟ้า ใช้เป็นแหล่งพลังงานสำหรับโรงงานผลิตไฟฟ้า หรือใช้สำหรับสูบน้ำ พลังงานจากความแตกต่างของอุณหภูมิ คือ พลังงานที่ได้มาจากความแตกต่างของอุณหภูมิของน้ำบริเวณผิวน้ำและอุณหภูมิของน้ำบริเวณน้ำลึก ซึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีความแตกต่างของกระบวนการเปลี่ยนพลังงานความร้อนของมหาสมุทร (Ocean thermal energy conversion : OTEC) ในการผลิตพลังงานประเภทนี้ พลังงานจากความแตกต่างของความเค็ม คือ พลังงานที่ได้มาจากความเค็มที่แตกต่างกันบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำจืดผสมกับน้ำทะเค็ม โดยใช้เทคโนโลยีกระบวนการออสโมซิสผันกลับและเปลี่ยนเป็นพลังงาน

พลังงานแสงอาทิตย์ คือ พลังงานที่ได้มาจากการแปลงแสงแดดให้อยู่ในรูปพลังงานที่สามารถใช้งานได้ เช่น นำไปผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ โดยเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ผลิตกระแสไฟฟ้า สามารถจำแนกเป็น 2 แบบ คือ เทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์ (Solar photovoltaic: PV) เป็นระบบการแปลงพลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานไฟฟ้าโดยตรง เทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ได้แก่ ระบบเซลล์แสงอาทิตย์ซิลิคอน (Crystalline silicon-based systems) เทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์มีข้อดี 2 ประการ คือ 1) การผลิตแผงเซลล์แสงอาทิตย์สามารถผลิตได้ในโรงงานที่มีขนาดใหญ่ที่มีกำลังการผลิตสูง และ 2) เทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าด้วยเซลล์แสงอาทิตย์เป็นเทคโนโลยีที่สามารถประกอบได้ตามขนาดที่ต้องการ และเทคโนโลยีผลิตไฟฟ้าด้วยระบบรวมแสงอาทิตย์ (Concentrating solar power:

CSP) เป็นเทคโนโลยีในการรวมแสงไว้ที่วัตถุรับแสงโดยใช้กระจกหรือวัสดุสะท้อนแสงและหมุนตามดวงอาทิตย์เพื่อสะท้อนแสงและส่งไปยังตัวรับแสงซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นพลังงานที่มีอุณหภูมิสูง

พลังงานลม คือ พลังงานที่ได้มาจากการเคลื่อนไหวของลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตไฟฟ้าจากกังหันลม พลังงานลมกำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าที่สำคัญของโลก ปัจจุบันทั่วโลกมีการเพิ่มกำลังการผลิตและการลงทุนอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงเทคโนโลยีส่งผลต่อการลดลงของค่าใช้จ่ายด้านพลังงานอย่างต่อเนื่อง ในภาคอุตสาหกรรมสามารถแก้ปัญหาการจำกัดทรัพยากรและการขยายห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้น พลังงานทดแทน คือ พลังงานที่ได้มาจากกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น แสงอาทิตย์ ลม ความร้อนใต้พิภพ พลังงานน้ำ พลังงานชีวภาพ และพลังงานจากมหาสมุทร, พลังงานชีวมวล คือ พลังงานที่ได้มาจากการนำชีวมวลมาใช้เป็นเชื้อเพลิงโดยตรง หรือผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นของเหลวและก๊าซ, พลังงานความร้อนใต้พิภพ คือ พลังงานที่สามารถนำมาผลิตพลังงานไฟฟ้า พลังงานความร้อน (และความเย็น) ที่มีคาร์บอนต่ำ, พลังงานน้ำ คือ พลังงานที่ได้มาจากการปั่นกังหันน้ำโดยใช้การไหลของน้ำ ซึ่งอาจเป็นน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง, พลังงานมหาสมุทร แบ่งเป็น 5 ประเภท ตามลักษณะเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ได้แก่ พลังงานน้ำขึ้น-น้ำลง พลังงานจากกระแสน้ำขึ้น-น้ำลงในมหาสมุทร, พลังงานคลื่น ,พลังงานจากความแตกต่างของอุณหภูมิ พลังงานจากความแตกต่างของความเค็ม, พลังงานแสงอาทิตย์ คือ พลังงานที่ได้มาจากการแปลงแสงแดดให้อยู่ในรูปพลังงานที่สามารถใช้งานได้, พลังงานลม คือ พลังงานที่ได้มาจากการเคลื่อนไหวของลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตไฟฟ้าจากกังหันลม ซึ่งพลังงานทดแทนเหล่านี้ เป็นพลังงานจากธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้หมุนเวียนได้ตลอด ทำให้เป็นพลังงานสะอาด ไม่ทำลายธรรมชาติเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กลายเป็นพลังงานที่ให้ประโยชน์และมีคุณค่ามากในยุคนี้ และสามารถสร้างพลังงานทดแทนมี่มีศักยภาพและบริสุทธิ์ได้ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2557 : 274)

สรุป

หม่อนเป็นพืชยืนต้นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากใบหม่อนเป็นอาหารที่ดีที่สุดของหนอนไหม หม่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง โดยใบหม่อนใช้ในการเลี้ยงตัวหนอนไหม ในที่สุดก็ได้เป็นรังไหม เมื่อนำเอารังไหมมาสาวเป็นเส้นและทอเป็นผ้าจะได้ผ้าที่เลื่อมมัน และด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นสรรค์สร้างปฏิมากรรมบนเส้นไหมเป็นลวดลายต่างๆ ก่อเกิดเป็นผ้าไหมไทยที่สวยงามเลื่องชื่อของโลก เป็นที่ต้องตาตรึงใจแก่ผู้ที่พบเห็น นอกจากนี้ยอดอ่อนของใบหม่อนยังบริโภคเป็นผักพื้นบ้านใช้ในการประกอบอาหาร และทำเป็นชาสมุนไพร ผลหม่อนใช้รับประทานผลสดและแปรรูปได้หลายชนิด เช่น แยม เยลลี่ ไวน์หม่อน น้ำหม่อน ลูกอมสมุนไพรจากใบหม่อนและผลหม่อน เป็นต้น ดังนั้นหม่อนจึงเป็นพืชหนึ่งที่น่าสนใจในการนำมาแปรรูปของสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล สำหรับการผลิตเส้นใยซึ่งนำมาใช้ทอผ้าไหมนั้น เป็นเส้นใยที่ได้จากรังของหนอนไหม หนอนไหมเป็นตัวอ่อนของผีเสื้อชนิดหนึ่ง “หนอนไหม””รังไหม” ในระยะแรกที่

ออกมาจากไข่ หนอนไหมมีขนาดเล็ก หนอนไหมกินใบหม่อนเป็นอาหาร เนื่องจากหนอนไหมกินไปหม่อนเป็นอาหารเท่านั้น ผู้เลี้ยงจึงจำเป็นต้องปลูกหม่อนไว้ด้วย จะเลี้ยงแต่ไหมเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เพราะถ้าเลี้ยงไหมโดยไม่ปลูกหม่อนก็จะไม่มีอาหารเพียงพอสำหรับเลี้ยงไหม การร่วมมือทำงานแบบเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านหนองโน ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ อาศัยเครือข่ายในการทำงานที่มีความร่วมมือกันที่ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างแบบแนวราบหรือแนวดิ่ง ก่อให้เกิดเครือข่ายที่มั่นคง รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในลักษณะกว้างขวางและมั่นคงขึ้น โดยเฉพาะการทำงานในยุคนี้ที่มีการสื่อสารโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็วและที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อจะช่วยให้งานประสบผลสำเร็จมากขึ้น โดยมีการทำงานในลักษณะเครือข่าย คือ (1) ความยืดหยุ่นในการทำงาน (2) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานเครือข่ายทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น (3) การแบ่งงานกันทำ สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ (4) ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การบูรณาการเครือข่ายหลายฝ่ายเข้าด้วยกันทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน โดยการขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยนั้น การอาศัยเครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศคล้ายกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีความเข้าใจกันได้ง่ายในเชิงข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำมาปรับใช้กับท้องถิ่นของแต่ละคนในเครือข่ายนั้นได้ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2554 ; 97) โดยอาศัยการใช้พลังงานทดแทน คือ พลังงานที่ได้มาจากกระบวนการทางธรรมชาติ เช่น แสงอาทิตย์ ลม ความร้อนใต้พิภพ พลังงานน้ำ พลังงานชีวภาพ และพลังงานจากมหาสมุทร บทบาทของพลังงานหมุนเวียนยังคงเพิ่มขึ้นในภาคการผลิตไฟฟ้า พลังงานความร้อนและความเย็น และภาคการขนส่ง ซึ่งการขับเคลื่อนเครือข่ายไหมไทยแบบบูรณาการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบแปลงใหญ่ด้วยพลังงานทดแทน ของกลุ่มเกษตรกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในแต่ละท้องถิ่นที่มีความคล้ายคลึงกันในลักษณะกลุ่มเครือข่ายที่ร่วมมือกัน แต่จะมีความแตกต่างกันในด้านอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นถิ่น อาทิ เช่น ลวดลายผ้าทอที่แตกต่างกันไป ด้านความร่วมมือของเครือข่ายช่วยก่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกลุ่มที่จะช่วยให้สมาชิกได้ความรู้หรือข้อมูลของสมาชิกคนอื่นๆที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นตนเองให้มีคุณภาพมากขึ้น และได้มีการเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการผลิตหรือเพาะปลูกของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ช่วยพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ที่มีปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้จากการช่วยเหลือของเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จมาแล้ว ส่วนพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จแล้วอาจจะได้ความคิดต่อยอดใหม่ๆ ในการปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย สามารถสร้างความแปลกใหม่ให้กับตลาดของสินค้าประเภทไหมได้มากมาย และที่สำคัญเครือข่ายในกลุ่มก็มีสินค้าที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์ที่ต่างกันออกไป ทำให้ไม่เกิดความทับซ้อนในการขายสินค้าของสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย ไม่เกิดการแย่งลูกค้าในกลุ่มเครือข่ายเดียวกัน เพราะในกลุ่มมีการผลิตสินค้า

ที่ต่างกันในกลุ่ม ซึ่งการร่วมมือนี้ทำให้กลุ่มเกิดความยั่งยืนและมีการขยายเครือข่ายออกไปมากขึ้น นอกเหนือจากลุ่มในพื้นที่ใกล้เคียง แต่เพิ่มกลุ่มสมาชิกต่างท้องถิ่นแต่มีการผลิตสินค้าจากผลิตภัณฑ์ไหมเช่นเดียวกัน ก็จะทำให้เครือข่ายมีขนาดที่ใหญ่ขึ้น และการต่อรองด้านตลาดสูงขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2557). *พลังงานมหาสมุทร. สารานุกรมพลังงานทดแทน.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน).

กรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). *เทคนิคการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอุตสาหกรรมให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมพื้นบ้าน. (2563). เส้นไหม..ใยหนอน. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/sompornrat/?page_id=97

วีระศักดิ์ เครือเทพ.(2554). *การวิเคราะห์ฐานะทางการเงินขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น : คู่มือสำหรับนักบริหารงานท้องถิ่นในยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. (2562). *โครงการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปหม่อนไหม*. ชัยภูมิ: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกมั่งงอย.

วัฒนธรรมองค์การกับความเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal
Organization Culture and Changes in the New Normal

กัณฑ์ภัทร์ ศุภะกุลสวัสดิ์
วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ
Kantaphat Suppakulsawat
Bungphra Phitsanulok Commercial College,
Institute of Vocational Education: Northern Region, Thailand
Email: R-Jan-Off@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมองค์การกับความเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ COVID-19 หรือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในหลากหลายด้าน และรูปแบบวิถีชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไป ดังที่เรียกว่า “ชีวิตวิถีใหม่” (New Normal) ทำให้ผู้นำหรือบุคลากรภายในองค์การก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ทั้งนี้จุดเปลี่ยนที่สำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรมองค์การที่ต้องสร้างรูปแบบวิถีการดำเนินงานตามศักยภาพความเป็นอยู่ ได้แก่ 1. Digital Transformation การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสาร 2. Human Behavior พฤติกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนไปในชีวิตประจำวัน 3. การ Work from Home การทำงานที่บ้าน 4. Mindset ของคนที่เปลี่ยนไป หลายคนได้เกิด Growth Mindset หลายคนออกจาก Comfort Zone มาสู่ Growth Zone เป็นต้น แต่เมื่อนำสิ่งเหล่านั้นมาใช้ในองค์การ วัฒนธรรมองค์การจำต้องมีการกำหนดกรอบและแบบแผนให้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

จากสถานการณ์ดังกล่าว การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์และสภาวการณ์ย่อมต้องดำเนินการให้เหมาะสมและทันท่วงที ซึ่งแนวทางการปฏิบัติต้องเป็นระบบของ องค์การเพื่อให้วัฒนธรรมองค์การสามารถสร้างอรรถประโยชน์ในการดำเนินงาน โดยมีแนวการปฏิบัติ การกำหนดทิศทาง แบบแผนของคนในองค์การและสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

คำสำคัญ : วัฒนธรรมองค์การ; การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ; วิถีชีวิตใหม่

[*] วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 24 กันยายน 2564
Received: July 13, 2021; Revised: August 21, 2021; Accepted: September 24, 2021

Abstracts

The academic article on organizational culture and changes in the New Normal era is a change from the situation of COVID-19 or the coronavirus disease 2019 which affects lifestyles in every operation, especially the daily life which requires Behavior has been changed in many areas and lifestyle has changed. So called New Normal, the leaders or personnel within the organization must be adjusted according to the situation. The major turning points are Changes in organizational culture that have to create a way of working according to the potential of living include 1. Digital transformation Using various technologies to communicate. 2. Human Behavior, human behavior that changes in daily life 3. Work from Home, work at home 4. Mindset of people that have changed, many people have formed a Growth Mindset, many people out From the Comfort Zone to the Growth Zone, etc., but when used in the organization, the organizational culture must set a framework and pattern as a common practice.

Such situations, adaptation to the changes that arise according to the situation And circumstances must act appropriately and promptly The practice guidelines must be an organizational system in order for the organizational culture to create utility in operation. With practice guidelines Defining the stereotypes of people in the organization And able to adapt to keep pace with changes with what will happen at any time.

Keyword : Organization Culture; Organizational Culture Change; New Way of Life

บทนำ

จากสถานการณ์ COVID-19 หรือ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดเชื้ออันเกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนา กลุ่มอาการทางระบบทางเดินหายใจ พบโรคครั้งแรกในช่วงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2562 ในนครอู่ฮั่น เมืองเอกของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน โดยในช่วงแรกจะรู้จักกับโรคนี้ในชื่อว่า ไวรัสอู่ฮั่น ก่อนที่ในภายหลังจะมีการระบุเชื้อก่อโรคได้ว่าเป็นเชื้อในตระกูลโคโรนาไวรัส แต่เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนและเชื้อชนิดนี้ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการระบาดทั่วของเชื้อโคโรนาไวรัส ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน ทางองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้มีการตั้งชื่อโรคติดต่อชนิดนี้ใหม่อย่างเป็นทางการว่า COVID-19 เพื่อไม่ให้เกิดรอยมลทินกับพื้นที่ที่เป็นต้นกำเนินของการระบาดของโรค และได้ประกาศให้การระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ (PHEIC) เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 อาการทั่วไปของโรคได้แก่ มีไข้ ไอและหายใจลำบาก อาจมีอาการอ่อนเพลีย ปวดกล้ามเนื้อ ท้องร่วง เจ็บคอ ภาวะเสียการรับรู้กลิ่นและรส อาจมีอาการช็อกหมดสติและเสียชีวิตได้ โดยจะเริ่มแสดงอาการตั้งแต่ 2-14 วันหลังได้รับเชื้อ เชื้อสามารถแพร่ระบาดได้ระหว่างบุคคลในช่วงที่มีการสัมผัสใกล้ชิดกัน มักผ่านละอองสารคัดหลั่งขนาดเล็กที่เกิดจากการไอ จามหรือสนทนาหรืออาจติดเชื้อได้จากการสัมผัสพื้นผิวที่ปนเปื้อนแล้วนำมาสัมผัสตา จมูกหรือปากของตนเอง เชื้อไวรัสชนิดนี้สามารถอยู่รอดบนพื้นผิวได้นานถึง 72 ชั่วโมง ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อจากทั่วโลกสูงถึง 27 ล้านคน มีผู้เสียชีวิตแล้ว 9 แสนกว่าราย ในส่วนของประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อ 3 พันกว่าราย เสียชีวิต 58 ราย การป้องกันการติดเชื้อสามารถทำได้โดยการหมั่นล้างมือให้สะอาด

รับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ การเว้นระยะห่างทางกายกับผู้อื่น โดยเฉพาะกับผู้ที่มีอาการ การปิดการไอและจามด้วยกระดาษทิชชูหรือข้อพับศอก งดนำมือที่ไม่ได้ล้างแตะใบหน้าและควรใช้หน้ากากอนามัยทุกครั้งเมื่อต้องออกพื้นที่สาธารณะ ปัจจุบันยังไม่มีวัคซีนหรือการรักษาด้วยยาต้านไวรัสที่จำเพาะสำหรับเชื้อไวรัสชนิดนี้ การรักษายังเป็นเพียงการรักษาตามอาการ การประคับประคองและการแยกกักตัว และด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงก่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิตแนวใหม่หรือที่รู้จักกันในนามของ “New Normal”

ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนชุดพฤติกรรม ในช่วงไวรัสตัวนี้ออกมาระบาดแล้วเปลี่ยนชีวิตไปอีกนาน ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลกจากที่เคยออกจากบ้าน เพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน เราต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปซื้อของหรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ ก็ต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อย ๆ นานครั้งละ 20 วินาที หรือเช็ดมือด้วยแอลกอฮอร์ฯ รวมถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านธุรกิจและบริการต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การเปิดระบบลงทะเบียนออนไลน์ การใช้ระบบซื้อขายและบริการทางออนไลน์ สิ่งนี้เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อเราจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ ที่เปลี่ยนวิถีชีวิตไป (กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563 : 6)

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) หรือ NIA ชี้การทำงานที่บ้านเตรียมก้าวสู่ภาวะปกติใหม่ หรือ New Normal ของรูปแบบการทำงานของหลายองค์การทั้งในภาครัฐและเอกชน เผยในช่วงการระบาดของโรคโควิด – 19 ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของพนักงานรุ่นใหม่ในองค์การ พบว่าส่วนใหญ่พึงพอใจต่อรูปแบบดังกล่าว เนื่องจากตอบโจทย์วิถีชีวิต สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งยังชื่นชอบที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการงาน เช่น การสื่อสาร การจัดเก็บข้อมูล ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อ “การสร้างองค์การนวัตกรรมภาครัฐ” เพื่อรองรับการทำงานและอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งหากได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีจะนำโมเดลนี้ไปเป็นต้นแบบให้กับองค์การภาครัฐ หรือบริษัทเอกชนที่ต้องการยกระดับตนเองสู่องค์การยุคใหม่ที่นำเทคโนโลยีและเครื่องมือทันสมัยมาใช้ในการทำงาน NIA ในฐานะหน่วยงานภาครัฐที่เป็นองค์การชั้นนำด้านนวัตกรรมของประเทศและมีโอกาสได้เข้าไปร่วมประเมินศักยภาพด้านนวัตกรรมองค์การทั้งหน่วยงานขนาดเล็ก กลางและใหญ่ ได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนองค์การให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งจากมาตรการทำงานที่บ้านในช่วงที่ผ่านมา NIA ได้มีการสำรวจความเห็นต่อระบบการทำงานที่บ้านของบุคลากรในองค์การซึ่งร้อยละ 36.4 เป็นคนรุ่นใหม่ พบว่ากว่าร้อยละ 44.3 มีประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น เนื่องจากมองว่างานส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์หรือวางแผนสามารถทำที่ใดก็ได้ไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางและการประชุมติดตามงานก็มีความกระชับมากขึ้น ร้อยละ 50 มองว่าการทำงานที่บ้านเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ควรทำ

ต่อแม้ว่าจะผ่านวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 เพราะเชื่อว่าเป็นการทำงานที่สามารถบริหารจัดการเวลาได้เต็มที่ ทั้งเรื่องงานและกิจกรรมส่วนตัว สร้างสมดุลชีวิตการทำงาน หรือ Work Life Balance แต่ต้องมีการวางแนวทางต่าง ๆ ให้ชัดเจน และตอบโจทย์การทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงร้อยละ 62.5 เสนอให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสารการจัดเก็บ/แก้ไข/สืบค้นข้อมูลร่วมกัน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ฯลฯ ซึ่งเหมาะกับองค์การนวัตกรรมยุคใหม่ที่บุคลากรควรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ๆ ในการทำงานอยู่เสมอในช่วงการระบาดของเชื้อโควิด – 19 NIA ยังได้ศึกษาข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและเริ่มพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ภายใต้แนวคิด “การสร้างองค์การนวัตกรรมภาครัฐ” เพื่อรองรับการทำงานและอำนวยความสะดวกให้การทำงานราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุดไม่ว่าจะภายในหรือภายนอกสำนักงาน โดยเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาระบบงานให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ตอบโจทย์ Lifestyle การทำงานรูปแบบใหม่ที่คาดว่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นในอนาคต และเริ่มเตรียมการปรับเปลี่ยนสำนักงานสู่การเป็น Innovative Workplace ด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เพื่อเตรียมความพร้อมในการกลับสู่สภาพการทำงานปกติ ทั้งนี้หากการศึกษาแนวทางและรูปแบบการปฏิบัติงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพ NIA จะนำโมเดลนี้ไปเป็นต้นแบบให้กับองค์การภาครัฐหรือบริษัทเอกชนที่ต้องการยกระดับตนเองสู่องค์การนวัตกรรม ซึ่งขณะนี้มีหลายองค์การที่ต้องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและสร้าง Solution ใหม่ ๆ เพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น "สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน, 2563 : 45)

จากบริบทโดยข้างต้น ในหลาย ๆ ประเทศหรือแม้แต่ในประเทศไทยควรมีการปฏิบัติหรือเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง รวมถึงหน่วยงานในกำกับราชการที่จะขยายโอกาสให้บุคลากรได้ทำงานจากนอกสำนักงานมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่น รวมทั้งยังจะได้เห็นนักพัฒนาเทคโนโลยีออกมานำเสนอ Platform ใหม่ ๆ เพื่อใช้อำนวยความสะดวกกับการทำงานเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนในการสร้างโอกาสการพัฒนาองค์การเข้าสู่การเป็น “องค์การนวัตกรรม” ที่ไม่ใช่เพียงแค่การผลิตสินค้าหรือบริการที่มีความเป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมเท่านั้น แต่จะเป็นองค์การที่สามารถหา Solution ใหม่ ๆ ที่ช่วยในการบริหารจัดการแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และสามารถรับมือได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทโลกรวมถึงเห็นการเปลี่ยน “วัฒนธรรมองค์การ” ที่รู้จักกล้าคิด กล้าตั้งคำถามและกล้าที่จะทดลองลงมือทำในสิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้น การพัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์ที่รู้จักเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ และไม่ยึดติดกับโมเดลเดิมที่เคยประสบความสำเร็จ

ความหมายของ New Normal

ที่มา New Normal หมายถึง “ความปกติในรูปแบบใหม่” พบว่าใช้เป็นทางการครั้งแรกโดย Bill Gross นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ที่ใช้คำนี้ในช่วงปี 2008 นิยามสภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอยเกิดการชะลอตัวและกลับมาสู่อัตราเดิมซึ่งเป็นการใช้ในเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่ปัจจุบันนี้มีการนำมาใช้ในหลายมิติมากขึ้น โดยเฉพาะด้านวิถีชีวิตใหม่หลังการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ต้องปรับตัวกันทั้งโลก

มาลี บุญศิริพันธ์ คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ราชบัณฑิตยสภา อธิบาย ว่าทางราชบัณฑิตยสภาได้บัญญัติศัพท์ " New Normal " ซึ่งเรามักจะได้ยินบ่อย ๆ จากการแถลงข่าวสถานการณ์โรคโควิด-19 ก็พยายามขอความร่วมมือพี่น้องประชาชนทุกคนใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ หรือ New Normal รศ.มาลี ระบุว่า New Normal หมายถึง ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตอันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะธำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต

ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ หลังวิกฤตเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007–2008) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่การจัดการบางอย่างซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติได้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ทั่วไปและถูกนำมาใช้ในปริบทอื่น ๆ อย่างเช่น ด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นและความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 หรือโคโรนาไวรัส ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมากจนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยสร้างเสริมและปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการบ่ายเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปรกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหารการกิน การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปรกติใหม่ ๆ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปรกติของผู้คนในสังคม

การปรับพฤติกรรมกับการเปลี่ยนแปลง New Normal ที่เกิดขึ้นในสังคมมีดังนี้

1. หน้ากากอนามัยและแอลกอฮอล์เจล ยังคงเป็นอุปกรณ์ที่ช่วยในการป้องกันตัวเองเป็นที่ต้องการและผู้คนมีการใช้กันมากขึ้นจนเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นวิธีการป้องกันตัวจากความเสี่ยงจากการติดเชื้อโรคและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังบุคคลอื่น

2. Social Distancing ทั้งในแง่ของร่างกายและจิตใจด้วย ความเชื่อใจกันที่เคยแสดงออกมาผ่าน Human Touch จะน้อยลง

3. ผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ดีต่อสุขภาพ ปลอดภัยและมีความสะอาด โดยเน้นอาหารที่มาจากธรรมชาติหรือ Organic มากขึ้น

4. ผู้คนนิยมการออกกำลังกายมากขึ้น หันมาดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ใส่ใจตนเองและรักตัวเองมากขึ้น

5. ลดการพะปะผู้คนในสังคมแล้วหันมาใช้ชีวิตและทำงานที่บ้าน มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ทำให้ผู้คนมองเห็นแนวทางที่จะสร้างสมดุลชีวิตระหว่างอยู่บ้านมากขึ้นและจะเป็นแนวทางในการปรับสมดุลชีวิตระหว่างเวลาส่วนตัว การงานและสังคมให้สมดุลมากยิ่งขึ้น

6. หลีกเลี่ยงการสัมผัสกันโดยไม่จำเป็น วัฒนธรรมในการทักทายของผู้คนโดยเฉพาะหลาย ๆ ชาติในแถบตะวันตกที่เคยจับมือหรือสัมผัสตัวกันจะเปลี่ยนแปลงไป

7. ดิจิทัลจะกลายเป็นความสำคัญหลักในการดำรงชีวิตไม่ใช่แค่คน Gen C แต่คือคนทุกรุ่นทุกวัยที่จะสามารถใช้งานดิจิทัลได้อย่างคุ้นเคย

8. เทคโนโลยีจะกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันทั้งการ Work from Home, Food Delivery, Shopping Online หรือ การเรียนออนไลน์

9. เงินกระดาษหรือเหรียญที่หมุนเวียนอยู่ในระบบจะถูกใช้น้อยลงเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสังคมไร้เงินสดโดยสมบูรณ์ในไม่ช้า

10. คนมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มีการเลือกปฏิบัติมากขึ้นด้วยเหตุผลทางด้านความปลอดภัยหรือการคำนึงถึงสุขอนามัย

11. ระบบสาธารณสุขจะมี Platform ด้านสุขภาพเป็นบริการพื้นฐานและการป้องกันความเจ็บป่วยจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมองค์การ

ความหมายของวัฒนธรรมองค์การ

สเมอร์คิช (Smircich, 1983 : 339-50) ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์การมีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ โดยที่วัฒนธรรมองค์การจะเสริมสร้างความผูกพันให้กับสมาชิกขององค์การวัฒนธรรม องค์การจะเป็นสิ่งกำหนดกรอบระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิก ทำให้เกิดเอกลักษณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในองค์การและยังส่งผลถึงเสถียรภาพขององค์การทำให้เกิดภาพพจน์ที่ดีเป็นที่ยอมรับแก่สังคมทั่วไป

กฤษกนก ดวงชาทม (2557 : 56) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของวัฒนธรรมองค์การสามารถเรียนรู้โดยผ่านการสังเกตจดจำเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และสามารถส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นการปรับตัวเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับบุคลากรในองค์การจะเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ

วรวุฒิ กิจสิริศาล (2553 : 32) วัฒนธรรมองค์การ คือ ระบบของสิ่งที่ก่อให้เกิดความเข้าใจกันในแนวทางการประพฤติและ แนวทางในการทำงานและความสัมพันธ์ (Glue) ในองค์การนั้นๆ ซึ่งสามารถชี้ได้ว่าวัฒนธรรมองค์การตาม ความหมายที่มีการศึกษาผลในการวางแผนการบริหาร (Management) องค์การโดยตรง เป็นสิ่งที่ กำหนดทิศทางในการวางกลยุทธ์ (Strategy) และรวมไปถึงเป็นแนวโน้มในการสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์การนั้นๆ ของเป็นแนวทางที่องค์การใช้เป็นหลักในการสร้างองค์การให้ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์การ คือ การเสริมสร้างถึงคุณลักษณะ อรรถประโยชน์ในการดำเนินงานภายในองค์การ ซึ่งมีแนวการปฏิบัติ การกำหนดทิศทางแบบแผนของคนในองค์การ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

วัฒนธรรมองค์การการเปลี่ยนแปลง

(อารีย์ แผ้วสกุลพันธ์, 2561 : ออนไลน์) ในปัจจุบันนี้ความก้าวหน้าของโลกเทคโนโลยีต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปองค์การต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาความสามารถของตนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังนั้นองค์การที่ต้องรองรับการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางดังนี้

1. เริ่มจากทำการวิเคราะห์สภาพวัฒนธรรมองค์การที่เป็นอยู่เพื่อให้เข้าใจในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ควรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง

2. ทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เห็นความจำเป็นที่ว่าองค์การจะอยู่รอดไม่ได้หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

3. แต่งตั้งผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ เข้ามาทำหน้าที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลง

4. ทำการปรับโครงสร้างและปรับองค์การให้เหมาะสม

5. สร้างสื่อใหม่ ๆ ที่จะช่วยสื่อวิสัยทัศน์นั้นออกมาให้คนอื่นได้ทราบ

6. ปรับเปลี่ยนกระบวนการคัดเลือกและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การประเมินผลและระบบรางวัลจูงใจที่จะช่วยสนับสนุนค่านิยมและปรัชญาใหม่ ๆ เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้น องค์การไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งแต่จะเปลี่ยนแปลงอย่างเงียบ ๆ โดยวัฒนธรรมในองค์การอย่างมีระเบียบแบบแผน

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การจะเกิดได้จากสถานการณ์ต่อไปนี้ (อารีย์ แผ้วสกุลพันธ์, 2561 : ออนไลน์)

1. เกิดวิกฤตอย่างรุนแรงต่อองค์การ (A Dramatic Crisis Occurs) เช่น มีปัญหาทางการเงิน ลูกค้ารายใหญ่ๆ หันไปซื้อสินค้าจากคู่แข่ง กรณีนี้องค์การต้องทบทวนเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การทันที

2. มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ (Leadership Chang) ผู้นำใหม่อาจมีวิสัยทัศน์หรือมีความสามารถตอบสนองสถานการณ์ได้ดีกว่าผู้นำคนเดิม จึงทำการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ

3. องค์การที่ใหญ่และมีขนาดเล็ก (The Organization is Young and Small) วัฒนธรรมองค์การยังไม่ฝังรากลึก ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมได้ไม่ยาก

4. องค์การที่มีวัฒนธรรมอ่อนแอ (The Culture is Weak) ไม่เป็นที่ยอมรับในส่วนใหญ่ของพนักงาน ลักษณะเช่นนี้จะมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การได้ง่ายกว่าองค์การที่มีวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็ง

ขั้นตอนในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ (The Road to Cultural Change) ได้แก่

1. วิเคราะห์ให้เห็นว่าวัฒนธรรมเดิมไม่เหมาะสมควรเปลี่ยนแปลง

2. ชี้แจงกับพนักงานอย่างชัดเจนว่าองค์การจะไปไม่รอด หากไม่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

3. แต่งตั้งผู้นำหรือผู้บริหารคนใหม่ที่มีวิสัยทัศน์

4. ริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดองค์การ

5. นำเสนอเรื่องราวและพิธีการใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ใหม่

6. เปลี่ยนกระบวนการคัดเลือกบุคลากร การปรับตัวสู่สังคมการประเมินผลและระบบการให้รางวัลเพื่อสนับสนุนค่านิยมใหม่

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในองค์การหรือการบริหารงานถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในองค์การล้วนมาจากความคิดสร้างสรรค์ การต้องการความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ ภายในองค์การรวมทั้งปัจจัยเสริมทางสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งแต่เป็นบุคคลทั้งองค์การและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างมีระเบียบแบบแผน

New Normal กับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมองค์การและบุคลากร

การเปลี่ยนแปลงอย่างคาดการณ์ไม่ได้นี้ที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ที่เราเรียกว่า ความเป็นปกติในรูปแบบใหม่ หรือ The New Normal (บุญเรือน ทองทิพย์, 2563 : 434-446)

1. Digital Transformation การปรับตัวของบริษัทและองค์การต่าง ๆ ในการนำ Digital Transformation เข้ามาใช้อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการติดต่อสื่อสารกับคนในองค์การหรือการสื่อสารกับลูกค้า การส่งสินค้า การรับส่ง Order ผ่าน Digital หรือ Social Media ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากปีที่แล้ว ที่มี Disruptive Technology มาเป็นตัวเร่ง หลายองค์การที่เคยวางแผนที่จะนำเทคโนโลยีและระบบการทำงานแบบใหม่ ๆ มาใช้ ก็ได้นำมาปรับใช้อย่างรวดเร็วขึ้นในช่วงนี้

2. Human Behavior พฤติกรรมของมนุษย์ ที่เปลี่ยนไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่เราจะเห็นว่าเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือบริการที่เพิ่มความสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็น Grab, line, การประชุม อบรมหรือสัมมนาผ่านระบบ Zoom และ Appication ต่าง ๆ ที่มักจะแพร่หลายกันในหมู่ Gen Y แต่ในขณะนี้ไม่ว่าจะ Gen BB หรือ X ต่างก็ใช้กันเป็นปกติแบบใหม่

3. การ Work from Home จากเดิมที่องค์การต่าง ๆ จะทำงานที่ทำงาน มีการเพิ่มตึก เพิ่มออฟฟิศเมื่อมีพนักงานใหม่เข้ามาเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อวิกฤติโควิดมาทำให้การทำงานที่บ้าน Work From Home เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลังจากที่หลาย ๆ คนเคยวางแผนมานานว่าจะให้มีการ Work from Home แต่ตอนนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4. Mindset ของคนที่เปลี่ยนไปหลายคนได้เกิด Growth Mindset หลายคนออกจาก Comfort Zone มาสู่ Growth Zone ได้ด้วยวิกฤตินี้เอง ไม่ว่าจะเป็น Mindset เกี่ยวกับเรื่องงานที่เคยคิดว่าตัวเองมีความสามารถแค่ไม่กี่อย่าง แต่หลายคนสามารถที่จะทำงานได้หลายที่เพื่อเลี้ยงชีพ เลี้ยงพ่อแม่และครอบครัว สามารถดึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเอง ลด ละ อะไรหลาย ๆ อย่างลงและมีความเชื่อมั่นในตัวเองที่เพิ่มขึ้น จากการกลัวอดเราจะเห็นหลาย ๆ อาชีพที่ไม่มีงาน สามารถถอดหัวโขน ตำแหน่ง ภาพพจน์แล้วไปทำงานเพื่อเลี้ยงชีพได้ ไม่ว่าจะเป็นแอร์โฮสเตสมาขายขนมปังปิ้ง น้ำปั่น หรือผู้จัดการที่ตกงานมาขับรถวิ่ง Grab เป็นต้น Growth Mindset ที่เชื่อว่า เราสามารถทำอะไรได้มากกว่าที่เราคิดก็ได้เห็นในวิกฤตินี้เองหลายคนเริ่มตระหนักรู้ในตัวเอง (Awareness) ว่าถ้าไม่เปลี่ยนแปลงตัวเองไม่พัฒนาตัวเอง Upskill Reskill ให้ทันกับ Digital Transformation ก็อาจจะไปไม่รอด เริ่มมี Mindset ที่จะต้องการเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างจริงจัง

ความท้าทายสำหรับผู้นำยุคใหม่ที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมองค์การ (บุญเรือน ทองทิพย์, 2563 : 434-446)

1. วิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำทางธุรกิจหรือหน่วยงานองค์การต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินได้โดยอย่างรวดเร็วตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ดังนี้

- การสื่อสาร (Communicate) กับทีมงาน คนในองค์การควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนและทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์การให้เป็นภาพเดียวกัน รู้ว่ากำลังจะก้าวเดินไปในทิศทางใด

- เชื่อมั่น (Trust) เชื่อมั่นและไว้ใจในตัวเองและผู้อื่น ให้การสนับสนุนการเติบโตทั้งทางความคิด (Growth Mindset) การทำงานสไตล์ใหม่ ๆ ในทางเดียวกับวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งเราจะเห็นว่าในการทำงานแบบ Work from Home ในตอนนี้ ทั้งผู้นำและทีมงานเองต้องมีความเชื่อมั่น เชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างมากในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่เหมือนกับการทำงานในออฟฟิศ เพื่อให้ได้ผลปฏิบัติงานที่ดีและเต็มที่ต่อองค์การ

- มุ่งมั่น (Focus) มุ่งมั่นและมั่นใจว่าทีมของคุณมีความสามารถและก้าวไปด้วยกันกับทิศทางขององค์การ

- ทำงานเชิงรุก (Proactive) ทั้งด้านการวางแผนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในกรณีที่ดีที่สุดและในกรณีที่แย่ที่สุด เหมือนเช่นในตอนนี้ที่มีวิกฤติโควิด หลังจากนี้คงต้องมีการวางแผนใหม่ให้กับองค์การ

2. การปรับเปลี่ยนมุมมองและยืดหยุ่น (Change and Flexible)

ทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์การหรือหน่วยงาน ขีดความสามารถและกลยุทธ์ขององค์การเพื่อปรับเปลี่ยนทั้งมุมมอง แนวคิด แนวทางในพัฒนาองค์การไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคน ผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์การตลอดจนแนวทางที่ต้องการจะก้าวไปถึง ทั้งนี้ผู้นำจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับพนักงาน ลูกค้าและ Stakeholder เพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นที่เสริมสร้างมุมมองใหม่ เพื่อสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งเป็นความปกติแบบใหม่

- อยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยใช้คำถามปลายเปิดหรือคำถามแบบโค้ช เปิดใจกับ Stakeholder เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ มาพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้กับองค์การ

- เอาใจใส่ (Empathy) ใส่ใจกับทีมงานเพื่อให้ได้ใจและการร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง

- เปิดใจ (Open Mind) เปิดรับเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อได้ไอเดียเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนางาน

3. ชัดเจนกระจ่าง (Clarify) ในยุคที่ระบบและองค์การ มีสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ มีปัจจัยมากมายและยากต่อการตัดสินใจ (Multiple Key Decision Factors) การสร้างเสริมความ

ชัดเจนในนโยบายและกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การตัดสินใจของผู้นำทันต่อเหตุการณ์

- การจัดระบบให้เรียบง่าย (Simplify) ลดความซับซ้อนของระบบและเน้นประเด็นหลัก ๆ ที่เป็นแก่นขององค์การจริง ๆ ไม่เสียเวลากับระบบหรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับองค์การ

- ตระหนักรู้ (Awareness) ใช้สัญชาตญาณและประสบการณ์ในการทำงานและตัดสินใจ

- การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) เพื่อให้ได้มุมมองแบบองค์รวม แล้วค่อยแยกย่อยออกมาเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน

4. ความว่องไว (Agility) ต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ยืดหยุ่นและมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้โดยที่ยังคงเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์การยังอยู่

- การตัดสินใจ (Decisiveness) ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตัดสินใจด้วยความมั่นใจ

- การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) เรียนรู้ปัญหาของลูกค้า ผู้รับบริการ ใส่ใจกับผู้คนแล้วพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น

- การให้อำนาจ (Empower) การทำงานแบบสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันและการสนับสนุนทำให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยมไม่ว่าจะเป็นการทำงานที่บ้าน

RISE สถาบันเร่งพัฒนานวัตกรรมองค์การ กล่าวว่า 5 Skill ที่จะสามารถสร้างแรงกระเพื่อมและความคิดสร้างสรรค์ จนทำให้องค์การประสบความสำเร็จได้ ประกอบด้วย

1. ความเป็นผู้นำที่สร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ความเป็นผู้นำที่สร้างความเปลี่ยนแปลง คือ สไตล์ของการเป็นผู้นำที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นคนในองค์การให้ลุกขึ้นมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างในองค์การ ผู้นำประเภทนี้ จะทำให้องค์การเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ให้อิสระและไม่ปิดกั้น ตัวอย่างของผู้นำที่มี Transformational Leadership ที่เรารู้จักกันดี เช่น Jeff Bezos CEO ของ Amazon, Reed Hastings CEO ของ Netflix และ Steve Jobs CEO ของ Apple

2. ความเป็นผู้ประกอบการในองค์การ (Corporate Entrepreneurship or Entrepreneur ship) ความเป็นผู้ประกอบการในองค์การ นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญมากในองค์การขนาดกลางและขนาดใหญ่ เป็นเสมือนฟันเฟืองสำคัญที่จะทำให้องค์การมีไอเดียนำเสนอสินค้าและบริการหรือ Solution ในการสร้างนวัตกรรม รวมถึงโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการหรือพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วหรือทำให้การดำเนินงานในองค์การมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งองค์การที่ให้ความสำคัญกับทักษะนี้มักจะมีการจัดตั้งทีมงานขึ้นมาเป็นเหมือน Startup ในองค์การที่มีหน้าที่คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ แต่หลายครั้งที่

Startup ในบางองค์การไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถทำให้ไอเดียที่คิดขึ้นเกิดเป็นนวัตกรรมได้จริง เพราะวัฒนธรรมองค์การไม่เอื้ออำนวย ดังนั้น สำหรับทักษะนี้ 'คนและวัฒนธรรมองค์การ' ต้องเดินหน้าไปพร้อมกัน

3. การรู้จักใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ (Data Literacy) ในยุคที่โลกขับเคลื่อนด้วยข้อมูล การรู้จักใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ถือเป็นแต้มต่อให้กับคนที่มีทักษะนี้เป็นอย่างมาก ข้อมูลกลายมาเป็นเสมือนภาษาที่สองที่จะช่วยให้แต่ละแผนกสามารถสื่อสารและเข้าใจตรงกัน รวมทั้งยังเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่จะช่วยให้องค์การสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นอีกด้วย ซึ่งในอนาคตการรู้จักใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่ทุกคนควรมี ไม่ใช่แค่คนที่ทำงานด้านเทคโนโลยี

4. การสื่อสารผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) การคิดไอเดียและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ถือเป็นการท้าทายสามารถ แต่การจะสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจว่าสิ่งที่คุณคิดหรือสร้างขึ้นนั้น มีความสำคัญต่อพวกเขาเหล่านั้นอย่างไร ถือเป็นสิ่งที่ยากยิ่งกว่า ดังนั้นทักษะของการเล่าเรื่องจึงมีบทบาทอย่างมากในยุคหลังโควิดที่หลาย ๆ องค์การหันมาพลิกวิกฤตเป็นโอกาส โดยอาศัยการสื่อสารกับคนจำนวนมากทั้งภายในและภายนอก การเล่าเรื่องที่ทรงพลังจะทำให้ผู้ฟังไม่ใช่แค่รับรู้ แต่จะเข้าใจและคล้อยตามไปกับสิ่งที่คุณพยายามทำและพร้อมที่จะให้การสนับสนุน

5. ความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง (Empathy) ปัจจุบันหลายบริษัทยักษ์ใหญ่ของโลกหันมาให้ความสนใจกับ Empathy เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบริษัทที่มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้คุณภาพชีวิตมนุษย์ดีขึ้น เพราะ Empathy เป็นเหมือนกุญแจลับที่ไขเข้าไปในใจของกลุ่มเป้าหมายของเรา ทำให้เราเข้าใจและแก้ปัญหาได้ตรงจุดยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า เพื่อนร่วมงาน เจ้านาย คนในองค์การหรือคนที่เราต้องการการสนับสนุนจากเขา อย่างไรก็ตาม Empathy เหมือนจะเป็นทักษะที่ง่าย ๆ แค่ตั้งคำถามและฟังคำตอบ แต่ถ้าไม่ได้ฝึกฝนที่วิธีที่ถูกต้องหรือมีอคติ ก็อาจจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดและไม่สร้างสร้างนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ได้

สรุป

จากการเปลี่ยนแปลงที่มีความท้าทายจากช่วงวิกฤต COVID-19 (New Normal) หรือความปกติในรูปแบบใหม่ที่จะต้องเผชิญกันอยู่ทั่วโลก ส่งผลกระทบที่เลวร้ายจนทำให้เกิดสภาวะเศรษฐกิจถดถอยไปในทุกประเทศ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของผู้นำหรือขององค์การธุรกิจจะต้องมีการเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีของวัฒนธรรมองค์การ ซึ่งต้องกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วน ดังเช่นในด้านการแพทย์ ได้มีการนำเทคโนโลยี Telemedicine เข้ามาใช้ในการรักษาพยาบาลเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ ด้านการทำงานแบบ Work from Home ได้มีการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ในการทำงานและพบว่า การทำงานที่บ้านไม่ได้ลด Productivity ลงแต่อย่างใด แต่สามารถลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นลงได้ เช่น ค่าเช่าสถานที่ทำงาน การเดินทาง

เป็นต้น ด้านการใช้ชีวิตแบบ Social Distancing ที่ต้องมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทุกครั้งก่อนออกจากที่พักอาศัย มีการพกแอลกอฮอล์เจลสำหรับล้างมือ ที่จะช่วยป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปยังบุคคลอื่น พฤติกรรมที่แสดงออกในเชิงลักษณะ Human Touch จะน้อยลง ลดโอกาสในการพบปะผู้คนหรือออกงานสมาคม และผู้คนเริ่มหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและการออกกำลังกายกันมากขึ้น นอกจากนี้ในแต่ละองค์การต่างมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เพื่อความอยู่รอดขององค์การ โดยเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมองค์การที่ผู้นำจะต้องมีการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของตนเองรวมไปถึงผู้ใต้บังคับบัญชา มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ นำกระบวนการ วิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สรรค์สร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับความพยายามในการรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ จนเมื่อเวลาผ่านไปพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะเกิดเป็นความคุ้นชินภายในองค์การ เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์การใหม่และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคมไปในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *บทความการตื่นตัวกับ COVID-19 และการเปลี่ยนแปลง.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ

กฤษกนก ดวงชาทม. (2557). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5 (1), 434-446

วรวุฒิ กิจสิริศาล. (2553). *วัฒนธรรมองค์การที่ปรึกษาออกแบบรถไฟฟ้าของ รฟม. : โครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยาย (Organizational culture of MRTA.* design consultant : blueline extension project). สาขาวิชาการจัดการโครงการก่อสร้าง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).(2563). *โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจนวัตกรรมสู่การลงทุน ปี 2563 (Growth Program 2020).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

อารีย์ แผ้วสกุลพันธ์. (2561). การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ (Changing Organization Culture). *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: https://www.gotoknow.org/posts/659832

Smircich, L., (1983). *Concepts of culture and organization analysis.* Administrative Science Quartely.

วิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW
เรื่อง “ศาสนาและเยาวชน”
ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

ผู้เขียน : พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)
ปีที่พิมพ์ : 2539
จำนวนหน้า : 69 หน้า
สำนักพิมพ์ : พุทธธรรม

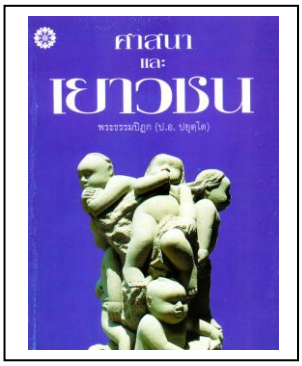

พิสันต์ สุขพูล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Pisun Sukpool
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
E-mail: pisunsukpool@gmail.com

****

บทนำ

ในปัจจุบันนี้สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาความเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรมและคุณธรรมของประชาชนโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ที่จำนวนไม่น้อยได้เหินห่างจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่พึ่งพาและยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีต พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลัก 1 ใน 3 สถาบันที่สำคัญของชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกแง่มุม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนามีข้อความตอนหนึ่งว่า “คนเราต้องมีศาสนา คือความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษาคือความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุเพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและจะแยกจากกันไม่ได้”

* วันที่รับบทความ: 28 มิถุนายน 2564; วันแก้ไขบทความ 19 กรกฎาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564
Received: June 28, 2021; Revised: July 19, 2021; Accepted: July 20, 2021

เนื่องจากสังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะในยุคข่าวสารไร้พรมแดนที่ถูกกล่าวขานว่าเป็นยุคของคลื่นลูกที่สาม บทบาทของสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทยที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ความเจริญทางด้านวัตถุได้ล้ำหน้ากว่าความเจริญทางด้านจิตใจอย่างมาก ก่อให้เกิดช่องว่างที่ห่างไกลระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจแม้ว่าความเจริญทางด้านวัตถุจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ สะดวกสบายขึ้น สามารถเดินทางได้สะดวกรวดเร็วขึ้น สามารถติดต่อข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว แต่ความเจริญทางด้านจิตใจที่ล้าหลังกว่าความเจริญทางด้านวัตถุ ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากยิ่งขึ้นและรุนแรงขึ้น เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและจิตใจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยตลอดทุกเวลา แม้กระทั่งได้มีการเผยแพร่ลัทธิและคำสอนบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อวัฒนธรรมไทยและความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จึงทำให้เกิดความวุ่นวาย เยาวชนมั่วสมเสพกามและความไม่สงบในสังคมและบ้านเมืองในทุกวัน โดยไม่เข้าใจแก่นแท้ของศาสนาคือธรรมะ ซึ่งจะช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากมนุษย์เป็นกัลยาณชน โดยธรรมะทางพระพุทธศาสนาจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาและทำให้สังคมของเราน่าอยู่ขึ้น คนในสังคมมีความสุขขึ้น แต่เยาวชนที่จะสนใจเข้าถึงสื่อธรรมะจริงๆมีน้อยมาก เหตุเนื่องจากสภาวะการณ์ปัจจุบันเยาวชนไทยไม่เห็นประโยชน์ของธรรมะ

ดั้งนั้น จึงเป็นเหตุให้ผู้เขียนบทวิจารณ์สนใจวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ซึ่งแต่งโดยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ “สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์”ซึ่งประวัติโดยย่อของท่าน บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อ พ.ศ. 2494 สอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยค ขณะยังเป็นสามเณร จึงได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุเคราะห์ ให้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในฐานะนาคหลวง เมื่อจบการศึกษาขั้นปริญญาพุทธศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ท่านได้อุทิศตนให้กับการเผยแพร่พระศาสนา ทั้งด้านการบรรยาย ทางวิชาการ การแสดงพระธรรมเทศนา ตลอดจนงานด้านนิพนธ์ เอกสารวิชาการ และตำราต่าง ๆ จำนวนมาก ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ หนังสือ "พุทธธรรม" ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็น "มรดกธรรมอันล้ำค่าแห่งยุค" ที่ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง นอกจากงานด้านนิพนธ์แล้ว ท่านยังได้รับการอาราธนาให้เป็นผู้แสดงปาฐกถาในการประชุม นานาชาติขององค์กรระดับโลกต่าง ๆ หลายครั้ง อีกทั้งยังได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติต่าง ๆ มากมาย ท่านดำรงชีวิตแบบ เรียบง่าย มีวัตรปฏิบัติที่อ่อนน้อมถ่อมตน ให้ความสำคัญ และความสนใจแก่ผู้ที่เข้าพบโดยไม่เลือกชาติ ศาสนา ผิวพรรณ และเพศ เป็นพระสงฆ์ที่ทำคุณประโยชน์ต่อวงการพระพุทธศาสนา และสังคมของมวลมนุษย์อย่างหาที่เปรียบได้ยาก

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือศาสนาและเยาวชนได้แบ่งออกเป็น 11 บท ได้แก่ 1) สภาพความสนใจต่อศาสนาและจริยธรรม 2) คุณค่าและความจำเป็นของศาสนาและจริยธรรม 3) ศาสนาและจริยธรรมกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน 4) ปัญหาที่เผชิญหน้ามนุษย์ในยุคพัฒนา 5) แง่พิจารณาในการที่ศาสนาจะแก้ปัญหาและพัฒนาเยาวชน 6) ลักษณะปัญหาในการพัฒนาของสังคมไทย 7)ปัญหาที่รอหน้าการพัฒนาอุตสาหกรรม 8) พร้อมหรือไม่ที่จะก้าวสู่ยุคข่าวสารข้อมูล 9) จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน 10) รุ่งอรุณของการศึกษา 11) พัฒนาจากความเป็นผู้ตาม-ผู้รับสู่ความเป็นผู้นำ-ผู้ให้ เนื้อหาในแต่ละบทสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สภาพความสนใจต่อศาสนาและจริยธรรม

หัวข้อนี้ท่านพูดสองแง่ คือ สนใจต่อศาสนามาก และสนใจต่อศาสนาน้อย แต่โดยสรุปก็ยังน้อยอยู่นั่นเอง การสนใจต่อศาสนามาก อาจสืบเนื่องมาจากความเจริญทางวัตถุคนให้ความสำคัญเทคโนโลยีมากเกินไปจนลืมธรรมชาติที่ให้ชีวิติ คนลุ่มหลงเพลิดเพลินกับแสงสีเสียง จนลืมความสงบเงียบ ทำให้คนโหยหาความสงบและธรรมชาติ หรือในหน่วยงานต่างๆ คนในองค์กรขาดคุณธรรมและจริยธรรม เป็นเหตุให้องค์กรมีปัญหา จึงทำให้องค์กรสนใจศาสนาเพื่อนำไปแก้ปัญหาดังกล่าว การสนใจต่อศาสนาน้อย เหตุที่เยาวชนไม่ค่อยสนใจศาสนา อาจเป็นเพราะคนจำนวนมากทั่วๆไป ไม่สนใจ หรืออาจจะเป็นเพราะผู้ใหญ่ไม่สนใจ เด็กก็เลยทำด้วย หรือ อาจเป็นเพราะสื่อสังคมออนไลน์ที่ดึงคนออกจากศาสนา หรือ การข่าวที่ไม่มีการคัดกรอง ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อวงการศาสนา เผยแพร่ข่าวด้านลบเป็นส่วนมาก

ถึงแม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใด วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจะพัฒนาก้าวหน้าไปมากแค่ไหน สถาบันศาสนาก็จะยังคงอยู่คู่กับสังคม นั่นก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศาสนา ดังนั้นสังคมมนุษย์กับศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ศาสนาก็ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอด ต้องมีการปฏิรูป และปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านจิตใจ และวัตถุอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีส่วนประกอบทั้งทางด้านสสาร และวิญญาณ ดังนั้นศาสนาที่จะอยู่รอดในอนาคตก็จะต้องเป็นศาสนาที่สามารถตอบสนองแก่ทั้งสองมิติของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ สิ่งหนึ่งที่น่าจับตามองก็คือ ในอนาคตความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา กับผู้นิยมแนวคิดแบบโลกียวิสัย (secularism) จะดำเนินไปสู่ทิศทางใด จะดำเนินไปสู่ความขัดแย้งในระดับที่ไม่สามารถหันหน้าเข้าหากันได้ หรือจะดำเนินไปสู่ความประนีประนอมระหว่างกัน โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มจารีตนิยม (fundamentalist) หันมาใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านพวกโลกียนิยม ในขณะที่ พวกโลกียนิยม ก็ออกมาประท้วงเรียกร้องสิทธิทางโลกย์ของพวกเขามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการทำแท้ง รักร่วมเพศ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ขัดแย้งกับหลักคำสอนทางศาสนาทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม อนาคตที่เป็นสิ่งยากแก่การพยากรณ์ เพราะมันขึ้นอยู่กับปัจจัย และองค์ประกอบทางกาลเวลา รวมถึงบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สิ่งที่เราทำได้ก็คงจะมีแต่การเฝ้าสังเกตการณ์ต่อไปว่าศาสนาในอนาคตกาล จะดำเนินไปสู่ทิศทางใด จะดำเนินไปสู่ความตกต่ำ

ท่ามกลางความรุ่งเรืองของโลกทัศน์แบบโลกิยวิสัย หรือจะไม่เป็นเช่นนั้น แต่จะดำเนินไปสู่ความรุ่งโรจน์ในขณะที่ โลกิยนิยมต้องพบกับความตกต่ำ และสูญสลายไปในที่สุด

คุณค่าและความจำเป็นของศาสนาและจริยธรรม

ท่านอุปมาศาสนา และจริยธรรมเหมือนกับเรื่องน้ำ และอากาศ น้ำ และอากาศนี้ เป็นสิ่งที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไป เป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต แต่เราอยู่ใกล้และคุ้นเคยกับมันมากเกินไปจนมองไม่เห็นค่า จะเห็นค่าของมันก็ต่อเมื่อมันกำลังจะสูญเสีย ขาดแคลนขึ้นมา เหมือนทุกวันนี้ อากาศเริ่มเสีย น้ำก็เน่าเหม็น เราก็เพิ่งจะมารณรงค์กันให้รักษ์โลก แต่มีกลุ่มคนเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น ที่เห็นความเปลี่ยนแปลง และตระหนัก คนส่วนมากยังคงหลงมัวเมาเพลิดเพลินกันอยู่ เหมือนสภาพขาดแคลนทางศาสนาและจริยธรรม ที่คนส่วนมากหลงมัวเมาในวัตถุ ไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้น ความต่างระหว่างการขาดน้ำและอากาศกับการขาดศาสนาและจริยธรรม คือ ขาดน้ำและอากาศ เรายังพอรู้ตัว แต่การขาดศาสนาและจริยธรรม บางทีเราไม่รู้ตัว จึงเป็นปัญหามาก ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมาก ก็ส่งผลต่อธรรมชาติและตัวเรา นั่นก็คือ ความเจริญก็มาพร้อมกับปัญหานั่งเอง ยิ่งเจริญมากยิ่งมีปัญหามาก เนื่องจากเราไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักควบคุม จึงเกิดปัญหาต่อศาสนาและจริยธรรม

ศาสนานั้นมีคุณค่านานาประการสุดที่จะพรรณนา คุณค่าของศาสนาที่มีผลโดยตรงต่อมนุษย์ เป็นคุณค่าทางจิตใจอันถือได้ว่าเป็นคุณค่าที่สูงกว่าวัตถุ คุณค่าของศาสนาที่พอจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ 1) เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ คือเป็นที่พึ่งทางใจ ทำให้มนุษย์ไม่รู้สึกอ้างว้างว้าเหว่จนเกินไป 2) เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคีของหมู่คณะ รวมไปถึงความสามัคคีในหมู่มนุษย์ชาติ ทั้งมวล 3) เป็นบ่อเกิดแห่งการศึกษา ทั้งในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา 4) เป็นบ่อเกิดแห่งจริยธรรม ศีลธรรม และคุณธรรม 5) เป็นบ่อเกิดแห่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามทั้งหลาย 6) เป็นเครื่องดับความเร่าร้อนทางใจ ทำให้ใจสงบเย็น 7) เป็นดวงประทีปส่องโลกที่มืดมิดด้วยอวิชา ให้สว่างไสวด้วยวิชา 8) เป็นสิ่งที่แยกมนุษย์ออกจากสัตว์ เพราะว่าสัตว์ไม่มีศาสนา (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, 2523 : 1)

ศาสนาและจริยธรรมกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

เด็กทั้งหลาย คือผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ การที่เด็กจะมีคุณภาพได้นั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยพิจารณาจากตัวเด็กนั้นว่า ศาสนาจะมีอะไรให้เขา และจะพัฒนาเขาเป็นคนอย่างไรจึงจะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และพิจารณาจากตัวเด็กโดยสัมพันธ์กับสังคมไทย และสังคมโลก (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ, 2555 : 31) เด็กและเยาวชนทุกคนจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ และดูแลอย่างเหมาะสม และรอบด้าน ในแต่ละช่วงวัยจากพ่อแม่ ผู้ดูแล ชุมชน และสังคมด้วยความรู้ที่หลากหลายแบบสหวิชาชีพ รวมทั้งต้องใช้ทักษะ และเจตคติที่เห็นคุณค่าของเด็กและเยาวชน โดยไม่เลือกปฏิบัติ แต่คำนึงถึงความเท่าเทียม เป็นธรรม และการมีส่วนร่วม แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 จึงได้กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วนทั้ง

ภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมในทุกระดับ ใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการการดำเนินงานตามภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และพันธกิจ สู่วิสัยทัศน์ของแผนที่กำหนดไว้

สำหรับการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย ศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนที่สามารถวัดได้เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนครอบคลุม 4 ด้าน คือ 1) ไม่เบียดเบียนตนเอง 2) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) รับผิดชอบต่อหน้าที่ 4) พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม

ปัญหาที่เผชิญหน้ามนุษย์ในยุคพัฒนา

ปัญหาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) ตัวมนุษย์เอง ปัจจุบันเกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทั้งทางกาย และจิตใจ หรือที่เรียกว่า โรคทางกาย และโรคทางจิต 2) ด้านสังคม เช่นความแปลกแยกทางวัฒนธรรม อาชญากรรม ยาเสพติด ความขัดแย้งต่างๆ 3) ด้านธรรมชาติ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น) ภาวะโลกร้อน ภัยธรรมชาติที่รุนแรง

การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และโลก ทั้งในด้านบวกและด้านลบ สร้างสิ่งอัศจรรย์ แก่มนุษย์ และในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้เกิดด้านลบในหลากหลายประการดังต่อไปนี้

1) การครอบโลกทางวัฒนธรรม เนื่องจากระบบสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้เกิดการครอบโลกทางวัฒนธรรมอิทธิพลของวัฒนธรรมและอำนาจของเศรษฐกิจจากประเทศที่พัฒนาแล้วได้ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศอื่นอย่างรุนแรงก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมโลก (Neo - Westernization) ครอบงำทางความคิด การมองโลก การแต่งกาย การบริโภคนิยม แพร่หลายเข้าครอบคลุมเหนือวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละประเทศผลที่ตามมา คือ เกิดระบบผูกขาดแบบไร้พรมแดน

2) หมู่บ้านโลก จากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม ทำให้สังคมโลกไม่มีกำแพงขวางกั้น ขอบเขตประเทศหรือพรมแดนหายไป โลกทั้งโลกเป็นเสมือนหมู่บ้านเดียวกัน ใครหรือชุมชนใดทำอะไรอยู่ที่ไหน ชุมชนอื่น ๆ หรือคนอื่น ๆ ก็สามารถรับรู้ได้ทั่วกันทั้งโลก สิ่งใดกระทบประเทศหนึ่งก็ย่อมกระทบถึงประเทศอื่น ๆ ไปด้วยอย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้

3) ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ซึ่ง ข้อมูลข่าวสารเข้ามามีบทบาทสำคัญ และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตสินค้า จากการผลิตที่เหมือนกันในปริมาณที่เป็นจำนวนมาก มาเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาควบคุมในการผลิต โดยมีลักษณะการใช้งานเฉพาะ ซึ่งใช้ระยะเวลาการผลิตสั้นกว่า สิ้นเปลืองน้อยกว่า จะเข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นลักษณะของการเกิดบริษัทข้ามชาติทุนข้ามชาติที่เข้าไปเสาะแสวงหาผลกำไร อย่างไร้พรมแดนในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก แล้วกำไรเหล่านั้น ถูกส่งไปพัฒนา เป็นแบบฉบับธุรกิจโลกาภิวัตน์

4) เกิดความรู้สึกท้องถิ่นนิยม กระแสโลกาภิวัตน์ สร้างความรู้สึกท้องถิ่นนิยม แทนที่อุดมการณ์ชาตินิยมเนื่องจากสังคมยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคแห่งข่าวสาร ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนได้อย่างรวดเร็วจากสื่อมวลชน ทำให้เกิดการ ปลุกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่น ให้รู้จักเห็นคุณค่าอนุรักษ์ และหวงแหนทรัพยากร ภายในท้องถิ่นของตน

5)ผลกระทบต่อบทบาทของสตรีและเพศสภาพ โดยหลักการแล้วเมื่อสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจขึ้น บทบาทของสตรีในสังคมน่าจะมีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ในประเทศพัฒนาแล้ว แต่ในประเทศกำลังพัฒนากระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ทำให้บทบาทของสตรีมากขึ้นตามที่ควรจะเป็น ดังจะเห็นได้จากการเกิดการกดขี่ทางเพศ เกิดธุรกิจทางเพศ เพศหญิงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาด

6) การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร โดยแนวโน้มประชากรโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม โดยประชากรสูงอายุ (มากกว่า 50 ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาว (Young Generation) จะมีสัดส่วนลดลง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว

7)การเคลื่อนย้ายแรงงาน การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว (Mobility of Labour) โดยเฉพาะแรงงานฝีมือ หรือแรงงานที่มีความรู้ (Skilled Labor/Knowledge Labor) ซึ่งเป็นที่ต้องการและมีบทบาทมากในระบบเศรษฐกิจ เช่น แรงงานไทย ไปทำงานในประเทศสิงคโปร์ หรือไต้หวัน เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะต่ำจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ไปยังประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดจำนวนแรงงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว

8) การเคลื่อนย้ายฐานการผลิตทางอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตในโลกในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้เกิดปรากฏการณ์การย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงต่ำ เป็นวิธีการจัดการที่อุตสาหกรรมจำนวนมาก เพื่อทำให้องค์กรของตนเองสามารถอยู่รอดได้ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน (วชิระ เพ็งจันทร์., 2557 : ออนไลน์)

แง่พิจารณาในการที่ศาสนาจะแก้ปัญหาและพัฒนาเยาวชน

ปัจจุบันคนไทยหันมาให้ความสนใจเข้าวัดทำบุญกันมากขึ้นเห็นได้จากในช่วงเทศกาลปีใหม่ที่ผ่านมาวัดทั่วประเทศพร้อมใจกันจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีและมีผู้มาร่วมงานเป็นจำนวนมาก การเข้าวัดทำบุญหรือร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาถือเป็นมงคลในชีวิตและเป็นก้าวสำคัญในการปรับเปลี่ยนค่านิยม ช่วยสร้างจิตให้เกิดกุศล ก่อเกิดความสุข ช่วยเสริมพลังทางจิตใจให้มีสมาธิ สติ ปัญญาในการพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ เมื่อความคิดนิ่ง ทำให้ได้อยู่กับปัจจุบันขณะและกับตนเองได้มากขึ้น สามารถซึมซับนำหลักคำสอนทางศาสนาไปปรับใช้และเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น ทางหลักจิตวิทยา เรียกว่าเป็น "การใช้ธรรมะเสริมสร้างพลังสุขภาพจิต" (อารีย์ นัยพินิจและคณะ, 2561 : 1-12)

อย่างไรก็ดีเห็นว่าการสนับสนุนให้วัยรุ่นได้นำหลักธรรมมาช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจหรือพลังสุขภาพจิตนั้น จะช่วยให้เขาเกิดการพัฒนาทางความคิด มีสติ และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาจนำหลักธรรมหรือหลักปฏิบัติทางศาสนาที่ได้ซึมซับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งด้านการเรียน การทำงาน หรือการเข้าสังคม ที่สำคัญคือการได้แรงสนับสนุนจากครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองในการเป็นแบบอย่างที่จะนำเยาวชนให้เข้าใกล้ธรรมะได้ไม่ยาก"

พระพุทธศาสนาสอนให้ผู้คนทั้งหลายได้รู้ ได้เข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายและยังสอนให้ผู้คนทั้งหลายได้เข้าใจในการเป็นอยู่ร่วมกันในสังคม ตั้งแต่ชั้นปุถุชนคนทั่วไปทั้งหลายเป็นต้นไป หมายความว่าพระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักคิด รู้จักใช้ประสบการณ์ รู้จักคุณ รู้จักพูด รู้จักการทำมาหากิน รู้จักความเป็นพ่อแม่ บุตร ฯลฯ รู้จักหน้าที่ รู้จักการให้ตามหน้าที่นั้นๆ เป็นต้น หากบุคคลากรทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงเยาวชนทั้งหลาย ได้เรียนรู้จนเกิดความเข้าใจตามหลักธรรมแห่งพุทธศาสนาที่เป็นไปตามหลักความจริง เป็นไปตามหลักธรรมชาติการพัฒนาจิตใจแห่งเขาเหล่านั้นก็จะเริ่มขึ้น แต่ก่อนจะเริ่มการพัฒนาจิตใจ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจของเยาวชน ทั้งหลาย บุคคลากรทางพุทธศาสนาควรได้มีความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาความรู้ความเข้าใจในตัวเอง ให้เป็นไปตามหลักความจริง ให้เป็นไปตามหลักธรรมชาติ เพราะยุคสมัยนี้และต่อไปในอนาคตวิทยาการต่าง ๆ ล้วนแสดงหรือทำให้เยาวชนทั้งหลาย ได้รู้ว่าสิ่งที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรืออื่นใดมีความจำเป็นในชีวิต ในความคิด ในความรู้ ของพวกเขาทั้งสิ้นให้เหล่าพระสงฆ์ และบุคคลากรทางพระพุทธศาสนา ได้ร่วมกันศึกษา พิจารณาเพื่อพัฒนาทั้งตัวเองและเยาวชน ดังนั้นสังคมจำเป็นต้องปรับตัวตามกันไป

การที่จะทำให้เยาวชนสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น สื่อธรรมะเองก็ต้องปรับตัวให้ทันยุคสมัย การปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาควรดำเนินการในขณะที่บุคคลมีอายุน้อย เพราะเป็นวัยที่ยังไม่มีภาระ ไม่มีเรื่องที่ต้องคิดมากจึงสามารถซึมซับเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดได้หากใช้วิธีที่เหมาะสม ในทุกศาสนาการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวเป็นวิธีการที่ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนามากที่สุด การอบรมเลี้ยงดูต้องใช้สื่อหนึ่งในสื่อที่ใช้ประกอบกับการปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา คือหนังสือ หนังสือจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า สมเด็จพระมหาสมณะเจ้า กรมพระวชิรญาณวโรรส ทรงอธิบายไว้ว่า ประชาชนจะเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนได้ 3 ทาง คือ ด้วยการฟังธรรมเทศนา ด้วยการสนทนาธรรม และด้วยการได้อ่านหนังสือที่เป็นคำสั่งสอน ซึ่งการอ่านหนังสือนั้นดีกว่าการฟังธรรมเทศนา เพราะมีเวลาที่จะคิดตรึกตรองได้ตามความพอใจและกลับมาดูทบทวนได้อีกหากลืม ทั้งนี้ความยินดีในธรรมของคนต่างกัน บางคนยินดีในธรรมที่ลึกซึ้ง บางคนยินดีในธรรมที่ไม่ลึกซึ้ง หนังสือพุทธศาสนาจึงควรมีหลากหลายตามอัธยาศัยของคนที่แตกต่างกัน รวมถึงมีกลยุทธ์ในการเข้าถึงหรือสร้างนวัตกรรมในการสื่อสารเป็นต้น

ลักษณะปัญหาในการพัฒนาของสังคมไทย

ในสังคมที่พัฒนาแล้ว บางทีเขาแบ่งระยะเวลาการพัฒนาของมนุษย์ เป็น 4 ยุคสมัย ยุคที่ 1 คือ ยุคบุพกาล เป็นยุคที่มนุษย์ยังไม่รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการสร้างสรรค์ของตนเอง ต้องอาศัยธรรมชาติ ยุคที่ 2 คือ ยุคเกษตรกรรม มนุษย์เริ่มรู้จักทำมาหากิน ปลูกข้าว ปลูกต้นไม้ของตนเอง และจับสัตว์มาเลี้ยง ยุคที่ 3 คือ ยุคอุตสาหกรรม เมื่อมนุษย์เจริญขึ้นไปอีกโดยรู้จักสร้างเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ใช้ผลิตของกินของใช้ได้ทีละมาก ๆ ผลิตเครื่องมือที่ใช้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ยุคที่ 4 คือ ยุคข่าวสารข้อมูล หรือยุคสารสนเทศ แล้วแต่จะบัญญัติศัพท์กันไป ยุคนี้ เป็นยุคที่กำลังเริ่มเด่นขึ้นมา ถือว่ามนุษย์กำลังก้าวพ้นยุคอุตสาหกรรม หรือผ่านพ้นยุคอุตสาหกรรมไปแล้ว

ในยุคที่ 4 นี้ เด็กและเยาวชนจำนวนมากหลงใหลในเกมออนไลน์ที่เล่นกันผ่านเครือข่าย และเล่นพร้อมกันได้เป็นจำนวนมาก จนเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของสังคมในยุคปัจจุบัน มีเด็กและเยาวชนใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเล่นเกมออนไลน์ เกมออนไลน์สมัยใหม่สร้างโลกสังคมเสมือนจริงที่เรียกว่า ไซเบอร์สเปซ จนคล้ายกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นจริง เกมออนไลน์หลายเกมเช่นสามารถรองรับเด็กที่หลงใหลเข้าไปเล่นได้ในขณะเดียวกันหลายแสนคน ผู้เล่นทำกิจกรรมต่างๆเช่นการซื้อขายสินค้า การร่วมกันทำกิจกรรมต่อสู้กับสัตว์ประหลาด พูดคุยกัน สร้างสังคมการติดต่อสื่อสารจนเสมือนอยู่ในสังคมจำลอง (ยืน ภู่วรวรรณ, 2561: ออนไลน์)

พร้อมหรือไม่ที่จะก้าวสู่ยุคข่าวสารข้อมูล

ข้อมูลข่าวสารเป็นได้ทั้งขุมทรัพย์และกับดัก ผู้ชนะในยุคข้อมูลข่าวสาร จึงต้องดำเนินชีวิตอย่างผู้รู้ มิใช่ผู้ถูกครอบงำ ยุคนี้เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนประกอบสำคัญในทุกกิจการงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องนอกจากนี้ในการถ่ายทอดข้อมูลและการเก็บรักษาข้อมูลก็ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันมิให้ข้อมูลผิดเพี้ยนหรือถูกกัดกร่อน ข้อมูลถูกกัดกร่อนได้ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่นการกัดกร่อนตามกาลเวลา เพราะเมื่อเวลาผ่านไป ข้อมูลก็ย่อมต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ ด้วยวัตถุประสงค์ต่าง ๆ จนอาจทำให้ข้อมูลผิดเพี้ยนไปจากความจริง และผิดเพี้ยนไปจากความเดิมอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้การได้รับข้อมูลที่ผ่านการกัดกร่อนจนผิด เพี้ยนไปก็ย่อมส่งผลในการตัดสินใจพลอยผิดพลาดไปด้วย (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2554 : 13)

ฉะนั้น เราก็จะเป็นคนหนึ่งที่เมื่อรับข้อมูลใดมาก็สามารถกลั่นกรองพิจารณา และประเมินคุณค่าข้อมูลเหล่านั้นได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง นอกจากนี้ในส่วนของข้อมูลในอดีตที่ถูกกัดกร่อนไปตามกาลเวลา เราก็สามารถเชื่อมโยงย้อนไปตรวจสอบ จนพบว่าข้อมูลจริง เหตุการณ์จริงเป็นอย่างไร แล้วสุดท้ายเราเองจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลใหม่ซึ่งนำไปสู่การนำเสนอข้อพิสูจน์ใหม่ ๆ ที่ดีขึ้นอีกด้วย เช่นนี้แล้วจึงจะเรียกว่า เป็นผู้ชนะในยุคข้อมูลข่าวสารมั่งคั่งด้วยทรัพย์สิน คือมีข้อมูลที่มีคุณค่า และสามารถบริหารจัดการข้อมูลให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านได้โดยธรรม

รุ่งอรุณของการศึกษา

รุ่งอรุณของการศึกษา หรือแสงเงินแสงทองของชีวิต ที่รุ่งเรืองดีงาม มี 7 ประการ คือ

1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้ และแบบอย่างที่
2. รู้จักจัดระเบียบชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคม
3. มีแรงจูงใจที่ถูกต้อง คือใฝ่รู้และใฝ่สร้างสรรค์
4. พัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่
5. มีทัศนคติ และค่านิยมที่ดี
6. มีความกระตือรือร้นขวนขวาย ไม่ประมาท
7. รู้จักคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาที่จะรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

ในยุคข้อมูลข่าวสารนี้ เป็นเหมือนดาบสองคม มีคุณอนันต์ และมีโทษมหันต์เพราะฉะนั้นต้องรู้จักเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้ใหญ่ก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งมีค่ามากกว่าคำสอน การบอกกล่าวเขาอาจจะไม่สนใจ แต่สิ่งที่ทำเขาอาจจะมองเห็นได้เป็นประจักษ์ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในด้านต่าง ๆ เช่นการพึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า สังคมก็จะน่าอยู่สมาชิกในสังคมก็มีความสงบสุข การสร้างแรงจูงใจในการทำงานก็เป็นสิ่งที่สำคัญ หากไม่รู้สึกสนุกกับการทำงาน จะส่งผลต่อประสิทธิผลของงานที่พวก ทำให้ผลการทำงานตกต่ำ การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน (ฉันทะ) รักหรือชอบในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความมานะอดทน เกิดปัญหาก็ไม่ท้อถอย รู้สภาวะตามความเป็นจริง

พัฒนาจากความเป็นผู้ตาม-ผู้รับ สู่ความเป็นผู้นำ-ผู้ให้

ทักษะของผู้นำ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สามารถทำให้องค์กรมั่นใจได้ว่าเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ที่องค์กรต้องการจะมีแนวโน้มเป็นไปตามที่คาดหวัง ทำให้หลาย ๆ องค์กรมุ่งเน้นการฝึกอบรมผู้บริหารหรือผู้จัดการให้มีทักษะของผู้นำ (Leadership) และด้วยภาวะความเป็นผู้นำต้องลงมาทำงาน สอนงาน ติดตาม ให้กำลังใจ และผลักดันลูกน้องมากขึ้น ต้องเป็นต้นแบบหรือเป็นตัวหลัก (Change Agent) ในการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณสมบัติที่เกิดขึ้นจากภายในตัวตนของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง โดยความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองจากความเชื่อเดิม ๆ ที่ไม่มีประโยชน์ให้เป็นความเชื่อใหม่ ๆ ของตัวเอง แล้วนำไปฝึกฝนจนกลายเป็นธรรมชาติของตัวเอง เมื่อนั้นผู้อื่นก็จะตามคุณด้วยความเต็มใจ

ผู้จัดการมีความรับผิดชอบ ที่ต้องพัฒนาทีมงานให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากคุณขาดภาวะการเป็นผู้นำ คุณคงล้มเหลวแน่นอน ผู้จัดการมีความแตกต่างจากผู้นำ คือ ผู้จัดการบริหารงานโดยการสั่ง แต่ผู้นำบริหารงานโดยการสอนงาน (Coaching) การจะพัฒนาผู้อื่นให้ได้ดี คุณต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในเรื่องการพัฒนาตัวเองให้ดีก่อน

จากผลการวิจัยขององค์กรต่าง ๆ ด้านการบริหารพบว่า ผู้บริหารในองค์กรจำนวนมากขาด “ภาวะผู้นำ” จากปัญหาดังกล่าว วันนี้องค์กรชั้นนำต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญในการพัฒนาผู้นำในองค์กรของตนให้เก่ง **“เก่งคิด เก่งคน เก่งงาน”** มากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นเรื่องท้าทายการเปลี่ยนแปลงของผู้นำ ดังนั้น ผู้นำที่ดีคือผู้ที่พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และกระตุ้นให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยความเต็มใจ การพัฒนาผู้อื่นเพิ่มการเป็น “โค้ช” เพื่อสร้างให้ลูกน้องเกิดความศรัทธา เชื่อถือและไว้วางใจ เพราะมั่นใจแล้วว่า ความศรัทธาเชื่อถือและไว้วางใจเป็นรากฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดการยอมรับฟังคำชี้แจง และพร้อมที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงตนเอง ตามที่ผู้นำทีม ให้คำแนะนำปรึกษาอย่างเต็มใจ

บทวิจารณ์

หนังสือศาสนาและเยาวชนเล่มนี้ เป็นพอคเก็ตบุ๊คขนาดกะทัดรัดพกพาสะดวก ด้วยเนื้อหา 69 หน้า ดูไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป ปกออกแบบเรียบง่ายโทนสีฟ้า มีภาพเด็กหินแกะสลักต่อกันขึ้นเป็นชั้นๆ แสดงความสัมพันธ์กับเนื้อหาชัดเจน แต่ ชื่อหนังสือ ศาสนาและเยาวชน อาจจะดูแล้วยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากว่า คำว่า เยาวชน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “**เยาวชน**” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 673) องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายสากลของคำว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้มีอายุระหว่าง 15 – 25 ปี ดังนั้นผู้วิจารณ์เห็นว่าควรจะเพิ่มคำว่า เด็ก และเยาวชน

ในส่วนของเนื้อหามีหัวข้อทั้งหมด 11 หัวข้อ ซึ่งสรุปได้ 3 ข้อคือ

1) สภาพทั่วไปของศาสนา และเยาวชน

2) ปัญหาของศาสนา และเยาวชนในปัจจุบัน

3) แนวทางในการแก้ไขปัญหาเยาวชน โดยใช้ศาสนา โดยท่านใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ยกเหตุการณ์ หรือตัวอย่างที่ใกล้ตัวมองเห็นเป็นรูปธรรม เหมาะสำหรับทั้งเด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ ค่านิยมของหนังสือ หนังสือเล่มนี้พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 5,850 เล่ม เมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยสำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่เน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์โดยเฉพาะของท่านพระธรรมปิฎก มีนักวิชาการนำไปใช้ในการอ้างอิงในงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการอยู่เสมอ จะเห็นได้จากการสืบค้นข้อมูลในช่องทางต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความต้องการ และความจำเป็นในการนำไปเป็นแหล่งอ้างอิงได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ

ความโดดเด่นของหนังสือ เป็นการดำเนินเรื่องที่เข้าใจง่ายเป็นลำดับเรื่องราวเริ่มตั้งแต่สภาพทั่ว ๆ ไป ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และมีการคาดการในอนาคตด้วยว่า จะเป็นไปในทิศทางใด และแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ซึ่งสั้นกระชับ มีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

คุณค่าต่อสังคม เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อสังคมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับเล็ก ไปจนถึงสังคมระดับใหญ่ เช่น ครอบครัว สถานศึกษา หมู่บ้าน เมือง ประเทศ ทวีป และใหญ่สุดเป็นสังคมโลก เป็นหนังสือที่มีความเป็นสากล เนื่องจากว่า สภาพทั่วไป และประเด็นปัญหาของศาสนาทุกศาสนา และเยาวชนทุกคนที่อาศัยอยู่บนโลกนี้ ก็มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพราะฉะนั้นแนวทางในการแก้ปัญหาก็คงจะไม่แตกต่างกันมากนัก สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งสังคมไทย และสังคมโลก

สรุป

หนังสือศาสนาและเยาวชน เล่มนี้นับว่าเป็นเป็นหนังสือที่น่าสนใจอีกเล่มหนึ่ง เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเข้ากับประเด็นปัญหาความสนใจต่อศาสนาและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบันซึ่งเกิดจากตัวแปรหลายอย่าง เช่น ความเจริญทางวัตถุ ข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทัศนคติที่เปลี่ยนไป เป็นต้น การพิจารณาในการที่ศาสนาจะแก้ปัญหา และพัฒนาเยาวชน เราจะต้องพิจารณาเรื่องการสร้างสรรค์ และพัฒนาเด็กและเยาวชน คือ จะต้องพิจารณาทั้งสองอย่างควบคู่กันไป คือจะต้องมองดูเด็กแง่ที่หนึ่ง ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งจะอยู่ในยุคใด สมัยใดก็ได้ มองว่าเขาจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้อย่างไร และในแง่ที่ 2 มองว่าเฉพาะในยุคสมัยนี้นั้น ปัญหาเป็นอย่างไร แล้วพิจารณาการที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยสัมพันธ์กับปัญหานั้น และการแก้ปัญหานั้น แล้วอันนี้จะโยงกลับไปหาเทศะเมื่อกี้นี้อีก เช่นว่า ในแง่เฉพาะกาลสมัย สังคมไทยในเวลานี้เป็นปัญหาอย่างไร จะต้องเน้น อะไร และในด้านปัญหาของโลกทั้งหมดปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไร จะต้องเน้นในแง่ไหนอย่างไร ทั้งหมดนี้เป็นแง่พิจารณา ซึ่งส่วนมากได้เน้นในแง่ที่หนึ่ง คือมองเยาวชนโดยสัมพันธ์กับตัวของเขาเอง เน้นที่การพัฒนาชีวิตของเขาว่าจะให้เขาเป็นคนอย่างไร มีบุคลิกภาพอย่างไร มีคุณสมบัติอะไร ไปสู่จุดหมายอะไรของชีวิต ทั้งนี้โดยคำนึงถึงพระพุทธพจน์ที่ว่า ปุตฺตา วตฺถุ มนุสฺสานำ เด็กทั้งหลายเป็นที่รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.

ยืน ภู่วรวรรณ. (2561). ปัญหาเด็กและเยาวชนไทยกับวิดีโอเกม. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2561 แหล่งที่มา: http://www.ku.ac.th/yuen/document/problem of children.doc

หลวงวิจิตรวาทการ. (2510). *ศาสนาสากล เล่ม 1.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานลูก ส.ธรรมภักดี

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2554). *ทันโลกทันธรรม 4.* ปทุมธานี: ชมรมแทงตลอดในธรรม.

ราชบัณฑิตยสถาน, (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์

วชิระ เพ็งจันทร์. (2561). ธรรมะช่วยเสริมสุขภาพจิตแก้ปัญหาวัยรุ่น. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2561. แหล่งที่มา: http://www.thaihealth.or.th/Content/3154-ธรรมะช่วยเสริมสุขภาพจิตแก้ปัญหาวัยรุ่น.html.

อารีย์ นัยพินิจและคณะ. (2557). การปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ Adjustment under Globalization. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.* 7 (1), 1-12.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่าง เข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดเอ 4 (A4) ระยะ ขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สั้น โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งใต้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5) กรอบแนวคิดในการวิจัย

6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิดผลสัมฤทธิ์ของบทความ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

1. นิ้ว

1 นิ้ว **ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)** 1 นิ้ว

Articles English (14 pt)

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)
Name - Surname of Article author (12 pt)
Agency (12 pt)
E-mail (12 pt)

****

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ) .....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ **(16 pt)**

Abstract (14 pt)

(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

.....

Keywords : 3-5 words (12 pt)

บทนำ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

1 นิ้ว

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ชวลิต ประภวานนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็นคณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (http://www.apastyle.org)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). *2475 การปฏิวัติสยาม.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏบทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสารปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง.* ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี.* วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Eeonomy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น

พีรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์.*สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา http://www.buddhismth.com/index.hp?y.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online.* Retrieved May 3, 2017. from : http://www.bbc.com/2016/ WORLD

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม.* วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิดตาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ.*เอกสารประกอบการประชุมการประสานงานชุมชน.* 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมนภานิมิต. กรุงเทพมหานคร: พิสุดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosopy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation.* 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.* (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) **และส่วนตาราง** (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Modern Learning Development เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก

Journal of Modern Learning Development

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : .....โทรศัพท์ ..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

( ) สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

( ) เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ ..... มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail : .....

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมา (ถ้ามี)นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ **ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่** หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1) ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

....

(.....) (.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook : .....

ID : Line .....

E : mail .....

เบอร์โทร .....

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2 ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์

Journal of Modern Learning Development

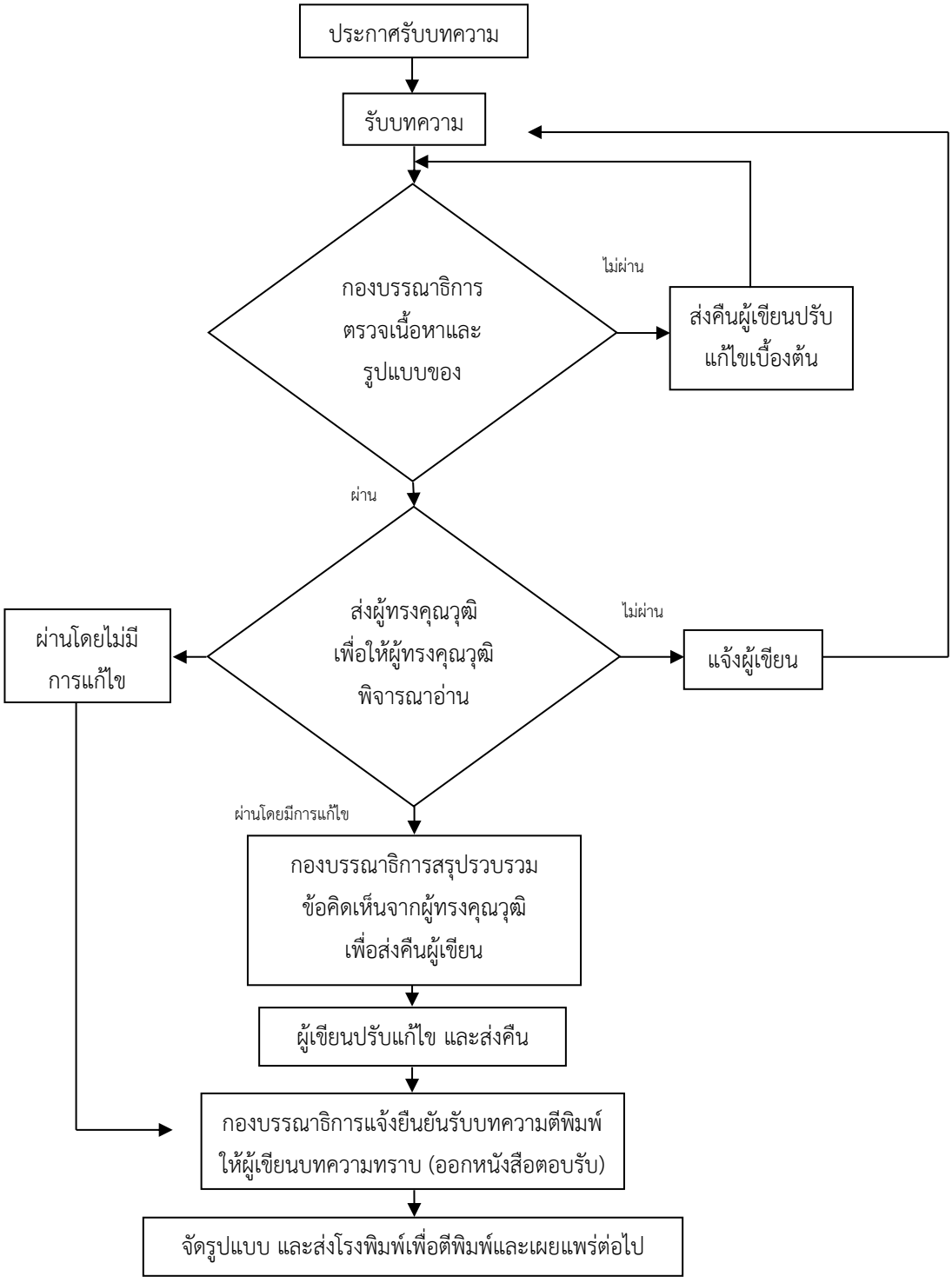

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักบริหารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้นำว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”

4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย

5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)

6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป

7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as 'the revoked article'.

Duties of Reviewers

1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper's author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper's contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่
บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index
E-mail : journal1990jmsd@gmail.com